

**Uchwała Nr XVII/236/2008
Rady Gminy Darłowo
z dnia 3 lipca 2008
roku**

w sprawie: uchwalenia „Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Darłowo do roku 2020.”

Działając na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz.U. z 2001 r. nr 142, poz. 1591 z 2002 r. Nr 23 poz. 220 Nr 62, poz. 558, nr 113, poz. 984 Nr 153, poz 1271, Nr 214, poz. 1806 z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz.1568 z 2004 r. Nr 102 poz. 1055, Nr 116, poz 1203 z 2005 r. Nr 172 poz. 1441 Nr 175 poz. 1457, z 2006 r. Nr 17 poz.128 i Nr 181, poz. 1337 z2007 r., Nr 48 poz. 327, Nr 138 poz. 974, Nr 173, poz. 1218).

Rada Gminy Darłowo uchwala, co następuje:

§1

Uchwala się Strategię Rozwoju Turystyki Gminy Darłowo do roku 2020, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy
Darłowo.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY DARŁOWO

Władysław Krakowiak

**STRATEGIA ROZWOJU
TURYSTYKI GMINY
DARŁOWO DO ROKU 2020**

Darłowo, marzec 2008 rok

Zleceniodawca:

Gmina Darłowo
76-150 Darłowo
ul. Dąbrowskiego 4
tel.: 094-344-63-01
fax: 094-344-63-09
e-mail: poczta@ugdarlowo.pl
www.ugdarlowo.pl

Autor:

Business Mobility International Spółka z o.o.
al. 3-go Maja 11
76-200 Słupsk
tel. (0 59) 8 456 301-302
fax.(0 59) 8 456 303
e-mail: office@bm-intl.2com.pl
http:www.bmintl.com

Kierownik zespołu ekspertów:

prof. dr hab. Marek Dutkowski

Koordynator projektu:

mgr inż. Tomasz Sikora

Audyt i redakcja:

mgr Aleksandra Korzeniewska

Siedziba w Brukseli:

Business Mobility International NV-SA
Rue Wiertz 50/28
1050 Brussels, Belgium
tel. [32-2] 644 36 89
fax [32-2] 648 07 80
www.bm-intl.com

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
CZĘŚĆ A AUDYT TURYSTYCZNY	6
WPROWADZENIE DO AUDYTU TURYSTYCZNEGO	7
1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I ICH KONSEKWENCJE DLA ROZWOJU TURYSTYKI W DARŁOWIE.....	9
1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNO - POLITYCZNE MAKROOTOCZENIA.....	9
1.2. UWARUNKOWANIA PRAWNO - POLITYCZNE MIKROOTOCZENIA.....	23
1.3. UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE	32
1.4. UWARUNKOWANIA EKONOMICZNE	36
1.4.1. Uwarunkowania gospodarcze Gminy Darłowo, stan, funkcjonowanie, struktura i charakter gospodarki gminy, podstawowe specyficzne funkcje gminy oraz uwarunkowania wynikające z walorów ekonomicznych przestrzeni i ze stanu własności gruntów w kontekście zewnętrznych uwarunkowań ekonomicznych	38
1.4.2. Uwarunkowania ekonomiczne w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej.....	40
1.5. UWARUNKOWANIA TECHNOLOGICZNE	45
1.6. WARUNKI WYNIKAJĄCE Z ISTNIEJĄCYCH TRENDÓW W TURYSTYCE MIĘDZYNARODOWEJ I KRAJOWEJ.....	46
1.7. UWARUNKOWANIA ROZWOJU TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO WYNIKAJĄCE ZE WSPÓŁPRACY PODEJMOWANEJ Z INNYMI GMINAMI	54
1.7.1. Współpraca regionalna oraz uczestnictwo w pracach pozarządowych organizacji krajowych i międzynarodowych.....	54
1.8. WARUNKI DLA ROZWOJU TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GMINY I JEJ DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ.....	55
1.9. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I ICH KONSEKWENCJE DLA ROZWOJU TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO – PODSUMOWANIE	61
2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE – ANALIZA POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO GMINY I JEJ OTOCZENIE ..	62
2.1. WALORY TURYSTYCZNE GMINY DARŁOWO.....	62
2.1.1. Aspekty społeczne - badania ankietowe	67
2.2. INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA I UZUPEŁNIAJĄCA	71
2.3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	79
2.4. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA (SIĘĆ DROGOWA, PARKINGI).....	81
2.5. DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA BRANŻY TURYSTYCZNEJ W DARŁOWIE	85
2.6. STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO	86
2.7. WIELKOŚĆ I STRUKTURA RUCHU TURYSTYCZNEGO W GMINIE DARŁOWO	89
2.8. DOMINUJĄCE FORMY TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO	92
2.9. ISTNIEJĄCE PRODUKTY TURYSTYCZNE GMINY DARŁOWO	93
2.10. OCENA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH ROZWOJU TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO - PODSUMOWANIE	96
3. ZAŁOŻENIA DO STRATEGII ROZWOJU TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO.....	100
CZĘŚĆ B CZĘŚĆ STRATEGICZNA	101
MISJA TURYSTYCZNA GMINY DARŁOWO	102
PRIORYTETY, CELE STRATEGICZNE, KIERUNKI DZIAŁANIA	106
WARUNKI REALIZACJI STRATEGII	113
ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	114
DZIAŁANIA	119
PODMIOT	119
WSPÓŁPRACUJĄCY	119
OKRES REALIZACJI.....	119
PROGRAMY OPERACYJNE.....	127
PLAN FINANSOWY NA LATA 2008 - 2015	142
WIELOLETNI PLAN PRZEDSIĘWZIĘĆ INWESTYCYJNO – ORGANIZACYJNYCH STRATEGII ROZWOJU TURYSTYKI GMINY DARŁOWO DO ROKU 2020.....	154
MONITORING STRATEGII	156
ZAŁĄCZNIK	164
SPIS TABEL	166
SPIS RYSUNKÓW	168

WSTĘP

Dokument Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Darłowo do roku 2020 podzielono dla jego przejrzystości na dwie części. Pierwsza część pn. **Audyt Turystyczny** miała za zadanie przybliżyć uwarunkowania zewnętrzne na poziomie powiatu, regionu i kraju oraz znaleźć odniesienia do przyjętych założeń rozwoju turystyki na poziomie europejskim - tak ważnym z punktu widzenia przyszłego sposobu finansowania zamierzeń inwestycyjnych zamieszczonych w programach operacyjnych. Zadaniem Audytu było również opisanie uwarunkowań wewnętrznych, czyli całego możliwego do zidentyfikowania potencjału turystycznego Gminy Darłowo.

Każde z uwarunkowań zamknięte odrębnym rozdziałem zostało przez autorów opracowania podsumowane stosownymi wnioskami, które były podstawą formułowania analizy SWOT i diagnozy stanu. Te dwa ostatnie elementy kończyły część audytową strategii i jednocześnie były początkiem drugiej części dokumentu pn. **Część Strategiczna**.

Założeniem tego jednego z dwóch głównych rozdziałów Strategii Turystyki było wskazanie priorytetów rozwoju turystyki w Gminie Darłowo i ich powiązanie z dokumentami wyższego rzędu oraz wskazanie na cele strategiczne i powiązane z nimi kierunki działania.

To właśnie wskazane w tym opracowaniu kierunki działania w zakresie rozwoju społeczno – gospodarczego powiązanego z szeroko rozumianym obszarem turystyki Gminy Darłowo wyznaczyły w dalszej części opracowania tytuły programów operacyjnych i przyporządkowanych im projektów.

W ten logicznie uporządkowany sposób dokument przeszedł drogę od ogólnie sformułowanych pojęć, jakim była np. Misja, do szczegółów, jakie zawierają zidentyfikowane w poszczególnych projektach konkretne zadania przeznaczone do realizacji w perspektywie do roku 2020.

Trzeba przy tej okazji podkreślić, że wpisane przedsięwzięcia organizacyjne i inwestycyjne wzięły swój początek już z istniejących i zatwierdzonych dokumentów strategicznych gminy. Jednak intencją autorów tego opracowania było danie możliwości zgłaszania zadań do programów operacyjnych przez jednostki samorządowe Gminy Darłowo, organizacje pozarządowe, środowiska biznesowe i zorganizowane grupy mieszkańców gminy. Stąd opracowano wzór Wniosku Przedsięwzięcia Inwestycyjnego, który był dostępny na stronach internetowych Gminy Darłowo dla wszystkich mieszkańców gminy i inwestorów. Formuła „wniosku” w intencji władz gminy i autorów opracowania obowiązywać ma do końca 2013 roku, stąd zakłada się, że strategia w części obejmującej programy operacyjne ma charakter otwarty i corocznie będzie w wyznaczonym terminie uzupełniana o nowe projekty i przedsięwzięcia inwestycyjne. W związku z tym dokument ten winien być corocznie aktualizowany. Przeprowadzona w części strategicznej analiza finansowa ocenia zdolność gminy do realizacji planowanych inwestycji w kontekście całego budżetu gminy oraz możliwych montażu finansowych opartych na Funduszach Strukturalnych Unii Europejskiej, Partnerstwie Publiczno – Prywatnym oraz na innych, dostępnych pozabudżetowych dotacjach, subwencjach, kredytach i pożyczkach.

Monitorowanie Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Darłowo do roku 2020 oparto na wskaźnikach produktu i rezultatu przypisanych poszczególnym kierunkom działania w części strategicznej tego dokumentu.

CZĘŚĆ A

AUDYT TURYSTYCZNY

AUDYT TURYSTYCZNY

WPROWADZENIE DO AUDYTU TURYSTYCZNEGO

Gmina Darłowo jest ze względu na swoje położenie obszarem podzielonym na typową turystyczną strefę gospodarczą opartą o walory kulturowo-przyrodnicze związane z Morzem Bałtyckim, jeziorami Bukowo i Kopań oraz rzekami Wieprza i Grabowa. Głównym ośrodkiem turystycznym są Dąbki - miejscowość położona nad morzem, gdzie wiodącą formą jest turystyka wypoczynkowa i rekreacyjna. Podobnie w sposób konkurencyjny tworzona jest oferta turystyczna w miejscowości Wicie. Położone w niewielkiej odległości od morza darłowskie jeziora tworzą sprzyjające warunki do rok rocznie powiększającej się oferty agroturystycznej.

Po przeczytaniu audytu, aż prosi się dodać do cytowanej turystyki wypoczynkowej i rekreacyjnej również turystykę sanatoryjną z uwagi na powstanie dużego ośrodka świadczącego tego typu usługi wyposażonego w bardzo dobrą infrastrukturę rehabilitacyjną i rekreacyjną.

Głównym celem audytu było dokonanie diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się turystyka w Gminie Darłowo. Aby ten cel osiągnąć wykorzystano dane ze źródeł wtórnych oraz pierwotnych, dla uzyskania materiału, który po poddaniu analizie pozwolił na określenie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju turystyki w Gminie Darłowo i dokonanie ich oceny.

Znaczącym elementem dla zdiagnozowania możliwości rozwoju turystyki w Gminie Darłowo są uwarunkowania zewnętrzne występujące w Unii Europejskiej oraz na szczeblu krajowym i regionalnym. Stąd jednym z zadań audytu było wskazanie na główne czynniki warunkujące rozwój tej dziedziny gospodarki w Europie, Polsce i województwie zachodniopomorskim. Przy określaniu uwarunkowań zewnętrznych posłużono się aktami prawnymi dotyczącymi turystyki w Unii Europejskiej, Polsce i regionie oraz dokumentami zawierającymi prognozy, wyniki badań marketingowych, strategiami i planami działań podmiotów działających w obszarze turystycznym na szczeblu ponadlokalnym.

Aby określić uwarunkowania wewnętrzne rozwoju turystyki w Gminie Darłowo skupiono się głównie na określeniu potencjału turystycznego gminy. Na podstawie źródeł pierwotnych i wtórnych dokonano analizy elementów atrakcyjności turystycznej takich jak: walory naturalne, kulturowe, zasoby infrastruktury turystycznej oraz istniejące produkty turystyczne. Uwarunkowania wewnętrzne opracowane zostały na podstawie ogólnie dostępnych danych statystycznych US w Szczecinie, GUS, danych opracowanych przez Zachodniopomorską Regionalną Organizację Turystyczną oraz danych pozyskanych od podmiotów gospodarczych i instytucji publicznych odpowiedzialnych za poszczególne fragmenty życia społeczno – gospodarczego gminy. W tej części audytu wykorzystano również informacje zawarte w strategiach, planach działań, planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących bezpośrednio Gminy Darłowo. Należy przy tym pamiętać, że ideą audytu nie było rozstrzygnięcie kwestii ilościowych w obszarach usług turystycznych, ale wskazanie na skalę zidentyfikowanych zjawisk, danych i relacji zachodzących pomiędzy trwałymi i okresowymi (sezonowymi) podmiotami turystyki w Gminie Darłowo.

Prace nad stworzeniem *Strategii Rozwoju Turystyki w Gminie Darłowo do roku 2020* poprzedziły i towarzyszyły jej spotkania i rozmowy z przedstawicielami przedsiębiorstw, instytucji, władz lokalnych i innych podmiotów zainteresowanych rozwojem turystyki. Celem spotkań było zebranie informacji oraz opinii, które stały się podstawą do sformułowania wizji rozwoju turystyki w Gminie Darłowo.

Zebrane informacje i dane uporządkowano wg stopnia szczegółowości, podejmowanej tematyki, jak również skali geograficznej, których dotyczą. Posegregowane wg podanych kryteriów informacje posłużyły jako podstawa do zdiagnozowania, jakie w danym obszarze otoczenia istnieją lub mogą wystąpić w przyszłości szanse lub zagrożenia dla rozwoju turystyki w Gminie Darłowo, jak również do identyfikacji mocnych i słabych stron tych zasobów gminy, które decydują o rozwoju turystyki. Diagnoza, przy uwzględnieniu przyjętej wizji rozwoju turystyki w Gminie Darłowo, stała się podstawą do podjęcia prac nad częścią strategiczną opracowania i punktem odniesienia przy określaniu priorytetów i celów szczegółowych, które mają przybliżyć realizację wizji.

W audycie wykorzystano następujące źródła danych i informacji:

a) pierwotnych:

- dane zebrane podczas spotkań z przedstawicielami władz gminy oraz pracownikami Urzędu Gminy w Darłowie, jak również jednostek organizacyjnych gminy,
- wyniki rozmów i dyskusji podczas spotkań konsultacyjnych oraz rozmów bezpośrednich z właścicielami bazy noclegowej i gastronomicznej, turystami, przedstawicielami organizacji turystycznych i pozarządowych działających w szeroko rozumianym sektorze turystycznym,
- własne badania ankietowe.

b) wtórnych:

- 1) Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Darłowo, (październik 2004),
- 2) Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Darłowo na lata 2004 – 2006, (październik 2004),
- 3) Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Darłowo, (czerwiec 2005),
- 4) Budżet Gminy Darłowo wraz z WPI za lata 2008 – 2013, (styczeń 2008),
- 5) Studium Krajobrazu Kulturowego Gminy Darłowo, (2002),
- 6) Plan Rozwoju Lokalnego dla jednostek podległych Powiatowi Sławieńskiemu na lata 2007 – 2013, (czerwiec 2007),
- 7) Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego do roku 2015, (czerwiec 2002),
- 8) Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020, (grudzień 2005),
- 9) Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim, (2005/2006),
- 10) Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007 – 2013, (październik 2007),
- 11) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, (czerwiec 2002),
- 12) Rocznik Statystyczny Województwa Zachodniopomorskiego 2006, (grudzień 2006),
- 13) Biuletyny Statystyczne Województwa Zachodniopomorskiego za I, II kwartał 2007 r., (listopad 2007),
- 14) Publikacje Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie,
- 15) Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015, (listopad 2006),
- 16) Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2007 – 2013, (kwiecień 2007),
- 17) Narodowa Strategia Spójności opracowana przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, (maj 2007),
- 18) Plan Działania Polskiej Organizacji Turystycznej na rok 2008, (luty 2008),
- 19) Fundusze inicjatyw Unii Europejskiej przeznaczone na wsparcie turystyki, (Min. Gospodarki i Pracy),
- 20) Środki na wspieranie MSP branży turystycznej, (Min. Gospodarki i Pracy),
- 21) Raporty, materiały pilotażowe, badania stanu turystyki i rynku turystycznego oraz aktywności turystycznej opracowane przez Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Departament Turystyki,
- 22) Finansowanie rozwoju turystyki ze środków Unii Europejskiej. Poradnik dla samorządów terytorialnych, przedsiębiorców turystycznych i organizacji pozarządowych, (Warszawa 2003),
- 23) Artykuły w czasopismach naukowych,
- 24) Publikacje i opracowania historyczne,
- 25) Oficjalne strony internetowe UG w Darłowie, jednostek gminnych instytucji publicznych, podmiotów prywatnych i in.

1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I ICH KONSEKWENCJE DLA ROZWOJU TURYSTYKI W DARŁOWIE

1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNO - POLITYCZNE MAKROOTOCZENIA

Działania Unii Europejskiej dotyczące turystyki lub dziedzin bezpośrednio związanych z jej rozwojem

Unia Europejska nie ma podstaw prawnych do bezpośredniego kreowania wspólnej polityki w dziedzinie turystyki.¹ Dziedzina ta należy do kompetencji państw członkowskich UE. Jednakże znaczenie sektora turystycznego dla gospodarki krajów europejskich sprawia, że Unia Europejska podejmuje działania zmierzające do zacieśnienia współpracy pomiędzy krajami Unii oraz określenia pożądanych kierunków rozwoju turystyki. Turystyka jest ściśle powiązana z innymi dziedzinami gospodarki, co powoduje, że mają do niej zastosowanie liczne przedsięwzięcia i akty prawa europejskiego podejmowane w tych dziedzinach, a które znajdują się bezpośrednio w kompetencji Unii Europejskiej (takie jak transport, ochrona środowiska, bezpieczeństwo konsumentów, podatki i in.). W związku z tym, istotnym zadaniem realizowanym przez Komisję Europejską jest zapewnienie, by interesy sektora turystycznego zostały wzięte pod uwagę przy opracowywaniu aktów prawnych, programów wsparcia i innych przedsięwzięć podejmowanych w dziedzinach, które mają wpływ na turystykę.

Pierwszym istotnym wyrazem zainteresowania Wspólnoty rozwojem turystyki było utworzenie w 1986 r. Komitetu Doradczego Turystyki, będącego płaszczyzną wymiany informacji na temat działań na rzecz rozwoju turystyki podejmowanych w krajach członkowskich.

W 1992 r. ogłoszono Decyzję Rady Wspólnoty (Decyzja Rady z 13 lipca 1992 r., 92/421/EEC) dotycząca zamierzeń w zakresie wsparcia sektora turystycznego. W tym dokumencie uchwalono m. in. wolę podjęcia działań na rzecz:

1. poprawy wiedzy na temat sektora turystyki i poprawy spójności działań Wspólnoty poprzez wykonywanie badań sektora, rozwój statystyk dotyczących turystyki, konsultacje z przedstawicielami branży turystycznej;
2. zmniejszenia sezonowości ruchu turystycznego poprzez wsparcie działań, wymiany informacji i doświadczeń sprzyjających osiągnięciu tego celu;
3. inicjatyw mających na celu rozwój turystyki podejmowanych na szczeblu międzynarodowym, zwłaszcza transgranicznych lub polegających na współpracy pomiędzy miastami, jak również zmierzających do wdrożenia nowych technologii, polegających na współpracy z krajami spoza Wspólnoty oraz pilotażowych programów współpracy pomiędzy jednostkami publicznymi oraz prywatnymi w upadających regionach turystycznych;
4. ochrony konsumentów, nabywców produktów turystycznych;
5. popularyzacji wiedzy i promocji dziedzictwa europejskiego, w tym kultury, tradycji i stylu życia, poprzez wsparcie dla inicjatyw tworzenia europejskich szlaków kulturowych, wspieranie wiedzy i doświadczeń w tym zakresie;
6. wzięcia pod uwagę wymogów środowiska w odniesieniu do rozwoju turystyki poprzez wsparcie działań mających na celu wzrost świadomości ekologicznej oraz innych inicjatyw w turystyce, zwłaszcza międzynarodowych, przyjaznych dla środowiska;
7. rozwoju turystyki socjalnej;
8. rozwoju turystyki dzieci i młodzieży;
9. szkoleń oraz wypracowywania standardów w zakresie nauczania turystyki oraz umiejętności przedstawicieli branży turystycznej, wymianę wiedzy i doświadczeń m. in. poprzez współpracę międzynarodową;
10. promocji turystyki europejskiej poza granicami Wspólnoty.

Wspomniany dokument zaowocował m. in. powstaniem raportu Komisji Europejskiej na temat działań podejmowanych na szczeblu UE, powiązanych z sektorem turystyki (*Community measures affecting tourism 2000*; SEC(2002) 300²).

Dalsze prace instytucji europejskich nad wykorzystaniem ekonomicznym i społecznym potencjału sektora turystycznego zaowocowały Komunikatem Komisji dla Rady, Parlamentu Europejskiego, Komitetu Ekonomiczno – Gospodarczego i Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 13 listopada

¹ <http://www.mos.gov.pl/> oraz J. Gospodarek, *Prawo Turystyczne w zarysie*, Bydgoszcz – Warszawa 2003.

² <http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/policy-areas/measures.htm>

2001 roku – wspólnie pracując dla przyszłości turystyki europejskiej (*Working together for the future of European Tourism*), COM (2001) 665 finalny dokument zawierał odniesienie do następujących problemów:

- ułatwianie wymiany i rozpowszechniania informacji, szczególnie z wykorzystaniem nowych technologii,
- poprawa procesu nauczania w celu podwyższenia umiejętności kadry turystycznej,
- poprawa jakości produktów turystycznych,
- promowanie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju w turystyce,
- zarządzanie wpływem i wykorzystaniem nowych technologii i wymiany informacji na sektor turystyczny.

Działania powiązane z powyższymi obszarami wyznaczają kierunki aktywności Unii Europejskiej. Wymianie informacji pomiędzy różnymi stronami i partnerami służyć ma Forum Turystyki, organizowane corocznie od 2002 r., które rozszerza zakres działań Komitetu Doradczego Turystyki³. Wyrazem woli współpracy krajów członkowskich Unii Europejskiej w dziedzinie turystyki jest także Uchwała Rady Ministrów UE z dnia 21 maja 2002 roku w sprawie przyszłości turystyki europejskiej (2002/C 135/1). W dokumencie tym zwraca się uwagę, że jakkolwiek polityka wspólnotowa w takich obszarach jak: transport, środowisko, nowe technologie, higiena żywienia, energie, podatki oddziałuje bezpośrednio na sektor turystyczny, jednak nie zawsze interesy tego sektora są brane pod uwagę przed podjęciem decyzji o sposobie oddziaływania w obrębie wspomnianych obszarów. Dokument ten zawiera propozycje zmian istniejącej sytuacji, przede wszystkim poprzez wykorzystanie potencjału instytucji i organów doradczych UE, zacieśnienia dialogu pomiędzy nimi oraz przedstawicielami branży turystycznej oraz międzynarodowymi organizacjami turystycznymi. Zachęca się jednocześnie do wymiany informacji pomiędzy krajami członkowskimi w zakresie obowiązującego prawa oraz do wypracowania wspólnych metod oceny funkcjonowania sektora turystycznego, co umożliwi dokonywanie porównań na szczeblu międzynarodowym.

Cele i kierunki działań UE w sferze turystyki określone są ponadto w następujących dokumentach⁴:

1. Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Gospodarczego i Społecznego oraz Komitetu Regionów z dnia 25 listopada 2003 roku – Podstawowe kierunki dotyczące zrównoważonego rozwoju turystyki europejskiej (Basic orientations for the sustainability of European Tourism);
2. Konkluzje Rady Unii Europejskiej z 18 kwietnia 2005 roku w sprawie zrównoważonego rozwoju turystyki europejskiej
3. Wzrost i Zatrudnienie – zintegrowane wytyczne na lata 2005 – 2008 wraz z zaleceniem Komisji w sprawie ogólnych wytycznych dla polityk gospodarczych państw członkowskich oraz wspólnoty oraz wnioskiem dotyczącym decyzji Rady w sprawie wytycznych dla polityk zatrudnienia państw członkowskich.

Polityka Unii Europejskiej względem turystyki jest realizowana m. in. poprzez skierowanie w ten obszar aktywności środków finansowych poprzez fundusze: Fundusz Spójności, Fundusze Strukturalne oraz Fundusz Społeczny. Są one przeznaczone m. in. na rozbudowę infrastruktury turystycznej, wspieranie sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz kształcenie kadry. Należy zwrócić uwagę, że dla rozwoju turystyki istotne znaczenie mają także środki przeznaczone inne cele m. in. na rozwój kultury, transportu, ochronę środowiska, edukację.

Unia Europejska poprzez swoje prawodawstwo wywiera bezpośredni wpływ na funkcjonowanie podmiotów branży turystycznej, tworząc dyrektywy związane tematycznie z tą dziedziną gospodarki i nakładając w ten sposób na kraje członkowskie obowiązek dostosowania krajowego prawodawstwa do zawartych w dyrektywach wymogów. Dyrektywy związane tematycznie z sektorem turystyki mają głównie na celu ochronę praw konsumenta, jak również uznawanie uprawnień w zakresie zawodów związanych z turystyką. Odpowiednia dyrektywa reguluje także sprawy związane ze sprawozdawczością statystyczną w turystyce. Ponadto instytucje UE wydają zalecenia, jednakże nie mają one charakteru zobowiązującego dla krajów członkowskich.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie najważniejszych aktów prawnych Unii Europejskiej związanych tematycznie z funkcjonowaniem sektora turystyki.

³ <http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/tourismeu.htm>

⁴ Źródło: *Projekt Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2007 – 2013*, Dokument Rządowy przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 21 czerwca 2005 roku, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa, czerwiec 2005 r.

Tabela 1 Dyrektywy i zalecenia Unii Europejskiej dotyczące turystyki⁵.

Lp.	Podstawa prawna	Opis
1.		Układ Europejski
		Zgodnie z Art. 88 Układu Europejskiego strona polska oraz unijna powinny intensyfikować i rozwijać wzajemną współpracę, w szczególności przez: wprowadzanie ułatwień w dziedzinie wymiany turystycznej, zwiększanie przepływu informacji (banki danych, sieci międzynarodowe), sprzyjanie przepływowi <i>know-how</i> w drodze szkoleń, programów wymiany, seminariów, realizację przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym.
2.		Traktat Reformujący Unii Europejskiej
		Traktat Reformujący ma na celu reformę Unii Europejskiej i ma zastąpić Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy (TKE), który został odrzucony przez część państw członkowskich UE. Ostateczną wersję traktatu opracowaną przez konferencję międzyrządową zatwierdzono na nieformalnym spotkaniu Rady Europejskiej w Lizbonie w dniach 18–19 października 2007r. Dziedziny, w których Unia może podejmować działania wspierające, koordynujące lub uzupełniające – to m.in. Turystyka – gałąź gospodarki, której politykę w znacznej mierze kreują na swoim terenie poszczególne państwa członkowskie UE. Unia uzupełnia działania Państw Członkowskich w sektorze turystycznym, w szczególności poprzez wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw Unii w tym sektorze. W tym celu działania Unii skierowane są na: a) zachęcanie do tworzenia korzystnego środowiska dla rozwoju przedsiębiorstw w sektorze turystyki, b) wspieranie współpracy między Państwami Członkowskimi, w szczególności poprzez wymianę dobrych praktyk.
3.		Dyrektywa 94/47/EEC z 16 października 1994 r. o ochronie nabywców prawa do korzystania z nieruchomości na podstawie czasowego udziału
		Dyrektywa odnosi się do sytuacji korzystania z obiektów turystycznych lub ich części w czasie ściśle oznaczonym, za odpowiednią opłatą zryczałtowaną i wiąże się z obowiązkiem pokrywania kosztów korzystania z danego obiektu, co jest powszechnie określane angielską nazwą <i>time-sharing</i> . ⁶ Dyrektywa ta nie przesądziła o konstrukcji prawnej <i>time-sharingu</i> , pozostawiając to ustawodawcom krajowym.
4.		Dyrektywa 90/314/EEC z 13 czerwca 1990 r. o podróżach turystycznych za cenę zryczałtowaną
		Cechą charakterystyczną tej Dyrektywy jest podejście do podróży turystycznych jako oznaczonego pakietu usług oferowanych za łączną cenę, obejmującego nie mniej niż dwie usługi turystyczne (transport, zakwaterowanie, inne usługi turystyczne) trwające ponad 24 godziny albo obejmujące nógę. Konsument nabywający taki pakiet usług ma zapewnioną ochronę dzięki określeniu we wskazanej dyrektywie zakresu odpowiedzialności organizatora i sprzedawcy (pośrednika) podróży turystycznej, nałożonym na te podmioty obowiązkom w zakresie informowania klientów o ważnych dla nich kwestiach oraz ograniczeniom co do możliwości zmiany ceny podróży i innych postanowień umownych oraz odstąpienia od umowy przez organizatora. Takiej ochronie konsumenta służy również wyznaczenie minimalnej treści umowy o podróż turystyczną, zawarte w aneksie do wspomnianej dyrektywy.
5.		Pozostałe Dyrektywy: 68/367/EEC; 68/368/EEC; 75/368/EEC; 82/4707 EEC
		Przy tworzeniu jednolitego rynku usług turystycznych Unii Europejskiej istotną rolę odegrały Dyrektywy znoszące bariery uniemożliwiające lub utrudniające podejmowanie i prowadzenie w państwach członkowskich działalności w dziedzinie hotelarstwa, gastronomii, przewodnictwa, pilotażu transportu itp.

⁵ Źródło: J. Gospodarek, *Prawo Turystyczne w zarysie*, Bydgoszcz – Warszawa 2003.

⁶ Timesharing polega na nabyciu przez konsumenta prawa do korzystania z budynku lub pomieszczenia mieszkalnego, w oznaczonym czasie, w każdym roku, oraz zobowiązaniu się do zapłaty przedsiębiorcy ryczałtowego wynagrodzenia

Lp.	Podstawa prawna	Opis
6.	Zalecenie Rady 86/665/EEC z 22 grudnia 1986 r. w sprawie ujednoczenia systemu informacji hotelowej	Akt ten zmierza do ochrony gości hotelowych przed wprowadzającymi w błąd informacjami co do standardu hoteli i innych obiektów hotelarskich oraz zakresu świadczonych przez nie usług hotelarskich. Aneks I do tego zalecenia określa rodzaj i zakres informacji, które powinny być zamieszczone w oficjalnych informatorach o obiektach hotelarskich. Aneks II zawiera ujednoczone oznaczenia graficzne urządzeń, możliwości i rodzajów świadczeń oferowanych w danym obiekcie hotelarskim.
7.	Dyrektywa 85/577/EEC z 20 grudnia 1985 r. w sprawie ochrony konsumenta w umowach zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa.	
8.	Dyrektywa 93/13/EEC z 5 kwietnia 1993 r. o niedozwolonych klauzulach w umowach konsumenckich.	
9.	Dyrektywa 97/7/EC z 20 maja 1997 r. o ochronie konsumentów w umowach zawieranych na odległość.	
10.	Dyrektywa 98/27/EC z 19 maja 1998 r. o nakazach zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów.	
11.	Dyrektywa 95/57 dotycząca zbierania danych statystycznych w obszarze turystyki.	

Z punktu widzenia *acquis communautaire*⁷ gminy są traktowane jako część administracji publicznej państwa członkowskiego UE^{8;9}

Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej zaczęły obowiązywać przewidziane w art. 91 Konstytucji RP zasady określające stosunek prawa wspólnotowego do prawa krajowego, tj. zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego wobec prawa państw członkowskich oraz zasada bezpośredniego stosowania. Obowiązywanie tych zasad jest o tyle istotne dla władz samorządowych, że powoduje znaczącą zmianę w katalogu źródeł prawa stanowiących podstawę funkcjonowania administracji publicznej. Obok norm krajowego porządku prawnego administracja samorządowa zobowiązana jest do stosowania norm pierwotnego i wtórnego prawa wspólnotowego.

Prawo Wspólnoty Europejskiej ma w dominującej części charakter gospodarczy. To ono jest głównym (aczkolwiek nie jedynym) środkiem, za pomocą którego realizuje się szeroko rozumiana integracja ekonomiczna państw UE. Gminy są jednostkami gospodarczymi jednolitego rynku Unii Europejskiej, gdyż po pierwsze, korzystają z uregulowań kształtujących jego działanie współuczestnicząc jako podmioty gospodarujące w obrocie handlowym a po drugie, mają do nich zastosowanie istotne ograniczenia wynikające z ochrony tego rynku przed zniekształceniami konkurencji lub zaburzeniami jego funkcjonowania spowodowanymi brakiem wyraźnego rozdziału pomiędzy spełniającymi także funkcje władcze organami działającymi w sektorze publicznym a sektorem prywatnym. Ograniczenie to wynika z prawa Unii Europejskiej, nawet chociażby konkretne akty prawne, które mają zastosowanie do gmin miały postać ustaw lub aktów niższego rzędu wydanych przez parlament krajowy.

Reasumując, można najogólniej stwierdzić, iż prawo europejskie ma na gminy wpływ w trzech obszarach:

- po pierwsze, w istotnym stopniu określa warunki makroekonomiczne ich funkcjonowania,
- po drugie, tworzy narzędzia wspomagające (w szczególności o charakterze finansowym),
- po trzecie, tworzy nowe zadania w stosunku do gmin lub też znacząco modyfikuje zadania już istniejące (powodując także konieczność wypracowania nowych kompetencji).

Jak to wynika z art. 5 TWE, Unia Europejska nie reguluje wszystkich sfer działania gmin. W zakresie kompetencji wspólnych z państwami członkowskimi musi się ona kierować zasadą subsydiarności pozostawiać wiele istotnych kwestii do regulacji prawodawców krajowych.

⁷ Rzadziej zwane *acquis de l'Union* – dorobek prawny Wspólnoty Europejskiej oraz Unii Europejskiej obejmujący tak prawo stanowione, jak i orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, zasady prawa WE oraz wspólne podstawowe zasady konstytucyjne państw członkowskich UE. Pod pojęciem tym należy rozumieć ujednoczanie, dostosowywanie, uzgadnianie lub zbliżanie regulacji prawnych państw członkowskich do całokształtu dorobku prawnego Wspólnoty Europejskiej, który obejmuje wszystkie uchwalone w jej ramach akty prawne.

⁸ Źródło: *Polskie samorządy a prawo Unii Europejskiej*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, luty 2005 r.; A. Nowak – Far, *Funkcjonowanie gmin w Unii Europejskiej*, Poznań 2002; *Samorząd terytorialny a prawo UE*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej.

⁹ Źródło: A. Nowak – Far, *Funkcjonowanie gmin w Unii Europejskiej*, Poznań 2002.

Polityka rozwoju turystyki na szczeblu krajowym i jej podstawy prawne

Stanowisko organów państwowych w sprawie rozwoju turystyki wyznacza kierunki i stwarza ramy dla tworzenia planów rozwoju na szczeblu lokalnym¹⁰.

Największe znaczenie w kontekście tworzenia strategii rozwoju turystyki w Gminie Darłowo ma „Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2007 – 2013” Dokument Rządowy przyjęty przez Radę Ministrów w kwietniu 2007 roku. Został on stworzony w powiązaniu z innymi dokumentami rządowymi oraz obowiązującymi aktami prawnymi i innymi dokumentami w dziedzinie turystyki na szczeblu krajowym oraz międzynarodowym.

Dokument ten zawiera określenie priorytetowych obszarów rozwojowych w turystyce, do których zaliczono: rozwój produktów turystycznych, rozwój zasobów ludzkich, wsparcie marketingu, kształtowanie przestrzeni turystycznej oraz wsparcie instytucjonalne. Uszczegółowienie celów i działań Strategii zawiera tab. 3. Realizacja postawionych celów polegać będzie m. in. na prowadzeniu badań regionalnych i horyzontalnych (dotyczących różnych rodzajów działalności turystycznej), organizacji systemu szkoleń i staży, tworzeniu metodologii i rozwiązań modelowych (np. modeli rozwiązań prawno- administracyjnych lub modeli współpracy samorządów z podmiotami prywatnymi), jak również tworzenie odpowiednich prorozwojowych procedur prawnych (np. umożliwiających tworzenie partnerstwa publiczno - prywatnego). Dokument zawiera m. in. deklarację działania na rzecz zwiększenia dostępności regionów turystycznych poprzez rozwój transportu. Planuje się wsparcie dla projektów innowacyjnych, m. in. w zakresie bezpieczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska.

Zadania z obszaru wsparcia marketingowego realizowane są za pośrednictwem Polskiej Organizacji Turystycznej oraz regionalnych i lokalnych organizacji turystycznych. Zadania tych instytucji polegają na promocji Polski jako kraju atrakcyjnego turystycznie, a ponadto polegają na tworzeniu systemu informacji turystycznej. W tym przypadku Strategia kładzie nacisk na potrzebę koordynację działań marketingowych, a przez to zwiększenie ich efektywności oraz zastosowanie nowych technologii w procesie tworzenia systemu IT.

Zgodność przyjętych kierunków rozwoju na szczeblu lokalnym z priorytetami przyjętymi na szczeblu krajowym i regionalnym ułatwia pozyskanie środków na ich realizację np. przez samorządy lokalne. Jednym z instrumentów realizacji polityki Państwa są Regionalne Programy Operacyjne, które służą realizacji Narodowej Strategii Spójności - Podstaw Wsparcia na lata 2007–2013. Rozwijają one cele Narodowej Strategii Spójności określając priorytety, kierunki i wysokość środków przeznaczonych na realizację polityki regionalnej państwa.

Państwo odgrywa także rolę regulacyjną w stosunku do sektora przedsiębiorstw turystycznych. Rola ta wynika m. in. z dostosowania polskiego prawa do ustawodawstwa UE. Regulacje w tym wypadku dotyczą głównie działalności hotelarskiej, biur podróży oraz świadczenia usług pilotażu i przewodnictwa turystycznego i zostały wprowadzone Ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (Dz.U. z 2004r., Nr 223, poz. 2268). Miały one istotne znaczenie dla uporządkowania polskiej branży turystycznej i poprawę kwalifikacji kadry turystycznej poprzez wymogi stawiane osobom tworzącym usługi turystyczne i zaangażowanym w ich świadczenie. Wprowadzenie minimalnych wymogów w stosunku do obiektów świadczących klientom usługi hotelarskie oraz wprowadzanie kategoryzacji obiektów hotelarskich także przyczyniło się do uporządkowania i stworzenia przejrzystego z punktu widzenia klientów systemu wskazującego na poziom i zakres świadczonych usług.

Wśród aktów prawnych dotyczących turystyki lub dziedzin bezpośrednio związanych z jej rozwojem obowiązujących na terenie Rzeczypospolitej Polskiej należy wymienić te zawarte w poniższej tabeli.

¹⁰ <http://www.mgip.gov.pl/Prawo/Obowiazujace+prawo/Turystyka/> oraz *Kompendium wiedzy o turystyce*, praca zbiorowa pod red. G. Gołębkiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.

Tabela 2 Akty prawne odnoszące się do turystyki – obecnie obowiązujące w Polsce¹¹.

Lp.	Akt prawny	Opis
1.	Konstytucja RP z dn. 2 kwietnia 1997 r., obowiązująca od 17 października 1997 r.	
	Art. 68 Konstytucji RP w ust. 5 zobowiązuje władze publiczne do popierania rozwoju kultury fizycznej, co ma następować m.in. poprzez rozwijanie różnych form turystyki aktywnej.	
2.	Ustawa z dn. 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych - tekst jednolity (Dz. U. z 2004 r., Nr 223, poz. 2268)	
	Dokument ten stanowi podstawowy akt normatywny rangi ustawy regulujący zagadnienia turystyki. Ustawa określa warunki świadczenia przez przedsiębiorców usług turystycznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także za granicą, jeżeli umowy z klientami o świadczenie tych usług są zawierane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.	
3.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dn. 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie (Dz. U. z 2004 r., Nr 188, poz. 1945)	
	Rozporządzenie określa m.in.:	
	1) wymagania dla poszczególnych rodzajów i kategorii obiektów hotelarskich co do wyposażenia oraz zakresu świadczonych usług, w tym usług gastronomicznych;	
	2) minimalne wymagania co do wyposażenia innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie;	
	3) sposób prowadzenia ewidencji obiektów hotelarskich oraz innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie.	
4.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dn. 28 czerwca 2001 r. w sprawie opłat związanych z zaszeregowaniem obiektu hotelarskiego (Dz. U. z dnia 13 lipca 2001 r., nr 72, poz. 751 ze zm. Dz. U. z 2001 r., nr 128, poz. 1427), Dz. U.nr.3 z 2006 poz.22	
	Rozporządzenie określa wysokość i tryb pobierania opłat za dokonanie oceny spełniania przez obiekt hotelarski wymagań niezbędnych do zaszeregowania obiektu do określonego rodzaju i kategorii.	
5.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dn. 16 sierpnia 2004 r. w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek (Dz. U. Nr 188, poz. 1944)	
	Rozporządzenie określa m.in.:	
	1) wykaz miast, w których wykonywanie zadań przewodnika turystycznego wymaga posiadania uprawnień przewodnika miejskiego;	
	2) warunki, jakie powinien spełniać organizator szkolenia ubiegający się o upoważnienie do szkolenia przewodników turystycznych i pilotów wycieczek;	
	3) miasta i obszary, na których organizatorzy turystyki mają obowiązek zapewnienia opieki przewodnika turystycznego;	
6.	Ustawa z dn. 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. nr 173, poz. 1807)	
	Ustawa reguluje podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zadania organów administracji publicznej w tym zakresie.	
7.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dn. 27 kwietnia 2004 r. w sprawie stażu adaptacyjnego oraz testu umiejętności przeprowadzanych w toku postępowania w sprawie uznania nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do wykonywania zawodu przewodnika turystycznego (Dz. U. Nr 101, poz. 1037)	
	Rozporządzenie określa:	
	1) warunki, sposób i tryb odbywania stażu adaptacyjnego, sposób i tryb wykonywania nadzoru nad odbywaniem stażu oraz oceny nabytych przez wnioskodawcę umiejętności, a także sposób ustalania kosztów odbywania stażu adaptacyjnego oraz tryb ich ponoszenia;	
	2) warunki, sposób i tryb przeprowadzania testu umiejętności oraz oceny wykazanych przez wnioskodawcę umiejętności, a także sposób ustalania kosztów przeprowadzania testu umiejętności oraz tryb ich ponoszenia.	

¹¹ <http://www.mgip.gov.pl/Prawo/Obowiazujace+prawo/Turystyka/> oraz J. Gospodarek, *Prawo Turystyczne w zarysie*, Bydgoszcz – Warszawa 2003.

Lp.	Akt prawny	Opis
8.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dn. 5 lutego 2004 r. w sprawie stażu adaptacyjnego i testu umiejętności przeprowadzanych w toku postępowania o uznanie nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania działalności pilota wycieczek (Dz. U. Nr 32, poz. 279)	
	<u>Rozporządzenie określa:</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1) warunki, sposób i tryb odbywania stażu adaptacyjnego, sposób i tryb wykonywania nadzoru nad odbywaniem stażu oraz oceny nabytych przez wnioskodawcę umiejętności; 2) warunki, sposób i tryb przeprowadzania testu umiejętności oraz oceny wykazanych przez wnioskodawcę umiejętności; 3) sposób ustalania kosztów odbywania stażu adaptacyjnego i przeprowadzania testu umiejętności oraz tryb ich ponoszenia.
9.	Ustawa z dn. 8 maja 2002r. o likwidacji Polskiej Agencji Rozwoju Regionalnego oraz o zmianie ustawy o zasadach wspierania rozwoju regionalnego i ustawy utworzenia Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Dz. U. z 2002r., nr 66, poz. 596)	
	Wspieranie rozwoju regionalnego uwzględnia m.in.:	<ol style="list-style-type: none"> 1) wymogi wynikające z potrzeb wzmocnienia spójności gospodarczej i integralności terytorialnej Polski jako państwa jednolitego, 2) potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa realizowane na mocy odrębnych ustaw, 3) wymogi ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury.
10.	Ustawa z dn. 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2005 r., nr 167, poz. 1399)	
	Ustawa określa:	<ol style="list-style-type: none"> 1) zasady oraz warunki prowadzenia i finansowania lecznictwa uzdrowiskowego; 2) kierunki lecznicze uzdrowisk; 3) zasady sprawowania nadzoru nad lecznictwem uzdrowiskowym; 4) zasady nadawania obszarowi statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej; 5) zasady pozbawiania obszaru statusu uzdrowiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej; 6) zadania gmin uzdrowiskowych.

Tabela 3 Dokumenty strategiczno – planistyczne obowiązujące obecnie w Polsce wraz z odniesieniem do dziedziny turystyki.

Lp.	Nazwa dokumentu	Odniesienie do dziedziny turystyki
<i>Strategie i Polityki</i>		
1.	Narodowa Strategia Spójności ¹²	
	<p>Narodowa Strategia Spójności (NSS) (nazwa urzędowa: Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia) to dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007–2013.</p> <p>Celem strategicznym NSS jest <i>tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.</i></p> <p>Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych. Celami horyzontalnymi NSS są:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa, 2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej, 3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski, 4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług, 5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, 6. Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich. <p>Wybrane fragmenty NSS szczególnie istotne dla kreowania celów i projektów turystycznych i podejmowania działań na rzecz rozwoju turystyki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie podstawowej infrastruktury społecznej: ...Dla podniesienia poziomu życia mieszkańców Polski, a także przyśpieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego, niezwykle istotne jest zapewnienie bardziej równomiernego dostępu do podstawowej infrastruktury społecznej, a także rozbudowa tych elementów, które wiążą się bezpośrednio ze wskaźnikami realizacji celów NSRO, w tym podniesieniem poziomu wykształcenia, zwiększenia liczby absolwentów na kierunkach technicznych i przyrodniczych, podniesienia zdrowotności pracowników i wydłużenia długości życia, a także podniesieniu jakości życia m.in. poprzez zwiększenie dostępu do obiektów kultury i promocje turystyki i rekreacji(...) ...Istotne znaczenie mają inwestycje służące zmniejszaniu nierówności w dostępie do infrastruktury medycznej, edukacyjnej, kultury i turystyki(...) ...Działania w dziedzinie infrastruktury kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego mają na celu przede wszystkim zwiększenie dostępu do kultury mieszkańców Polski oraz podniesienie kompetencji kulturalnych społeczeństwa, a także atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej kraju. Działania te będą koncentrować się na wykorzystaniu istniejącego już potencjału dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim, ochronie i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, poprawie stanu infrastruktury kultury oraz rozwijaniu nowych, alternatywnych form korzystania z kultury(...) ...Istniejący potencjał kulturowy (w tym przebiegające przez Polskę europejskie szlaki kulturowe) i przyrodniczy oraz planowane działania w obszarze kultury, tworzą korzystne warunki dla rozbudowy infrastruktury turystycznej. Dla zapewnienia dostępu do odpowiedniej, wysokiej jakości usług oraz podniesienia atrakcyjności turystycznej Polski i jej regionów środki zostaną 	

¹² Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie, Narodowa Strategia Spójności. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (Warszawa, maj 2007)

Lp.	Nazwa dokumentu	Odniesienie do dziedziny turystyki
		<p>skoncentrowane przede wszystkim na poprawie jakości funkcjonującej infrastruktury turystycznej poprzez projekty z zakresu jej rozbudowy, modernizacji i wyposażenia. Przedsięwzięcia w tym zakresie będą również ukierunkowane na powstawanie nowych obiektów służących do prowadzenia działalności turystycznej, które będą spełniały standardy UE. Miejsca pracy w sektorze turystyki przyczynią się do wzrostu zatrudnienia w infrastrukturze towarzyszącej produkcji towarów i usług niezbędnych dla obsługi turystów. Wsparcie dotyczące turystyki dotyczyło będzie zarówno projektów spełniających kryteria infrastruktury społecznej - służącej nieodpłatnie ogółowi społeczeństwa, jak i na zasadach komercyjnych, stanowiących element schematów pomocy publicznej(...)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług: ...Planowane wsparcie dotyczyć będzie zarówno sektora usług rynkowych, w tym sektora turystyki i kultury oraz usług medycznych, jak również tych usług podstawowych, które mogą pozytywnie wpływać na procesy rozwoju regionalnego i zwiększenie dostępności do usług na obszarach marginalizowanych (...) ...Rola turystyki jako generatora nowych miejsc pracy może być dominująca zwłaszcza na obszarach przygranicznych i obszarach dotkniętych strukturalnym bezrobociem. Nowotworzone miejsca pracy w sektorze turystyki przyczynią się do wzrostu zatrudnienia w infrastrukturze towarzyszącej produkcji towarów i usług niezbędnych dla obsługi turystów (...) • Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej: ...Rozwój turystyki jest szansą na wzmocnienie pozycji ośrodków metropolitalnych, a równocześnie nadanie nowej dynamiki rozwoju ośrodkom mniejszym, peryferyjnym oraz ośrodkom o wyczerpanych dotychczasowych potencjałach rozwojowych. Turystyka jest aktywnością spinającą regiony, łączącą obszary miejskie z wiejskimi, aktywizującą wieś dziedziną przyczyniającą się do rewitalizacji obszarów zdegradowanych, nadającą nowy sens obszarom podmiejskim z funkcjami turystyczno - rekreacyjnymi (...) • Pełniejsze wykorzystanie potencjału endogenicznego największych ośrodków miejskich: ...Kluczowym zadaniem jest dalsze wspomaganie rozbudowy funkcji metropolitalnych (w tym naukowych, edukacyjnych, kulturalnych i turystycznych) (...) ...Jednocześnie działania powinny zostać ukierunkowane na pełniejsze wykorzystanie dla rozwoju sfery usług (w tym uzdrowiskowych, turystycznych), unikalnego w skali europejskiej środowiska naturalnego i walorów kulturowych oraz promocję wybranych produktów regionalnych (w tym ekologicznych), gałęzi przetwórstwa żywności i przemysłu, mających podstawowe znaczenie dla wzrostu gospodarczego i zatrudnienia na tym obszarze (...) • Przeciwdziałanie marginalizacji i peryferyzacji obszarów problemowych: ...Zachowanie walorów historycznych, podkreślenie ich unikalności i kolorytu lokalnego, co może zwiększyć ich atrakcyjność turystyczną, a tym samym przyczynić się do wzrostu szans rozwojowych. Rewitalizacji powinny zostać poddane miasta o istotnym znaczeniu dla rozwoju otaczających je układów lokalnych, znajdujących się w trudnej sytuacji społecznej i gospodarczej, a także miasta o wysokich walorach turystycznych (...) ...Konieczny jest rozwój współpracy przygranicznej, rozbudowa infrastruktury granicznej, transportowej, turystycznej (...)
2.	Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015 ¹³	
		<p>Strategia Rozwoju Kraju uchwalona przez Radę Ministrów 29 listopada 2006r. jest nadrzędnym, wieloletnim dokumentem strategicznym rozwoju społeczno - gospodarczego kraju służącym jako punkt odniesienia dla innych strategii i programów zarówno rządowych jak i terytorialnych.</p> <p>Założenia SRK na płaszczyźnie kultury, turystyki i sportu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – upowszechnianie dóbr kultury przez budowę i modernizację obiektów kultury, – poprawa wizerunku Polski na świecie przez wspieranie i promocję wybitnych twórców narodowych oraz znaczących dzieł i produktów kultury polskiej, – wzrost konkurencyjności miejscowości poprzez poszerzenie wachlarza usług, wymagających

¹³ źródło: www.bip.mrr.gov.pl - Strategia Rozwoju Kraju 2007 - 2015

Lp.	Nazwa dokumentu	Odniesienie do dziedziny turystyki
		<p>zainwestowania w bazę noclegową, gastronomiczną, konferencyjno-kongresową oraz infrastrukturę rekreacyjną i rozrywkową,</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa obiektów o charakterze turystyczno – rekreacyjnym na terenie uzdrowisk, – rozwój „kompleksowych szlaków turystycznych” rozumianych jako zespół bazy noclegowej, gastronomicznej, informacyjnej oraz infrastruktury towarzyszącej (paraturystycznej), – wyeksponowanie unikatowych walorów przyrodniczych jako podstawy do rozwoju turystyki specjalistycznej jak i powszechnej, – zwiększenie dostępu do terenów i obiektów turystycznych po przez rozwój infrastruktury transportowej, – zagospodarowanie na cele turystyczne obiektów przemysłowych i powojkowych, – wsparcie dla ochrony i poprawy stanu materialnego dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju inwestycji kultury regionów. <p>Zgodnie z tym dokumentem Województwo Zachodniopomorskie będzie wspierane w działaniach zmierzających do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawy skomunikowania transportowego Szczecina w układzie południkowym, a także z Poznaniem i Warszawą (zarówno w układzie drogowym jak i kolejowym), – zwiększenia międzynarodowej konkurencyjności zespołu portowego oraz funkcji okołoportowych (zwłaszcza usługowych, spedycyjnych i finansowych), – kontynuacji i rozwoju współpracy przygranicznej z Niemcami i rejonie Morza Bałtyckiego, – umocnienia funkcji metropolitalnych Szczecina oraz potencjału akademickiego Koszalina, – wsparcia obszarów wiejskich oraz działań na rzecz poprawy stanu środowiska, utrzymania wysokich walorów przyrodniczych, bazy uzdrowskiej oraz międzynarodowej promocji turystycznej regionu, – ochrony przeciwpowodziowej, regulacji stosunków wodnych dorzecza Odry oraz przywrócenia funkcji transportowej dolnego biegu tej rzeki.
3.		<p style="text-align: center;">Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2007 – 2013¹⁴</p>
		<p>Dokument określa priorytetowe obszary wzmacniania dynamiki i harmonijnego rozwoju turystyki:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwój produktów turystycznych; – rozwój zasobów ludzkich, – wsparcie marketingu; – kształtowanie przestrzeni turystycznej; – wsparcie instytucjonalne. <p>Strategia rozwoju turystyki na lata 2007 – 2013 stanowi koncepcję modernizacji polskiej turystyki, z uwzględnieniem jej uwarunkowań, źródeł finansowania i systemu ewaluacji. Zaproponowane w dokumencie cele i priorytety mają na celu sprzyjanie budowaniu silnych podstaw gospodarki turystycznej, której rola i znaczenie w gospodarce narodowej wzrasta.</p> <p>OBSZARY PRIORYTETOWE, CELE I DZIAŁANIA</p> <p>Obszar priorytetowy – PRODUKT TURYSTYCZNY O WYSOKIEJ KONKURENCYJNOŚCI</p> <p>Cel strategiczny: Kreowanie i rozwój zintegrowanych i konkurencyjnych produktów turystycznych</p> <p>Cel operacyjny nr 1 – Kreowanie i rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych</p> <p>Cel operacyjny nr 2 – Rozwój infrastruktury turystycznej</p> <p>Cel operacyjny nr 3 – Integracja produktów i oferty turystycznej regionów</p> <p>Cel operacyjny nr 4 – Rozwój przedsiębiorczości i działalności organizacji w dziedzinie turystyki</p> <p>Cel operacyjny nr 5 – Rozwój wiodących typów turystyki</p> <p>Obszar priorytetowy – ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH NA RZECZ ROZWOJU TURYSTYKI</p> <p>Cel strategiczny: Przygotowanie wykwalifikowanych kadr dla turystyki</p> <p>Cel operacyjny nr 1 – Przygotowanie kadr operacyjnych gospodarki turystycznej</p> <p>Cel operacyjny nr 2 – Rozwój edukacji turystycznej i turystyki społecznej</p> <p>Cel operacyjny nr 3 – Monitorowanie potrzeb branży turystycznej w zakresie kadr zawodowych</p> <p>Obszar priorytetowy – WSPARCIE MARKETINGOWE</p> <p>Cel strategiczny: Stworzenie spójnego i skutecznego systemu marketingu w turystyce</p> <p>Cel operacyjny nr 1 – Usprawnienie systemu informacji turystycznej</p>

¹⁴ Źródło: www.mg.gov.pl - Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2007 – 2013, Projekt, Warszawa, kwiecień 2007 r.

Lp.	Nazwa dokumentu	Odniesienie do dziedziny turystyki
	<p>Cel operacyjny nr 2 – Zwiększenie efektywności działań marketingowych w turystyce</p> <p>Obszar priorytetowy – KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI TURYSTYCZNEJ</p> <p>Cel strategiczny: Kształtowanie przestrzeni i wysokiej atrakcyjności turystycznej</p> <p>Cel operacyjny nr 1 – Kształtowanie rozwoju turystyki w sposób zachowujący i podnoszący wartość przestrzeni</p> <p>Cel operacyjny nr 2 – Zwiększanie dostępności turystycznej regionów przez rozwój transportu</p>	
4.	Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2007 – 2013¹⁵	
	<p>Strategia ta wymienia główne problemy rozwoju regionalnego kraju oraz wskazuje na kierunki ich rozwiązywania. Wyznacza także główne cele rozwoju regionalnego, które będą realizowane przez rządową politykę regionalną, i które powinny zostać uwzględnione przez władze samorządu wojewódzkiego w ich programowaniu rozwoju regionów.</p> <p>W Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2007–2013 wskazano na nieliczne obszary atrakcyjne (znane) turystycznie w skali międzynarodowej w Polsce. Taka sytuacja może prowadzić w konsekwencji do peryferyzacji określonych regionów. Wśród kierunków stanowiących szansę rozwoju wskazano m.in. wsparcie dla rozwoju infrastruktury turystycznej, także infrastruktury ekologicznej służącej tworzeniu warunków dla rozwoju turystyki i przeciwdziałającej zagrożeniom wynikającym z degradacji środowiska naturalnego oraz instytucji rozwijających usługi turystyczne.</p>	
5.	Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013¹⁶	
	<p>W dokumencie rozwój dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza w ujęciu regionalnym i lokalnym potraktowano jako atut wzmacniający atrakcyjność turystyczną, a tym samym jako impuls do wzrostu gospodarczego i zwiększenia liczby miejsc pracy. Kulturowanie i promocja szczególnie wartościowych zjawisk kultury lokalnej traktowane jest w dokumencie w wymiarze podstawowego czynnika rozwoju regionu w odniesieniu do kapitału intelektualnego, wyrównywania szans, rozwoju ekonomicznego – inwestycji i turystyki.</p> <p>Rosnące znaczenie powiązania kultury z rozwojem gospodarczym i dochodami regionów jest w tym dokumencie podstawą dla podjęcia działań w zakresie kształtowania zintegrowanych produktów turystycznych (w tym markowych produktów turystyki kulturowej), większego wykorzystania elementów dziedzictwa kulturowego także zabytków oraz aktywności instytucji kultury w rozwoju przedsiębiorczości, w tym turystyki.</p> <p>Wśród propozycji rozwiązań systemowych wskazano także możliwość wprowadzenia tzw. „opłaty kulturowej”, która w 50% przeznaczona byłaby na rozwój produktów turystycznych, a w 50% na ochronę zabytków. Zwrócono także uwagę na możliwe wykorzystanie sieci punktów bibliotecznych jako uzupełnienia systemu informacji turystycznej w Polsce.</p>	
6.	Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju	
	<p>Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPPZK)¹⁷ - dokument planistyczny określający przyrodnicze, kulturowe, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania oraz cele polityki przestrzennej Polski. Dokument stanowi podstawę dla programowania ponadlokalnych przedsięwzięć publicznych, wpływających na przestrzenne zagospodarowanie kraju.</p> <p><u>Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju</u> wskazuje na konieczność koncentracji aktywności społeczno-gospodarczej w miejscach najkorzystniejszych dla rozwoju gospodarczego. Przyjęta koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w powiązaniu z działaniami realizowanymi w ramach polityki strukturalnej wyznacza następujące priorytety:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wspieranie rozwoju funkcji stołecznych Warszawy, wspieranie kształtowania się aglomeracji miejskich o największych szansach na awans w hierarchii europejskiej (Warszawa, Trójmiasto, Poznań, Kraków, a w dłuższym okresie: Szczecin, Wrocław, Łódź, Katowice, Lublin, Bydgoszcz, Toruń, Białystok, Rzeszów); wspieranie ośrodków o znaczeniu krajowym i regionalnym, 	

¹⁵ Źródło: www.mg.gov.pl – *Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2007 – 2013*, Projekt zaakceptowany przez Radę Ministrów w dniu 6 września 2005

¹⁶ Źródło: www.mkidn.gov.pl - *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.

¹⁷ Źródło: www.fundusze-strukturalne.gov.pl/informator/ - *Koncepcja Polityki i Przestrzennego Zagospodarowania Kraju*, zaktualizowana Koncepcja..., Warszawa, Październik 2005

Lp.	Nazwa dokumentu	Odniesienie do dziedziny turystyki
	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie kształtowania się dynamizujących rozwój kompleksów turystycznych, głównie Polski północnej, północno-wschodniej i wschodniej, wspieranie rozwoju turystyki, nakierowanego na ochronę środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, zagospodarowanie wolnych zasobów pracy, wykorzystywanie możliwości gospodarki turystycznej w restrukturyzacji sektorów, takich jak: rolnictwo, zdrowie, gospodarka wodna. <p><u>Wyciąg</u></p> <p>III.1.6. Polityka kształtowania kompleksów gospodarki turystycznej dynamizującej rozwój (...)</p> <p>Główne cele publiczne realizowane w zakresie turystyki i rekreacji na ponadlokalnym szczeblu to ochrona przestrzeni turystycznej (w tym środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa cywilizacyjnego), rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, rozwój produktu turystycznego w układzie przestrzennym kraju oraz wykorzystanie możliwości gospodarki turystycznej w restrukturyzacji innych sektorów (rolnictwo, zdrowie, gospodarka wodna). Powyższe cele wyznaczają pięć głównych zadań, rządowych wpływających na przestrzenne zagospodarowanie kraju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego jako filaru turystyki, rewaloryzacja przestrzeni turystycznej, - tworzenie dogodnych warunków do funkcjonowania, transformacji i harmonizacji rozwoju uzdrowisk i innych miejscowości klimatycznych, - rozwój turystyki na obszarach chronionych i innych, cennych przyrodniczo i krajobrazowo, na których istnieją rygory ochronne i ograniczenia funkcji gospodarczych, - rekonstrukcja przestrzeni turystycznej i przyjazne środowisku zagospodarowanie przestrzenne, zgodne z naturalną pojemnością recepcyjną i chłonnością terenów, - przemiany w europejskiej gospodarce wodnej wskazują na wzrost znaczenia turystyki w utrzymaniu i rozwijaniu wodnych dróg śródlądowych. 	
7.	Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011 – 2014	
		<p>W dokumencie Polityka ekologiczna państwa na lata 2007–2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011–2014,¹⁸ zatwierdzonym przez Radę Ministrów w grudniu 2006 roku, określono naczelną zasadę rozwoju poprzez zrównoważony rozwój, a w odniesieniu do określonych sektorów, w tym turystyki, potrzebę uwzględniania celów ekologicznych na równi ze społecznymi i gospodarczymi. Ponadto zwrócono uwagę na potrzebę wspierania powstawania „zielonych miejsc pracy” w agro - i ekoturystyce, ekologizacji systemu planowania zagospodarowania przestrzennego, w szczególności obszarów ochrony uzdrowiskowej i kopalni leczniczych oraz kształtowania postaw konsumenckich poprzez podnoszenie świadomości ekologicznej.</p> <p>W związku z podnoszeniem wiedzy o kwestiach ochrony dziedzictwa przyrodniczego w społeczeństwie przyjęto w 1997 roku Narodową Strategię Edukacji Ekologicznej, w której przewidziano działania w zakresie włączenia do programów nauczania w szkołach i uczelniach kształcących na potrzeby turystyki tematyki proekologicznej, promocji szkoleń dla instruktorów, strażników i opiekunów przyrody integrowania edukacji ekologicznej w krajowe i regionalne programy rozwoju turystyki.</p>

¹⁸ Źródło: www.mos.gov.pl/1/materialy_informacyjne/raporty_opracowania/ - Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007 – 2010 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2011 – 2014.

Lp.	Nazwa dokumentu	Odniesienie do dziedziny turystyki
8.	Plan Działania Polskiej Organizacji Turystycznej na rok 2008 ¹⁹	
	<p data-bbox="667 309 999 338" style="text-align: center;">Misja i cel strategiczny POT</p> <p data-bbox="252 353 1412 506">Polska Organizacja Turystyczna powstała 1 stycznia 2000 roku w celu promowania Polski w dziedzinie turystyki w kraju i na świecie oraz tworzenia warunków umożliwiających współpracę organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, branży turystycznej i organizacji zrzeszających przedsiębiorców z dziedziny turystyki, w tym organizacji pozarządowych (społecznych, gospodarczych, zawodowych) działających w tej dziedzinie.</p> <p data-bbox="252 506 1412 566">Misją Polskiej Organizacji Turystycznej jest wzmacnianie turystycznej konkurencyjności Polski.</p> <p data-bbox="252 566 1412 689">Celem nadrzędnym POT jest zwiększanie wartości sektora turystyki w Polsce poprzez bezpośredni i pośredni wzrost dochodów z turystyki, ich udziału w dochodach budżetu Państwa i dochodach budżetów samorządowych oraz poprzez wzmacnianie turystycznego wizerunku Polski na globalnym rynku usług turystycznych.</p> <ol data-bbox="347 689 1412 1025" style="list-style-type: none"> 1. Cel pośredni - Wzmocnienie zainteresowania Polską jako atrakcyjnym turystycznie celem podróży. Przypisane zadanie - Promocja Polski jako kraju atrakcyjnego turystycznie. 2. Cel pośredni – Zwiększenie dostępności i użyteczności informacji turystycznej o Polsce. Przypisane zadanie – Rozwój polskiego systemu informacji turystycznej w kraju i na świecie. 3. Cel pośredni - Podniesienie konkurencyjności polskiej oferty turystycznej na rynku krajowym i zagranicą. Przypisane zadanie – Wzmacnianie jakości, produktywności (efektywności) i innowacyjności turystycznej Polski. 4. Cel pośredni – Doskonalenie sprawności organizacyjnej POT. Przypisane zadanie – Tworzenie i koordynacja polityki POT. 	

¹⁹ Źródło: www.pot.gov.pl – Plan Działania Polskiej Organizacji Turystycznej na rok 2008.

Podsumowanie

Istotnym dla tworzenia Strategii Rozwoju Turystyki w Gminie Darłowo jest fakt, iż zarówno na europejskim, jak i krajowym szczeblu administracyjnym turystyka uznawana jest obecnie za ważny i przyszłościowy sektor gospodarki. Przekonanie o jej potencjale ekonomicznym umacnia się, co można wnioskować po rosnącej liczbie opracowań, analiz i dokumentów powstających na różnych szczeblach zarządzania terytorialnego, w tym opracowań, których celem jest integracja i koordynacja wysiłków i działań wielu podmiotów oraz instytucji oddziałujących na rozwój turystyki. Pracom tym towarzyszy chęć poznania i zrozumienia prawidłowości w funkcjonowaniu i rozwoju turystyki, co znajduje wyraz w coraz liczniejszych już wykonanych i planowanych do wykonania w przyszłości opracowaniach i studiach poświęconych temu zjawisku. Większa znajomość prawidłowości i uwarunkowań, jakim podlega turystyka przyczyni się do poprawy skuteczności dokonywania ocen lub prognoz w turystyce. Wobec złożoności turystyki taką sytuację należy uznać za szansę jej dalszego rozwoju.

Należy podkreślić wzrastającą tendencję do postrzegania turystyki jako sektora gospodarki przez instytucje tworzące prawo. Szczególnie na szczeblu europejskim problemy turystyki znajdowały się dotąd na dalszym planie, omawiane przez pryzmat problemów rozwoju transportu, usług, przedsiębiorczości, ochrony praw konsumentów i in. Spojrzenie całościowe pozwoli na lepsze dostrzeżenie istniejących możliwości rozwoju turystyki oraz nadaje inną, wyższą rangę rozwiązaniom proturystycznym.

Na szczeblu krajowym turystyka znajduje dobre umocowanie w istniejących aktach prawnych oraz polityce Państwa. Powstające kolejno krajowe Strategie Rozwoju Turystyki są ważnym instrumentem sterowania rozwojem turystyki, dają szansę na koordynację, większą spójność a w efekcie wzajemne wzmocnienie działań Państwa z podejmowanymi na innych szczeblach zarządzania terytorialnego.

Wyrazem polityki Państwa w sferze turystyki jest działalność Polskiej Organizacji Turystycznej, instytucji odpowiedzialnej m. in. za promocję turystyczną Polski.

Gmina Darłowo jest jednym z licznych obszarów turystyki nadmorskiej o charakterze rekreacyjno – wypoczynkowym z ofertą agroturystyczną i sanatoryjną ściśle powiązaną z walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi wybrzeża Morza Bałtyckiego. Te formy turystyki będą odnosiły korzyści w przypadku dostosowania celów i kierunków rozwoju tej gałęzi gospodarki w gminie do priorytetów rozwoju turystyki określonych w dokumentach wyższego rzędu. Warunkiem wzmocnienia przewidywanych korzyści winny być przemyślane i dobrze zorganizowane działania promocyjne i poszerzenie informacji o produktach turystycznych gmin, przekazywanych za pośrednictwem Ośrodków Informacji Turystycznej.

Obecność Polski w Unii Europejskiej powoduje potrzebę reorganizacji punktów odniesienia wykorzystywanych przy tworzeniu planów rozwoju na niższych szczeblach zarządzania terytorialnego. Istotne znaczenie zyskuje możliwość pozyskiwania środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej. W przypadku turystyki korzystny wpływ na jej rozwój w danym regionie wywierają będą inwestycje i projekty finansowane z funduszy UE także w zakresie kultury, transportu i ochrony środowiska.

1.2. UWARUNKOWANIA PRAWNO - POLITYCZNE MIKROOTOCZENIA

Polityka regionalna w zakresie turystyki lub dziedzin bezpośrednio związanych z jej rozwojem obowiązująca w Województwie Zachodniopomorskim i jej podstawy prawne

Tabela 4 Dokumenty strategiczno – planistyczne obowiązujące w Województwie Zachodniopomorskim.

Lp.	Nazwa dokumentu	Odniesienie do dziedziny turystyki
1.	Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. ²⁰	
	<p><i>/Strategia jest dokumentem obszernym. Poniżej zacytowano jedynie te cele, które mają związek z turystyką/</i></p> <p><u>Wizja Województwa Zachodniopomorskiego w roku 2020:</u> Województwo zachodniopomorskie w 2020 roku to znaczący partner w Regionie Morza Bałtyckiego - region czystego środowiska; wysokiej jakości życia; rozwoju opartego na wiedzy, umiejętnościach, aktywności i otwartości mieszkańców; silnej i zróżnicowanej gospodarki; partnerskiej współpracy; atrakcyjnej i spójnej przestrzeni, a także kultywowania wielokulturowego dziedzictwa oraz tradycji morskich i solidarnościowych. Dobra dostępność i walory przyrodniczo - krajobrazowe mają sprawić, że województwo stanie się zapleczem weekendowym dla Berlina i sąsiednich regionów.</p> <p>Priorytet: Konkurencyjność gospodarki <u>Cel 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania</u> 1.2. Rozwój i promocja produktów turystycznych regionu</p> <p>Priorytet: Aktywność gospodarcza <u>Cel 2: Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego</u> 2.2. Popieranie rozwoju produktów lokalnych i usług</p> <p>Priorytet: Ochrona środowiska i gospodarka zasobami <u>Cel 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami</u> 4.1. Usuwanie skutków i przeciwdziałanie degradacji środowiska 4.2. Zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów i zasobów środowiska przyrodniczego 4.3. Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi regionu, efektywne wykorzystanie zasobów i odnawialnych źródeł energii 4.4. Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych</p> <p>Priorytet: Integracja społeczna <u>Cel 6: Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu</u> 6.6. Rozwój sportu i rekreacji, promocja zdrowego stylu życia.</p>	
2.	Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku	
	<p>Priorytety i cele strategiczne w zakresie turystyki w Województwie Zachodniopomorskim</p> <p><u>Wizja strategiczna Regionu do roku 2015:</u> „Województwo Zachodniopomorskie należy do najlepiej rozwiniętych turystycznie regionów w kraju i Europie Środkowej. Stanowi synonim polskiej marki turystycznej w zakresie wypoczynku aktywnego, pobytów zdrowotnych oraz inspirującej przygody z kulturą i historią. Turystyka stanowi wiodącą dziedzinę gospodarki Województwa, generując nowe miejsca pracy, stanowiąc istotne wsparcie dla rozwoju handlu, usług, transportu, gospodarki morskiej oraz napływu nowych inwestycji. Region jest postrzegany jako atrakcyjne, bezpieczne i inspirujące miejsce spędzania urlopów i wyjazdów kilkudniowych, zarówno przez swoich mieszkańców jak i obywateli Polski i Europy. Markowe produkty turystyczne Województwa, zaspakajające wymagania turystów zagranicznych i krajowych, są zaliczane do najbardziej konkurencyjnych ofert na rynku.”²¹</p>	

²⁰ Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 (Szczecin, grudzień 2005).

²¹ Źródło: Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku, (czerwiec 2005).

Lp.	Nazwa dokumentu	Odniesienie do dziedziny turystyki
		<p>Obszar priorytetowy 1 – Rozwój markowych produktów turystycznych regionu Cel 1. Kreowanie i wdrażanie markowych produktów turystycznych identyfikujących unikatowe i osobliwe cechy Regionu Cel 2. Budowa i rozwój kompleksowych markowych produktów turystycznych wokół typów turystyk</p> <p>Obszar priorytetowy 2 – Rozwój zasobów ludzkich Cel 1. Kształtowanie kadr na potrzeby obsługi ruchu turystycznego w regionie Cel 2. Kształtowanie turystyki społecznej Cel 3. Rozwój edukacyjnej i integracyjnej funkcji turystyki w Regionie</p> <p>Obszar priorytetowy 3 – Wsparcie marketingowe Cel 1. Kooperacja w zakresie wspólnego marketingu regionu Cel 2. Usprawnienie systemu informacji turystycznej</p> <p>Obszar priorytetowy 4 – Kształtowanie przestrzeni turystycznej Cel 1. Kształtowanie infrastruktury na styku środowisk woda/ląd Cel 2. Kształtowanie środowiska w kontekście rozwoju przestrzeni turystycznej Cel 3. Kształtowanie jakości infrastruktury turystycznej Cel 4. Zwiększanie dostępności turystycznej regionu</p> <p>Obszar priorytetowy 5 – Wsparcie instytucjonalne i budowa systemów rozwijających turystykę Cel 1. Wsparcie rozwoju systemów finansowania Cel 2. Wsparcie rozwoju systemów bezpieczeństwa Cel 3. Opracowanie i wdrożenie systemu badań rynku turystycznego w regionie Cel 4. Wsparcie fachowego doradztwa Cel 5. Wsparcie działań w ramach współpracy ponad lokalnej i ponad regionalnej</p>
3.	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego ²²	
		<p>Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego w dniu 27 marca 2006 r. podjął uchwałę nr XXVIII/332/06 o przystąpieniu do sporządzenia zmiany planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego w tym sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego.</p> <p>Opracowaniem zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego objęto cały obszar województwa w jego granicach administracyjnych, w tym planem zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego objęto gminy: Szczecin, Nowe Warpno, Police, Dobra, Kołbaskowo, Gryfino, Stare Czarnowo, Kobylanka, Goleniów, Stargard Szczeciński – miasto i gmina.</p> <p>Na dzień dzisiejszy obowiązuje jeszcze Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego z czerwca 2002r.</p> <p><u>Plan zagospodarowania przestrzennego województwa</u> - określa kierunki zagospodarowania przestrzennego w długim horyzoncie czasowym.</p> <p>W zakresie turystyki obrano następujące kierunki rozwoju:</p> <ul style="list-style-type: none"> – utrzymanie istotnej roli w turystyce krajowej i zagranicznej (zwłaszcza specjalistycznej), – przedłużenie sezonowości użytkowania polegające na zmianie struktury bazy noclegowej i poprawie standardu użytkowego oraz stworzeniu wielofunkcyjnych struktur usługowych w działaniu całorocznym, – utrzymanie atrakcyjności pasa nadmorskiego poprzez utrzymanie racjonalnego zagospodarowania i przeciwdziałanie nadkoncentracji zainwestowania, – aktywizacja turystyczna pasa pojezierzy zmierzająca do tworzenia struktur rozproszonych i zarazem wiążących z istniejącą strukturą osadnictwa wiejskiego (o wysokim standardzie i wielości ofert użytkowych), – turystyka specjalistyczna, a szczególnie żeglarstwo morskie i śródlądowe jako produkt markowy województwa, – powiązanie struktury przestrzennej w zakresie zagospodarowania turystycznego infrastrukturą sieciową (elementy systemu komunikacyjnego, sieć tras i ścieżek rowerowych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym z ich odpowiednim powiązaniem

²² Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, (czerwiec 2002)

Lp.	Nazwa dokumentu	Odniesienie do dziedziny turystyki
	z systemami lokalnymi).	
4.	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007 – 2013²³	
	<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013 skupia się na 8 priorytetach rozwoju:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gospodarka – Innowacje – Technologie 2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej 3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego 4. Infrastruktura ochrony środowiska 5. Turystyka, kultura i rewitalizacja 6. Rozwój funkcji metropolitalnych 7. Rozwój infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia 8. Pomoc techniczna <p>Priorytety związane z rozwojem turystyki:</p> <p><u>Oś priorytetowa 5</u> Cel główny: Podniesienie atrakcyjności województwa poprzez rozwój turystyki, kultury oraz rewitalizację obszarów zdegradowanych Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – stworzenie i rozwój regionalnych i ponadregionalnych produktów turystycznych wpływających na wydłużenie sezonu turystycznego, – wzrost atrakcyjności turystycznej i kulturalnej regionu, – rewitalizacja i pobudzenie gospodarcze obszarów problemowych. <p><u>Działania:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 5.1. Infrastruktura turystyczna 5.2. Ścieżki rowerowe 5.3. Promocja, ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego 5.4. Rozwój kultury – ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego 5.5. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych <p><u>Oś priorytetowa 6</u> Cel główny: Budowanie potencjału rozwojowego Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego. Cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie efektywnego, atrakcyjnego i przyjaznego dla środowiska transportu publicznego, – rewitalizacja i racjonalne zagospodarowanie obiektów i obszarów o znaczeniu metropolitalnym, – wzrost atrakcyjności turystycznej i kulturalnej Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego. <p><u>Działania:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 6.1. Infrastruktura turystyczna 6.2. Wzrost atrakcyjności kulturalnej 6.3. Ścieżki rowerowe 6.4. Zintegrowany system transportu publicznego 6.5. Inteligentne systemy transportowe 6.6. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych 	

²³ Źródło: Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007 – 2013 (październik 2007 r).

Lp.	Nazwa dokumentu	Odniesienie do dziedziny turystyki
5.	Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego do roku 2015²⁴	
	<p>Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego oraz jej cele niezbędne do realizacji w obszarze turystyki:</p> <p>Cel 6. Przygotowanie do rozwoju funkcji uzdrowiskowej wybranych miejscowości powiatu 6.1. Program operacyjny: Uzdrowiska</p> <p>Cel 8. Wzmocnienie morskiego charakteru północnej części powiatu 8.1. Program operacyjny: Żyjemy nad morzem 8.6. Program operacyjny: Ochrona brzegu morskiego</p> <p>Cel 9. Specjalizacja powiatu w zakresie turystyki 9.1. Program operacyjny: Produkty markowe powiatu sławieńskiego 9.2. Program operacyjny: Muzeum Natury 9.3. Program operacyjny: Muzeum Dziedzictwa Kulturowego Ziemi Darłowsko – Sławieńskiej</p> <p>Cel 10. Marketing, promocja, informacja 10.1. Program operacyjny: Powiatowy System Informacji Turystycznej 10.2. Program operacyjny: Tworzenie i promocja produktów turystycznych powiatu</p> <p>Cel 11. Rozwój zaplecza turystyki 11.1. Program operacyjny: Dostępność komunikacyjna powiatu i jego atrakcji turystycznych 11.3. Program operacyjny: Dodatkowe atrakcje przedłużające sezon 11.4. Program operacyjny: Czysty powiat 11.5. Program operacyjny: Baza noclegowa i gastronomiczna turystyki wiejskiej 11.6. Program operacyjny: Bezpieczny wypoczynek 11.7. Program operacyjny: Specjalizacja turystyczna szkół</p> <p>Cel 14. Ochrona i kształtowanie krajobrazu 14.1. Powiat kwiatów i zieleni 14.2. Centrum Ochrony i Dokumentacji Zabytkowego Krajobrazu i Dziedzictwa Kulturowego 14.3. Renaturyzacja pradolin Wieprzy i Grabowej</p> <p>Cel 16. Dobry stan środowiska naturalnego 16.1. Poprawa stanu czystości rzek</p> <p>Główne kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie pradolin rzeki Wieprzy do rozwoju turystyki ekologicznej i aktywnej, – wykorzystanie nasypów po trasach kolejowych dla tworzenia szlaków turystycznych, – elektrownie wiatrowe stawiane z zachowaniem walorów krajobrazowych - częścią produktu turystycznego, elementem tras edukacji ekologicznej, – tworzenie tras turystycznych i kompleksowych produktów turystycznych, – wykorzystanie Internetu dla rozwoju usług turystycznych, – specjalizacja w kierunkach: militaria, historia na żywo, wędkarstwo i myślistwo, sporty wodne, ekologia i edukacja. 	

²⁴ Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Sławieńskiego do roku 2015 (czerwiec 2002)

Podsumowanie

W zestawieniu dokumentów planistycznych i strategicznych wyraźnie dominującą rolę w rozwoju turystyki odgrywają na terenie Gminy Darłowo zbiorniki wodne w postaci jezior Bukowo i Kopań, pas wybrzeża morskiego i przepływające przez gminę rzeki.

Informacje zebrane w tabelach, przedstawiające wybrane zapisy w dokumentach określających kierunki i cele rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego i Powiatu Sławieńskiego. Władze regionalne w swoich szczegółowych opracowaniach punkt ciężkości przenoszą na obszar Szczecina, wzmacniając jego funkcje metropolitalne jako stolicy województwa. Dla Gminy Darłowo jednym z ważniejszych wniosków wywodzących się z tych dokumentów jest akcentowanie swojego nadmorskiego położenia, które daje szansę na współpracę na szczeblu regionalnym i to w zakresie tych zadań, które przyczyniają do podniesienia rangi regionu jak i wypełnienia zobowiązania województwa zachodniopomorskiego w stosunku do partnerów zagranicznych w tym Euroregionu Pomerania.

Strategie rozwoju na szczeblu lokalnym nie może być tworzona w oderwaniu od kontekstu regionalnego, jeżeli rozwój ten ma przebiegać w sposób harmonijny i zrównoważony. Znaczenie współpracy na szczeblu ponadlokalnym odgrywa w przypadku Darłowa istotne znaczenie ze względu na to, że gmina nie jest zamknięta w swoich granicach administracyjnych, na co wskazują m. in. zainteresowania turystów odwiedzających Gminę Darłowo atrakcjami turystycznymi zlokalizowanymi na terenie sąsiednich gmin, szczególnie na terenie samego miasta Darłowo, Gminy Postomino i Ustki. Powinno to mieć niemałe znaczenie dla organizacji sprawnego zarządzania całym obszarem turystycznym Gminy Darłowo i jego otoczenia, w tym również na zasadach określonych pojęciem klastra²⁵ turystycznego zyskującego w Europie coraz większe uznanie również jako forma sprzyjająca efektywniejszemu dystrybuowaniu funduszy strukturalnych. Wydaje się, że słusznym byłoby oparcie tego klastra o miasto Darłowo. Spójność zamierzeń władz lokalnych i regionalnych w obszarze turystyki pozwala m. in. na tworzenie ponadlokalnych produktów turystycznych, koordynacji działań promocyjnych i informacyjnych, a przez to wzmocnienie wysiłków podejmowanych na szczeblu gminy.

²⁵ Klaster - geograficzne skupisko wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji w poszczególnych dziedzinach, konkurujących między sobą, ale również współpracujących.

Miejscowe akty prawne dotyczące turystyki lub dziedzin bezpośrednio związanych z jej rozwojem obowiązujące w Gminie Darłowo - turystyka w strukturach i działaniach Urzędu Gminy w Darłowie

1.	Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Darłowo
<p>Misją Gminy Darłowo jest stworzenie obszaru zrównoważonego rozwoju w centrum polskiego pasa nadmorskiego, gminy o charakterze rolniczym i turystycznym z dobrą infrastrukturą sprzyjającą rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości, gminy z dobrą ofertą turystyki pobytowej i weekendowej skierowanej do mieszkańców wielkich aglomeracji oparta na walorach przyrodniczych i krajobrazowych bezpośredniego otoczenia linii brzegowej Morza Bałtyckiego, o obszarach leśnych i pełnej dostępności do terenów rekreacyjnych, bezpiecznego samorządu zapewniającego komfort życia i wypoczynku jej mieszkańcom²⁶</p> <p>Cały obszar społeczno-gospodarczy podzielono na umowne pięć obszarów: gospodarkę, przestrzeń, społeczność, ekologię, infrastrukturę.</p> <p>EKOLOGIA</p> <p>Priorytetem w obszarze ekologii są działania w kierunku przeciwdziałania degradacji środowiska naturalnego m.in. poprzez stworzenie kompleksowego systemu ochrony środowiska oraz zagospodarowanie nieczystości stałych i płynnych.</p> <p>GOSPODARKA</p> <p>Tworzenie warunków dla napływu kapitału zewnętrznego oraz do rozwoju istniejących firm jest priorytetem w obszarze gospodarki. Działania te winny być wspierane stworzeniem sprawnego systemu pozyskiwania dotacji i identyfikacji kapitału dla realizacji zadań własnych gminy.</p> <p>INFRASTRUKTURA</p> <p>Infrastrukturalne priorytety mają na celu budowę sieci kanalizacyjnej wraz z systemem oczyszczania ścieków, budowę i modernizację ujęcia i sieci wodociągowej oraz budowę i modernizację dróg znajdujących się na terenie gminy.</p> <p>PRZESTRZEŃ</p> <p>Priorytetem w obszarze przestrzeni są działania w kierunku przeciwdziałania skutkom marginalizacji obszarów popegeerowskich m.in. poprzez wykorzystanie walorów turystycznych gminy oraz rozbudowę infrastruktury technicznej obszarów turystycznych.</p> <p>SPOŁECZNOŚĆ</p> <p>Podjęcie działań na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy jest priorytetem w obszarze społeczności. Działania te winny być wspierane wzmocnieniem istniejących struktur oświaty oraz poprawą usług opieki zdrowotnej.</p> <p>W poszczególnych obszarach społeczno – gospodarczych Gminy Darłowo określono priorytety, cele pierwszorzędne i cele drugorzędne. Dziesięć z nich określa kierunki proturystycznego rozwoju Gminy Darłowo.</p> <p>Cele i kierunki działania odnoszące się do obszaru turystyki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Umożliwić rozwój przemysłu nieuciążliwego dla środowiska i zamierzeń o charakterze turystyczno – rekreacyjnym. <ul style="list-style-type: none"> ✓ Obszary Chronionego Krajobrazu. • Stworzyć warunki dla rozwoju różnych form turystyki i rekreacji. <ul style="list-style-type: none"> ✓ Jasno określona koncepcja rozwoju poszczególnych obszarów gminy. • Podjąć działania w kierunku zagospodarowania pasa nadmorskiego i obszarów przyjeziornych. <ul style="list-style-type: none"> ✓ Plaże strzeżone z rozwinięta infrastrukturą usług. ✓ Rozbudowa infrastruktury technicznej umożliwiającej rozwój obiektów turystycznych i rekreacyjnych. ✓ Sieć kanalizacyjna w obszarach turystycznych jezior. • Podjąć działania w kierunku rozbudowy przyszkolnej infrastruktury sportowej. <ul style="list-style-type: none"> ✓ Sale gimnastyczne przy gimnazjach. ✓ Budowa boisk sportowych. ✓ Infrastruktura sportowa do lekkiej atletyki. • Wykorzystać walory turystyczne gminy. 	

²⁶ Źródło: Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Darłowo (październik 2004)

- ✓ Promocja obszarów turystycznych.
- ✓ Agroturystyka.
- ✓ Infrastruktura turystyczna.
- **Rozbudować infrastrukturę techniczną obszarów turystycznych.**
 - ✓ Kanalizacja terenów nadmorskich.
 - ✓ Nowe ujęcia wody.
 - ✓ Modernizacja dróg dojazdowych do obszarów turystycznych.
- **Rozwijać różne formy turystyki i agroturystyki poprzez wykorzystanie walorów krajobrazowych.**
 - ✓ Ścieżki rowerowe.
 - ✓ Ścieżki i trasy przyrodnicze.
 - ✓ Sporty wodne.
- **Stworzyć warunki do rozwoju różnych form rekreacji w oparciu o zasoby przyrodnicze.**
- **Promować walory turystyczne, krajobrazowe i proinwestycyjne gminy.**
- **Stworzyć warunki do wychowania dzieci i młodzieży poprzez sport i rekreację.**
 - ✓ Budowa boisk sportowych.
 - ✓ Hala sportowa.
 - ✓ Stadion.

Tabela 5 Zakres zadań jednostek Urzędu Gminy Darłowo w zakresie rozwoju turystyki.

Stanowisko pracy promocji, turystyki, współpracy z zagranicą
<p>Zakres działania w zakresie promocji i współpracy z zagranicą: Podejmowanie działań na rzecz rozwoju gminy oraz jej promocja, a w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) inicjowanie udziału osób zajmujących się turystyką, firm handlowo-wytwórczych w wystawach, targach i giełdach, 2) prowadzenie informacji o gminie i przygotowanie materiałów promujących gminę na zewnątrz, wydawanie folderów, pocztówek, projektowanie strony internetowej, 3) utrzymywanie bieżących kontaktów z przedstawicielami środków masowego przekazu, 4) organizowanie współpracy gminy z zagranicą poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • spotkania, • wyjazdy, • imprezy, • wymianę młodzieży.
<p>Zakres działania w zakresie turystyki:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zaprowadzenie ewidencji osób, firm prowadzących działalność turystyczną oraz agroturystyczną, 2) zgromadzenie danych obejmujących działalność turystyczną każdego podmiotu tym się zajmującego, a dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> • adresu, telefonu, faxu, • rodzaju działalności, • możliwości świadczenia usług, • zgłaszanych potrzeb do gminy ułatwiających prowadzenie działalności turystycznej. • bieżące aktualizowanie strony internetowej informującej o turystyce w gminie, • wydawanie folderów, 4) organizowanie cyklicznych spotkań z osobami zajmującymi się turystyką na terenie gminy celem wymiany opinii, szkolenie się, zapoznania się z przepisami, 5) przekazywanie informacji o targach turystycznych, 6) przyjmowanie dokumentów dotyczących działalności turystycznej, 7) organizowanie imprez promujących turystykę gminną, 8) współpraca z sąsiednimi gminami, powiatem dotycząca rozwoju turystyki, 9) nadzór, wnioskowanie o rozwój bazy turystycznej Gminy.

Stanowisko pracy sportu, rekreacji i wypoczynku

Zakres działań:

- 1) propagowanie sportu masowego dla mieszkańców gminy, organizowanie współzawodnictwa sportowego,
- 2) odpowiedzialność za gminne obiekty sportowe,
- 3) opracowanie kalendarza imprez sportowych na terenie gminy, następnie jego realizacja,
- 4) odpowiedzialność za przeprowadzenie, rozliczenie imprez sportowych,
- 5) bieżące udzielanie informacji do ośrodków masowego przekazu o imprezach sportowych w gminie,
- 6) sporządzanie, kompletowanie dokumentacji imprez sportowych,
- 7) prowadzenie dokumentacji ubezpieczeniowej zawodników Ligi Gminnej,
- 8) zapewnienie środków finansowych na odbycie imprez sportowych,
- 9) zakup sprzętu sportowego, jego prawidłowe zagospodarowanie,
- 10) zapewnienie spełnienia wymogów bezpieczeństwa imprez sportowych, masowych.

Podsumowanie

Ważnym dokumentem o charakterze planistycznym jest Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Darłowo, stanowiący podstawę dalszych planów strategicznych w poszczególnych obszarach gminy. Przedstawiona w dokumencie koncepcja zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględnia turystyczną funkcję obszarów gminy, które związane są z Morzem Bałtyckim lub jeziorami. Cele związane z działaniem na rzecz wzmacniania rozwoju turystyki pojawiają się w dokumentach planistycznych gminy bardzo często. Na szczeblu lokalnym podstawowym dokumentem stwarzającym ramy dla przyszłego rozwoju turystyki jest Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Darłowo. Dokument ten zawiera wiele odniesień do turystyki jako dziedziny przyczyniającej się do wzrostu konkurencyjności i unowocześniania gospodarki gminy. Stąd jednym z głównych celów rozwoju gminy jest **stworzenie warunków dla rozwoju różnych form turystyki i rekreacji**.

Skupienie większości zadań związanych z rozwojem turystyki w ramach jednego referatu w Urzędzie Gminy Darłowo nie jest rozwiązaniem wystarczającym dla sprawnego zarządzania tym obszarem gospodarczym biorąc pod uwagę tempo wzrostu tego sektora i jego znaczenia dla rozwoju Gminy Darłowo. Usprawnienia działań w zakresie zarządzania poszczególnymi segmentami organizacji projektów marketingowych i promocyjnych w turystyce należy upatrywać w zsynchronizowanych działaniach pracowników Urzędu Gminy Darłowo z Lokalną Organizacją Turystyczną, która wydaje się na obecnym etapie instytucją niezbędną na terenie gminy. LOT darłowski będzie szansą dla aktywizacji dialogu pomiędzy samorządem lokalnym, a innymi podmiotami sektora turystycznego i sektorów z nim powiązanych. Stworzy podstawy dla aktywnego działania władz gminy i zaktywizuje środowiska biznesowe i organizacje pozarządowe do włączenia się w uzupełnianie projektów o nowe inicjatywy inwestycyjne min. w ramach zaprojektowanych programów operacyjnych Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Darłowo do roku 2020.

Wzmacnianie pozycji Gminy Darłowo jako obszaru turystyki uzdrowiskowej - SPA i Wellness oraz aktywnej, wypoczynkowej i agroturystyki można osiągnąć przez jeszcze większe zaangażowanie się samorządu w rozwijanie współpracy międzynarodowej i partnerskich relacji z gminami Polski południowej poprzez zwiększenie ilości wspólnych projektów wymiany dzieci i młodzieży, współpracy kulturalnej i sportowej. Działania takie procentują w przyszłości związaniem się z konkretnym terenem nadmorskim, który się zna i miło wspomina.

Rozwojowi turystyki sprzyjać będzie niewątpliwie także deklaracja działań na rzecz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstwa, które mają największy udział wśród podmiotów świadczących usługi hotelarskie, transportowe i inne turystyczne. Tworzenie infrastruktury i inne działania tworzące warunki dla rozwoju sportu i rekreacji, również będą istotne dla rozwoju turystyki, uzupełniając podstawową ofertę turystyczną gminy.

Promocja turystyczna gminy winna być realizowana tak, aby nastąpił wzrost czasu pobytu turystów w gminie, zwiększenie liczby turystów wracających do Gminy Darłowo, zwiększenie odwiedzin gminy przez turystów z nowych rynków. Wszystkie te działania winny służyć poprawie infrastruktury turystycznej i jakości usług, radykalnej poprawie czystości i estetyki obszarów turystycznych gminy, wydłużeniu sezonu turystycznego oraz możliwość wykorzystania turystów odwiedzających gminę jako multiplikatorów promocji. Realizacja tak postawionych celów niewątpliwie przyczyni się do rozwoju turystyki w Gminie Darłowo.

1.3. UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE

Ze względu na przewagę turystów narodowości polskiej wśród osób odwiedzających Gminę Darłowo istotne znaczenie dla podejmowania działań w kierunku rozwoju turystyki mają prognozy dotyczące zmian demograficznych polskiego społeczeństwa w przyszłości.

Tabela 6 Wybrane wskaźniki demograficzne dla Polski oraz Województwa Zachodniopomorskiego w latach 2003 – 2006.

Wyszczególnienie	okres	Polska	Województwo Zachodniopomorskie
Liczba ludności w tys.	2003	38190,6	1697,0
	2004	38173,8	1694,9
	2005	38157,0	1694,2
	2006	38125,5	1692,8
	2007²⁷	3815	1692,3
Przyrost naturalny na 1000 ludności	2003	-0,40	0,5
	2004	-0,20	0,4
	2005	-0,10	0,5
	2006	0,1	0,45
Zgony ogółem na 1000 ludności	2003	9,6	8,8
	2004	9,5	9,0
	2005 ^b	9,7	9,02
	2006	9,7	9,26
Saldo migracji stałej na 1000 ludności ogółem	2003	b.d.	-0,9
	2004	-0,25	-0,8
	2005	-0,49	-1,0
	2006	-0,9	-1,1

Źródło: na podstawie: Biuletyn statystyczny GUS: Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 31.12.2006 r. (Warszawa 2007)

Polska pod względem liczby ludności zaliczana jest w Europie do krajów o dużym potencjale ludnościowym. Jednak wzorem tendencji demograficznych krajów rozwiniętych z każdym rokiem obserwuje się niewielki, ale systematyczny spadek liczby ludności. W przypadku Polski zmiany demograficzne obejmują nie tylko negatywne tendencje w zakresie spadku dynamiki wzrostu liczby ludności, ale również i zmiany struktury ludności, (przede wszystkim z tytułu emigracji zarobkowej w ostatnich latach głównie do Wielkiej Brytanii i Irlandii - przypis autora) i wystąpienie tzw. przejścia demograficznego. Zjawisko to charakteryzuje się zmianą reprezentatywnych dla społeczeństwa tradycyjnego: wysokiej rozrodczości, wysokiej umieralności i krótkiego przeciętnego dalszego trwania życia na typowe dla społeczeństw nowoczesnych: niską rozrodczość, niską umieralność i długie dalsze przeciętne trwanie życia²⁸. W efekcie nastąpiła trwała zmiana struktury wieku ludności krajów wysokorozwiniętych, przejawiające się we wzrastającym udziale osób w wieku poprodukcyjnym

²⁷ GUS, prognozy Instytutu Turystyki (X 2007)

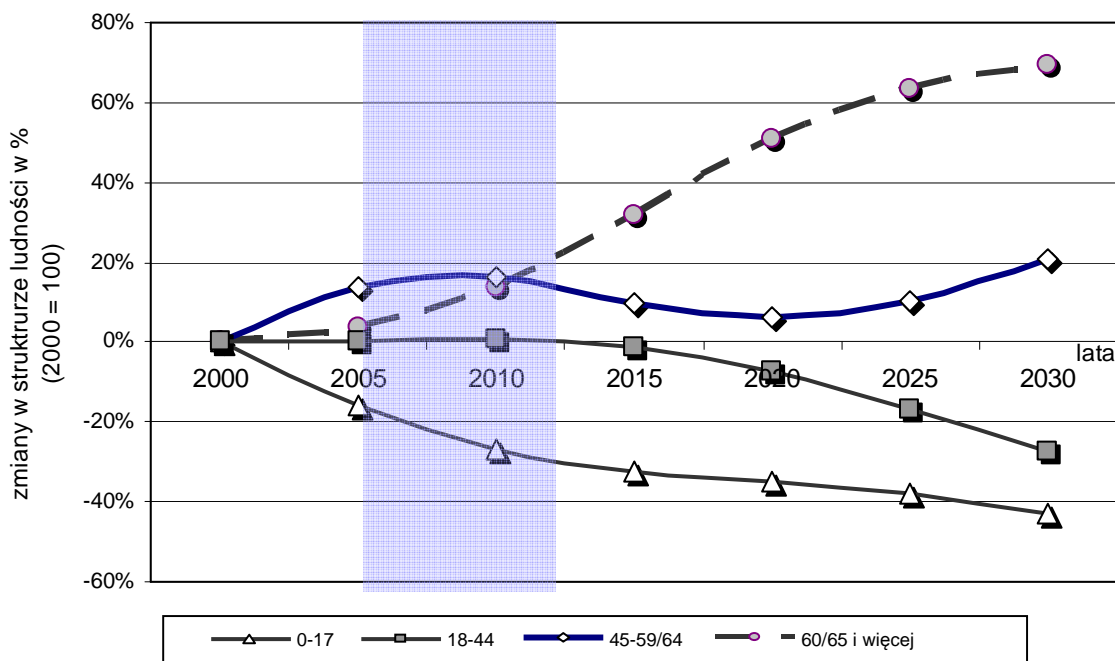
²⁸ J. Z. Holzer, *Demografia*, wyd. 4, PWE, Warszawa 1994 r., s. 17-37.

(kobiety powyżej 60 lat, mężczyźni powyżej 65 lat) w stosunku do udziału osób w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat i mężczyźni w wieku 18-65 lata) i przedprodukcyjnym (0-17 lat)²⁹.

Polska obecnie wkracza w fazę postindustrialną rozwoju demograficznego (wzrost usług w porównaniu do przemysłu) – minimalna umieralność niemowląt, bardzo wysoka długość życia, ujemny przyrost naturalny.

Na tle zagregowanych wielkości demograficznych dla Polski w odniesieniu do dynamiki wzrostu liczby ludności Województwa Zachodniopomorskiego wypada korzystniej (dodatnie tempo przyrostu ludności). Ujemny przyrost naturalny w Polsce utrwali zarówno procesy zmniejszania się dynamiki wzrostu ogólnej liczby ludności jak i starzenia się społeczeństwa.

Rysunek 1 Zmiany w strukturze ludności według grup wiekowych w latach 2000–2030 w Polsce³⁰.

W sensie demograficznym proces starzenia ludności uległ przyspieszeniu od 2000 r. Społeczeństwo polskie starzeje się jednak w tempie nieco wolniejszym niż w innych krajach Europy. Jednak po 2010 roku proces ten ulegnie dalszemu przyspieszeniu. Z jednej strony informacje demograficzne dla Polski o wzroście udziału ludzi w wieku poprodukcyjnym i osób w wieku niemobilnym (powyżej 44 roku życia) z drugiej zaś o spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym (zwłaszcza grupy wiekowej: 0-17 lat (w 2005 r. o -16,1%, w 2010 r. o -27,0%, w tym dzieci i młodzieży w wieku 10-18 lat, oraz grupy wiekowej: 18-44 lat po 2013 r.) w strukturze ludności stanowią sygnały z otoczenia demograficznego branży turystycznej o bardzo prawdopodobnym spadku popytu na usługi turystyczne w badanym czasookresie. Do tego należy dodać zwiększoną i to znacznie emigrację stałą i okresową ludzi młodych do 35 roku życia poza granice naszego kraju.

Obserwowane zmiany demograficzne ludności w Polsce przyniosą wiele negatywnych zjawisk: spadek liczby zawieranych małżeństw, wyższe natężenie zgonów mężczyzn niż kobiet (zwane „nadumieralnością mężczyzn”), przewagą liczebności mężczyzn w grupie wiekowej 0-39 lat i wzrostem subpopulacji kobiet wraz ze wzrostem ich wieku, zmniejszenie się ruchliwości ludności, utrwalenie się procesu daleko odbiegającego do prostej zastępowalności pokoleń, stałe przedłużanie się przeciętnego trwania życia³¹.

Do pozytywnych tendencji występujących w otoczeniu demograficznym branży turystycznej należy wymienić skracanie czasu pracy, wzrost zamożności ludności³², wydłużenie przeciętnego czasu

²⁹ Strategia polityki społecznej na lata 2007 – 2013 – dokument towarzyszący realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007–2013, /dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 13 września 2005 r./, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, 2005.

³⁰ Źródło: na podstawie: Projekt NPR, Warszawa 2005.

³¹ Prognozy ludności na lata 1996–2020, GUS, Warszawa 1997.

³² Diagnoza społeczna 2005, GUS, Warszawa 2005 r.

trwania życia, co pozwoli w przyszłości załagodzić niekorzystne dla tej branży trendy. W przyszłości może to przynieść efekt w postaci pobudzenia popytu konsumpcyjnego na usługi turystyczne.

Uwarunkowania społeczno- demograficzne i wynikające z jakości życia mieszkańców Gminy Darłowo

W ewidencji ludności prowadzonej w Urzędzie Gminy Darłowo, stan ludności na dzień 31 grudnia 2007r. wynosił 7762 osób zameldowanych na pobyt stały, z czego 3886 osób to mężczyźni. Struktura wieku jest korzystna, ok. 65% mieszkańców znajduje się w tzw. wieku produkcyjnym, obciążenie osób pracujących osobami niepracującymi jest korzystniejsze niż średnie w Polsce. Według stanu na koniec 2007r, bez pracy pozostawało 503 mieszkańców gminy, w tym 323 kobiety. Tendencja do zmniejszania się osób bezrobotnych w okresie letnim jest charakterystyczna dla terenów z rozwiniętą turystyką wypoczynkową takich jak miejscowość nadmorska Dąbki. Natomiast niska ilość osób bezrobotnych w październiku może być spowodowana zaniechaniem obowiązku ponownego zarejestrowania się w Urzędzie Pracy i zjawiskiem emigracji zarobkowej, które nie ominęło Gminy Darłowo.

Tabela 7 Przekrój statystyczny Gminy Darłowo (na koniec 2007 r.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	WARTOŚCI
Stan ludności ogółem, w tym:	7762
mężczyźni	3886
kobiety	3876
Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem, w tym:	1854
mężczyźni	946
kobiety	908
Ludność w wieku produkcyjnym ogółem, w tym:	5018
mężczyźni	2668
kobiety	2350
Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem, w tym:	890
mężczyźni	272
kobiety	618
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	54,7
Urodzenia żywe w 2007 roku	84
Zgony ogółem w 2007 roku, w tym:	61
niemowląt	-
Przyrost naturalny	23

Źródło: Urząd Gminy Darłowo

- Obecnie w Gminie Darłowo znajduje się szacunkowo 14,6% aktywnych zawodowo spośród ogółu mieszkańców; ponad połowa (51%) miejsc pracy to miejsca w usługach, 16,5% - w przemyśle i budownictwie. Prywatny rynek pracy to ponad 97% wszystkich miejsc pracy.
- Wewnętrzne ruchy migracyjne odbywają się z południa na północ gminy i to zarówno mające charakter osadniczy jak i zarobkowy.
- Warunki życia, jakość życia mieszkańców określają między innymi takie czynniki jak np. struktura demograficzna, funkcje turystyczne, niewielka skala gminy, malejące bezrobocie, znacząca wielkość podatku od osób prawnych na 1 osobę pracującą w gminie, warunki zamieszkiwania - średnie i zadawalające, mała samodzielność zamieszkiwania, sporo zasobów starych i wymagających remontów. Poziom wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej - wysoki (niemal wszyscy mieszkańcy korzystają z sieci wodociągowej) i niski jeżeli chodzi o stopień skanalizowania gminy, drogi przebiegające

przez teren gminy są dobre i zadawalające, stan środowiska – dość dobry, stan budżetu gminy – dobry, budżet o raczej prospołecznym charakterze, dosyć dobre wyposażenie w usługi, dobre w szkolnictwie, ochronie zdrowia, handlu, niezadowolające w zakresie kultury fizycznej w obszarach turystycznych – niemniej dostępna w mieście Darłowo w postaci obiektów sportowych i rekreacyjnych w obiektach zamkniętych – b. dobra, bliskość atrakcyjnych przyrodniczo, krajobrazowo terenów³³.

- Warunki życia są zróżnicowane w poszczególnych obszarach gminy; generalnie najgorsze warunki życia są obecnie w południowej części gminy oddalonej od jezior i wybrzeża morskiego – gorszy dostęp do miejsc pracy, negatywne zjawiska społeczne i patologie, marazm i liczne postawy roszczeniowe. W północnej części gminy zwłaszcza w miejscowościach o dużym potencjale turystycznym – dostęp do miejsc pracy, aktywność zawodowa i społeczna, warunki lokalowe i dostęp do dóbr kultury są na dużo wyższym poziomie niż w południowej części gminy.
- Położenie gminy, rozwijające się funkcje turystyczne oraz bliskość Koszalina stwarzają potencjalnie dobre warunki rozwojowe. Jednakże pogłębiająca się nierównowaga na rynku pracy oraz występujące procesy restrukturyzacji z racjonalizacją zatrudnienia, słabe wykształcenie zasobów pracy dostępnej na rynku pracy oraz słabo zaspokojone potrzeby mieszkaniowe są podstawowymi trudnościami do pokonania.

³³. j.w. z aktualizacją danych przez BMI sp. z o.o.

1.4. UWARUNKOWANIA EKONOMICZNE

Na płaszczyźnie mikroekonomicznej negatywną konsekwencją zaobserwowanych zjawisk demograficznych jest m.in. pogarszanie się wskaźnika obciążenia ekonomicznego osób w wieku produkcyjnym do osób w wieku nieprodukcyjnym (przed i poprodukcyjnym)³⁴. Dla osób w wieku produkcyjnym oznacza to wzrost obciążeń fiskalnych lub utrzymanie dotychczas obowiązujących w ramach repartycyjnego systemu ubezpieczeń społecznych.

Tabela 8 Wskaźnik obciążenia ekonomicznego ludności w wieku produkcyjnym w Polsce w latach 2000–2030³⁵.

Wyszczególnienie	Rok								
	2000	2002	2005	2006	2010	2015	2020	2025	2030
Ludność w wieku nieprodukcyjnym ogółem	64	61	56	55,7	54	58	65	70	72
Wskaźnik obciążenia ekonomicznego ludności w wieku produkcyjnym	1,56	1,64	1,79	1,794	1,85	1,72	1,54	1,43	1,39

Przedstawiona sytuacja uwidoczni się od 2010 r. w wyniku starzenia się powojennego wyżu demograficznego z 1948 r. i osiągnięcia przez to pokolenie wieku emerytalnego³⁶. Skutkiem tego zjawiska może być ograniczenie dynamiki wzrostu wydatków konsumpcyjnych na dobra wyższego rzędu (produkt turystyczny), w stosunku do poziomu dochodów realnych gospodarstw domowych osób w wieku produkcyjnym. Ekonomiczne skutki zmian demograficznych po części zostaną zniwelowane za sprawą wzrostu siły nabywczej pieniądza.

Od połowy lat dziewięćdziesiątych można zaobserwować wzrost wynagrodzeń brutto w przypadku gospodarstw domowych osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Efekt ten przekłada się na wzrost poziomu wydatków konsumpcyjnych, które obok wydatków inwestycyjnych, są głównymi determinantami zwiększenia wolumenu produkcji krajowej w latach 2003–2005. Reasumując wzrost siły nabywczej ludności zgodnie z prawem Engla powinien sprawić, że popyt na produkty turystyczne ze strony konsumentów krajowych będzie wzrastał szybciej niż ich dochód na jednego członka rodziny w całym okresie prognostycznym. Trend wzrostowy na rynku wspierają zmiany społeczne, tj. stale postępujący wzrost kwalifikacji zawodowych oraz poziom ogólnego wykształcenia i kultury. W efekcie oczekuje się wzrostu aktywności turystycznej społeczeństwa, a więc i popytu na produkty turystyczne. Szczególną uwagę przyciągają gospodarstwa domowe emerytów. Obecnie są najmniej liczne spośród wszystkich grup społecznych tej kategorii. Badania empiryczne dowodzą, że spośród wszystkich grup emeryckie gospodarstwa domowe są względnie dobrze wyposażone w dobra trwałego użytku. Są to, bowiem gospodarstwa domowe osób, które w ostatnich latach swojej pracy osiągały relatywnie wysokie dochody, a wraz z usamodzielnieniem się dzieci stać je było na wzmoczone zakupy dóbr trwałych³⁷. W latach 2001–2004 obserwuje się u nich wyższą dynamikę wzrostu świadczeń w relacji do wynagrodzeń brutto pracowników. Emeryci mają więc czas i pieniądze, co oznacza, że w tej grupie „drzemie” duży potencjał i możliwości rozwoju rynkowego.

W przypadku osób starszych z grupy powojennego wyżu demograficznego można już obecnie zaobserwować odwrotną tendencję np. dotyczącą wzrostu liczby podróży osób starszych i tym samym zapotrzebowania na usługi turystyczne. Ta tendencja została potwierdzona w statystykach krajów rozwiniętych. Dodatkowo osoby z tego pokolenia są na ogół lepiej wykształcone i lepiej sytuowane materialnie a także dysponują wolnym czasem.

Na płaszczyźnie makroekonomicznej należy zwrócić uwagę na następujące procesy: globalizację, integrację oraz pochodną tych zjawisk, czyli wzrost konkurencji.

Globalizacja gospodarki krajowej związana jest z procesem umiędzynarodowienia się działalności gospodarczej. W branży turystycznej czynnikami, które generują ten proces są: postęp techniczno-technologiczny i efekt korzyści z tytułu zwiększenia skali produkcji. Przyspieszenie postępu

³⁴ Wskaźnik obciążenia ekonomicznego kształtował się następująco: w latach 70-tych - 1:5; w 1981 r. - 1:3,5; w roku 1989 - 1: 2,5. Szacuje się, że w roku 2010 współczynnik obciążenia wynosić będzie 1: 1,9, a w 2015 r. 1,7 aby ulec w kolejnych latach dalszemu pogorszeniu. Źródło: *Polityka społeczna państwa na lata 2006–2013*,. Projekt Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej, Warszawa 2005 r.

³⁵ Ibidem.

³⁶ K. Dzienio, K. Drzewieniecka, *Sytuacja demograficzna Polski. Raport 1994 Rządowej Komisji Ludnościowej*, Studia Socjologiczne, nr 2, 1995 r.

³⁷ Ibidem

technicznego w wyniku szybkiego rozwoju technologii informatycznej niesie za sobą korzystne zmiany (zwiększa różnorodność świadczonych usług turystycznych, obniża zarówno koszty produkcji poprzez wzrost oszczędności w zakresie użycia dostępnych środków jak i również ceny towarów i usług, zmniejsza pracochłonność), jak i niekorzystne (spadek zapotrzebowania na zasoby pracy o niskich kwalifikacjach zawodowych). Efekt korzyści skali dotyczy natomiast konieczności zwiększania liczby odbiorców produktów turystycznych oferowanych przez przedsiębiorstwa turystyczne przy danej dostępności zasobów pracy i kapitału.

Globalizacja powoduje zainteresowanie polskim rynkiem ze strony zagranicznych przedsiębiorstw turystycznych w tym touroperatorów oraz systemów hotelowych. Na efekty ich oddziaływania na krajową branżę turystyczną należy patrzeć dwójako: z jednej strony stanowią silną konkurencję dla przedsiębiorstw oferujących te same lub podobne produkty, z drugiej jednak strony pobudzają ruch przyjazdowy do miasta, zwiększając popyt na produkty turystyczne w ogóle, tworząc w efekcie pozytywny efekt mnożnikowy, także dla lokalnych przedsiębiorców.

Proces globalizacji wymusza konieczność:

- zwiększenia intensywności działania w kierunku poszukiwania klientów na nowych rynkach, a nie tylko zwiększenia udziału na rynku krajowym (umiędzynarodowienie działalności),
- podniesienia wydatków na zakup i wdrożenie nowych technologii informatycznych w celu dostarczenia klientom usługi spełniającej ich wymagania,
- sprostania konkurencji ze strony organizacji działających na rynku światowym.

Jednym z rozwiązań, które mogą zmniejszyć skalę zagrożeń, jakie niesie za sobą proces globalizacji jest włączenie się we współpracę z przedsiębiorstwami działającymi na rynku globalnym.

1.4.1. Uwarunkowania gospodarcze Gminy Darłowo, stan, funkcjonowanie, struktura i charakter gospodarki gminy, podstawowe specyficzne funkcje gminy oraz uwarunkowania wynikające z walorów ekonomicznych przestrzeni i ze stanu własności gruntów w kontekście zewnętrznych uwarunkowań ekonomicznych

Na terenie gminy, według stanu na koniec grudnia 2007 r. działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej prowadziły 123 podmioty gospodarcze. W przeważającej części to placówki prowadzące działalność usługową (33,3%) oraz placówki handlowe i gastronomiczne. W roku 2007 nie prowadziły działalności żadne zakłady produkcyjno - usługowe.

Tabela 9 Struktura prowadzonej działalności gospodarczej w Gminie Darłowo na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2005	2006	2007
Placówki handlowe i gastronomiczne	16	28	27	35
Produkcja wyrobów przemysłowych	44	3	40	7
Produkcja wyrobów spożywczych	44	3	40	7
Budownictwo	3	14	19	32
Usługi transportowe	4	1	2	1
Zakłady produkcyjno – usługowe	0	1	1	0
Inne – usługowe	42	32	34	41
OGÓŁEM:	153	82	163	123

Źródło: Urząd Gminy Darłowo

W strukturze prowadzonej działalności gospodarczej według REGONU w 2006 roku, tak jak w poprzednich latach wiodą punkty handlowo – usługowe (27,94%), a potem hotele i restauracje (23,66%). Struktura podmiotów jest charakterystyczna dla miejscowości położonych na obszarach atrakcyjnych turystycznie. W Gminie Darłowo wysoką rolę odgrywa miejscowość turystyczna Dąbki oraz Wicie, w których to skupia się gospodarka turystyczna gminy. Pozostałe działy reprezentują równie wysoki poziom. Struktura działowa podmiotów może świadczyć o dobrym potencjale kapitału lokalnego. Aktywność gospodarczą mieszkańców i ich poziom przedsiębiorczości można uznać za nieco wyższy niż średni.

Tabela 10 Struktura prowadzonej działalności gospodarczej wg REGON

lata	Ogółem	Hotele i restauracje	Przetwórstwo przemysłowe	Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo	Budownictwo	Transport, gospodarka magazynowa i łączność	Punkty handlowo – usługowe	Inne
2004	513	120	36	26	44	35	147	27
2005	532	127	37	28	50	34	146	30
2006	562	133	33	30	60	32	157	35

Źródło: Bank Danych Regionalnych, lata 2004-2006

1. Struktura gospodarcza gminy jest zróżnicowana, co jest korzystne rozwojowo (szanse dalszego minimalizowania bezrobocia i negatywnych skutków restrukturyzacji). Praktycznie większość zdarzeń gospodarczych ma charakter turystyczny lub okołoturystyczny lub wiąże się bezpośrednio z bieżącą obsługą stałych mieszkańców gminy. Gmina stosunkowo dobrze pokonuje skutki recesji transformacyjnej chociaż odczuwa się wyraźnie skutki ograniczeń wynikających z nieuporządkowania własności gruntów wokół wielu obszarów turystycznych i braku dostępu publicznego do miejsc i terenów o dużym potencjale turystycznym.

2. Obsługa wypoczynku i turystyki jest głównym źródłem dochodów społeczności zamieszkującej Gminę Darłowo. Rozwijająca się agroturystyka w obszarach nie przylegających bezpośrednio do wybrzeża podnosi atrakcyjność wypoczynku, pomimo tego, że w 90% są to wyłącznie usługi sezonowe. Konkurencja na rynku usług turystycznych jest bardzo duża stąd niezbędna jest promocja i stworzenie atrakcyjnej, zróżnicowanej, nakierowanej na klienta oferty.
3. O atrakcyjności gminy świadczą prowadzone inwestycje turystyczne przez inwestorów prywatnych. Walory ekonomiczne przestrzeni gminnej decydują również o tym, że nieruchomości traktowane są jako korzystna lokata kapitału, w tym dla osób spoza gminy.
4. Dość duży jest ruch inwestycyjny zwłaszcza w nowych obszarach poza Dąbkami i Wiciem w obszarach ściśle powiązanych z Jeziorem Bukowo i w trochę mniejszym stopniu z Jeziorem Kopań. W ostatnich kilku latach dość dużo buduje się nowych obiektów turystycznych i dokonuje się modernizacji istniejących, w tym gospodarstw agroturystycznych w oparciu o zabudowę szachulcową i tradycję historyczną i kulturową Średniowiecznego Szlaku Cystersów. Zabiegi te mogą zmienić dotychczasowe funkcje poszczególnych miejscowości na funkcje typowo turystyczne.
5. Stopień wyposażenia gminy w infrastrukturę techniczną, w tym infrastrukturę ochrony środowiska poza Dąbkami jest jednak mało sprzyjający dla rozwoju inwestycji o charakterze proturystycznym.
6. Struktura własności gruntów opiera się na własności Skarbu Państwa – głównie lasy, własności komunalnej i własności prywatnej, która w części powstała przez nieumiejętną prywatyzację mienia państwowego i komunalnego.

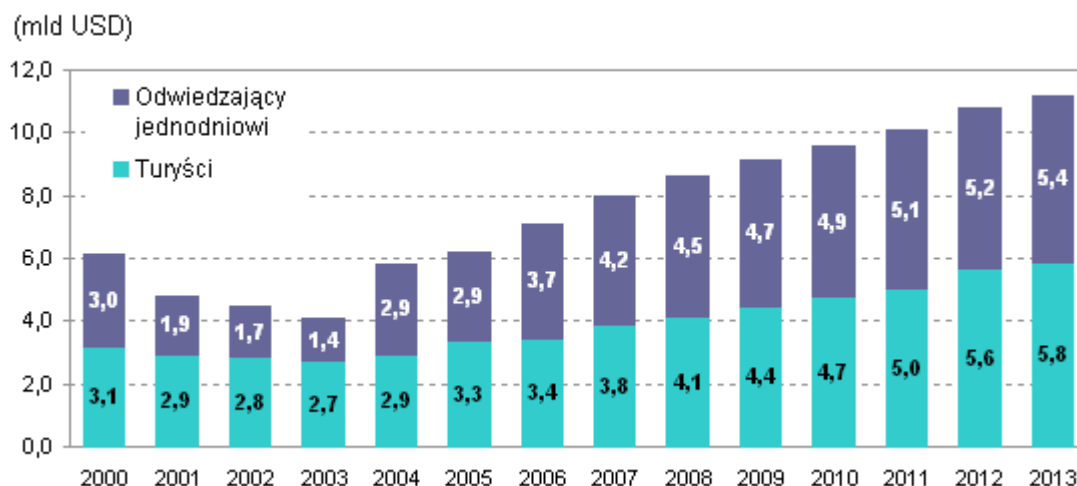
1.4.2. Uwarunkowania ekonomiczne w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej

Według ocen ekspertów Ministerstwa Gospodarki rozwój turystyki latach 2008–2013 będzie zależeć głównie od zmian sytuacji gospodarczej w Polsce i w krajach europejskich, zaś w mniejszym stopniu od zmian w gospodarce światowej³⁸.

Obecność Polski w UE spełnia warunek niezbędny z punktu widzenia możliwości osiągnięcia długotrwałego i silnego wzrostu gospodarczego. Polska zyskuje możliwość zmniejszenia dystansu między poziomem rozwoju gospodarczego naszego kraju, a przeciętnym poziomem rozwoju w krajach „starej” Unii.

Polska odnotowała w 2005 r. wpływy z turystyki wielkości **6 284 mln USD** i tym samym zajęła **15 miejsce** wśród państw Europejskich, które odnotowały największe wpływy z turystyki międzynarodowej. W Polsce wpływy z turystyki międzynarodowej stanowiły **1%** światowych wpływów z turystyki międzynarodowej. Rok 2006 przedstawia się jeszcze bardziej korzystnie.

Rysunek 2 Wpływy z tytułu przyjazdów cudzoziemców wraz z prognozą do 2013 r.

Źródło: GUS, prognozy Instytutu Turystyki (X 2007)

Instytut Turystyki ocenia, że w **2006** roku łączne wpływy z tytułu przyjazdów cudzoziemców wyniosły 7,2 mld USD (wzrost o około 15,6%), z czego 3,7 mld przypada na wydatki turystów, a 3,5 mld na wydatki odwiedzających jednodniowych.

Okolo 400 mln USD to wydatki przeznaczone na zakup towarów w celach handlowych.

Szacując wielkość wydatków cudzoziemców w Polsce w 2007 roku - i prognozując je na następne lata - należy uwzględnić następujące zjawiska:

- ożywienie gospodarcze związane z wejściem Polski do Unii Europejskiej,
- coraz liczniejsze przyjazdy turystyczne najnowszej fali polskich emigrantów,
- wciąż korzystny dla cudzoziemców poziom cen (zarówno na towary, jak i usługi, zwłaszcza zdrowotne),
- wzrost wydatków turystów i odwiedzających jednodniowych z wielu podstawowych rynków.

Turystyka jest obszarem działalności gospodarczej, który może wspierać procesy dostosowawcze w polskiej gospodarce. Obecnie turystyka jest jedną z najszybciej rozwijających się gałęzi polskiej gospodarki.

Integracja polskiej gospodarki w ramach UE określona jest przez dwa bardzo istotne wydarzenia, które w dalszej przyszłości mogą zadecydować o przyspieszeniu tempa rozwoju gospodarczego naszego kraju. Po pierwsze jest to akumulacja środków pomocowych z UE, a po drugie – przystąpienie do strefy euro.

³⁸ Projekt *Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2007–2013*, Dokument rządowy przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 21 czerwca 2005 r., Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa, marzec 2007 r.

Efektywne wykorzystanie przyznanych Polsce funduszy strukturalnych, funduszy spójnościowych w ramach przyjętego budżetu UE na lata 2007–2013 r. pozwoli na zwiększenie rocznego tempa wzrostu gospodarczego naszego kraju z średniorocznego poziomu wzrostu PKB wynoszącego 4,2% w latach 1992–2003 do pożądanego poziomu ok. 5-6% PKB w przeciągu kolejnych 10 lat. Dwukrotnie wyższe od przeciętnego tempa wzrostu, jakie jest udziałem krajów UE 15, jest konieczne z punktu widzenia możliwości zmniejszenia dystansu cywilizacyjnego. Zakłada się, że unijna pomoc finansowa przyniesie w perspektywie najbliższych lat zmiany w postaci poprawy jakości życia mieszkańców, za sprawą inwestycji w infrastrukturę publiczną, w tym i turystyczną.

Przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego Polski można oczekiwać wraz z przyjęciem naszego kraju do Europejskiej Unii Monetarnej ze względu na trwałe spełnienie kryteriów fiskalnej i monetarnej konwergencji przyjętych i zdefiniowanych w Traktacie z Maastricht. Po początkowej fazie wstrząsowej wywołanej głównie asymetrycznym ciężarem dostosowania się gospodarki do nowych warunków (osłabienie wzrostu gospodarczego, spadek zatrudnienia, wzrost cen) zakłada się wystąpienie pozytywnych efektów. Potencjalne bezpośrednie korzyści wynikające z przystąpienia do strefy euro, dotyczyć mogą obniżenia kosztów transakcyjnych oraz eliminacji ryzyka kursowego i kosztów jego ubezpieczenia³⁹. Eliminacja ryzyka kursowego pozwoli na obniżenie stóp procentowych (w tym premii za ryzyko kursowe). Według ocen ekspertów NBP poziom stóp procentowych obniży się o 2-3% w porównaniu do sytuacji, w której Polska gospodarka znajdowała się poza EUM. Należy jednak wziąć pod uwagę, że proces ten nabierze dynamiki dopiero w dłuższym okresie i z przyczyn politycznych nie rozpocznie się za kadencji obecnej ekipy rządowej, czyli przed rokiem 2010. Dopiero po przekroczeniu pierwszej dekady XXI wieku wypracowane oszczędności powinny uruchomić mechanizm zwiększonego napływu nowych inwestycji zagranicznych stymulujących wzrost potencjalnego PKB oraz zwiększenie poziomu życia i handlu zagranicznego w ciągu kolejnych 20 lat. Jednolita waluta umożliwi porównywalność cen towarów i usług oferowanych na rynku europejskim. Nie wyeliminuje to jednak zjawiska zróżnicowania cen produktów konsumpcyjnych jak i cen czynników produkcji pomiędzy krajami członkowskimi Unii. Zjawisko ujednoczenia się cen wystąpić może w długim okresie.

Wzrost konkurencji

Wzrost konkurencji na rynku, będący efektem ujednoczenia się cen, nie będzie możliwy jednak w sferze usług, ponieważ ceny nadal w dużym stopniu podlegają kontroli. W ramach Unii obserwuje się nadal brak pełnej liberalizacji sektora usług⁴⁰. Na przykładzie Polski widać, że nadal wiele dziedzin życia gospodarczego (produkcja i dystrybucja w sektorze energetyki, gazownictwa, wodociągów) objętych jest ochroną państwa i samorządów lokalnych, co z punktu widzenia możliwości rozwoju turystyki nie jest korzystne i w dłuższej perspektywie osłabi pozycję konkurencyjną przemysłu turystycznego na rynku w walce o pozyskanie klientów krajowych jak i zagranicznych. Stopniowe znoszenie barier dotyczących swobody przepływu towarów i usług na rynku europejskim prawdopodobnie spowoduje zaostrzenie konkurencji, co z punktu widzenia klientów może okazać się w dłuższej perspektywie korzystne ekonomicznego punktu widzenia i przełoży się na wzrost ruchu turystycznego. Dla branży turystycznej oznacza konieczność lepszego dostosowania oferty do potrzeb i wymagań klientów.

Prognoza rozwoju polskiej gospodarki na lata 2005–2013

W gospodarce polskiej w krótkim okresie, tj. pomiędzy rokiem 2005–2007, można było oczekiwać wzrostu dynamiki produktu krajowego brutto, który nieprzerwanie trwa od roku 2003. Według prognoz Ministerstwa Gospodarki i Pracy wzrost gospodarczy osiągnął szczyt cyklu koniunkturalnego w roku 2007. Ten wzrost produktu determinowany jest słabszym wzrostem wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych oraz relatywnie silniejszym wzrostem wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstw i państwa. W gospodarce obserwowalny był wzrost zatrudnienia i spadek stopy bezrobocia, jednak ze względu na skalę zjawiska zmiany te były nieduże w krótkiej perspektywie czasowej. Po roku 2007 wzrost dynamiki PKB ulegnie zmniejszeniu, aby osiągnąć najniższą wartość w roku 2010 (dno cyklu gospodarczego). W najbliższych latach udział wydatków konsumpcyjnych w PKB będzie spadał. Analiza głównych czynników wzrostu gospodarczego (dekompozycja Solowa) wskazuje na znaczenie wielkości opisujących wzrost poziomu produktywności pracy i kapitału, a nie wzrost nakładów w procesie produkcji. Wzrost produktywności czynników produkcji związany był

³⁹ Raport na temat korzyści i kosztów przystąpienia Polski do strefy euro, NBP, Warszawa, w: G. Torek, *Konwergencja nominalna i realna a uczestnictwo złotego w ERM II*, Gospodarka Narodowa, nr 10(158), październik 2004. (z zastosowaniem skrótów autorskich)

⁴⁰ L. Oręziak, *Doświadczenia związane z funkcjonowaniem strefy euro*, w: A.Z. Nowak, A. Stępiak (red.), *Strefa euro – wyzwania dla Polski*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2003.

z działalnością badawczo - rozwojową oraz importem technologii. Utrzymanie tej tendencji w dłuższej perspektywie czasowej nie będzie możliwe bez zwiększenia nakładów na badania i rozwój, których poziom jest dramatycznie niski na tle krajów UE i hamuje w największym stopniu wzrost PKB⁴¹. Podobna sytuacja dotyczy wydatków pro-rozwojowych na kapitał ludzki.

W długim okresie zakładany jest wzrost relacji inwestycji do PKB. Ten wzrost zostanie wzmocniony w związku z napływem do Polski środków z funduszy europejskich, a w dalszych latach z wejściem do strefy euro.

Również bardziej prawdopodobny jest lekki trend wzrostowy relacji konsumpcji prywatnej do PKB w związku ze wzrostem zamożności obywateli kraju (efekt majątkowy). Jednak wzrost ten w relacji do wydatków inwestycyjnych będzie słabszy.

Pomimo postępującej aprecjacji krajowego realnego kursu walutowego nie słabnie dynamika wzrostu wymiany handlowej i towarowej. Wzrost eksportu, stanowi po wydatkach inwestycyjnych i konsumpcyjnych, główny czynnik zamachowy wzrostu produkcji krajowej w latach następnych. Jednak dalszy wzrost wartości krajowej waluty, spowodowany napływem euro do Polski w związku z transferami finansowymi, spowoduje spadek eksportu i wzrost importu oraz spadek salda bilansu handlowego. Jednak wraz ze spadkiem salda bilansu handlowego, a tym samym pogorszeniem bilansu obrotów bieżących i spadkiem aktywów zagranicznych netto, następuje deprecjacja realnego kursu walutowego. Dlatego można przyjąć, że w perspektywie długookresowej kurs złotego będzie stabilny⁴².

Według ekspertów MFW przez następne dwa lata inflacja będzie znajdować się w okolicach celu przyjętego w kryterium konwergencji. Jednak nie można wykluczyć efektu drugiej rundy związanego z wysokimi cenami ropy i paliw. W perspektywie kilku lat w Polsce nie ma potrzeby zmiany stóp procentowych.

Do ewentualnych możliwych zjawisk ekonomicznych, które mogą zagrozić realizacji przedstawionego scenariusza rozwoju polskiej gospodarki zalicza się: wzrost cen energii surowców (w tym ropy naftowej, gazu, węgla), wzrost podatków (akcyzy), wystąpienie zjawiska deflacji, nieefektywne wykorzystanie środków unijnych, braku aktywności władz regionalnych i lokalnych w kierunku pozyskania inwestorów zagranicznych, spowolnienie tempa prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych i komunalnych, brak liberalizacji rynku usług, tendencje odśrodkowe w ramach Unii, brak stabilności politycznej. Wszystkie te elementy mogą rzutować na wielkość wpływów z turystyki w okresie prognostycznym.

⁴¹ Według kwartalnego raportu Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową

⁴² *Stan i prognoza koniunktury gospodarczej*, nr 48 (IV kw. 2005 r.), IBnGR, Warszawa 2005.

Tabela 11 Projekcja rozwoju Polski, 2005-15, scenariusz bazowy: makroproporcje.

Wyszczególnienie	okresy											średnia 2003-15
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Ludność (mln)	38,2	38,2	38,2	38,2	38,3	38,3	38,3	38,4	38,4	38,4	38,5	38,3
Rachunek narodowy						<i>szczyt</i>						
Dynamika PKB (w %)	3,3 ^b	4,3 ^b	5,6	5,2	5,6	6,1	5,6	5,2	5,0	5,0	4,8	5,3
Popyt krajowy (w %)	3,7	4,1	4,8	5,1	5,4	5,6	5,5	5,3	5,1	3,7	4,1	4,8
Wydatki inwestycyjne (w %)	12,9	12,6	14,4	8,4	9,6	11,0	7,3	5,5	5,1	12,9	12,6	10,2
Eksport (w %)	12,0	11,1	11,0	8,0	6,9	7,2	7,1	7,0	6,9	6,7	6,7	8,2
Import (w %)	12,0	12,1	12,4	8,5	8,0	8,2	7,5	7,0	6,8	6,6	6,6	8,7
Relacja konsumpcji do PKB (w %)	16,9	16,3	15,5	15,2	14,9	14,6	14,3	14,3	14,3	16,9	16,3	15,4
Relacja inwestycji do PKB (w %)	21,0	22,6	24,4	25,1	26,0	27,2	27,6	27,7	27,7	21,0	22,6	24,8
Relacja eksportu do PKB (w %)	37,6	39,9	41,9	43,0	43,5	44,0	44,6	45,4	46,2	37,6	39,9	42,1
Relacja importu do PKB (w %)	39,4	42,1	44,9	46,3	47,3	48,3	49,1	50,0	50,8	39,4	42,1	45,4
Rynek pracy												
Zatrudnienie (w mln)	14,02	14,25	14,38	14,44	14,53	14,69	14,76	14,78	14,84	14,92	14,98	14,6
Liczba bezrobotnych (w mln)	2,6	2,4	2,3	2,2	2,2	2,1	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	2,1
Stopa bezrobocia (w %)	18,2	16,5	15,8	15,4	14,9	14,1	13,6	13,5	13,2	12,8	12,5	14,6
Inflacja, stopa procentowa i kurs walutowy												
Stopa inflacji (wzrost CPI w %)	3,0	2,7	2,5	2,8	3,0	3,4	3,7	3,6	3,5	3,5	3,4	3,2
Nominalna stopa procentowa (w %)	7,4	7,4	7,0	5,4	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,7

^aWzrost PKB w roku 2005 roku według prognozy MFW wyniesie 3,0% (rząd - 3,3%), natomiast w roku 2006 MFW - 4,0% (rząd 4,3-5,0%).

Źródło: na podstawie: *Wstępnego Projektu Narodowego Planu Rozwoju 2007-2013. Prognozy.* (Dokument rządowy przyjęty przez Radę Ministrów), Warszawa 2005 oraz raportu dla Polski z grudnia 2005 r. opracowanego przez ekspertów Międzynarodowego Funduszu Walutowego.

W zakresie zatrudnienia w wybranych usługach turystycznych obserwuje się niewielki wzrost, wskaźnik zatrudnienia w turystyce szacuje się na 7,8% ogółu zatrudnionych.

Tabela 12 Pracujący w wybranych sekcjach, działach i grupach związanych z turystyką stan w dniu 31.XII danego roku⁴³

Działy i grupy sekcji	okres					
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hotele i restauracje, w tym:	107,4	100,5	98,8	105,1	108,5	112,4
Hotele	30,4	28,4	29,0	33,2	34,8	34,3
Pozostałe obiekty noclegowe turystyki i inne miejsca krótkotrwałego zakwaterowania	17,1	15,8	15,4	15,3	14,9	14,6
Restauracje	42,0	39,5	36,0	38,5	42,2	45,4
Bary	8,8	8,3	8,8	8,6	7,5	6,9
Działalność stołówek i <i>catering</i>	9,1	8,4	9,6	9,5	9,1	11,2
Przedsiębiorstwa małe *	109,8	110,5	115,4	111,2	110,9	116,4
Łącznie	217,2	210,9	214,3	216,3	219,4	228,7

*) W przypadku badania małych firm nie dokonuje się rozbicia na podgrupy jak w przypadku badań dużych firm.

Według WTTC w ciągu 10 lat zatrudnienie w przemyśle turystycznym na świecie zgodnie z prognozą ma wzrosnąć o ok. 18-19%, a w gospodarce turystycznej o ok. 20–21%. W Europie Środkowo-Wschodniej wzrost w przemyśle ma wynosić 13%, a w gospodarce turystycznej - 19%. Bezwzględne liczby zatrudnionych będą znaczące.

⁴³ Strona internetowa Instytutu Turystyki, www.intur.com.pl/zatrudni.htm - zatrudnienie w sektorze turystycznym

1.5. UWARUNKOWANIA TECHNOLOGICZNE

Technologia uważana jest za najważniejszy czynnik wpływający na dalszy rozwój i postęp w przemyśle turystycznym. Spełnia bardzo ważną rolę w procesie przemian zachodzących w dziedzinie zarządzania organizacją turystyczną, kontroli podaży turystycznej, niezawodności i bezpieczeństwa, alokacji dostępnych środków, optymalizacji ich zastosowania. Już dzisiaj wpływa na poprawę wydajności pracy i sprawności funkcjonowania podmiotów turystycznych na rynku. Staje się powoli narzędziem walki konkurencyjnej, np. badając potrzeby i wymagania klientów.

Zastosowanie technologii informatycznej w branży turystycznej dotyka przede wszystkim sprzedaży usług turystycznych poprzez Internet, za pośrednictwem portali internetowych. W 2002 roku wartość usług turystycznych sprzedawanych tą drogą wyniosła 8,7 mln zł. Rok później zwiększyła się do 19 mln zł (wzrost o 118%). W roku 2004 wartość tego rynku szacuje się na 35,3 mln zł (wzrost o 86%). Zakłada się, że w roku 2005 sprzedaż wzrośnie o przynajmniej kilkadziesiąt procent. Udział turystyki on-line w całym rynku turystycznym w 2004 r. szacuje się na poziomie 2,05 punktów procentowych i cały czas rośnie⁴⁴

Spółki internetowe uczestniczą głównie przy sprzedaży imprez turystycznych, biletów lotniczych i pobyków w hotelach. Pośrednicy ci utrzymują się z prowizji, jak otrzymują od klasycznych biur podróży. Waha się ona od 7 do 20 procent, w zależności od wielkości sprzedaży i typu oferty. W roku 2005 usługi przez Internet kupują najczęściej osoby w wieku 20-45 lat, głównie przedstawiciele klasy średniej. Prawie 41 proc. sprzedawanych ofert to wycieczki last minute połączone z przelotem samolotem. Szacuje się, że obecnie strony internetowe posiada ok. 80 proc. biur podróży. Jednak ze względów technologicznych tylko nieliczne witryny pozwalają rezerwować wycieczki lub świadczyć inne usługi turystyczne oraz dają możliwość elektronicznych płatności.

Szybki rozwój internetowych biur podróży wyeliminuje w przyszłości dużą część małych i lokalnych firm turystycznych, które działają w tradycyjny sposób również na rynku krajowym czy lokalnym.

Zaawansowane technologie teleinformatyczne przyspieszają zmiany w przemyśle turystycznym, szczególnie dotyczące informacji, rezerwacji i dystrybucji, w znacznie większym stopniu niż w innych dziedzinach gospodarki. W dystrybucji ogromną rolę odgrywają sprzężone systemy komunikacji i kreatywne przekazywanie informacji. Sam fakt dostarczenia potencjalnemu turyście wiadomości odnośnie obszaru recepcyjnego urasta do rangi produktu. Najbardziej konkurencyjne stają się miasta wykorzystujące w sposób zorganizowany i kompleksowy nowoczesne media elektroniczne, zwłaszcza Internet, który przestaje służyć jedynie jako źródło informacji. Rośnie jego wartość jako kanału sprzedaży usług, poczynając od konfrontacji konkurencyjnych ofert po umożliwienie indywidualnej kompozycji złożonego produktu turystycznego. Ułatwiają to witryny internetowe, bogato wyposażone w system odnośników (linków) do usługodawców różnych branż, oferujących zawieranie umów kupna-sprzedaży drogą wirtualną. Element ten nieuchronnie wiąże się z kwestią bezpieczeństwa transakcji on-line, i w dłuższej perspektywie czasowej będzie stymulował skrócenie okresu wyprzedzenia z jakim dokonywana jest rezerwacja lub zakup pakietu. Prognozy zapewniają, że w najbliższej przyszłości Internet okaże się dominującym instrumentem promocji i dystrybucji.

⁴⁴ Wartość całego rynku turystycznego szacuje się na poziomie 1,72 mld zł w roku 2004. Oznacza to wzrost o 20% w stosunku do roku 2003 (1,43 mld zł). Por. *Internetowy Dom Maklerski*, Prospekt Emisyjny TravelPlanet.pl.

1.6. WARUNKI WYNIKAJĄCE Z ISTNIEJĄCYCH TRENDÓW W TURYSTYCE MIĘDZYNARODOWEJ I KRAJOWEJ

Trendy w turystyce międzynarodowej

Trendy w turystyce międzynarodowej i krajowej należy rozpatrywać na następujących płaszczyznach: ruch turystyczny, baza noclegowa i gastronomiczna, pozostała infrastruktura turystyczna, cele ruchu turystycznego, produkty turystyczne, miejsce sektora turystycznego w gospodarce, otoczenie sektora turystycznego. Z analizy każdej z owych płaszczyzn, dla której wyróżniono kilka dominujących trendów, wynikają wnioski dla rozwoju turystyki w Gminie Darłowo.⁴⁵

1. Ruch turystyczny

Liczba podróży turystycznych w skali światowej w 2004r. osiągnęła poziom 763 mln. Po znakomitym dla całej światowej turystyki roku 2004, uznanym za taki mimo tragicznych skutków tsunami w Azji dane statystyczne UNWTO i oszacowania IPK International⁴⁶ pokazują, że odnotowuje się w kolejnym roku niewielki, ale ustabilizowany trend wzrostowy. W roku 2005 według danych UNWTO liczba podróży międzynarodowych na świecie wzrosła o 5,5%, a w Europie – o 4%. Szacuje się, że liczba podróży wyniosła ok. 808mln, a noclegów ok. 5,7 mld.

Stale rosną wszystkie wskaźniki rozwoju ruchu turystycznego, we wszystkich branżach i regionach świata – odnotowuje się boom w turystyce światowej, niezakłócony, ani przez terroryzm, ani przez katastrofy naturalne i epidemie. Udział krajów Europy Środkowej i Wschodniej w światowym i europejskim rynku turystycznym gwałtownie rośnie (między 5% a 10% - o tyle średniorocznie zwiększa się ruch turystyczny). Ta część Europy jest obok Azji Południowej, Ameryki Południowej oraz Afryki Północnej najszybciej rozwijającym się rynkiem turystycznym świata. Przewidywany jest stały wzrost ruchu turystycznego do 2020 na poziomie ok. 4% rocznie w świecie oraz 3% rocznie w Europie. Kontynent ten pozostanie zarówno w 2010, jak i w 2020 największym rynkiem turystycznym świata.

Baza noclegowa i gastronomiczna

Na świecie obserwuje się dynamiczny wzrost liczby obiektów hotelowych i gastronomicznych, zwłaszcza tych prowadzonych przez sieci hotelowe i gastronomiczne, a także licznych form zawierania umów franchisingu. Tendencje światowe ukierunkowane są na poprawę jakości usług, zaspokojenie wzrastających wymagań klientów oraz ograniczenie działalności obiektów najmniejszych i o najniższym standardzie.

2. Pozostała infrastruktura turystyczna

Stale ulega rozbudowie i modernizacji infrastruktura turystyczna w krajach i regionach dysponujących walorami naturalnymi oraz kulturowymi. Rozbudowa sieci powiązań transportowych, zwłaszcza tanich linii lotniczych i lotów czarterowych, aktywizuje regiony do działań na rzecz podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej danego regionu.

3. Dekoncentracja kierunków podróży turystycznych

Wzrost znaczenia nowych państw, regionów i miast. Pomimo tej tendencji nadal dominują tradycyjne cele podróży wakacyjnych, związane z ciepłym klimatem i morzem oraz biznesowych, związane z metropoliami. Głównymi celami podróży turystycznych w 2020 pozostaną Stany Zjednoczone, Francja, Hiszpania, Włochy, Wielka Brytania, Meksyk, Rosja i Republika Czeska. Główne kraje pochodzenia turystów nie zmieniają się, pozostaną nimi Niemcy, Japonia, USA. Znacznie wzrosło znaczenie Chin, zarówno jako kraju – celu turystycznego, jak i kraju pochodzenia turystów.

Wg WTO turystyka młodzieżowa stanowi ok. 20% ruchu turystycznego, co oznacza ok. 140 mln podróży rocznie, z czego 70% podróży odbywa młodzież z krajów europejskich. Podkreśla się istnienie perspektyw dla turystyki młodzieżowej na rynkach m. in. Chin, Europy Środkowo- wschodniej i Rosji.

⁴⁵ Cytowane za Światową Radą Podróży i Turystyki (WTTC) i Światową Organizacją Turystyki (WTO) dane statystyczne dotyczą 2004 r. o ile nie podano inaczej.

⁴⁶ Opracowano na podstawie danych zaprezentowanych przez IPK International na Międzynarodowych Targach Turystycznych w Berlinie w marcu 2006 roku.

4. Miejsce sektora turystycznego w gospodarce

Światowy popyt na usługi turystyczne wynosi obecnie ok. 4,5 bln USD i do 2010 podwoi się. Udział sektora turystycznego w wytwarzaniu produktu światowego wynosi ok. 4% i stale rośnie. Liczba miejsc pracy w turystyce sięga 200 mln (8% ogółu zatrudnionych) i do 2010 zwiększy się do 250 mln (9% ogółu zatrudnionych). Dochody z sektora turystycznego wynoszą 623 mld USD ogółem, 820 USD na osobę i stale rosną. W Europie wydatki turystów zagranicznych kształtują się na poziomie 327 mld USD ogółem i 780 USD na osobę. W Europie Środkowej i Wschodniej wskaźniki te są znacznie niższe: 28 mld USD i 350 USD na osobę.

5. Otoczenie sektora turystycznego

Firmy współpracujące z sektorem turystycznym są coraz bardziej wyspecjalizowane i powiązane z nowymi technologiami. Rośnie znaczenie telekomunikacji i Internetu w zarządzaniu sektorem turystycznym i marketingu usług turystycznych.

6. Produkty turystyczne

Wzrost zróżnicowania oferty produktów we wszystkich rodzajach turystyki. Pojawianie się produktów oderwanych od lokalnych warunków naturalnych i kulturowych (parki tematyczne, aquaparki, wystawy, imprezy kulturalne i sportowe itp.). **Dwie trzecie podróży obywateli krajów europejskich ma charakter wakacyjno-rekreacyjny**, a jedna piąta – służbowy i biznesowy.

Z punktu widzenia rozwoju turystyki istotny jest fakt, iż wzrasta udział turystów zorientowanych na produkt, a nie na region, dlatego za niezwykle ważne wydaje się zcentralizowanie uwagi na specyficznych segmentach rynku i niecodziennych produktach. Najnowsze opracowania Europejskiej Komisji ds. Podróży (*European Travel Commission*) sugerują, iż turystyka kulturowa powinna ukierunkować się na wewnętrzne zróżnicowanie produktów częściowych. Obecnie niezwykle konkurencyjne stają się regiony oferujące pakiety typu „coś dla każdego”. Źródłem zarysowanego powyżej trendu jest modyfikacja motywacji turystów i ewolucja percepcji podróży, której żywotnymi elementami stają się jakość, bezpieczeństwo, autentyczność i heterogeniczność. Tendencja ta jest szczególnie widoczna w łączeniu wypoczynku i uczestnictwa w różnorodnych wydarzeniach kulturalnych oraz połączeniu wyjazdów zawodowych z hobby⁴⁷. Turyści reprezentują pogląd, iż przygoda, fantazja, luksus, przyjemność i wrażenie wyłączenia stanowią najistotniejsze cechy potencjalnej oferty turystycznej. Skutkuje to wzrostem popytu na podróże integrujące elementy kultury, historii oraz aktywności sportowej i odnowy biologicznej oraz walory edukacyjne z rozwojem duchowym. Rosnące zapotrzebowanie na nowy typ produktów turystycznych tworzonych z myślą o turystach o szerokich, zróżnicowanych i często specjalistycznych zainteresowaniach, wymusza postępującą specjalizację wśród usługodawców. Największe korzyści można odnieść konstruując nowatorski produkt złożony, odróżniający się od konkurencyjnych usług wysoką wartością dodaną.

Rozwój produktu w turystyce kulturowej może oscylować wokół różnorodności kulturowej i etnicznej miasta, regionalnej kuchni, mody, rozrywki i nowoczesnego *design*, architektury i wydarzeń kulturalnych (m.in. festiwali). Jednak niezwykle ważny jest autentyczność owej kultury. Wyjątkowo atrakcyjne stają się miejsca umiejętnie konsolidujące historyczne dziedzictwo kulturowe z nowoczesnością i innowacyjnością w kwestiach mediów, mody i rozrywki.

Na podstawie obserwowanych zachowań turystów jako konsumentów dóbr i usług turystycznych, organizacji i struktury rynku wynikających z rewolucji technologicznej oraz potrzeb, możliwości i gustów nabywców można uznać za najbardziej prawdopodobne następujące **kierunki zmian na międzynarodowym rynku turystycznym**:

1. wzrost częstotliwości podróży przy mniejszym wzroście faktycznej liczby osób odbywających podróże;
2. wzrost zainteresowania podróżami krótkookresowymi (1-3 noclegów) i lotniczymi;
3. rosnące znaczenie jakości usług w kształtowaniu oferty rynkowej;
4. zachowanie zasady „odpowiedniej jakości za określoną cenę” ze strony nabywców dóbr i usług turystycznych;
5. zmniejszenie roli pośredników w sprzedaży dóbr i usług turystycznych;
6. zmiana struktury produktu turystycznego – w coraz większym stopniu produkt będzie zbudowany z modułów do indywidualnego skompletowania przez klienta (nadanie wyjazdowi turystycznemu cech indywidualnych);
7. rosnąca potrzeba uzyskania profesjonalnego doradztwa przy nabywaniu dóbr usług turystycznych, zwiększenie potrzeby kompleksowej obsługi;

⁴⁷ *City Tourism & Culture: The European Experience*, 2005, European Travel Commission Research Group, Brussels.

8. powszechny wpływ nowoczesnych technologii telekomunikacyjnych (szerokopasmowy Internet i interaktywna telewizja) na zachowania nabywców na rynku;
9. zmiany w tradycyjnej segmentacji rynków turystycznych:
 - segment turystyki biznesowej będzie rozwijał się dużo wolniej od turystyki rekreacyjno-wakacyjnej.
 - w segmencie turystyki rekreacyjnej większego znaczenia nabierze motywacja zdrowotna,
 - część segmentów uważanych dotychczas za niszowe rozwinię się tworząc nowe rynki masowe;
1. zwiększenie potrzeby rekreacji i aktywności ruchowej w trakcie wyjazdów turystycznych (szczególnie na poziomie niezaawansowanym) i kierowanie się w tym zakresie modą, a nie tylko autentycznymi potrzebami oraz możliwościami;
2. zwiększenie popytu na usługi turystyczne traktowane dziś jako segment luksusowy (w wyniku większej zamożności konsumentów, mody, snobizmu);
3. rosnąca konkurencja ze strony centrów dziennej rozrywki i rekreacji.

Ocenia się, że obserwowane trendy demograficzne, wzrostu poziomu wykształcenia, wzrostu wiedzy ekologicznej, poprawy stanu zdrowia oraz poprawa sytuacji materialnej społeczeństw europejskich powodować będą wzrost zainteresowania usługami turystycznymi wysokiej jakości. W związku z tym należy spodziewać się zdecydowanego **wzrostu zapotrzebowania na:**

- wysokiej jakości infrastrukturę turystyczną i usługi towarzyszące,
- kompleksowe usługi transportowe i szybki dostęp do obszarów recepcji turystów.
- wykwalifikowanych pracowników zarówno w sektorze turystyki jak i sektorach świadczących usługi dla turystów; w tym wykwalifikowanych animatorów wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych,
- wysokokwalifikowaną kadrę kierowniczą w sektorze turystyki i sektorach pokrewnych,
- kompleksowe i harmonijne zagospodarowanie przestrzeni turystycznej z zachowaniem walorów środowiska,
- sprawny system informacji turystycznej dostarczający potrzebnych informacji na każdym etapie realizacji wyjazdu.

Współczesny obraz turystyki w Polsce oraz przewidywane kierunki jego zmian w przyszłości⁴⁸

Aktywność turystyczna Polaków ma kluczowy wpływ na wzrost wartości dochodów z turystyki w budżecie Państwa i budżetach samorządów. Ponad 70% całego ruchu turystycznego w Polsce generowane jest przez rezydentów. Udział wydatków mieszkańców Polski na podróże krajowe stanowi 54% dochodów z turystyki⁴⁹. W 2006 roku Polacy odbyli na terenie kraju 16,9 mln podróży długoterminowych i 21,6 mln podróży krótkoterminowych (łącznie 38,5 mln podróży), gdy liczba przyjazdów turystów zagranicznych była ponad dwa razy niższa i wyniosła 15,7 mln. Liczba podróży krajowych, których głównym celem była turystyka i wypoczynek (w 2006 roku było ich 13,8 mln) była niemal 4,5 razy wyższa od liczby przyjazdów turystów zagranicznych, którzy deklarowali ten cel pobytu. Liczba podróży krajowych związanych z biznesem i sprawami służbowymi była odpowiednio 1,2 razy wyższa, a liczba podróży, których celem były odwiedziny u krewnych i znajomych – 6 razy wyższa⁵⁰.

⁴⁸ Źródło: *Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2007 – 2013*.

⁴⁹ Źródło: badania i prognozy Instytutu Turystyki oraz GUS („Turystyka zagraniczna 2006”, „Aktywność Turystyczna Polaków 2006”). Dane podane z wydatkami Państwa na turystykę oraz podróże służbowe.

⁵⁰ Plan Działania Polskiej Organizacji Turystycznej na rok 2008

Tabela 13 Liczba przyjazdów turystów zagranicznych i podróży krajowych w podziale na główne cele pobytu

Cel podróży	Liczba przyjazdów turystów zagranicznych		Liczba podróży krajowych Polaków				Razem	
	2006	Tendencja 2004-2006	Długoterminowych		Krótkoterminowych		2006	Tendencja 2004-2006
			2006	Tendencja 2004-2006	2006	Tendencja 2004-2006		
Biznes i sprawy służbowe	4 231	↑↑ ⁵¹	2 366	↑↑	2 592	↓↓	9 189	↑↑
Turystyka i wypoczynek	3 134	↑↓	7 943	↓↑	5 832	↓↑	16 909	↓↑
Odwiedziny u krewnych i znajomych	2 821	↔	5 239	↓↑	11 664	↓↔	19 724	↓↔
Pozostałe (tranzyt, zakupy, cele zdrowotne, religijne i inne)	5 485	↔↑	1 352	↑↓	1 512	↓↔	8 349	↓↔
Razem	15 670	↑↑	16 900	↔↑	21 600	↓↔	54 170	↓↑

Źródło: Plan Działania Polskiej Organizacji Turystycznej na rok 2008

Oceniając możliwości przyszłego rozwoju turystyki w Gminie Darłowo należy wziąć perspektywę rozwoju turystyki w Polsce w ogóle. Ocenę uwarunkowań rozwoju turystyki w Polsce zawiera *Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2007 – 2013*.

Stwierdza się w niej m. in., że rozwój turystyki przyjazdowej do Polski oraz turystyki mieszkańców Polski w latach 2005–2013 będzie zależeć głównie od zmian sytuacji gospodarczej w Polsce i w krajach europejskich, zaś w mniejszym stopniu od zmian w gospodarce światowej.

Zgodnie z tendencjami obserwowanymi w krajach Unii Europejskiej, należy spodziewać się do 2020 roku znacznego wzrostu konsumpcji, co będzie prowadzić do jeszcze szybszego wzrostu funduszu swobodnej konsumpcji. O udziale wydatków na turystykę w funduszu konsumpcji zadecyduje konkurencyjność polskiej oferty turystycznej na rynku międzynarodowym oraz wzrost zainteresowania mieszkańców Polski różnymi formami aktywności turystycznej.

Ocena sytuacji w Europie wskazuje, że uzyskanie przewagi konkurencyjnej na międzynarodowym rynku turystycznym uzależnione będzie od rozwoju konkurencyjnych produktów turystycznych oraz jakości usług turystycznych bazujących na jakości zasobów ludzkich.

Postępująca standaryzacja produktu turystycznego, rozwój nowych technologii zwiększy rolę wysokokwalifikowanej kadry. Z uwagi na przewidywany wzrost zapotrzebowania na wysokokwalifikowanych pracowników przy jednoczesnym zdecydowanym wzroście zainteresowania zdobywaniem przez młodzież wysokich kwalifikacji turystycznych, porównywalnych z kwalifikacjami kadr czołowych krajów europejskich, konieczne jest podjęcie szeregu działań związanych z:

- badaniem rynku pracy, potrzeb szkoleniowych, efektywności kształcenia,
- kształceniem kadr nauczycielskich na poziomie akademickim,
- podnoszeniem kwalifikacji kadr zarządzających w turystyce,
- wdrożeniem systemu przygotowania kadr dla obsługi rosnącego popytu turystycznego na nowe produkty turystyczne,
- rozwojem społecznych kadr turystyki, a szczególnie kadr dla turystyki dzieci i młodzieży.

Poważnym wyzwaniem na rynku międzynarodowym jest wzrost konkurencji prowadzący do wzrostu wydatków na marketing. Według szeregu ekspertyz w nadchodzących latach należy liczyć się z dalszym wzrostem nakładów na marketing ponoszonych przez administracje poszczególnych krajów i regionów. Analiza obecnej sytuacji na rynku usług turystycznych wskazuje na następujące obszary wsparcia decydujące o konkurencyjności oferty na rynku turystycznym: system badań rynkowych

⁵¹ Wyjaśnienie symboli użytych w tabeli: strzałki oznaczają zmiany wartości liczbowej w każdym z analizowanych okresów. Przykład: spadek (↓) liczby podróży w 2005 roku w stosunku do 2004 roku i utrzymanie (↔) liczby podróży w roku 2006 w stosunku do roku 2005.

wspierający rozwój sektora usług turystycznych i działania marketingowe, system informacji turystycznej, zwiększenie efektywności działań promocyjnych.

Ucieczka od postępującej unifikacji oferty wypoczynku wymusi na producentach usług turystycznych większą dywersyfikację produktu turystycznego i rozwój produktów modułowych umożliwiających indywidualny wybór elementów wyjazdu.

Wzrost oczekiwań w zakresie bezpieczeństwa w podróży, dostępu do turystyki osób niepełnosprawnych oraz wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa powodują wzrost kosztów związanych ze świadczeniem usług turystycznych.

Wzrost liczby osób starszych i wchodzenie w wiek emerytalny powojennego wyżu demograficznego, pokolenia lepiej wykształconego i lepiej sytuowanego prowadzić będzie do wzrostu wymagań i wzrostu zainteresowania jakością usług.

Wraz ze wzrostem świadomości ekologicznej nastąpi wzrost liczby wyjazdów do regionów wyróżniających się pod względem ekologicznym, połączonych z wykorzystaniem ekologicznej infrastruktury turystycznej.

Promowany model zdrowego stylu życia powoduje wzrost zainteresowania szeroko rozumianą turystyką zdrowotną oraz wyjazdami łączącymi cele zdrowotne z aktywnymi formami wypoczynku. Ta zmiana popytu wymagać będzie istotnych przekształceń w dotychczasowym, sanatoryjnym modelu wyjazdów zdrowotnych. Wraz ze wzrostem dostępności do specjalistycznego sprzętu sportowego i rekreacyjnego rosnąć będzie zainteresowanie turystyką aktywną i specjalistyczną.

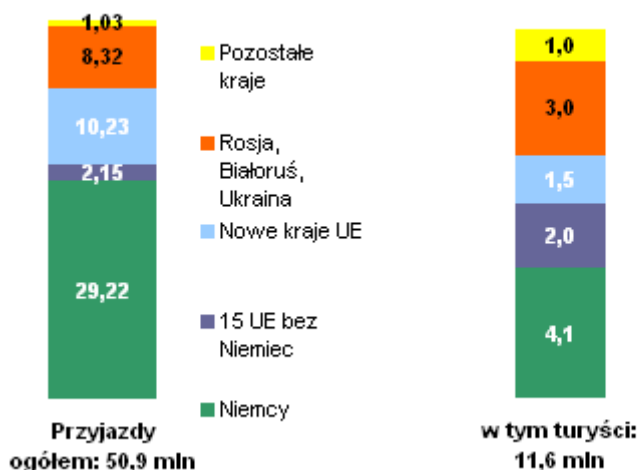
Tabela 14 Przyjazd i prognozy przyjazdów cudzoziemców i turystów zagranicznych do Polski w latach 2005, 2013 (w mln. osób).

Wyszczególnienie	Cudzoziemcy			Turyści		
	2005	2006	2013	2005	2006	2013
Przyjazdy ogółem, w tym:	65,2	65,1	75,5	15,0	15,7	20,2
Niemcy	36,6	37,1	41,9	5,6	5,4	7,3
Rosja, Białoruś, Ukraina	9,0	11,2	10,9	4,6	4,7	5,6
Litwa, Łotwa, Estonia	2,0	2,0	2,2	1,3	1,3	1,5
Czechy i Słowacja	14,3	10,5	15,1	0,3	0,2	0,3

Źródło: Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2007–2013. - informacja uzupełniona o oszacowania oraz obliczenia IT/ GUS, na podstawie danych Straży Granicznej.

W ciągu trzech kwartałów **2007 roku** Straż Graniczna zanotowała 50,9 mln przyjazdów cudzoziemców (o 5,9% więcej niż w roku poprzednim). Według wstępnych oszacowań Instytutu Turystyki w ciągu trzech kwartałów 2007 roku było ponad 11,6 mln przyjazdów turystów, minimalnie mniej niż w tym samym okresie w 2006 roku.

Wykres 1 Przyjazdy do Polski ogółem i oszacowana liczba przyjazdów turystów w trzech kwartałach 2007 roku

Źródła: GUS i oszacowania Instytutu Turystyki.

Tabela 15 Wpływy i prognoza wpływów z turystyki przyjazdowej do Polski w latach 2005 i 2013 (w mld USD).

Wyszczególnienie	rok		
	2005	2006	2013
Wpływy z turystyki przyjazdowej	6,0	7,1	8,7
Wydatki turystów zagranicznych	3,8	3,4	5,9
Wydatki odwiedzających jednodniowych	2,2	3,7	2,8

Źródło: Projekt rządowy Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2007–2013.

W 2006 roku łączne przychody wyniosły około 7 187 mln USD, z czego 3 447 mln USD (t.j. 48%) to wpływy od turystów, pozostała część – od odwiedzających jednodniowych.

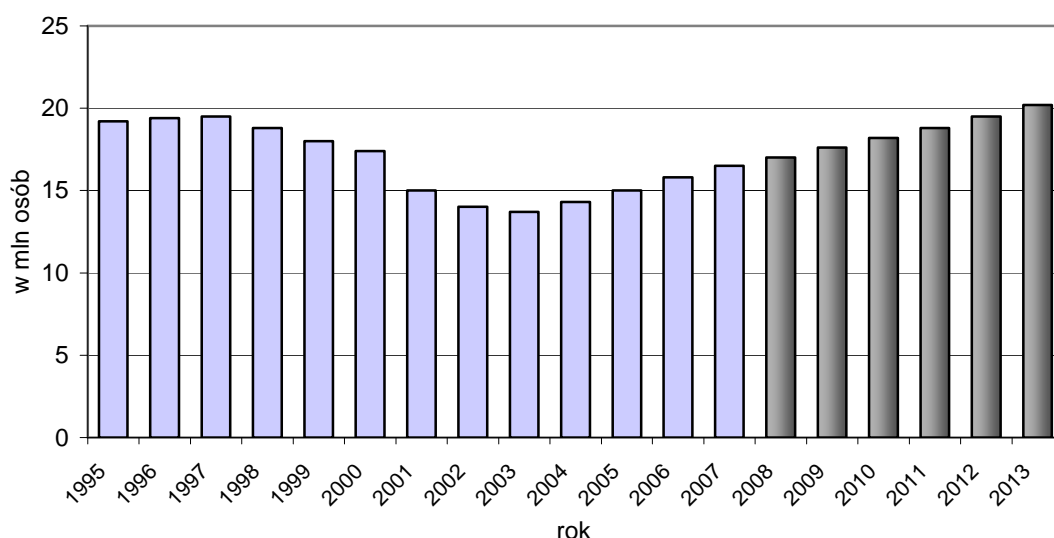
Wielkość łącznych przychodów uzyskanych z tytułu przyjazdów cudzoziemców i ich wzrost w stosunku do poprzedniego roku (o ponad 15%, przy obliczeniach w USD) oraz zmianę proporcji na rzecz większego znaczenia przychodów od odwiedzających jednodniowych, warto zauważyć, że wpłynęły na to następujące zjawiska:

- niewielki wzrost liczby przekroczeń granicy (w skali roku o 1,1%), uzyskany głównie dzięki wzrostowi liczby przyjazdów z krajów „piętnastki” (poza Niemcami), Ukrainy, Białorusi i Rosji, ale także takich krajów, jak Norwegia, Szwajcaria czy Kanada; równocześnie zanotowano jednak spadek liczby przyjazdów z Niemiec (o 0,2%);
- wzrost liczby przyjazdów turystów ogółem (o ok. 3%) przy równoczesnym spadku wizyt tego typu z najważniejszego dla Polski rynku generującego ruch turystyczny – Niemiec (spadek o 2,3%); nasilony wzrost liczby turystów z pozostałych krajów „piętnastki” (wzrost o 17,4%), ale także takich krajów, jak Norwegia (o 26,6%), Kanada (o 14,8%) i Korea Płd. (o 36,8%); utrzymujący się wysoki poziom przyjazdów z Ukrainy (w 2006 r. liczba przyjazdów wzrosła dodatkowo o 6,9%);
- bardzo znaczący wzrost poziomu przeciętnych wydatków turystów z wielu ważnych rynków emisyjnych (Wielka Brytania, Holandia, Belgia, Ukraina) oraz wzrost poziomu przeciętnych wydatków odwiedzających jednodniowych ze wszystkich krajów ościennych (zwłaszcza z Ukrainy);
- wzrost przychodów liczonych w USD to także efekt dużych zmian w kursach walut; warto przypomnieć, że w 2006 roku nastąpiło obniżenie kursu dolara w stosunku do złotego o blisko 5%, a w drugiej połowie roku spadek był szczególnie znaczący; analizując wzrost przychodów liczonych w USD należy o tym zjawisku pamiętać⁵².

Prognozy Światowej Organizacji Turystycznej (WTO) do roku 2020 mówią o stabilnej pozycji turystyki w gospodarce światowej. WTO przewiduje, że tempo wzrostu międzynarodowego ruchu turystycznego będzie szybsze od tempa wzrostu PKB.

Przy założeniu intensywnej promocji, turystyka przyjazdowa do Polski winna rozwijać się w tempie nieco szybszym niż średnia europejska. Średni roczny wzrost liczby przyjazdów turystów zagranicznych do Polski powinien kształtować się na poziomie 3,5 - 4,0%.

⁵² Źródło: Badania Instytutu Turystyki na zlecenie Ministerstwa Gospodarki w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej na rok 2006, temat nr 1.30.05(084) „Turystyka zagraniczna”.

Rysunek 3 Przyjazdy turystów zagranicznych do Polski w latach 1994–2007 i prognozy na lata 2008–2013 (w mln osób).

Źródło: Na podstawie Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2007–2013.

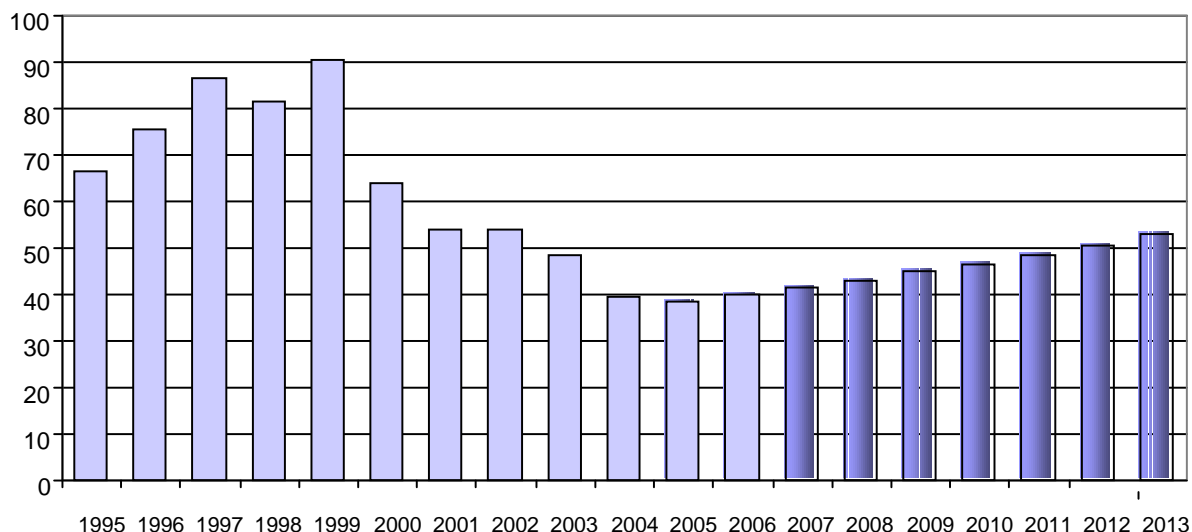
Aby w latach 2008–2013 utrzymać udział gospodarki turystycznej w PKB na dotychczasowym poziomie nie wystarczy wzrost liczby przyjazdów do Polski. Muszą zdecydowanie wzrosnąć wydatki turystów zagranicznych w Polsce. W warunkach międzynarodowej konkurencji wzrost wydatków można uzyskać jedynie poprzez zdecydowane rozszerzenie oferty i poprawę jakości usług oraz produktów oferowanych turystom. Szczególne znaczenie będą miały działania na rzecz wzrostu wydatków turystów, a więc działania na rzecz kształtowania nowych, konkurencyjnych produktów, budowanych na zasadzie rozszerzania oferty. Struktura spożycia turystycznego w Polsce w porównaniu ze spożyciem turystycznym w innych krajach europejskich wskazuje na wciąż zbyt mały udział w spożyciu turystycznym usług sfery kultury i rekreacji. Podstawowym czynnikiem wzrostu wydatków cudzoziemców w Polsce powinny być: poprawa jakości typowych usług turystycznych i transportowych oraz poszerzenie oferty usług towarzyszących instytucji kultury, szeroko rozumianej rekreacji, gastronomii i transportu lokalnego. Sporządzone szacunki wskazują, że przy wsparciu rozwoju wymienionych usług średnie tempo wzrostu wydatków cudzoziemców w Polsce w latach 2008–2013 będzie zbliżone do tempa wzrostu PKB.

Podstawowym czynnikiem wzrostu turystyki mieszkańców Polski będzie wzrost dochodów ludności i wzrost PKB na osobę. Zakłada się, że zgodnie z tempem wzrostu PKB będzie rosła liczba podróży krajowych i turystycznych wyjazdów zagranicznych. Średni roczny wzrost popytu na podróże powinien kształtować się na poziomie 5%. Utrzymanie wysokiego tempa wzrostu wyjazdów krajowych będzie uzależnione od podaży usług, a w szczególności od poprawy jakości i rozbudowy infrastruktury krajowej. Szczególnym zagrożeniem dla jakości usług turystycznych w Polsce może być sezonowy odpływ najlepiej wykształconej kadry turystycznej do obsługi turystów w zagranicznych centrach turystycznych.

O wzroście aktywności turystycznej mieszkańców Polski w nadchodzących latach zdecyduje edukacja turystyczna dzieci i młodzieży, a także aktywność szkoły oraz kadry programowo-organizacyjnej działającej w środowisku młodzieży. Obserwowany spadek uczestnictwa dzieci i młodzieży, a szczególnie spadek uczestnictwa w wyjazdach zorganizowanych może stać się istotnym czynnikiem hamującym przyszły rozwój turystyki mieszkańców Polski.

Ważną rolę w zmianach stylu wypoczyniania społeczeństwa będzie odgrywał wzrost liczby osób w wieku emerytalnym, w tym emerytów z rodzin lepiej sytuowanych. Tendencja wzrostu liczby podróży osób starszych jest już od kilku lat obserwowana w krajach Europy Zachodniej.

Rysunek 4 Turystyczne podróże krajowe mieszkańców Polski w latach 1994–2007 i prognoza na lata 2008–2013 (w mln).

Źródło: Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2007–2013.

Na tym tle gospodarka turystyczna w Polsce w latach 2008–2013 powinna rozwijać się w tempie zbliżonym do tempa wzrostu PKB. Podstawowym czynnikiem rozwoju gospodarki turystycznej będzie modernizacja i rozbudowa bazy noclegowej oraz wybranych elementów infrastruktury towarzyszącej. Istotnym czynnikiem rozwoju powinna być też nowa, lepiej wykształcona kadra.

Prognozowany wzrost liczby podróży krajowych mieszkańców Polski oraz przyjazdów turystów zagranicznych powinien przyczynić się do wzrostu rentowności inwestycji w infrastrukturę turystyczną. Zakłada się, że opłacalność inwestycji kapitałowych w infrastrukturę turystyczną zbliży się do opłacalności inwestycji w inne sektory gospodarki. Zależy to jednak od rozbudowy towarzyszącej infrastruktury turystycznej oraz poprawy stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego w regionach atrakcyjnych turystycznie.

Ogólne problemy rozwoju turystyki⁵³

Do czynników, które miały największy wpływ na pogarszanie się wskaźników dotyczących przyjazdów turystów zagranicznych do Polski, aktywności turystycznej obywateli, a także przychodów z turystyki zaliczyć należy przede wszystkim:

- brak wyraźnej poprawy sytuacji ekonomicznej na świecie, a w szczególności mocne schłodzenie gospodarki Niemiec, kraju będącego głównym partnerem turystycznym Polski;
- trudną sytuacją na rynku pracy i w sferze socjalnej (wysokie bezrobocie i ograniczenie świadczeń socjalnych wpływa na relatywne obniżenie dochodów, a tym samym na zmniejszenie skłonności polskich rodzin do wydatkowania środków na turystykę);
- brak bezpieczeństwa międzynarodowego;
- obniżenie konkurencyjności polskiej oferty;
- niedostateczne środki przeznaczone na promocję Polski jako kraju atrakcyjnego turystycznie;
- słabą dostępność komunikacyjną polski do turystycznych miejsc docelowych, spowodowaną niedostateczną liczbą międzynarodowych połączeń lotniczych z regionami;
- niską jakość dróg i usług dla turystów zmotoryzowanych, brak dróg szybkiego ruchu i autostrad.

⁵³ Źródło: Polska 2004 – Raport o stanie gospodarki, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Departament Analiz i Prognoz Ekonomicznych, Warszawa 2004.

1.7. UWARUNKOWANIA ROZWOJU TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO WYNIKAJĄCE ZE WSPÓŁPRACY PODEJMOWANEJ Z INNYMI GMINAMI

1.7.1. Współpraca regionalna oraz uczestnictwo w pracach pozarządowych organizacji krajowych i międzynarodowych

Gmina Darłowo należy do **Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania**, które realizuje cele zgodnie ze swoim statutem w zakresie podejmowania inicjatyw, promowania oraz aktywnego popierania wszelkich działań mających na celu rozwój przedsiębiorczości samorządów w oparciu o środki pomocowe Unii Europejskiej oraz innych krajowych i międzynarodowych instytucji finansowych. Do zadań i celów Stowarzyszenia należy poszukiwanie oraz pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania, w tym również organizacja szkoleń i spotkań informacyjnych dla wnioskodawców, podejmowanie działań na rzecz promocji gmin i miast członkowskich Stowarzyszenia. Stowarzyszenie zajmuje się również obsługą finansową i merytoryczną programów Polsko - Niemieckiej Współpracy Młodzieży oraz organizacją szkoleń dla organizatorów i opiekunów wymiany, kształceniem w zakresie problematyki Unii Europejskiej, pomocą w nawiązywaniu i rozwoju kontaktów, a także współpracą w strukturach prezydium i rady Euroregionu Pomerania.

Gmina Darłowo współpracuje z gminą **Karlsburg z Niemiec** (uchwała Nr XV/183/2000 z dnia 19 kwietnia 2000). Do zakresu współpracy między gminami należą wszystkie sfery życia samorządowego, takie jak: oświata, służba zdrowia, ochrona środowiska, administracja, infrastruktura techniczna i inne dziedziny związane z funkcjonowaniem gmin. Współpraca realizowana jest poprzez wzajemną wymianę mieszkańców gmin ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, celem stworzenia przyjacielskich związków oraz warunków do wymiany poglądów i doświadczeń w tych obszarach, które dotyczą wszystkich obywateli. Obie gminy przyczyniają się do tworzenia kontaktów w dziedzinie gospodarczej np. turystyka, kultura, sport.

1.8. WARUNKI DLA ROZWOJU TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GMINY I JEJ DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ

Położenie geograficzne Gminy Darłowo⁵⁴

Gmina Darłowo jest gminą nadmorską niegdyś typowo rolniczą dzisiaj w przeważającej części turystyczną położoną w północno - wschodniej części województwa zachodniopomorskiego. Znajduje się w obrębie powiatu sławieńskiego i zajmuje część terenu zwanego Równiną Sławieńską przeciętą dolinami dwóch, płynących do morza rzek: z południowego wschodu rzeki Wieprzy i od południowego zachodu rzeki Grabowej. Od zachodu i częściowo od południa Gmina Darłowo graniczy z gminą Sianów, od południa z gminą Malechowo, od wschodu z gminą Postomino i od południowego wschodu z gminą Sławno.

Rysunek 5 Położenie geograficzne Gminy Darłowo w powiecie sławieńskim

Źródło: www.gminy.pl

Krajobraz obszaru zajmowanego przez dzisiejszą gminę Darłowo został ukształtowany w okresie lodowcowym i polodowcowym. W tym czasie uformowały się najbardziej charakterystyczne cechy terenu to jest wody stojące, biegi wspomnianych rzek i strumieni a także rzeźba terenu.

Powierzchnia Równiny Sławieńskiej jest rozległa, spokojna, a jej wielkie powierzchnie są zupełnie płaskie. Jedynie w północnej części, na pograniczu z wybrzeżem występuje większe i wyraźniejsze pasmo moreny czołowej wygradzające od południa niecki przybrzeżnych, płytkich jezior, stanowiących niegdyś zatoki oddzielone od morza mierzejami: jeziora Bukowo i jeziora Kopań.

Pasma morenowe składa się z wałów i wzgórz, z których najwyższe "Barzowicka Góra" dochodzi do 72 m n.p.m. Właśnie z poziomu tego morenowego pasma, a szczególnie z wierzchołka „Barzowickiej Góry” rozlegają się dalekie perspektywy widokowe na północ: na Morze Bałtyckie, jezioro Kopań, dzielącą te dwa akweny mierzeję oraz „przycupnięte” wsie i osady: Palczewice, Wieko i dalej położone, już w obrębie gminy sąsiedniej, Rusinowo i Jarosławiec. Z poziomu wzgórz i wałów morenowych rozciąga się również daleka perspektywa widokowa na południe: na zabudowę wsi Zakrzewo, na dolinę rzeki Wieprzy i dalej na wsie: Zielnowo i Kowalewiczki.

Na obszarze gminy występuje niewielka ilość lasów. Tereny nadmorskie, plaże oddzielone są od pozostałych terenów gminy wąskimi pasmami lasu głównie sosnowego. Większe skupisko lasów

⁵⁴ Na podstawie Studium Krajobrazu Kulturowego Gminy Darłowo

znajduje się w południowej części gminy, rozciągając się na południowy wschód od Kolonii Jeżyczek Nowego Krakowa w kierunku Słowina. W obrębie tego zespołu leśnego z przewagą buków i dębów znajduje się rezerwat "Słowińskie Błota". Jest to najlepiej zachowane w Polsce torfowisko wysokiego typu bałtyckiego z ogromną ilością różnorodnych gatunków flory i fauny. Na uwagę zasługuje również zespół leśny na wschód od Bukowa Morskiego oraz lasy rozciągające się na wschód i południowy wschód od Domasławic.

Obecnie w ten historycznie ukształtowany, stabilny krajobraz wpisane zostały nowe elementy architektoniczne, czy raczej plastyczne jakimi są elektrownie wiatrowe. Ich smukłe, potężne sylwetki zdecydowanie górują w krajobrazie gminy. Zlokalizowane po zachodniej stronie wsi Cisowo widoczne już ze znacznych odległości od strony zachodniej (od wsi Żukowo Morskie), od strony południowej (od Kolonii Jeżyczek) i od zachodu wyraźnie dominują w tym rozległym pejzażu, stanowiąc silny akcent nie tylko nad wsią Cisowo, ale również nad samym miastem Darłowo.

Położenie Gminy Darłowo w stosunku do innych ośrodków turystycznych

Główne ogniska rozwoju to większe ośrodki regionalne, aglomeracje, regiony węzłowe wokół większego ośrodka (dla Darłowa - ważny przede wszystkim jest Koszalin) oraz otoczenie ośrodkami turystycznymi takimi jak Mielno czy Postomino.

Strefa Wybrzeża w Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju to strefa najwyższych szans rozwojowych, przyspieszonego rozwoju stymulowanego przez procesy integracyjne Polski z UE i koncentracji kapitału konkurencyjnego w skali europejskiej. Najbliższy Darłowa silny ośrodek rozwojowy- (poza Koszalinem) to Sławno i Słupsk.

Część nadmorska Gminy Darłowo położona jest w cennym przyrodniczo obszarze, z charakterystycznymi dla wybrzeża krajobrazami i formami przyrody, stanowiącymi część Koncepcji Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET-Polska - brzeg morski, plaże, wydmy, klify, jeziora przybrzeżne, nadmorskie bory bażynowe, ostoje ptaków, wielkopowierzchniowe torfowiska wysokie itp.

Dostępność komunikacyjna Darłowa

Sieć drogową na terenie gminy tworzą ogólnodostępne drogi publiczne, które ze względu na funkcję jaką pełnią dzieli się na następujące kategorie: drogi wojewódzkie, droga krajowa, drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Przez gminę przebiega droga wojewódzka Nr 203 łącząca Darłowo z Postominem (22 km) i Koszalinem (30 km), droga Nr 205 łącząca Darłowo ze Sławnem – stolicą powiatu (18 km), droga krajowa nr 37 łącząca Darłowo z Karwiczami oraz linia kolejowa Darłowo – Sławno.

Główne kierunki komunikacji autobusowej: Sławno, Słupsk, Koszalin, Ustka - opierają się na przewoźniku publicznym.

Rysunek 6 Powiat sławieński - sieć komunikacyjna

- drogi krajowe
- drogi wojewódzkie
- drogi powiatowe i gminne
- linie kolejowe
- **SŁAWNO**
SIEDZIBA POWIATU
- miejscowości

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Darłowo

Transport lotniczy

W pierwszych 9-ciu miesiącach 2007 roku polskie porty lotnicze obsłużyły ponad 14 mln 618 tys. pasażerów - wynika z danych zebranych przez Urząd Lotnictwa Cywilnego. Stanowi to 25 proc. wzrost w porównaniu do analogicznego okresu roku 2006. Po raz pierwszy w historii polskiego lotnictwa

ponad połowa pasażerów skorzystała z portów regionalnych. Odprawiły one 7 mln 529 tys. osób. Z warszawskiego lotniska skorzystało 7 mln 88 tys. podróżujących. W okresie od stycznia do września 2007 r. porty regionalne odprawiły o 38,65 proc. więcej pasażerów niż w analogicznym okresie w 2006 r. Największą dynamikę wzrostu osiągnęły lotniska we Wrocławiu - 60,125 proc. i Łodzi - 56,385 proc., najmniejszą w Warszawie - 13,55 proc. oraz Szczecinie - 19,86 5 proc. Spośród portów regionalnych wiodącym są lotniska w: Krakowie - 2 mln 359 tys., Katowicach - 1 mln 501 tys. oraz Gdańsku - 1 mln 297 tys. obsłużonych pasażerów.

Urząd Lotnictwa Cywilnego przewiduje, że w ciągu nadchodzących lat to właśnie do regionalnych portów wykonywana będzie większość połączeń. Przyczyn takiej zmiany jest kilka, między innymi z powodzeniem realizowana polityka zarządzających portami regionalnymi, mająca na celu pozyskanie jak największej ilości przewoźników lotniczych i pasażerów, jak również pogarszająca się sytuacja na lotnisku warszawskim i brak dla niego alternatywy.

Urząd Lotnictwa Cywilnego szacuje, iż w całym 2007 r. polskie porty lotnicze obsłużyły ponad 19 mln pasażerów (16 mln według prognozy ULC z 2006 r.).⁵⁵

Gmina Darłowo jest usytuowana pomiędzy dwoma dużymi portami lotniczymi. Pierwszy z nich to oddalony o ok. 150 km w Port Lotniczy Szczecin – Goleniów, natomiast drugi oddalony o ok. 160 km to Port Lotniczy w Gdańsku

Nieustannie rosnąca z roku na rok ilość obsługiwanych pasażerów to wynik wzrostu ilości i atrakcyjności połączeń lotniczych, a także aktywności gospodarczej i turystycznej obu regionów.

Port Lotniczy Szczecin-Goleniów im. NSZZ "Solidarność" znajduje się 31 km od Szczecina i może przyjmować praktycznie wszystkie samoloty. Ten międzynarodowy port lotniczy ma stałe połączenia lotnicze z Warszawą (obsługiwane przez Polskie Linie Lotnicze LOT), Londynem (Ryanair), Dublinem (Centralwings) oraz Oslo (Norwegian) W ofercie są także loty czarterowe i sezonowe. Roczna przepustowość najnowocześniejszego w kraju terminalu lotniczego, spełniającego wymogi UE, wynosi 1 milion pasażerów.

Port lotniczy Gdańsk im. Lecha Wałęsy to międzynarodowy port lotniczy położony w gdańskiej dzielnicy Matarnia nieopodal wsi Rębiechowo, od której wzięło swoją pierwotną nazwę, w dogodnej lokalizacji od centrów miejskich Gdańsk (10 km), Sopotu (10 km) i Gdyni (23 km). Port położony jest niedaleko trójmiejskiej obwodnicy oraz przy skrzyżowaniu ważnych dróg krajowych. W promieniu 100 km od niego mieszka ok. 2,5 mln osób. Gdańskie lotnisko stanowi także lotnisko zapasowe dla warszawskiego Okęcia.

Loty odbywają się w kierunku Wielkiej Brytanii, Irlandii, Norwegii, Szwecji, Finlandii, Danii, Niemiec, Włoch i oczywiście Warszawy za pośrednictwem takich przewoźników jak: Blekingeflyg, Bmibaby, Centralwings, easyJet, CoastAir, Finnair, LOT Polish, Airlines, Lufthansa, Wizz Air, Ryanair, SAS, Norwegian.

Tabela 16 Porównanie wielkości przewozów w ruchu regularnym oraz czarterowym w okresie styczeń-wrzesień w latach 2004-2007 w portach lotniczych.

Nazwa Portu	Liczba obsłużonych pasażerów w ruchu regularnym oraz czarterowym								Udział portu w rynku
	2004	2005	2006	2007	Zm. 2007/2006	Zm. 2006/2005	Zm. 2005/2004	Zm. 2007/2004	
Port Lotniczy Szczecin-Goleniów im. NSZZ "Solidarność" Rok powstania: 1967	67 942	68002	138 598	166123	19,86%	103,81%	0,09%	144,51%	1,14%
Port lotniczy Gdańsk im. Lecha Wałęsy Rok powstania: 1919/1974	341496	488661	932 359	129716	39,13%	90,80%	43,09%	279,85%	8,87%
Liczba pasażerów w skali kraju	6614886	8728546	11 678743	14618030	25,17%	33,80%	31,95%	120,99%	100,00%

Źródło: Opracowanie ULC na podstawie informacji uzyskanych z portów lotniczych, Warszawa, Październik 2007

⁵⁵ www.pasazer.com

Z uwagi na odległości ta forma komunikacji z gminą jest mało atrakcyjna, ale nie niemożliwa przy organizacji zbiorowego wypoczynku z odległych krańców Europy czy innych kontynentów o ile wzrośnie promocja Gminy Darłowo na rynkach międzynarodowych.

Szansą na atrakcyjną formę komunikacji dla turystów odwiedzających gminę Darłowo są próby reaktywacji portu lotniczego Koszalin/Kołobrzeg lub lotnisko Koszalin - Zegrze Pomorskie dla ruchu rejsowego i czarterowego. Jest to powojkowe lotnisko sportowe, dawniej funkcjonujące jako cywilny port lotniczy położone w Zegrzu Pomorskim ok. 18 km od Koszalina a 25 km od Morza Bałtyckiego.

Transport wodny⁵⁶

Gmina Darłowo posiada dostęp do portu handlowo-rybackiego w Darłowie. Port usytuowany jest w pasie blisko 3 - kilometrowego odcinka rzeki Wieprzy wpadającej do morza, która w obszarze portowym tworzy kanał o żeglownej głębokości 5,5 m, umożliwiając obsługę statków o długości do 75 m i zanurzeniu do 5 m. Łączna długość nabrzeży wynosi 5307 m, co wraz z ok. 2500 m² placów z utwardzoną powierzchnią pozwala na przeładunki towarowe. Na terenie portu znajdują się elewatory zbożowe o pojemności 30 tys. ton, infrastruktura do obsługi floty rybackiej, terminal pasażerski i marina dla jachtów.

W porcie realizowane są praktycznie wszystkie funkcje eksploatacyjne portów morskich: towarowa, rybacka, pasażerska i turystyczna. Rocznie ok. 20 zawijających statków towarowych przeładowuje ok. 25 tys. ton ładunków, głównie zbóż, nawozów i kamieni. Aktualnie w porcie rybackim stacjonuje 80 jednostek należących do 70 armatorów. Ponad dziesięć podmiotów gospodarczych organizuje rejsy wędkarskie. Profesjonalny terminal pasażerski jest bazą dla rejsów do Danii. Odpływają stąd wodoloty i katamarany.

W 2001 roku ruszył terminal pasażerski. To jedyny na środkowym wybrzeżu obiekt odpowiadający unijnym standardom, dzięki czemu systematycznie rozwija się żegluga pasażerska na liniach ze Skandynawią oraz w turystycznej żegludze przybrzeżnej. Do użytku żeglarzy oddana została minimarina. W roku 2007 odnotowano ponad 250 zawinięć jachtów. To trzy razy więcej niż w roku 2006.

Turystyka morska znacząco poszerza bogatą ofertę turystyczną Gminy Darłowo, co też przyczyniło się do przyznania przez redakcję „Polityki” w 2007 roku drugiej lokaty w konkursie najlepszych kąpielisk polskich.

Transport drogowy

Z Darłowem wiążą się następujące ciągi komunikacyjne :

- DW **205** - Sławno – Darłowo – (łączy wschodnią część gminy i jej siedzibę z siedzibą powiatu – Sławnem)
- DW **203** – Darłowo – Postomino – Ustka
- nr **0511 Z** – południkowa - Darłowo - Rusko – Jeżyce - Malechowo (droga łącząca z sąsiednią gminą Malechowo)

Transport samochodowy – komunikacja międzymiastowa

Darłowo leży w odległości 21 km od Sławna, które jest ważnym węzłem kolejowym i drogowym na trasie Berlin - Szczecin - Gdańsk - Królewiec, 40 km od Koszalina oraz 48 km od Słupska. Miasto posiada dogodne połączenia z wymienionymi ośrodkami.

W kierunku północno - wschodnim biegnie droga do Ustki, na południowy - wschód – do Sławna. W kierunku północno - zachodnim można dojechać do Dąbek; wybierając południowy - zachód, dojeżdża się do drogi nr 6; stąd w kierunku zachodnim można się dostać do Sianowa i Koszalina. Z dworca PKS przy ul. Długiej, w południowej części miasta, odjeżdżają autobusy do Darłówka, Koszalina (przez Dąbki, niektóre przez Sianów), Słupska (niektóre przez Ustkę), Bytowa (przez Krupy i Sławno), Dąbek, Jarosławca, Kołobrzegu (przez Dąbki, Koszalin), Kopania, Kowalewic (przez Krupy i Stary Jarosław), Sławna (niektóre przez Krupy, Wiekowa). W okresie letnim z dworca PKS kursuje też prywatna linia autobusowa do Darłówka.

Komunikacja międzymiastowa w większości przypadków odbywa się przez PKS Darłowo i jego ofertę połączeń we wszystkich głównych kierunkach Polski (Szczecin, Koszalin, Kołobrzeg, Poznań, Wrocław, Katowice, Lublin). Zapotrzebowanie na przewozy trasą Sławno - Darłowo w pełni pokrywają

⁵⁶ „BIPRESS – Nadmorski Przegląd Gospodarczy, Pommersche Wirtschafts Rundschau”, Turystyka – dźwignią rozwoju darłowskiego portu.

prywatni przewoźnicy i PKS. Trasa Sławno – Darłowo obsługiwana jest dość często przez PKS Słupsk (34 połączenia w ciągu dnia). Ponadto, codziennie na trasie - Darłówek Park Wodny Jan – Postomino – Słupsk kursuje Niebieska Linia (6 połączeń dziennie).

Transport samochodowy (autobusowy) – komunikacja międzynarodowa

Komunikacja międzynarodowa podobnie jak krajowa opiera się na ofercie firm przewozowych takich jak PKS (kierunek – Niemcy, Belgia, Wielka Brytania), Euro - Line (Niemcy, Belgia, Wielka Brytania, Włochy, Hiszpania, Francja, Holandia), ponadto w kierunkach trasy komunikacji międzynarodowej obsługują ORBIS i inni przewoźnicy prywatni zwłaszcza na krótkich trasach do Berlina. Dostępność tych kierunków podróży opiera się o ofertę skierowaną do mieszkańców Słupska.

Komunikacja międzynarodowa - autobusowa z Koszalina odbywa się m.in. za pośrednictwem Centrum Międzynarodowych Przewozów, które oferuje sprzedaż biletów autokarowych do ponad 1200 miast Unii Europejskiej.

Transport kolejowy – komunikacja międzymiastowa

W Darłowie końcową stacją mają pociągi jeżdżące ze Sławna. Na trasie Sławno – Darłowo pociągi Polskich Kolei Państwowych kursują codziennie (7 połączeń dziennie).

W ciągu doby ze Sławna odjeżdża 60 pociągów relacji międzymiastowej w takich kierunkach jak Warszawa, Kraków, Poznań, Wrocław, Lublin, Łódź, Kołobrzeg, Łeba, Szczecin, Koszalin, Słupsk, Olsztyn, Gdynia, Gdańsk, Szczecinek, Lębork, Katowice, Miastko, Darłowo, Malbork. Wszystkie te pociągi są połączeniami bezpośrednimi.

1.9. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I ICH KONSEKWENCJE DLA ROZWOJU TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO – PODSUMOWANIE

Rozwój turystyki na szczeblu lokalnym uzależniony jest m. in. od procesów zachodzących poza danym obszarem, na wyższych szczeblach zarządzania terytorialnego i w szerszej skali geograficznej. Dla oceny istniejących możliwości rozwoju turystyki istotna jest zwłaszcza analiza procesów zachodzących w sferze politycznej, ekonomicznej, demograficznej, technologicznej, a przede wszystkim analiza ogólnych trendów rozwoju turystyki na świecie, jak również w Polsce. Podsumowując przedstawione powyżej informacje należy zwrócić uwagę na następujące uwarunkowania zewnętrzne, które będą miały istotne znaczenie dla rozwoju turystyki⁵⁷ w Gminie Darłowo:

1. Możliwość, a raczej konieczność, pozyskiwania środków finansowych z Unii Europejskiej dla realizacji celów rozwoju lokalnego powoduje potrzebę stałego uwzględniania zasad i priorytetów przyjętych na szczeblu europejskim, m.in. przy tworzeniu dokumentów planistycznych niższego szczebla.
2. Turystyka zaczyna być wyodrębniana spośród związanych z nią dziedzin gospodarki i zaczyna zyskiwać rangę podobną do tej, jaką posiada transport, budownictwo czy handel.
3. Gmina Darłowo jest na Pomorzu Środkowym jedną z bardziej atrakcyjnych miejsc turystyki wypoczynkowej, rekreacyjnej na całym swoim obszarze i z domeną usług sanatoryjnych opartą o istniejącą infrastrukturę w Dąbkach. Rozwój uzależniony jest jednak od wkomponowania zamierzeń proturystycznych w obszar priorytetów określonych w dokumentach regionalnych takich jak Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim i Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020.
4. Istotnym dla rozwoju turystyki w Darłowie jest silny związek gminy z obszarem nadmorskim, jego obecnymi funkcjami i uwarunkowaniami zewnętrznymi jakie niesie za sobą nie do końca określona polityka Państwa co do dalszego gospodarczego wykorzystania obszarów otoczenia linii brzegowej Morza Bałtyckiego znajdującymi poza portami, jak i w samych portach, a będącymi nadal w gestii administracji państwowej (w tym wojska).
5. Obecnie uwarunkowania międzynarodowe, przynależność Polski do NATO i z tym związane w rejonie Morza Bałtyckiego ograniczenia wynikające z funkcjonowania obszarów o dużym znaczeniu dla obronności państw członkowskich tego paktu winny determinować działania władz gminy i inwestorów w kierunku budowy infrastruktury dla rozwoju sportów wodnych i zagospodarowania przestrzeni dla zwiększenia atrakcyjności oferty turystycznej gminy.
6. Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z sytuacji gospodarczej Niemiec i ze wzrostu zainteresowania obywateli tego kraju konsumpcją usług sanatoryjnych, rekreacyjnych opartych również na agroturystyce na terenie Polski wymusza konieczność przyspieszenia prac nad strategią promocji gminy z określeniem w niej kierunku działań promocyjnych poza granicami kraju.
7. Uzyskanie przewagi konkurencyjnej w skali międzynarodowej zależeć będzie zwłaszcza od rozwoju konkurencyjnych produktów turystycznych oraz odpowiedniej jakości usług turystycznych bazujących na jakości zasobów ludzkich.
8. Rozwój turystyki w Gminie Darłowo uzależniony jest także od uwarunkowań subregionalnych określonych strategiami gmin sąsiednich, powiatu koszalińskiego i powiatu słupskiego. Turystyka weekendowa i jednodniowa oparta o najbliższego klienta skłania do działań włączających potrzeby lokalnych społeczności w system ofert turystycznych gminy.
9. Internet nie tylko jest źródłem informacji, zaczyna odgrywać coraz większą rolę przy zakupie produktów turystycznych, dlatego warto nadal pracować nad wizerunkiem oferty turystycznej gminy w Internecie, co uwidoczniła analiza porównawcza portali internetowych.
10. Przyzwyczajenia turysty wynikające z uwarunkowań zewnętrznych już istniejących ofert podobnego typu w Europie winny zainspirować do tworzenia na terenie gminy pakietu usług sanatoryjnych uzupełnionych o elementy SPA, przy jednoczesnej dobrej dostępności do infrastruktury sportowo – rekreacyjnej gminy.

⁵⁷ Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie, 2005 (prof. dr hab. M. Dutkowski).

2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE – ANALIZA POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO GMINY I JEJ OTOCZENIE

2.1. WALORY TURYSTYCZNE GMINY DARŁOWO

Walory przyrodnicze

W obszarach chronionego krajobrazu i pomników przyrody na terenie Gminy Darłowo występuje szereg terenów o wysokich walorach przyrodniczych zasługujących na ochronę, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk. Do obszarów tych objętych ochroną prawną należą:

- **Obszar Chronionego Krajobrazu „Koszaliński Pas Nadmorski”** obejmuje wąski pas nadmorskich borów i lasów mieszanych oraz jezior przymorskich w gminach i miastach Będzino, Darłowo, Darłowo, Kołobrzeg, Kołobrzeg, Koszalin, Mielno, Sianów, Ustronie Morskie. Łącznie, zgodnie z uchwałą WRN, OChK „Koszaliński Pas Nadmorski” zajmuje powierzchnię 48.330 ha. Obszar charakteryzuje się różnorodnością ekosystemów nadmorskich, bogactwem gniazdowania ptactwa wodnego, licznymi gatunkami rzadkich zespołów roślin oraz ostojami awifauny (m.in.: bąki, bociany białe, kanie rdzawe, błotniaki, derkacze, żurawie, rybitwy, łabędzie, kaczkę).
- **Rezerwat „Słowińskie Błota”** - położony jest na północ od wsi Słowino i obejmuje obszar około 145 ha. Jest to najlepiej zachowane w Polsce torfowisko wysokie typu bałtyckiego. Na terenie tym występuje 37 gatunków roślin naczyniowych, 41 gatunków mszaków oraz 45 gatunków porostów.
- **Rezerwat „Łazowskie Bagna” (planowany)** - obszar obejmuje rozległy kompleks lasów bagiennych, położonych w obrębie niecki jeziora Jamno i Bukowo. Jest to mozaika zbiorowisk leśnych, w tym: łągów (łągi olszowe, łągi jesionowo olszowe, rzadkie łągi dębowo-jesionowe), olsów bagiennych, fragmenty borów i brzezin bagiennych, buczyn i grądów na górkach mineralnych, jak i obszar rozległych szuwarów wodnych, turzycowisk, oczek eutroficznych, torfowisk i podmokłych łąk. Flora roślin naczyniowych odznacza się dużym bogactwem, w tym udziałem wielu gatunków chronionych i zagrożonych, takich jak: bluszcz pospolity (masowo), wiciokrzew pomorski (masowo), kruszyna (masowo), kalina koralowa (licznie), porzeczka czarna, przylaszczka pospolita, krwawnik kichawiec, kruszczyk szerokolistny, narecznica grzebieniasta, turzyca nitkowata, rosiczka okrągłolistna, bażyna czarna, podkolan biały, bobrek trójlistkowy, bagno zwyczajne, borówka bagienna. Na szczególną uwagę i ochronę zasługują zarośla woskownicy europejskiej. Kompleks podmokłych łąk i rozlewisk na południu jest siedliskiem wielu gatunków ptaków wodnych i błotnych: żurawia, łabędzia niemego, kaczek: krzyżówki, cyranki, cyraneczki, płaskonosy, drapieżnych: błotniaka stawowego i pustulki, chruścieli: łośki, kokoski wodnej, wodnika, derkacza, siewek: czajki, krwawodzioba, bekasa, ptaków wróblowych związanych z wodą: remiz, dziwonia, potrzos oraz łąkowych: przepiórka, gąsior, makolągwa, gadów: padalca, zaskrońca, zwinki, płazów: traszki grzebieniastej, żaby moczarowej, trawnej, ropuchy szarej. Przedmiotem ochrony jest naturalnie wykształcony kompleks lasów bagiennych oraz różnorodne łąki i szuwały pomiędzy jeziorem Jamno i Bukowo. Celem ochrony jest zachowanie unikatowej na Pomorzu roślinności lasów bagiennych oraz cennej flory i fauny, w szczególności ornitofauny.
- **Pomniki przyrody:**
 - Dąb szypułkowy i buk zwyczajny zrosnięte konarami o obwodzie 450 i 220 cm rosnące około 1 km na wschód od wsi Nowy Kraków.
 - Cis pospolity o obwodzie 60 cm i wysokości 8 m rosnący na skraju lasu około 0,5 km na północny wschód od wsi Nowy Kraków.
 - 2 buki zwyczajne o obwodzie 440 i 460 cm oraz 2 dęby szypułkowe o obwodzie 330 i 450 cm rosnące w obrębie leśnictwa Nowy Kraków.
 - 2 dęby szypułkowe o obwodzie 460 i 550 cm rosnące przy drodze w Kolonii Jeżyce.
 - Dąb szypułkowy o obwodzie 430 cm rosnący we wsi Kopań.
 - Grupa drzew (2 lipy drobnoliściaste o obwodzie 388 i 340 cm, dąb szypułkowy o obwodzie 290 cm, 2 świerki pospolite o obwodzie 190 i 240 cm) rosnące na starym cmentarzu ewangelickim w Domasławicach.

- Grupa drzew (8 lip drobnoliściastych o obwodzie 250-312 cm) rosnąca na starym cmentarzu ewangelickim w Krupach.
- Jesion wyniosły o obwodzie 278 cm rosnący na cmentarzu w Jeżycach.
- Lipa drobnolistna o obwodzie 285 cm rosnąca przy kościele w Słwinie.
- Aleja lipowa (14 lip drobnoliściastych o obwodzie 175-250 cm, 2 lipy o obwodzie 320 i 430) rosnąca na cmentarzu w Słwinie.
- Grupa drzew (6 lip drobnoliściastych o obwodzie 250-440 cm, kasztanowiec zwyczajny o obwodzie 302 cm, klon, jawor o obwodzie 243 cm) rosnąca przy kościele w Starym Jarosławiu.
- Grupa drzew (2 jesiony wyniosłe o obwodzie 325 i 330 cm, 2 lipy drobnoliściaste o obwodzie 340 i 545 cm) rosnąca przy kościele w Barzowicach.
- Grupa drzew (4 jesiony wyniosłe o obwodzie 230-250 cm, 2 jesiony wyniosłe odmiana zwisająca o obwodzie 230-250 cm, 3 dęby szypułkowe o obwodzie 230-250 cm, klon zwyczajny o obwodzie 320 cm, kasztanowiec zwyczajny o obwodzie 245 cm, lipa drobnolistna o obwodzie 230 cm) rosnąca przy kościele w Cisowie.

W gminie występują dwa jeziora przymorskie: Bukowo i Kopań, które posiadają swoje zlewnie. Największym jeziorem na terenie Gminy Darłowo jest **jeziro Bukowo**, zajmuje ono powierzchnię 1 747,4 ha. Jego długość wynosi 8,8 km, szerokość 3,4 km, przy ponad 23 kilometrowej linii brzegowej. Jest to jezioro płytkie o średniej głębokości wynoszącej 1,8 m, maksymalnej 2,8 m. Jezioro należy do jezior kryptodepresyjnych i w przypadku przerwania przez morze mierzei do jeziora może wlewać się słona woda. Jego wody są często mieszane. Pojemność wodna zbiornika wynosi niewiele ponad 32 mln m³. Wody jeziora posiadają II/III klasę czystości. Badania letnie prowadzone przez WIOŚ (1999) wykazały, że wody jeziora były dostatecznie natlenione. Wody jeziora Bukowo w badaniach prowadzonych przez WIOŚ wykazują wysoką zawartość związków organicznych i bardzo wysoką zawartość związków azotu, a także nadmierny rozwój fitoplanktonu. Maksymalna koncentracja chlorofilu w wodach tego jeziora wyniosła 213,3 mg/m³. Osady z jeziora Bukowo pobrano w najgłębszym miejscu, w latach 90-tych XX w., zawierały 10,3% związków węgla organicznego oraz bardzo niską ilość wapnia – 2,1%. Stwierdzono wówczas nieznacznie podwyższoną koncentrację wanadu i rtęci.

Drugim co do wielkości jeziorem na terenie Gminy Darłowo jest **jeziro Kopań** zwane też czasami Witowskim - zajmuje powierzchnię 789,7 ha. Jego długość wynosi 5 km, a szerokość 2,2 km. Średnia głębokość wynosi 1,9 m, zaś maksymalna 3,9 m. Tak jak jezioro Bukowo jest to jezioro kryptodepresyjne. Bardzo płytki zbiornik mocno nagrzewa się w ciągu lata, co sprzyja rozwojowi glonów i roślinności przybrzeżnej. Brzegi jeziora nie zostały zagospodarowane rekreacyjnie ze względu na bardzo niekorzystne warunki terenowe (mokrańca, teren bagienny gęsto porośnięty roślinnością). Jezioro jest akwenem zasilanym przez niewielkie ciekę o charakterze rowów melioracyjnych. Największy z dopływów prowadzi wody z rejonu wsi Wicie. Jezioro od morza oddzielone jest wąską, piaszczystą mierzeją. Kanał łączący jezioro z morzem jest często niedrożny ze względu na jego częściowe lub całkowite zasypanie piaskiem. Przepływ wody odbywa się w stronę morza lub w stronę jeziora w zależności od kierunku wiatru. W czasie sztormów lub silnych wiatrów masy wodne jeziora ulegają ciągłemu falowaniu i mieszaniu.

Ośrodki wczasowe zlokalizowane są jedynie we wsi Wicie. Cała miejscowość jest skanalizowana. Natomiast wsie Palczewice i Kopań nie mają uporządkowanej gospodarki wodnościekowej. Wpływa to negatywnie na jakość wody jeziora oraz jego dopływów, o czym świadczy obniżony stan sanitarny wód jeziora oraz zły stan sanitarny dopływów. Wody jeziora, na podstawie badań wykonanych w 2001 r. (dane WIOŚ 2002), zaliczone do III klasy czystości. Wyniki badań bakteriologicznych spełniały normy II klasy. Jezioro posiada stosunkowo korzystne warunki morfometryczno - zlewniowe – II kategoria, które zapewniają mu dość dobrą odporność na degradację. Wody jeziora pozostają pod wpływem wód morskich, które dopływają za pośrednictwem kanału. W związku z zasoleniem przewodność elektrolityczna właściwa nie spełnia wymagań III klasy.

Wody Gminy Darłowo są ściśle związane ze zlewnią Wieprzy i jej lewobrzeżnego dopływu – Grabowej, do których to rzek dopływają inne, mniejsze ciekę. Drugą zlewnią, znacznie mniejszą, jest zlewnia rzeczki Główniczki. Wododział pomiędzy tymi dwoma zlewniami wyznaczą wzniesienia wysoczyzny morenowej przebiegającej na odcinku Darłowo miasto – Cisowo – Zakrzewo – Barzowice, osiagające wysokość 50 – 70 m budowane przez gliny zwałowe.

Rzeka Wieprza liczy 111,7 km całkowitej długości. Powierzchnia jej dorzecza wynosi 2170,9 km², zaś spadek to 1,11%. Jej źródła znajdują się w okolicy Bytowa, a rzeka wypływa z jeziora Białego na Pojezierzu Bytowskim. Do Morza Bałtyckiego wpada w Darłównu, tj. poza granicami Gminy Darłowo. Na odcinku Gminy Darłowo nurt Wieprzy silnie meandruje, miejscami w kilkumetrowych wąwozach. Rzeka na tych odcinkach posiada duży walor krajobrazowy. Takie miejsca występują przede wszystkim pomiędzy granicą gminy a miejscowością Zielnowo. Natomiast w rejonie wsi Zakrzewa rzeka rozlewa się w szerokiej płaskiej dolinie. W takim kształcie dopływa do granicy Gminy Darłowo i miasta Darłowo. Rzeka na całym odcinku położonym na terenie gminy prowadzi wody nieodpowiadające normom. Decyduje o tym silne zanieczyszczenie bakteriologiczne oraz zanieczyszczenia substancjami naftopochodnymi. Podobnie zanieczyszczone są ujściowe odcinki jej dopływów – Moszczeniczki i Pijanicy.

Grabowa liczy 74 km długości, a powierzchnia jej dorzecza wynosi 536 km². Jest lewym, największym dopływem Wieprzy. Wpada do niej w pobliżu portu w Darłównu, tj. poza granicami Gminy Darłowo. Swój początek bierze na Pojezierzu Bytowskim, na północ od jeziora Bobięcińskiego. W budowie geologicznej zlewni dominują utwory piaszczyste. Nielicznie występują pagórki morenowe zbudowane z glin zwałowych. Dno doliny rzeki jest na ogół wysłane torfem i zmeliorowane, a gęsta sieć rowów melioracyjnych łączy się bezpośrednio z korytem Grabowej.

Obie rzeki są szczególnie cenne dla wędkarzy z uwagi na bogactwo występowania różnych gatunków ryb, w tym łososiowatych. Również uważane są za rzeki atrakcyjne do uprawiania kajakarstwa.

Na terenie Gminy Darłowo występują także rzeki **Główniczka i Martwa Woda**.

- **Główniczka** zwana też Głównym Rowem – zasila wody jeziora Wicko. Elementy jej zlewni występują w północnej części gminy. Przepływa ona przez gminę środkiem szerokiego kompleksu łąk. Zlewnia tej rzeczki posiada połączenie ze zlewnią jeziora Kopań. W zlewni tego jeziora znajduje się także Świdnik, którego jedna z gałęzi wypływa spod Barzowic.
- **Martwa Woda** posiada bardzo niewielką zlewnię tworzoną z kanałów melioracyjnych istniejących pod Bobolinem. Sieć ta jest ściśle powiązana ze zlewnią Grabowej i jeziorem Bukowo. Martwa Woda ma swoje ujście na zachód od tej miejscowości. Jest ono w większości roku zasypane piaskiem.

Podsumowanie

Walory turystyczne to całość elementów środowiska naturalnego i pozaprzyrodniczego, które są przedmiotem zainteresowania turystów i decydują o atrakcyjności turystycznej danego miejsca, miejscowości lub obszaru⁵⁸. Natomiast prof. W. W. Gaworecki zamiast pojęcia „walory turystyczne”⁵⁹ formuje określenie „dobra turystyczne”, które mamy rozumieć jako „dobro lub zespół dóbr danych przez naturę, historię lub wytworzonych przez działalność ludzką, na które występuje popyt turystyczny”. Uświadamia nas również, iż walory turystyczne określonego obszaru nie wyczerpują pojęcia dóbr turystycznych. Można wskazać miejscowości o walorach turystycznych, w których jest małe natężenie ruchu turystycznego lub w ogóle ono nie występuje. Twierdzi również, że dobra podstawowe muszą być uzupełniane produktami pracy ludzkiej wytwarzanymi z myślą o turystach i nazywa je „komplementarnymi dobrami turystycznymi”. Komplementarne dobra turystyczne tworzą głównie materialno - organizacyjne warunki rozwoju usług turystycznych⁶⁰. Podstawą tych usług w Gminie Darłowo są walory środowiska naturalnego, które stały się podstawą osadzenia w gminie w pierwszym rzędzie usług rekreacyjno – wypoczynkowych, bazy agroturystycznej i sanatoryjnej.

Walory pozaprzyrodnicze

Jednym z głównych walorów kulturowych są, bez wątpienia zabytki architektury. Mówiąc o Gminie Darłowo trudno nie wspomnieć o miejscowościach, których architektura ma uwarunkowania historyczne.

Barzowice - (dawne nazwy: Barciz - 1275 r., Bartzeuitze-1520 r, Patzwitz - 1779 r., Barzwitz do 1945 r.). Najprawdopodobniej nazwa miejscowości pochodzi od nazwy rodu rycerskiego Bartus-Barthewitz - Bartowitz. Zdaniem niektórych badaczy, wieś została założona przez Pribislava v. Barthowitz, który przybył do wsi około roku 1275 z Rugii. Miejscowość położona jest w pobliżu największego wzniesienia w gminie – Barzowickiej Góry o wysokości 72,2 m. Barzowicka Góra jest doskonałym punktem widokowym na przepiękną panoramę okolic m.in. na jezioro Kopań i Morze Bałtyckie.

⁵⁸ A Kowalczyk, Geografia Turyzmu PWN Warszawa 2001s. 88.

⁵⁹ W. W. Gaworecki, Turystyka PWE Warszawa 2003 s.123.

⁶⁰ tamże s.124-125.

W miejscowości warto zobaczyć elektrownie wiatrowe, budownictwo zagrodowe z XIX wieku oraz pomnik żołnierzy poległych w I Wojnie Światowej.

Bobolin - wieś została nadana zakonowi cystersów w Bukowie Morskim w 1267 roku. Była najdalej na północ wysuniętą wsią opacką. Z tego też względu, w ciągu swojej historii wielokrotnie wzmiankowana jest w źródłach, z powodów naturalnych zmian morskiej linii brzegowej, a także biegu strumieni wpływających do morza, biegu rzeki Grabowej i wynikających stąd sporów granicznych pomiędzy opactwem cysterskim w Bukowie a miastem Darłowo, później domeną darłowską. Bobolin jest wsią letniskową w odległości poniżej 1km od Bałtyku. W miejscowości zlokalizowany jest Ośrodek Jazdy Konnej, liczne pola biwakowe i kwatery prywatne.

Bukowo Morskie - zostało zasiedlone przez cystersów sprowadzonych z Meklemburgii, z Dargun. Pierwsze nadania książęce miały miejsce w latach 1248 -1253, a lokacja związana jest z darowizną Księcia Świętopełka, który ufundował klasztor cystersom. Obecnie Bukowo Morskie jest wsią letniskową nad jeziorem Bukowo, w odległości 3 km od Bałtyku. Miejscowość jest włączona w „Europejski Szlak Cystersów”.

Cisowo - niewielka wieś, niegdyś typowo rolnicza, dzisiaj w przeważającej części turystyczna wieś letniskowa. Na terenie miejscowości występują liczne elektrownie wiatrowe, osada położona w północno - zachodniej części wsi (pozostałość osadnicza Słowian zachodnich), budownictwo zagrodowe z XIX wieku oraz pomnik poległych żołnierzy niemieckich w I Wojnie Światowej.

Dąbki - teren dzisiejszych Dąbek oraz jej okolic został pomiędzy 1265 a 1270 rokiem podarowany przez księcia Świętopełka cystersom. Nieznana jest data lokacji osady. Wieś położona jest przy trasie Koszalin - Darłowo w odległości ok. 10 km od Darłowa, od zachodu przylega do brzegu jeziora Bukowo, od północy opiera się o zalesione wydmy nadmorskie. Od południowego wschodu Dąbki otaczają zabagnione tereny torfowe. Jest to największa miejscowość wczasowo - kąpieliskowa w Gminie Darłowo. Położona na mierzei między Bałtykiem a jeziorem Bukowo. Posiada specyficzny mikroklimat charakteryzujący się dużym nasłonecznieniem oraz zawartością w powietrzu morskiego aerozolu i jodu, co stwarza bardzo dobre warunki do działalności sanatoryjnej w zakresie leczenia dróg oddechowych.

Dobiesław - wieś kościelna (opacka) i chłopska o metryce średniowiecznej, założona w latach 70-tych XIII wieku przez bukowskich cystersów, wzmiankowana w źródłach jako „des Abtes Papenhagen up der Wyck”. W połowie XV wieku wzniesiono we wsi kościół. Należały do niego, do 1580 roku Przystawy i od tego samego roku Karnieszewice. W miejscowości występuje budownictwo zagrodowe z XIX wieku.

Kopań - w źródłach archiwalnych po raz pierwszy nazwa Kopań pojawia się w 1285 i 1287 roku, kiedy wymieniany jest joannita Gerhard z Kopania. Jako nazwa wsi, Kopań (nazwa ma pochodzenie słowiańskie i oznacza wzgórze, pagórek), występuje po raz pierwszy w źródłach w 1333 roku, w których wzmiankowany jest Jasko Święca. Po wymarciu rodu Święców wieś stała się własnością książęcą podległą Domenie w Darłowie. Miejscowość charakteryzuje się budownictwem zagrodowym z XIX wieku oraz pozostałościami osadnictwa zachodniopomorskiego tzw. grodziskiem.

Kowalewice - wieś położona nad rzeką Wieprzą, owalnicowa z wrzecionowatym nawisem, na którym wzniesiony jest kościół. Miejscowość charakteryzuje zabudowa ryglowa i murowana, pochodząca z XIX i początku XX wieku. W Kowalewicach warto także zobaczyć pomnik żołnierzy niemieckich poległych w I Wojnie Światowej, budownictwo zagrodowe z XIX wieku oraz drewniany wiatrak typu holenderskiego z XVII wieku.

Rusko - wieś położona na trasie Darłowo - Sławno w odległości 1 km od Darłowa. W miejscowości warto zobaczyć cmentarz żydowski z XIX wieku oraz budownictwo zagrodowe z XIX wieku.

Na terenie gminy ochronie prawnej podlegają obiekty wpisane do rejestru zabytków, do których należą zarówno eksponaty ruchome zlokalizowane w kościołach jak rzeźby, chrzcielnice, krucyfiksy, ołtarze, ambony itd.;, nieruchome w postaci kościołów, cmentarzy czy parków oraz obiekty archeologiczne. Do najważniejszych obiektów zabytkowych na terenie gminy należą:

Obiekty sakralne:

- **Barzowice** - Kościół p.w. Franciszka z Asyżu z XV wieku, styl gotycki, murowany, jednonawowy, wewnątrz zawiera szafkę ścienną gotycką z XV wieku;
- **Bukowo Morskie** – Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa z XIII/XIV wieku, styl gotycki, wewnątrz zawiera północno gotycki tryptyk, gotyckie epitafium i renesansową ambonę z XVII wieku;
- **Cisowo** – Kościół p.w. Stanisława kostki z 1321 roku, styl gotycki, murowany, jednonawowy, wewnątrz zawiera barokową ambonę i ołtarz główny, ławy renesansowe, kropielnicę z IV wieku;

- **Dobiesław** – Kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej z XV wieku, styl gotycki, wnętrze zawiera kropielnicę granitową z XV wieku, dzwon z 1805, ogrodzenie placu przykościelnego wykonane z eklektycznych i secesyjnych metalowych kojców;
- **Domasławice** - Poewangelicki kościół wraz z wystrojem wnętrza oraz otoczeniem;
- **Jeżyce** – Kościół p.w. M.B Ostrobramskiej z XIX wieku, neogotycki, murowany, jednonawowy;
- **Kowalewice** – Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa z 1879 roku, styl neogotycki, murowany, jednonawowy;
- **Krupy** – Kościół p.w. M.B. Ostrobramskiej z XIV wieku, styl gotycki, murowany, jednonawowy, wnętrze zawiera ołtarz główny, ambonę z baroku oraz rzeźbę „Grupa Ukrzyżowania” z początku XVI wieku;
- **Słowino** – Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Św., wraz z otaczającym go dawnym cmentarzem ewangelickim, pozostałościami nagrobków i pomnika ku czci poległych w I Wojnie Światowej;
- **Stary Jarosław** – Kościół p.w. Św. Krzyża z XIV wieku, styl gotycki, murowany, jednonawowy, wnętrze zawiera ołtarz, ambonę, rzeźbę „Chrystus Ukrzyżowany” z XV wieku

Inne obiekty zabytkowe i archeologiczne oraz parki:

- **Rzeźba Wilhelma Grossa wraz z aleją lipową** w Słowinie;
- **Dawny cmentarz** w Starym Jarosławiu - obecnie plac przykościelny z zachowanymi fragmentami metalowych kojców, cokołów, metalowych krzyży;
- **Park Dworski** w Palczewicach – największy i najbardziej okazały park o charakterze krajobrazowym z końca XIX wieku o pow. 2 ha, drzewostan liściasty, 12 gatunków drzew;
- **Dawny park dworski** w Bukowie Morskim położony w centrum wsi, zajmujący teren o powierzchni 3 ha;
- **Wiatrak** w Kowalewiczach – konstrukcja szkieletowa datowana na przed 1865r.;
- **Zagroda nr 26** w Krupach - zespół budynków: chałupa i budynek bramy;
- **Budynek stacji PKP** w Nowym Jarosławiu datowany na 1914 – 1916 r.;
- W Nowym Krakowie: **Zagroda nr 2**, dwubudynkowa z leśnicówką ustawioną szczytem do drogi i budynkiem gospodarczym w głębi; **Zagroda nr 3**, Dawny budynek pracowników urzędu leśnego; **Zagroda nr 4**, dwubudynkowa;
- **Cmentarz żydowski** z zachowanymi częściowo macewami w Rusku;
- **Zespół budynków** dawnej fabryki płatków ziemniaczanych w Zielnowie.

Instytucje kultury

Gmina Darłowo nie dysponuje Gminnym Ośrodkiem Kultury. Częściowo jego rolę w poszczególnych miejscowościach pełnią świetlice wiejskie (19). Świetlice wiejskie na terenie gminy mają na ogół charakter rekreacyjno – sportowy, ponadto świetlice te są doskonałym miejscem przeznaczonym na spotkania mieszkańców poszczególnych sołectw. W świetlicach organizowane są różne imprezy takie jak dzień dziecka, dzień dziadka i babci, choinki, zabawy dla mieszkańców, andrzejki, bale sylwestrowe. Sale są wykorzystywane również przez społeczność lokalną na okolicznościowe uroczystości tj. wesela, chrzciny, urodziny itp. Istnieje potrzeba utworzenia ośrodka będącego centrum kulturalnym gminy.

Na terenie Gminy Darłowo działają następujące organizacje pozarządowe:

- 1) Stowarzyszenie Rozwoju Miejscowości Wicie,
- 2) Stowarzyszenie Agroturystyczne Ziemi Darłowskiej ZAGRODA,
- 3) Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Dąbek,
- 4) Stowarzyszenie Przyjaciół Uzdrawiska Dąbki

Na terenie gminy organizowane są również cykliczne imprezy sportowe i rekreacyjne dla turystów jak również mieszkańców, do których między innymi należą:

- Rozgrywki sportowo - rekreacyjne w świetlicach na terenie Gminy,
- Biegi na orientację w Kopnicy,
- Zabawy plenerowe w sołectwach,
- Święto chleba w Wilkowicach,
- Bałtycki Festiwal Znaczką - Dąbki na szlaku Cysterskim w Dąbkach,
- Gminne obchody Dnia Dziecka,

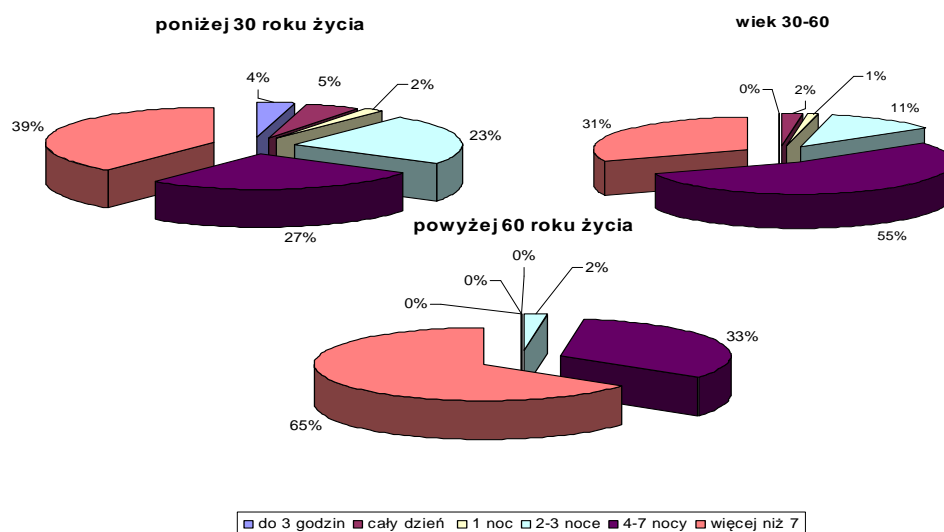
- Gminny Festiwal Piosenki w Dąbkach,
- Regaty o Puchar Wójta Gminy Darłowo w Dąbkach – przystań,
- Turniej cysterski w Bukowie Morskim,
- Festyn - W Cisowie pod wiatrakami,
- Zawody windsurfingowe Toyota Cup – Dąbki – jezioro Bukowo,
- Urodziny chaty - festyn – Słowino,
- Festyny i Jarmarki Wiejskie,
- Bieg Andrzejkowy „Po Marchewkę” podsumowanie sezonu biegowego,
- Maraton noworoczny Słowino - Koszalin.

2.1.1. Aspekty społeczne - badania ankietowe

Główne atrakcje turystyczne Wybrzeża Środkowego w ocenie turystów i ich rozmieszczenie, formy spędzania czasu wolnego i formy przyjazdu z punktu widzenia odwiedzających turystów, struktura wiekowa odwiedzających, długość pobytu – te i inne zagadnienia były przedmiotem badań, jakie BMI sp. z o.o. przeprowadziła w miesiącu sierpniu 2007 roku na 240 wybranych losowo osobach odwiedzających Wybrzeże Środkowe. Badania obejmowały tylko wybrane dni tygodnia: poniedziałki, środy i piątki. W miesiącu lutym 2008 roku BMI sp. z o.o. przeprowadziła ankietę na 54 wybranych ośrodkach wczasowych, kwaterach agroturystycznych i prywatnych, gdzie ankietowanymi byli kierownicy i właściciele obiektów turystycznych

- Spośród badanych kobiety stanowiły 40% osób objętych ankietą
- W badaniach zastosowano trzy kategorie wiekowe: poniżej 30 roku życia, 30 do 60 roku życia i powyżej 60 roku życia.

Rysunek 7 Wyniki badań dot. czasu spędzonego na Wybrzeżu Środkowym.

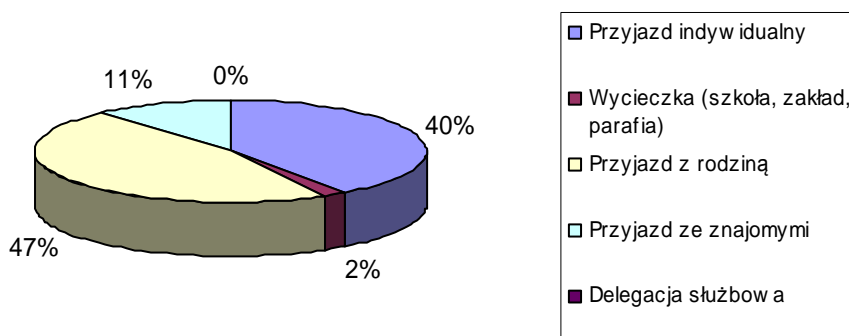

Źródło: Badania własne, Raport z badań ankietowych –BMI 2007

- Wśród badanych przeważa więcej niż 7-dniowa forma pobytu i szczególnie popularna jest ona wśród osób powyżej 60 roku życia. Zauważyć można pewną zależność między wiekiem a okresem pobytu. Wraz ze wzrostem wieku odznacza się coraz większy procentowy udział pobytu więcej niż 7-dniowego, a jednocześnie zmniejsza się udział pobytu jednodniowego.

Rysunek 8 Wyniki badań dot. formy przyjazdu do Gminy Darłowo

Forma przyjazdu

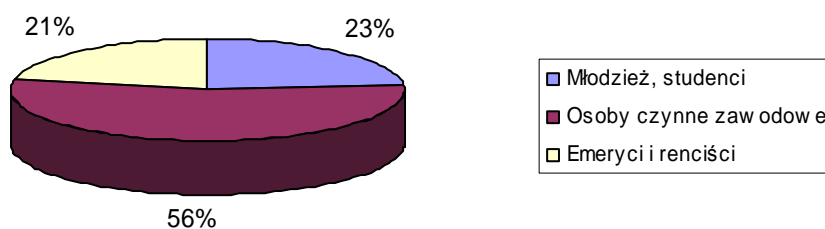

Źródło: Badania własne, Raport z badań ankietowych – Darłowo BMI 2008

- Najpopularniejszą formą przyjazdu turystów do Gminy Darłowo jest przyjazd z rodziną (47%) lub indywidualnie (40%), mniej turystów przyjeżdża ze znajomymi (11%) i z wycieczką (2%). Nie odnotowano przyjazdów służbowych.

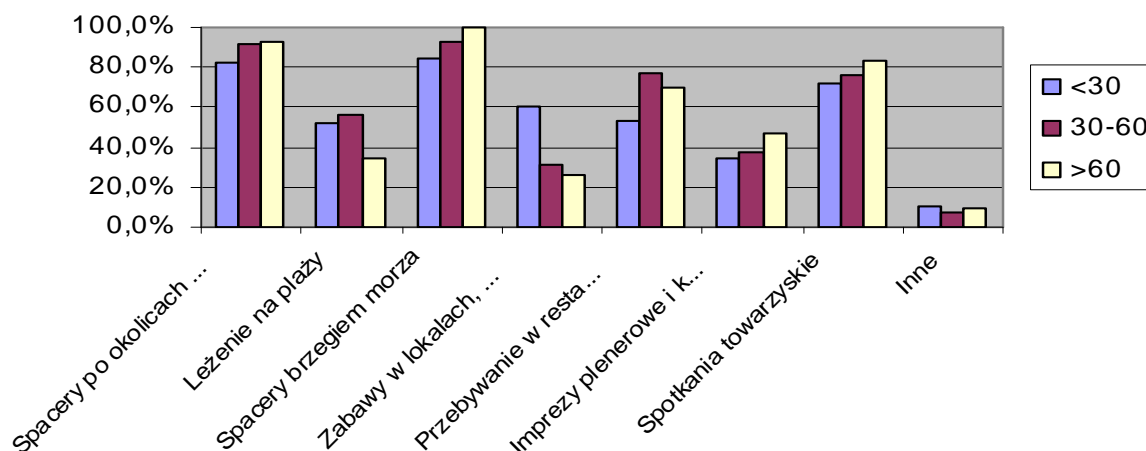
Rysunek 9 Wyniki badań dot. statusu zawodowego odwiedzających turystów Gminę Darłowo

Status zawodowy turystów przybywających do gminy Darłowo

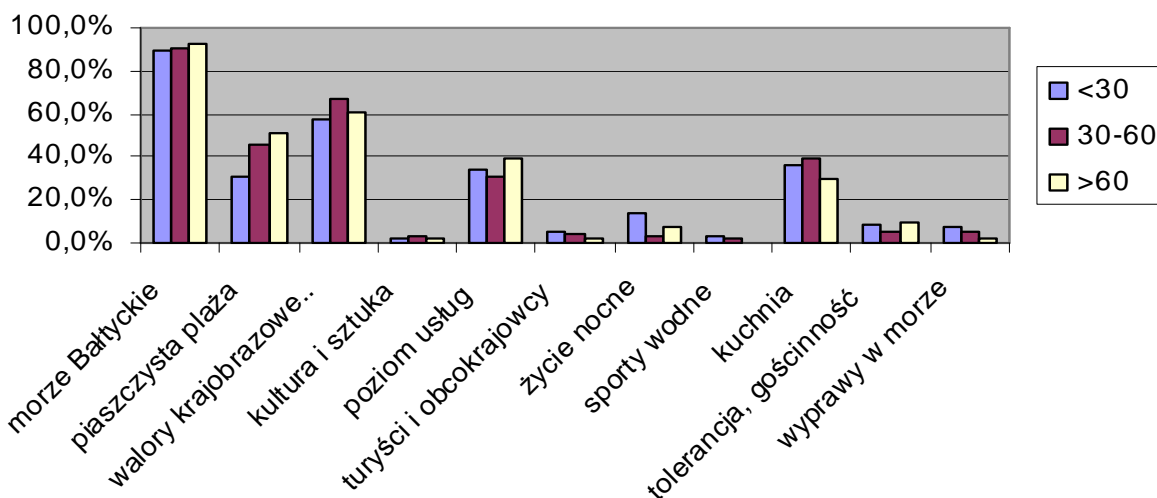
Źródło: Badania własne, Raport z badań ankietowych – Darłowo BMI 2008

- Ponad połowa ankietowanych (56%) to osoby pracujące, duża część osób odwiedzających Gminę Darłowo to osoby studiujące i uczące się (23%) oraz na emeryturze i rencie (21%)

Rysunek 10 Wyniki badań dot. form spędzania wolnego czasu – statystyka porównawcza - Wybrzeże Środkowe

Źródło: Badania własne, Raport z badań ankietowych –BMI 2007

- Generalnie na Wybrzeżu Środkowym dominują 3 formy spędzania wolnego czasu: spacery brzegiem morza, spacery po okolicach oraz spotkania towarzyskie. We wszystkich grupach wiekowych zawsze z tą samą kolejnością na pierwszym miejscu w tych trzech formach spędzania wolnego czasu znajdują się osoby powyżej 60 lat, na drugim turyści od 30 do 60 lat, a na trzecim ankietowani poniżej 30 roku życia. Jednak w poszczególnych grupach wiekowych można zauważyć pewne reguły:
 - Osoby mające <30 – w porównaniu z innymi grupami wiekowymi mają znaczący udział w zabawach w lokalach i dyskotekach
 - Osoby w wieku 30-60 – wyróżniają spacery brzegiem morza i po okolicach oraz stosunkowo duży udział w przebywaniu w restauracjach i lokalach
 - Osoby >60 – dominującą formą są spacery brzegiem morza, stosunkowo niski procent leżenia na plaży oraz znikomy procent zabaw w lokalach nocnych i dyskotekach.

Rysunek 11 Wyniki badań dot. głównych cech Wybrzeża Środkowego – statystyka porównawcza

Źródło: badania własne, Raport z badań ankietowych – BMI' 2007

- Osoby w wieku <30 lat - wskazują na główną cechę - Morze Bałtyckie, walory krajobrazowe i przyrodnicze oraz stosunkowo większy udział życia nocnego oraz sportów wodnych w porównaniu do innych grup wiekowych.
- Osoby w wieku 30 – 60lat - dominuje również Morze Bałtyckie, walory krajobrazowe i przyrodnicze oraz piaszczysta plaża. W niewielkim stopniu, ale jednak docenione są takie cechy jak: poziom usług, kuchnia, oraz tolerancja, gościnność.
- Osoby w wieku >60 lat - dominuje Morze Bałtyckie, walory krajobrazowe i przyrodnicze oraz piaszczysta plaża. W niewielkim stopniu, ale jednak docenione są również: poziom usług, kuchnia, oraz tolerancja, gościnność; znikomy procent – obecność turystów i obcokrajowców, kultura i sztuka oraz wyprawy w morze. Sporty wodne w tej grupie ankietowanych jako jedna z cech Gminy Darłowo nie mają najmniejszego znaczenia.

2.2. INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA I UZUPEŁNIAJĄCA

Baza noclegowa

Baza noclegowa jest jednym z najważniejszych elementów obsługi ruchu turystycznego. Jest podstawowym elementem zagospodarowania infrastruktury, jej struktura, wielkość i standard określają zdolności recepcyjne miejscowości. Jeśli nawet występują szczególne walory turystyczne w danym regionie, bez bazy noclegowej rozwój turystyczny jest niemożliwy. Jest ona tym elementem, który umożliwia uprawianie podstawowych form turystyki oraz warunkuje rozwój funkcji turystycznych miejscowości i regionu

Według ewidencji obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie na terenie Gminy Darłowo na dzień 31.12.2007 roku zarejestrowano – 35 obiektów. Według informacji z Urzędu Statystycznego w Szczecinie zewidencjonowano 4206 miejsc noclegowych ogółem (całorocznych i sezonowych). Na terenie Gminy Darłowo brak jest hoteli i pensjonatów.

Tabela 17 Porównanie wpisów do ewidencji turystycznej w latach 2002- 2007

Obiekty	2002	2003	2004	2005	2006	2007
gospodarstwa agroturystyczne	6	6	6	7	7	8
kwatery prywatne	3	3	3	3	3	3
ośrodki wczasowe	14	14	15	16	16	16
pola namiotowe	5	5	6	6	6	6
domki letniskowe						
campingi	1	1	1	1	1	1
Stanice harcerskie	1	1	1	1	1	1
Razem	30	30	32	34	34	35

Źródło: Urząd Gminy Darłowo

Tabela 18 Obiekty zbiorowego zakwaterowania w Gminie Darłowo w 2006 roku.

Obiekty zbiorowego zakwaterowania	Jednostka miary	2006 rok
obiekty ogółem	obiekt	21
obiekty całoroczne	obiekt	3
miejsca noclegowe ogółem	miejsce	4 065
miejsca noclegowe całoroczne	miejsce	732
korzystający z noclegów ogółem	osoba	35 029
korzystający z noclegów turyści zagraniczni	osoba	2 821
udzielone noclegi ogółem	nocleg	371 023

Źródło: Bank Danych Regionalnych, 2006 rok

Tabela 19 Obiekty zbiorowego zakwaterowania w Gminie Darłowo w 2007 roku.

Obiekty zbiorowego zakwaterowania	Jednostka miary	2007 rok
obiekty ogółem	obiekt	22
obiekty całoroczne	obiekt	3
miejsca noclegowe ogółem	miejsce	4206
miejsca noclegowe całoroczne	miejsce	805

Źródło: Urząd Statystyczny w Szczecinie

Tabela 20 Liczba miejsc noclegowych na terenie gminy w lipcu 2006r.

Wyszczególnienie	Liczba obiektów			Liczba miejsc noclegowych		
	ogółem	całorocznych	sezonowych	ogółem	całorocznych	sezonowych
Ośrodki wczasowe	11	1	10	2044	148	1896
Ośrodki kolonijne	1	-	1	180	-	180
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	1	-	1	342	-	342
Zespół ogólnodostępnych domków turystycznych	1	-	1	40	-	40
Pole biwakowe	4	-	4	700	-	700
Zakłady uzdrowiskowe	2	2	-	718	584	134
Pozostałe niesklasyfikowane obiekty	1	-	1	41	-	41
OGÓŁEM	21	3	18	4065	732	3333

Źródło: Urząd Statystyczny w Szczecinie

Tabela 21 Liczba miejsc noclegowych na terenie gminy w lipcu 2007r.

Wyszczególnienie	Liczba obiektów			Liczba miejsc noclegowych		
	ogółem	całorocznych	sezonowych	ogółem	całorocznych	sezonowych
Ośrodki wczasowe	11	1	10	2235	148	2087
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	1	-	1	583	-	583
Zespół ogólnodostępnych domków turystycznych	2	-	2	120	-	120
Pole biwakowe	5	-	5	570	-	570
Zakłady uzdrowiskowe	2	2	-	657	657	-
Pozostałe niesklasyfikowane obiekty	1	-	1	41	-	41
OGÓŁEM	22	3	19	4206	805	3401

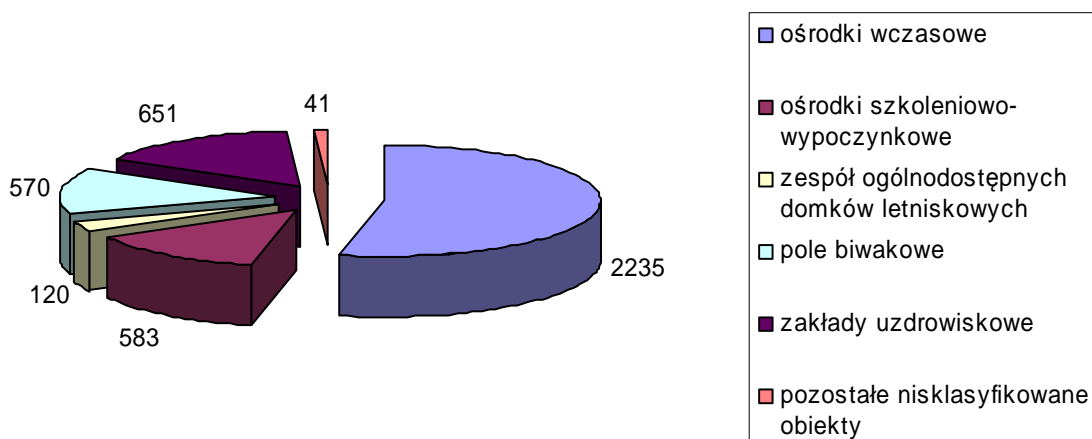
Źródło: Urząd Statystyczny w Szczecinie

W Gminie Darłowo obserwuje się z roku na rok wzrost ilości obiektów noclegowych z tendencją do wydłużania okresu świadczenia usług noclegowych poza okres wakacyjny. Według różnych danych ilość obiektów noclegowych o charakterze zamkniętym wynosi w 2006 r. – 21 wg BDR⁶¹ do 26 wg statystyk prowadzonych przez Urząd Gminy Darłowo. Podobne różnice występują w kolejnych latach i mogą one wynikać z kwalifikowalności obiektów. Podobna tendencja występuje również w miejscach noclegowych, których liczba przekracza 4200 w roku 2007. Ciekawym zjawiskiem jest rosnący udział turystów zagranicznych (w 2006 r. blisko 3000 osób w stosunku do ogółu korzystających z noclegów w liczbie 35 000). Wyraźnie wzrasta również liczba całorocznych miejsc noclegowych w zakładach uzdrowiskowych przy malejącej liczbie ofert sezonowych tego typu. Uzyskany status uzdrowiska przez miejscowość Dąbki w kolejnych latach winien utrzymać ten trend wzrostu oraz pozwala na projekcję dużego wzrostu miejsc w ośrodkach szkoleniowo – wypoczynkowych (łączenie szkoleń i spotkań biznesowych z elementami SPA). Świadczy o tym znaczny wzrost miejsc w ośrodkach tego typu w okresie 2007 w stosunku do 2006 r.

⁶¹ Bank Danych Regionalnych

Rysunek 12 Struktura bazy noclegowej w Gminie Darłowo wg ilości miejsc noclegowych

Struktura bazy noclegowej w Gminie Darłowo wg ilości miejsc noclegowych

Źródło: Na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Szczecinie

Ewidencja bazy noclegowej w Gminie Darłowo napotyka na te same trudności co w pozostałych miejscowościach turystycznych Wybrzeża Środkowego. Bazę tę charakteryzuje po pierwsze sezonowość i po drugie, w wielu przypadkach zwłaszcza małych obiektów i pokoi gościnnych brak zgłoszenia do ewidencji (brak legalności świadczonych usług). W związku z tym nie istnieje możliwość określenia ile tak naprawdę jest miejsc noclegowych łącznie z pokojami gościnnymi, często używanymi na zasadach ustnego przekazywania informacji o takiej bazie (niejednokrotnie na dobrym poziomie). Baza noclegowa w tej gminie z roku na rok zwiększa swój poziom jakościowy.

Przeważający udział w bazie noclegowej posiadają ośrodki wczasowe i stanowią one ok. 53,14% ogółu bazy noclegowej. Kolejną grupą są zakłady uzdrowiskowe, które oferują turystom 15,62% miejsc noclegowych, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe (13,85%), pola biwakowe (13,55%), zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych (2,84%) i na końcu pozostałe niesklasyfikowane obiekty (stanowią niecały 1%).

Ośrodki wczasowe z terenu Gminy Darłowo oraz większość domów wczasowych charakteryzują się wysokim poziomem warunków wypoczynku. Pokój z łazienką jest w większości obiektów obowiązującym standardem, również w tzw. kwaterach prywatnych. Wyjątek stanowi niewielki odsetek miejsc noclegowych w obiektach przeznaczonych do organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży w ramach kolonii, obozów młodzieżowych lub studenckich. Są to miejsca o znacznie niższym standardzie – wspólne sanitariaty, pokoje kilkuosobowe, bez TV. Jest to również zaplecze noclegowe dla turystów poszukujących taniego wypoczynku. Przeważająca część bazy noclegowej, ok. 80,86% ma charakter sezonowy, przystosowany do przyjęcia wypoczywających tylko w okresie letnim. Niewiele, bo 19,14% ogółu miejsc stanowią miejsca całoroczne, co stawia gminę Darłowo w dość niekorzystnej pozycji dla realizowania zamierzeń przedłużających sezon turystyczny.

Bary, puby, restauracje, kawiarnie

Gastronomia obok bazy noclegowej jest jednym z najważniejszych czynników stymulujących rozwój turystyki. Ma ona wpływ na wielkość ruchu turystycznego. Może go przyspieszać, jak i hamować. Gmina Darłowo dysponuje niewielką ilością obiektów gastronomicznych, a prawie połowa z nich mieści się na terenie ośrodków wczasowych. Również w tym zakresie dominującą rolę odgrywa miejscowość Dąbki, w której to mieści się prawie 90% bazy gastronomicznej.

Tabela 22 Struktura bazy gastronomicznej Gminy Darłowo.

Rodzaj zakładu gastronomicznego	Ilość obiektów
Bary	83
Restauracje	2
Kawiarnie	22
Pizzerie	-
Smażalnie	51
Mała gastronomia	27
Pozostałe lokale gastronomiczne	19
RAZEM:	204

Zródło: Urząd Gminy Darłowo

Baza konferencyjna

Ogólnoeuropejski trend łączenia organizowanych konferencji tematycznych w połączeniu z rekreacją i wypoczynkiem dotarł już do Polski. W ostatnich latach wzrasta zapotrzebowanie na tego typu usługi, które często wiąże się również z organizowanymi szkoleniami integracyjnymi dużych korporacji, ale coraz częściej moda ta zatacza kręgi w sektorze MSP.

Na terenie Gminy Darłowo znajduje się kilka sal konferencyjnych w największych ośrodkach czasowych i w sanatoriach. W salach tych odbywają się konferencje, spotkania integracyjne na ok. 80 osób. Obiekty te oferują powierzchnie dla organizacji konferencji i szkoleń, jednak możliwość wykorzystania sal konsumpcyjnych na ten cel istnieje tylko poza sezonem.

Obiekty wypoczynkowe

Po wielu latach starań działalność sanatoryjna w Dąbkach została uwieńczona nadaniem miejscowości statusu uzdrowiska. Aktywny pobyt w Dąbkach działa jak szczepionka uodporniająca organizm na długi czas. Nie sposób przecenić leczniczego działania czystego powietrza o dużej zawartości jodu i aerozolu morskigo. Sanatoria znajdujące się na terenie miejscowości Dąbki zapraszają na wypoczynek i turnusy rehabilitacyjne.

W ośrodkach leczone są m.in.

- Choroby układu oddechowego
- Choroby układu krążenia
- Schorzenia reumatyczne w okresie podoстрыm i przewlekłym
- Choroby przewodu pokarmowego
- Nerwice
- Moczzenie nocne

Niewątpliwie największą atrakcją na terenie Gminy Darłowo jest Centrum Zdrowia i Rekreacji GEOVITA w Dąbkach. Centrum jest całorocznym, nowoczesnym ośrodkiem położonym w otoczeniu sosnowego lasu na bezpiecznym, ogrodzonym terenie. Oferowana gama zabiegów odnowy biologicznej oraz fachowa opieka lekarska pozwalają na regenerację sił i efektywne wspomaganie leczenia wszelkich zespołów bólowych, chorób układu krążenia oraz nadwagi. Obiekt posiada bogate zaplecze rekreacyjne: ścianki wspinaczkowe, stoły do badmintonu, duży basen kryty, kort tenisowy, boisko do minikoszykówki, salę gimnastyczną, siłownię, stół bilardowy. Centrum oferuje usługi typu SPA i Wellness: basen chłodzący, elektroleczenie, fitness, gimnastyka lecznicza, inhalacje, kąpiel - jaccuzi, kąpiel - wirowa, laseroterapia, leczenie ultradźwiękiem, magnetoterapia, masaż - klasyczny, masaż - podwodny, masaż - refleksyjny, okłady bagienne, okłady parafinowe, prysznic masażowy, sauna sucha, solarium, soluks. Obiekt oferuje także usługi typu: fryzjer, kosmetyczka, solarium.

Ponadto w miejscowości Dąbki znajdują się jeszcze trzy obiekty świadczące usługi sanatoryjne. Należą do nich:

- „Argentyt” – Ośrodek Sanatoryjno - Wypoczynkowy
- Sanatorium Uzdrowskie H. Cegielski

- „Dukat” Ośrodek Szkoleniowo – Wypoczynkowy – Niepubliczny Zakład Rehabilitacji Leczniczej

Ośrodek Sanatoryjno – Wypoczynkowy ARGENTYT usytuowany jest w odległości 100 m od piaszczystej plaży i 50 m od jeziora Bukowo. Nowoczesna baza zabiegowa ośrodka ma bogatą ofertę: okłady borowinowe, masaż klasyczny, masaż podwodny, masaż wirowy kończyn dolnych, kąpiel solankowa, kąpiel perełkowa z olejkami leczniczymi, kąpiel czterokomorowa, krioterapia, kabina ciepła infrared z koloroterapią, inhalacja indywidualna ultradźwiękowa i lękowa, gimnastyka grupowa i indywidualna, diadynamik, jonoforeza, galwanizacja, prądy TENS, interdym, lampa sollux, lampa bioptron, mata wibracyjno – magnetyczna, magnoterapia, fitness. Wszystkie zabiegi wykonywane są zgodnie z zaleceniem lekarza, po uprzednim badaniu i wywiadzie. OSW ARGENTYT posiada 427 miejsc w pokojach 1-, 2- i 3 - osobowych oraz apartamentach. Wszystkie pokoje i apartamenty wyposażone są w radio, telefon, TV i pełny węzeł sanitarny. Kuchnia przygotowuje smaczne i urozmaicone posiłki, organizowane są liczne atrakcje, m.in. wieczorki taneczne, seanse filmowe, ogniska.

W pasie wydm nadmorskich, 70 m od brzegu morza, w niedalekim sąsiedztwie jeziora Bukowo leży otoczone sosnowym lasem Sanatorium Uzdrawiskowe H. Cegielski. Specjalizuje się w leczeniu schorzeń górnych i dolnych dróg oddechowych (pulmonologia, laryngologia) u dzieci w wieku 3-7 lat, przebywających tu pod opieką osób dorosłych. Obok leczenia klimatycznego, sanatorium prowadzi zabiegi fizykoterapeutyczne, elektrolecnicze, światłolecnicze, kąpiele wirowe i czterokomorowe, inhalacje. Posiada własną, dobrze wyposażoną bazę zabiegową z wykwalifikowaną kadrą medyczną. Sanatorium dysponuje 230 miejscami w pokojach 2 - i 3 – osobowych, z niepełnym węzłem sanitarnym oraz 4 – osobowych, z pełnym węzłem sanitarnym. Na terenie ośrodka znajduje się przestronna jadalnia, oferująca różnego rodzaju diety zdrowotne, kawiarnia, kawiarenka internetowa, pokój zabaw dla dzieci, sale telewizyjne, plac zabaw, sala gimnastyczna, parking, boisko sportowe, grill. Kuracjusze mają możliwość uczestniczenia w bogatym programie kulturalno – rekreacyjnym. Organizowane są atrakcyjne autokarowe wycieczki turystyczno – krajoznawcze po okolicy: do Darłowa, do Łeby i do Kołobrzegu. Dużą popularnością cieszą się wyjazdy do Parku Wodnego, Bajkolandu, Wioski Indiańskiej, rejsy statkiem po jeziorze i morzu, ogniska przy akompaniamencie kapeli, turnieje, teatrzyki, dyskoteki itp. W sezonie letnim w pobliżu ośrodka czynna jest przystań wodna na jeziorze Bukowo z wypożyczalnią sprzętu wodnego, wypożyczalnia rowerów, gokartów. Przez cały rok można korzystać z nowoczesnego basenu leczniczego w pobliskim ośrodku GEOVITA. Sanatorium prowadzi działalność całoroczną, w sezonie letnim oferując również usługi wczasowe.

Ośrodek Szkoleniowo – Wypoczynkowy „Dukat” położony jest w wyjątkowo malowniczym miejscu, gdzie od morza oddziela go niewielki, zaledwie 50 metrowy pas zieleni. Ośrodek „Dukat” posiada status Niepublicznego Zakładu Rehabilitacji Leczniczej i jest organizatorem turnusów rehabilitacyjnych w ramach sanatorium oraz indywidualnych wczasów zdrowotnych z pakietem zabiegów rehabilitacyjnych. W Zakładzie Rehabilitacji Leczniczej „Dukat” leczone są: schorzenia układu krążenia (w tym nadciśnienie tętnicze), choroby układu oddechowego (m.in. astma oskrzelowa, nawracające zapalenia górnych dróg oddechowych, przewlekłe zapalenie zatok), choroby układu nerwowego (także osób niepełnosprawnych z upośledzeniem umysłowym), cukrzyca, otyłość. Do zakresu świadczeń lekarskich wchodzi badania przeprowadzane przez lekarza specjalistę i pakiet zleconych zabiegów oraz całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska. W 2006 roku Niepubliczny Zakład Rehabilitacji Leczniczej „Dukat” w Dąbkach uzyskał wpis do rejestru organizatorów turnusów rehabilitacyjnych, w których uczestniczą osoby niepełnosprawne z dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Jest także uprawniony do przyjmowania zorganizowanych grup turnusowych osób niepełnosprawnych na następujące turnusy rehabilitacyjne: ogólnospawniający z programem rekreacyjno – wypoczynkowym, specjalistyczne z programem szkoleniowym (odchudzającym dla osób otyłych). Przytulne nowocześnie urządzone 1,2,3,4 – osobowe pokoje oraz apartamenty zapewniają komfortowe warunki pobytu. Z okien rozlega się przepiękny widok zarówno na morze, jak i z drugiej strony na jezioro. Każdy z pokoi dysponuje łazienką, czajnikiem bezprzewodowym, telefonem, TV sat oraz wyposażeniem plażowym (leżaki, koc, parawan). W wolnym czasie organizowane są rozmaite atrakcje: rejs statkiem po Jeziorze Bukowo, całodzienna wyprawa w morze, wycieczki (do Gdańska, szlifierni bursztynów w Świerznie, Królewskiego Miasta Darłowa) i wiele innych.

Tereny wypoczynkowe oparte są na potencjale plaży, morza, lasów i jezior. Gmina Darłowo posiada liczne szlaki turystyczne. Do najbardziej znanych należą:

- **Koszaliński Szlak Nadmorski (czerwony)** odcinek międzynarodowego szlaku E-9 prowadzącego z Brestu (Francja) do Braniewa. Prowadzi wzdłuż Bałtyku przez nadmorskie kąpieliska od Dąwierzyna do Wicia (102 km). Przez gminę przebiega odcinek o długości około 30 km od Dąbkowic przez Dąbki, Bobolin, Żukowo Morskie, Darłówko do Wicia.
- **Szlak Rezerwatów (niebieski)** długość 71,5 km. Rozpoczyna się w Darłówku kończy w Polanowie. Na trasie rezerwatu pomniki przyrody, zamki w Darłowie i Kręgu. Przez gminę przebiega odcinek około 15 km od Darłówka przez Darłowo, Zakrzewo Dolne, Zielnowo i Kowalewice.
- **Szlak Wiatraków (zielony)** długość 13 km. Rozpoczyna się w Darłowie z Zamku Książąt Pomorskich, biegnie przez Cisowo, wzdłuż południowego brzegu jeziora Kopań. Kończy się w miejscowości Wicie, łącząc się z czerwonym Szlakiem Nadmorskim. Na trasie liczne zabytki, widoki na panoramę nadmorską, największy w Polsce park elektrowni wiatrowych.
- **Szlak Zabytków Średniowiecza (czarny)** długość 104 km. Polecany szczególnie dla rowerzystów i turystów zmotoryzowanych. Przebiega przez: Darłowo, Dąbki, Dobiesław, Jeżyce, Słowino, Boleszewo, Krupy, Stary Jarosław, Kowalewice, Barzowice, Cisowo, Dąbki. Na trasie: Zamek Książąt Pomorskich, średniowieczne kościoły, grodziska i zabytki budownictwa wiejskiego

Ścieżki rowerowe:

- Dąbki - Dąbkowice - długość 5,5 km, przebiega wśród lasu nadmorskiego, wzdłuż brzegu jeziora Bukowo
- Szlak Zabytków Średniowiecza (czarny) długość 104 km. Polecany szczególnie dla rowerzystów i turystów zmotoryzowanych. Przebiega przez: Darłowo, Dąbki, Dobiesław, Jeżyce, Słowino, Boleszewo, Krupy, Stary Jarosław, Kowalewice, Barzowice, Cisowo, Dąbki. Na trasie: Zamek Książąt Pomorskich, średniowieczne kościoły, grodziska i zabytki budownictwa wiejskiego.

Szlaki kajakowe:

- Rzeka Wieprza i Grabowa

Na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego w roku 2005 opracowywana została koncepcja szlaków konnych w Województwie Zachodniopomorskim, która stanowi kontynuację prac wynikających z Programu Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2003 – 2006. Walory naturalne, położenie geograficzne oraz dobrze rozwinięte zaplecze ośrodków jeździeckich, stadnin i stajni stwarza dogodne warunki do rozwoju sportów turystyki specjalistycznej, w tym turystyki konnej. Dane wykorzystane w projekcie pochodzą m.in. z gmin, nadleśnictw oraz z rajdów organizowanych przez Klub Kawaleryjski im. 12 Pułku Ułanów Podolskich. W oparciu o istniejące szlaki, jak i proponowane przez powyższe jednostki, powstał projekt głównych szlaków konnych w Województwie Zachodniopomorskim, w którym znajduje się między innymi projekt Szlaku Konnego Imienia Rotmistrza Marka Roszczynialskiego - Biały Bór - Polanów – Jarosławiec (ok. 113 km);

Urządzenia rozrywkowe i sportowe

Obiekty rozrywki poza wszechobecnymi dyskotekami uruchomianymi w większości ośrodków okresowo lub okazjnie są związane z morzem, plażą i najbliższym otoczeniem tych głównych atrakcji turystycznych. Rejsy wycieczkowe po jeziorze Bukowo, turnieje, konkursy, najrozmaitsze imprezy plenerowe, są uzbrojone w niezbędny sprzęt.

Przede wszystkim największą atrakcją sportową są organizowane corocznie na jeziorze Bukowo zawody windsurfingowe oraz regaty żeglarskie o puchar wójta. Główną jednostką wypełniającą zadania z zakresu imprez sportowych jest Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Dąbkach.

Informacja turystyczna

Informacja turystyczna ma charakter sezonowy, działa od 15 czerwca do 31 sierpnia i usytuowana jest na terenie Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Dąbkach. Obsługa składająca się z jednej osoby – kierownika GOSiR zapewnia turystom pomoc w rezerwacjach noclegów na terenie Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji oraz współpracuje z Gminnym Centrum Informacji w Darłowie.

Gminne Centrum Informacji
Urząd Gminy Darłowo
76-150 Darłowo
ul. Dąbrowskiego 4

GCI jest jednostką Urzędu Gminy, która zapewnia jej mieszkańcom, a w szczególności osobom bezrobotnym i stażystom wszechstronnej wiedzy i informacji z zakresu rynku pracy, szkoleń, podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnej gamy usług teleinformatycznych. GCI powstało dzięki staraniom władz gminnych przy finansowej pomocy Ministerstwa Gospodarki i Pracy. Centrum jest dostępne również dla turystów i posiada bogate zaplecze informacji turystycznej z wszelkimi usługami, jakie powinna spełniać.

Podstawą informacji turystycznej poza informacją bezpośrednią jest strona internetowa. Dla porównania poziomu zamieszczonych informacji i jej jakości dokonano porównania głównych nośników informacji trzech wybranych gmin turystycznych w tym Darłowa.

Tabela 23 Charakterystyka portali internetowych Gminy Darłowo, gminy Ustka i gminy Postomino.

Wyszczególnienie	Gmina Darłowo	Gmina Ustka	Gmina Postomino
	Najpopularniejsza strona		
	www.gminadarlowo.pl	www.ustka.ug.gov.pl	www.postomino.pl
Liczba wersji językowych strony	1 (pl)	1 (pl) w części turystycznej 3	1 (pl)
Herb	tylko logo	tak	tak
Wewnętrzna wyszukiwarka	nie	tak	nie
Mapa gminy	tak	tak	tak
Kalendarz imprez	tak	tak (tylko letnich)	tak (tylko letnich)
Ilość informacji	duża (brak innych wersji językowych)	duża	duża
Zakwaterowanie	czasem zdjęcie, telefon, link	adres, telefon, link, oferta, cena	adres, telefon, czasem link
imprezy kulturalne	lista, terminy	lista, terminy	brak
Możliwość rezerwacji usług on-line	nie	nie	nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie jednorazowego sondażu.

Strona internetowa jak widać z przedstawionego zestawienia nie spełnia jeszcze kryteriów rezerwacji on-line, która jest podstawą komunikowania się turysty z bezpośrednim dostawcą usługi turystycznej. Wzrost ilości turystów zagranicznych wymaga zdecydowanych działań w zakresie udostępnienia strony internetowej w co najmniej trzech językach (minimum j. angielski, niemiecki).

Oznakowanie turystyczne

Oznakowanie turystyczne w Gminie Darłowo jest dość dobre. Na terenie gminy występuje jednolity wzór tablic ukierunkowujących turystę na poszukiwany obiekt turystyczny, produkt lub miejsce komunikacji. Tablice zawierają także informacje o danym zabytku lub przebiegu szlaku turystycznego.

Handel i usługi

Tabela 24 Struktura prowadzonej działalności gospodarczej w Gminie Darłowo na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej.

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2005	2006	2007
Placówki handlowe i gastronomiczne	16	28	27	35
Produkcja wyrobów przemysłowych	44	3	40	7
Produkcja wyrobów spożywczych	44	3	40	7
Budownictwo	3	14	19	32

WYSZCZEGÓLNIENIE	2004	2005	2006	2007
Usługi transportowe	4	1	2	1
Zakłady produkcyjno – usługowe	0	1	1	0
Inne – usługowe	42	32	34	41
OGÓŁEM:	153	82	163	123

Źródło: Urząd Gminy Darłowo

W ostatnich latach zauważa się znaczny wzrost placówek handlowych i gastronomicznych, przy znacznym spadku produkcji wyrobów przemysłowych i spożywczych. Świadczy to o zdecydowanym trendzie zmiany profilu gospodarczego z gminy rolniczo – przemysłowo – turystycznej na gminę o charakterze typowo turystycznym. Znamienny jest zdecydowany wzrost usług budowlanych, który świadczy o rozwoju infrastruktury turystycznej oraz wzroście na terenie gminy zainteresowania osadnictwem.

Handel i usługi podobnie jak wiele elementów życia społeczno – gospodarczego ma również charakter sezonowy. Zakres usług oferowanych na terenie gminy jest uwarunkowany od danej miejscowości. Usługi oferowanych np. w miejscowości Dąbki zaspokajają w większości potrzeb odwiedzających turystów. Problem pojawia się w mniejszych miejscowościach gminy. Na terenie gminy właściwie nie występują usługi finansowe, w tym skierowane do przebywających czasowo turystów. Żeby skorzystać z najbliższego bankomatu, turysta musi wybrać się do Darłowa.

2.3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Infrastruktura społeczna oparta jest na dobrze rozwiniętej infrastrukturze opieki medycznej (Szpital Powiatowy w Sławnie), Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej oraz pod patronatem dobrze funkcjonujących organizacji pozarządowych. To właśnie one aktywnie uczestniczą w procesie rozwoju nowych obszarów i produktów turystycznych.

Świadczenia społeczne, zwłaszcza w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej świadczone są na terenie gminy miejskiej Darłowo, co uzasadnione jest dostępnością tych usług dla wszystkich mieszkańców gminy.

Na terenie Darłowa funkcjonują dwa niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej ZDROWIE w Darłowie – obejmujący zasięgiem swojej działalności także mieszkańców Gminy Darłowo oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Przychodnia Rodzinna, które zapewniają podstawową opiekę zdrowotną oraz rehabilitacyjną. Opiekę szpitalną nad mieszkańcami Gminy Darłowo, ale także nad wypoczywającymi w powiecie turystami sprawuje Szpital Powiatowy w Sławnie.

Ratownictwo medyczne zorganizowane jest w formie Zespołu Wyjazdowego Ratownictwa Medycznego z najbliższą siedzibą w Darłowie.

Dostępne są następujące apteki:

- Apteka „Arnika”
- Apteka „Pod Lwem”
- Apteka „Przy rynku”
- Apteka „Rodzinna”

Mieszkańcy i turyści przebywający na terenie Gminy Darłowo mogą korzystać z punktów opieki medycznej znajdujących się w Darłowie:

- Rejonowa Przychodnia Podstawowej Opieki Zdrowotnej
- Przychodnia Rehabilitacyjna
- Poradnia Dziecięca.

Pozostałe gabinety i poradnie zlokalizowane na terenie miasta Darłowo:

- gabinety dentystyczne
- gabinet ginekologiczny
- lekarz medycyny ogólnej
- gabinety pediatryczne
- Zakład optyczny
- Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna

Tabela 25 Organizacje prowadzące działalność na rzecz rozwoju turystyki i współpracujące w zakresie organizacji imprez uzupełniających ofertę turystyczną gminy.

Nazwa Stowarzyszenia	Siedziba Adres, Telefon	Zakres działania
Stowarzyszenie Rozwoju Wicia	Słoneczna 11 a Bojanowski Grzegorz, Orłowski Krzysztof	Stowarzyszenie Rozwoju Miejscowości Wicie zostało zarejestrowane w dniu 10.05.2004r. Nr KRS 0000204799 IX Wydziału Krajowego Rejestru Sądowego – Sąd Rejonowy w Koszalinie. Zadania: Podejmowanie i wspieranie inicjatyw społecznych, gospodarczych, kulturalnych, naukowych, ekologicznych i innych służących rozwojowi miejscowości Wicie w kierunku turystyki i agroturystyki.
Stowarzyszenie Zagroda	Cisowo 20 Wanda Hańczaryk	Celem Stowarzyszenia jest podejmowanie oraz wspieranie inicjatyw społecznych regionu zwłaszcza poprzez turystykę oraz pomoc członkom w organizowaniu i prowadzeniu usług turystycznych. Zadania: – integracja społeczna, – aktywizacja w kierunku rozwoju turystyki, aw szczególności turystyki na terenach

Nazwa Stowarzyszenia	Siedziba Adres, Telefon	Zakres działania
		wiejskich (agroturystyki), – troska o zachowanie naturalnego środowiska, – promocja terenów wiejskich położonych nad morzem,
Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Dąbek	Maria Sawicka ul. Piaskowa 2 76-156 Dąbki	Celem Stowarzyszenia jest promocja i kreowanie pozytywnego wizerunku Dąbek jako uzdrowiska na rynku krajowym i zagranicznym. Zadania: – kreowanie pozytywnego i atrakcyjnego wizerunku Dąbek na krajowych i zagranicznych rynkach uzdrowiskowo-turystycznych, – opracowywanie i rozwijanie inicjatyw społecznych na rzecz stałego rozwoju uzdrowiska Dąbki, Gminy Darłowo i okolic, – inicjowanie i opiniowanie Planów Rozwoju, Modernizacji infrastruktury środowiska i wyrażanie opinii o projektach Programów Zagospodarowania Przestrzennego Dąbek, – integrowanie miejscowej społeczności w zakresie leczenia uzdrowiskowego z uwzględnieniem potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży, – polepszenie standardu zabiegów leczniczych za pomocą propagowania idei ciągłego rozwoju kwalifikacyjnego kadry medycznej, – działanie na rzecz edukacji i ochrony środowiska, – popularyzacja uzdrowiska Dąbki w kraju i zagranicą.
Stowarzyszenie Przyjaciół Uzdrowiska Dąbki	Genowefa Czarnołęska - Gosiewska	Zadania: – promocja uzdrowiska Dąbki, działania na rzecz poprawy infrastruktury uzdrowiskowej, – działania na rzecz poprawy ochrony środowiska i niwelowania zagrożeń uciążliwych dla prawidłowego funkcjonowania uzdrowiska.

Źródło: www.ugdarlowo.pl

2.4. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA (SIĘĆ DROGOWA, PARKINGI)

Gmina powiązana jest z zewnętrzną siecią transportową poprzez układ drogowy i kolejowy. W układzie kolejowym wykorzystywane są powiązania transportowe Darłowo - Sławno. Rzeki Wieprza i Grabowa nie są wykorzystywane jako rzeki żeglowne o znaczeniu transportowym.

Układ drogowy gminy powiązany jest układem zewnętrznym poprzez: drogi wojewódzkie nr 203 relacji Koszalin - Darłowo – Ustka i 205 łącząca Darłówko i Darłowo ze Sławnem i drogą krajową nr 6.

Powiązania z gminami sąsiednimi możliwe są dzięki sieci dróg powiatowych:

- nr 0511 Z (Rusko – Jeżyce – Malechowo)
- nr 0510 Z (Jeżyce – Słowino – Bolszewo)
- nr 0395 Z (Bielkowo - Jeżyczki)
- nr 0504 Z (dr. woj. nr 203 – Dobiesław – Wilkowice)
- nr 0389 Z (Wiekowo - Grabowo)

Tabela 22 Szkielet układu drogowego Gminy Darłowo.

Lp.	rodzaj drogi	długość ogółem w km	w tym utwardzone w km
1.	drogi krajowe	10,107	10,107
2.	drogi wojewódzkie	31,814	31,814
3.	drogi powiatowe	86,150	62,475
4.	drogi gminne	b.d.	b.d.

Źródło: Urząd Gminy Darłowo

Tabela 23 Wykaz dróg gminnych Gminy Darłowo.

Lp.	Numer drogi	Miejscowość	Nazwa odcinka drogi
1	150001Z	Cisowo	droga powiatowa nr 17444 (0500Z) - droga powiatowa nr 17444 (0500Z) Cisowo
2	150002Z	Zakrzewo	droga powiatowa nr 17482 (0501Z) - Zakrzewo
3	150003Z	Barzowice	droga powiatowa nr 17510 (0526Z) - droga powiatowa nr 17510 (0526Z)
4	150004Z	Barzowice-Sulimice	Barzowice - Sulimice
5	150005Z	Kowalewiczki	Kowalewiczki- granica gminy /Karsino/
6	150006Z	Kowalewiczki	Kowalewiczki - kolonia Kowalewiczki /Kanin/
7	150007Z	Zielnowo	Zielnowo - Kowalewice
8	150008Z	Kowalewice	Kowalewice - granica gminy /Stary Kraków/
9	150009Z	Krupy	droga powiatowa nr 17446 (0502Z) - droga powiatowa nr 0501Z
10	150010Z	Sińczycza	droga powiatowa nr 17448 (0504Z) - droga powiatowa nr 17448 (0504Z) Sińczycza
11	150011Z	Dąbki	Dąbki - ul. Polna
12	150012Z	Gleżnowo	granica gminy - Gleżnowo - droga wojewódzka nr 203
13	150013Z	Gleżnowo	Gleżnowo droga wojewódzka nr 203 - droga powiatowa 0513Z Dobiesław
14	150014Z	Porzecze	droga powiatowa nr 17455 (0511Z) - droga powiatowa nr 17455 (0511Z) Porzecze
15	150015Z	Jeżyce	droga powiatowa nr 17455 (0511Z) - droga powiatowa nr 17455 (0511Z) Jeżyce
16	150016Z	Wiekowice	droga powiatowa nr 17458 (0513Z) - kolonia Wiekowice
17	150017Z	Rusko	Rusko - Nowy Kraków - droga powiatowa nr 17455 (0511Z)
18	150018Z	Słowino	droga powiatowa nr 0510Z - Słowino
19	150019Z	Słowino	droga powiatowa nr 17454 (0510Z) - droga powiatowa nr 17451

Lp.	Numer drogi	Miejscowość	Nazwa odcinka drogi
			(droga krajowa nr 37) - droga powiatowa nr 17454 (0510Z)
20	150020Z	Stary Jarosław	droga wojewódzka nr 205 - droga wojewódzka nr 205 Stary Jarosław
21	150021Z	Nowy Jarosław	Nowy Jarosław - Kolonia Słowino - droga powiatowa nr 17454 (0506Z)
22	150022Z	Słowino	droga powiatowa nr 17450 (0510Z) - kolonia Słowino - Stary Jarosław

Źródło: Urząd Gminy Darłowo

Tabela 26 Wykaz dróg powiatowych Gminy Darłowo.

Lp.	Numer drogi	Nazwa odcinka drogi	Określenie odcinka		Długości odcinka - w km	Rodzaj nawierzchni
			początek	koniec		
1	0500 Z	Kopań–Cisowo–dr. woj. nr 203	0+000	3+490	3.490	masa bitumiczna
2	0501 Z	Zakrzewo Górne – Zielnowo - Krupy	0+000	3+810	3.810	gruntowo - żużłowa masa bitumiczna
			3+810	6+060	2.260	
3	0502 Z	Krupy - Borzyszkowo	0+000	3+095	3.095	gruntowo - żużłowa
4	0503 Z	Sulemice – Kowalewice – Stary Jarosław	0+000	8+338	6.300	masa bitumiczna
5	0504 Z	droga woj. nr 205 -Sińczyca	0+000	2+165	2.165	masa bitumiczna
6	0505 Z	Stary Jarosław – Nowy Jarosław	0+000	2+300	2.300	masa bitumiczna
7	0506 Z	Kolonia Słowino - Karwice	0+000	1+840	1.840	żwirowa
8	0508 Z	Rusko - Domasłowice	0+000	4+135	4.135	masa bitumiczna
9	0509 Z	Domasłowice - Zagórzyn	0+000	1+950	1.950	masa bitumiczna
10	0510 Z	Jeżyce – Słowino - Boleszewo	0+000	8+200	8.200	brukowa masa bitumiczna
			8+200	16+020	1.500	
11	0511 Z	Rusko – Jeżyce - Malechowo	0+000	18+700	13.100	masa bitumiczna
12	0512 Z	Bukowo Morskie - Boryszewo	0+000	3+990	3.990	gruntowa masa bitumiczna
			3+990	5+750	0.334	
13	0395 Z	Bielkowo - Jeżyczki	1+200	5+964	4.764	masa bitumiczna
14	0513 Z	Droga woj. nr 203 – Dobiesław - Wiekowice	0+000	2+750	2.750	gruntowa masa bitumiczna
			2+750	7+200	4.450	
15	0514 Z	Wiekowice - Przystawy	0+000	4+220	3.400	masa bitumiczna
16	0389 Z	Wiekowo - Grabowo	0+000 1+800	0+700 5+900	1.100	masa bitumiczna
17	0524 Z	Palczewice - Drozdowo	0+000	2+727	2.727	masa bitumiczna
18	0525 Z	Wicie - Barzowice	0+000	4+080	4.080	masa bitumiczna
19	0526 Z	Drozdowo – Barzowice- Rusinowo-Naścierz-Królewo- Marszewo	0+000	22+663	4.420	masa bitumiczna

Źródło: Urząd Gminy Darłowo

Wykaz dróg wojewódzkich Gminy Darłowo

Lp.	Numer drogi	Nazwa odcinka drogi	Określenie odcinka		Długości odcinka - w km	Rodzaj nawierzchni
			początek	koniec		
1	203	Gleżnówko-Darłowo	15+008	29+306	14,298	asfaltowa
		Darłowo-Sulimice	33+895	41+674	7,779	asfaltowa
2	205	Darłowo-Stary Jarosław	6+114	15+851	9,737	asfaltowa

Źródło: Urząd Gminy Darłowo

Tabela 27 Wykaz dróg krajowych Gminy Darłowo

Lp.	Numer drogi	Nazwa odcinka drogi	Określenie odcinka		Długości odcinka - w km	Rodzaj nawierzchni
			początek	koniec		
1	37	Darłowo – Karwice	1 + 155	11 + 262	10,107	masa bitumiczna

Źródło: Urząd Gminy Darłowo

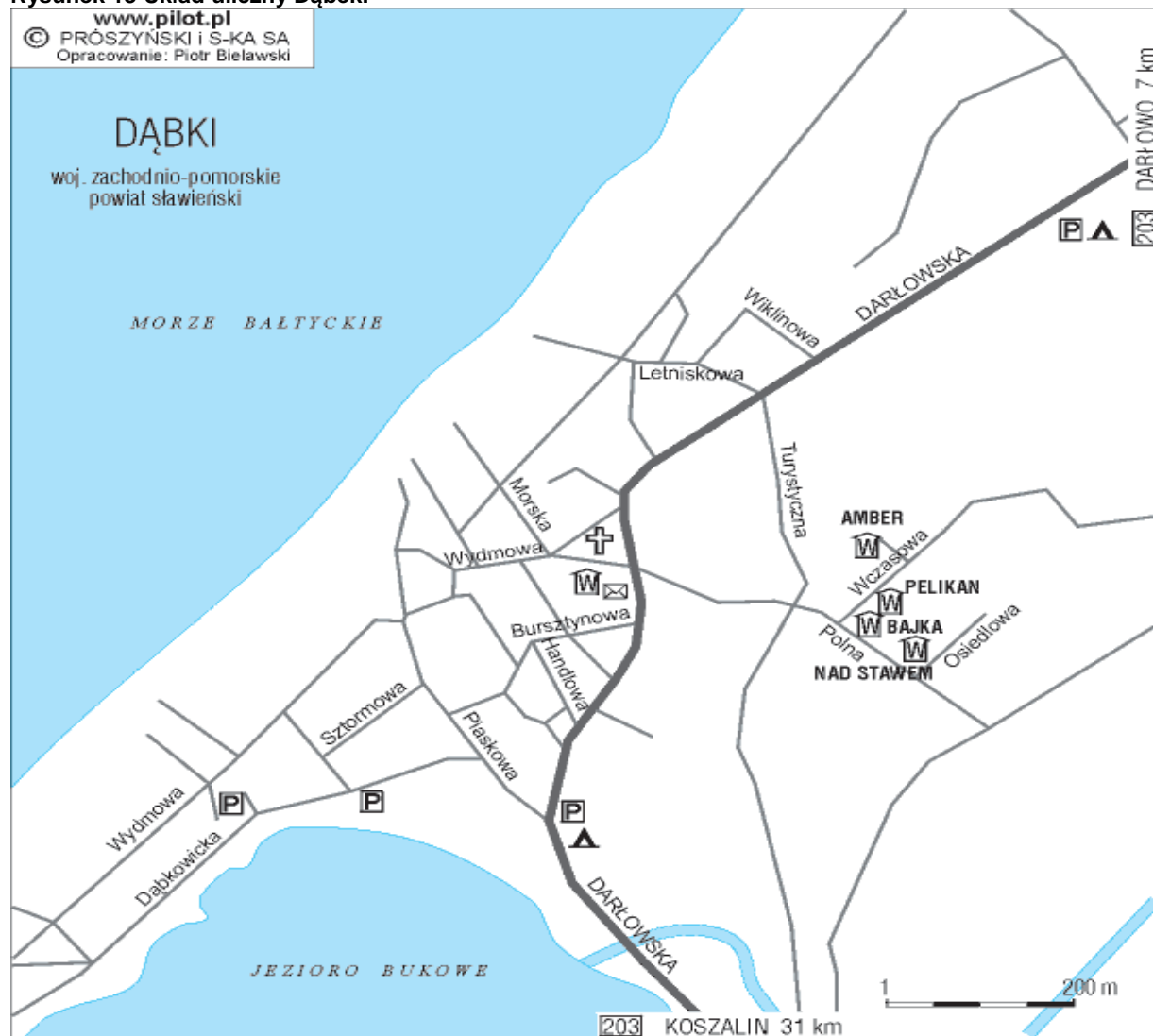
Gmina Darłowo charakteryzuje się gęstą siecią dróg gminnych i powiatowych. Znaczna część tych dróg poza znaczeniem dla komunikacji wewnętrznej, przejmuje znaczne obciążenie ruchu turystycznego. Część dróg gminnych i powiatowych stała się głównymi korytarzami komunikacyjnymi do nowych obszarów usług turystycznych. Przede wszystkim natychmiastowej przebudowy wymagają drogi w miejscowościach turystycznych (Dąbki, Wicie, Kopań) oraz drogi dojazdowe do obszarów turystycznych tj. jezioro Kopań, jeziora Bukowo oraz lokalne połączenia z nowymi obszarami turystycznymi w miejscowości Dąbki. Istotnym elementem jest również budowa ciągów pieszo – rowerowych w miejscowościach, w tym Gleżnowo, Żukowo Morskie – dojazd do morza, Kopań – dojazd do jeziora Kopań i miejsc atrakcji turystycznych.

Istniejące na terenie gminy parkingi wiążą się głównie z obiektami usług turystycznych, brak jest natomiast parkingów o charakterze publicznym w miejscach poprzedzających dotychczas eksploatowane przez samochodowy ruch turystyczny obszary wokół jezior Bukowo i Kopań. Niezbędne inwestycje w zakresie nowych miejsc parkingowych konieczne do realizacji to nowy parking w Bukowie Morskim, Barzowicach i Bobolinie.

Sieć drogowa**Układ uliczny Dąbek**

Sieć uliczna miejscowości składa się z drogi wojewódzkiej 203 oraz ulic gminnych. Wśród ulic gminnych możemy wyróżnić ulice prowadzące na plażę: Letniskowa, Morska, Wydmowa, Piaskowa, Wiklinowa oraz pozostałe wyłożone płytami bądź też gruntowe. Przykładowo zamieszczona poniżej mapka układu drogowego największej miejscowości turystycznej Gminy Darłowo, po pierwsze wskazuje na brak wystarczającej ilości miejsc parkingowych, a po drugie na skalę niezbędnych przebudów dróg gminnych, które nabrały znaczenia turystycznego, a nadal są drogami gruntowymi.

Rysunek 13 Układ uliczny Dąbek.

Źródło: www.mapa.szukacz.pl

2.5. DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA BRANŻY TURYSTYCZNEJ W DARŁOWIE

Na terenie Gminy Darłowo i administracji szczebla powiatowego oraz w regionie nie prowadzi się ewidencji zatrudnienia w poszczególnych typach działalności gospodarczej branży turystycznej. Oprócz wcześniej wymienionej i omówionej działalności polegającej na prowadzeniu hoteli, pensjonatów, ośrodków wczasowych, kwater prywatnych, głównym przedmiotem działalności związanej z charakterem rekreacyjno – wypoczynkowym gminy jest działalność sanatoryjna. Działalność ta, oparta na czterech obiektach sanatoryjnych, generuje powstawanie na terenie gminy usług z zakresu rehabilitacji i odnowy biologicznej, na które to usługi obserwuje się wzmożone zainteresowanie przybywających do gminy turystów. Ośrodki świadczące tego typu usługi i zakres ich usług został wcześniej omówiony.

Poza usługami opartymi o status uzdrowiska prowadzona jest sezonowa działalność gospodarcza oparta o handel uliczny, sezonowe uliczne punkty gastronomiczne oraz działalność gospodarcza oparta o jednorazowe zezwolenia organizacji imprez okolicznościowych o charakterze promocyjnym. Większość branży turystycznej opiera swoją działalność na legalnych podstawach prawnych wydawanych przez stosowne organy administracji samorządowej i rządowej. Nie mniej nadal utrzymuje się znaczny poziom świadczonych usług opartych o samowolne rozszerzanie koncepcji, zatrudnianiu osób i ich niezewidencjonowaniu (praca na czarno). W okresie sezonu część usług gastronomicznych oparta jest na ofercie przeterminowanych produktów oferowanych przez hurtownie z terenów z całej Polski. Zjawisko to jednak jest związane z całym zakresem usług gastronomicznych polskiego wybrzeża.

2.6. STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Klimat akustyczny

W Gminie Darłowo mamy do czynienia przede wszystkim z hałasem rekreacyjnym związanym z sezonowym wykorzystywaniem miejsc wypoczynku, głównie z plażą i centralną częścią miejscowości wypoczynkowej Dąbki oraz lokalizacją obiektów i miejsc odbywania imprez masowych.

Drugim i to o wiele poważniejszym źródłem hałasu jest Lotnisko Wojskowe w Darłowie należące do Brygady Lotnictwa Marynarki Wojennej (29 eskadra lotnicza w Darłowie). Ze względu na hałas wprowadzono ograniczenia nad miejscowościami Darłowo, Darłówko i Dąbki, gdzie lot wykonywać można na wysokości nie niższej niż 200m zarówno w dzień i w nocy.

Hałas jest jednym z najbardziej uciążliwych czynników determinujących jakość środowiska. Decydujący wpływ na stan klimatu akustycznego ma motoryzacja oraz działalność przemysłowa. Hałas przemysłowy jak i motoryzacyjny wykazuje tendencję wzrostową, szczególnie z przemysłu drzewnego oraz w związku z brakiem obwodnic - np. w miejscowości Dąbki.

Gospodarka odpadami

Ustawa o odpadach wprowadziła obowiązek opracowywania planów gospodarki odpadami na szczeblu powiatowym i gminnym. W myśl tej ustawy odpady powinny być w pierwszej kolejności poddawane odzyskowi lub unieszkodliwiane w miejscu ich powstawania.

Gospodarka odpadami na terenie gminy została uregulowana uchwałą Rady Gminy Darłowo, w której przyjęto Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Darłowo. Plan Gospodarki Odpadami został przygotowany na okres 2004 - 2015.

Na terenie gminy obserwuje się bardzo zróżnicowany system wywozu odpadów - jednostki gminne, jednostki prywatne gminne i pozagminne oraz nieusystematyzowany sposób składowania odpadów – wysypiska gminne profesjonalne i nieprofesjonalne – spełniające i nie spełniające wymogów ochrony środowiska, z zezwoleniem na użytkowanie lub nie posiadające takiego.

Zbiórką i transportem odpadów na terenie Gminy Darłowo zajmuje się głównie Zakład Użyteczności Publicznej Darłowo, Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o. Darłowo oraz wywozy indywidualne. Z uwagi na działające na terenie gminy firmy wywozowe, strukturę mieszkalnictwa, odległości do składowisk obserwuje się bardzo zróżnicowany tabor do wywozu odpadów jak również brak unifikacji pojemników do gromadzenia odpadów oraz różną częstotliwość wywozu.

Gmina Darłowo posiada własne składowisko odpadów zlokalizowane w miejscowości Krupy, które zostało oddane do użytku w 2007 r. Gmina odstąpiła od budowy składowiska odpadów w Porzeczcu. Składowisko w Krupach spełnia wymogi ochrony środowiska. Starosta Sławieński decyzją z dnia 16.10.2006r. zatwierdził instrukcję eksploatacji składowiska. Obiekt posiada zezwolenia określone ustawą o odpadach (decyzja zezwalająca na prowadzenie działalności w zakresie unieszkodliwiania, odzysku i zbierania odpadów). Składowisko przyjmuje odpady z terenu Gminy Darłowo i przeznaczone jest do składowania odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, w tym między innymi dla niesegregowanych odpadów komunalnych oraz odpadów pozostających po selektywnej zbiórce. Obok kwater podstawowych dla unieszkodliwiania odpadów komunalnych, urządzonych jest 5 boksów na odpady użytkowe takie jak makulatura, szkło, tworzywa sztuczne i złom

Podstawowe parametry techniczne składowiska odpadów:

- a) powierzchnia całkowita 2,03 ha
- b) powierzchnia całkowita składowiska 52860 m³, w tym:
 - I kwatera eksploatowana 22290 m³
 - II kwatera nieeksploatowana 19140 m³
 - III kwatera nieeksploatowana 11430 m³
- c) okres eksploatacji 20 lat
- d) roczna wielkość składowanych odpadów:
 - Szkło 13 mg/r
 - Tworzywa sztuczne 3 mg/r
 - Metale 1 mg/r

Na terenie gminy realizowany jest rozpoczęty system selektywnego zbioru odpadów tworzyw sztucznych oraz stłuczki szklanej. W 30 miejscowościach w Gminie Darłowo ustawione są pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów w tym 30 sztuk pojemników na plastik i 30 sztuk pojemników na szkło. W sezonie letnim gmina ustawia dodatkowo 10 pojemników na odpady plastikowe. Na dzień 31.12.2006r. duża część miejscowości nie była jeszcze objęta selektywną zbiórką odpadów.

Ochrona wód

Zasoby wód

Na terenie gminy występują znaczne zasoby wód powierzchniowych:

- rzeka Grabowa,
- rzeka Wieprza,
- mniejsze rzeki i strumienie,
- jezioro Bukowo,
- jezioro Kopań,
- mniejsze jeziora i stawy.

Jakość wód powierzchniowych jest bardzo zróżnicowana lecz w porównaniu z ogólnym stanem wód powierzchniowych województwa zachodniopomorskiego powiat sławieński i z nim Gmina Darłowo kwalifikuje się do rejonów stosunkowo „czystych”.

Istotę zanieczyszczeń stanowią zanieczyszczenia obszarowe – rolnictwo, hodowla zwierzęca, ścieki z obszarów nieskanalizowanych, oraz ścieki komunalne i przemysłowe. Zagrożenia, które mogą ograniczać możliwość wykorzystania zasobów wodnych wód powierzchniowych powiatu:

- niezadowalający stan sanitarny (zanieczyszczenia bakteriologiczne),
- stężenia zanieczyszczeń biogenych i organicznych,
- procesy eutrofizacji.

Rzeka Wieprza – poza klasowa - 19%, III klasa - 62%, II klasa - 19%, obserwuje się wzrost stężenia azotynów oraz bakterii Coli.

Rzeka Grabowa – poza klasowa – 15%, III klasa – 46%, II klasa – 38%, obserwuje się niewielki wzrost stężenia azotynów oraz pogorszenie stanu sanitarnego.

Jezioro Bukowo – III klasa.

Jezioro Kopań – III klasa.

Podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę pitną stanowią wody podziemne. Obserwuje się poprawę jakości wód w głębszych lecz jednocześnie pogarszanie jakości wód gruntowych co jest powodem zanieczyszczenia związkami azotu – azotany i azotyny, ponadto w strefach przybrzeżnych występują wysokie stężenia chlorków, spowodowane ingresją wód morskich.

Na obszarze gminy nie występują rejestrowane obszary głównych zasobów wód podziemnych (GZWP).

Ochrona wód

Gmina Darłowo jest w różnym stopniu wyposażona w sieć wodociągową, kanalizacyjną oraz urządzenia oczyszczania ścieków. Aktualnie prowadzone są intensywne działania inwestycyjne mające na celu maksymalne skanalizowanie obszarów wiejskich, rozbudowę i modernizację miejskich lub zbiorczych gminnych oczyszczalni ścieków, przy spełnianiu obowiązujących dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych.

Wskaźnik dostępności do systemu wodociągowego w odniesieniu do ilości gospodarstw domowych na terenie gminy jest stosunkowo wysoki i wynosi średnio 95%, do systemu kanalizacyjnego – znacznie niższy i wynosi 15 %.

Ogólna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi ok. 160 km przy całkowitej długości sieci kanalizacyjnej ok. 15,7 km co stanowi zaledwie 10% skanalizowania istniejącej sieci wodociągowej. Na uwagę zasługuje również stosunkowo niski procent przyłączy kanalizacyjnych wobec przyłączy wodociągowych.

Na terenie gminy eksploatowane są grupowe lub wiejskie oczyszczalnie ścieków sanitarnych o dużym zróżnicowaniu przepustowości oraz wielkości obciążenia hydraulicznego, najczęściej niedociążone:

- oczyszczalnia Żukowo (dla miasta Darłowo), odpowiednio 4000 i 2000,
- oczyszczalnia Cisowo, odpowiednio 40 m³/d i 40 m³/d,
- oczyszczalnia Wiekowo, odpowiednio 50 m³/d i 18 m³/d,
- oczyszczalnia Dąbki, odpowiednio 1670 m³/d i 1300 m³/d,
- oczyszczalnia Wicie, odpowiednio 100 m³/d i 100 m³/d,
- planowana jest budowa nowej oczyszczalni ścieków w Rusku dla Gminy Darłowo, o przepustowości – 900 m³/d , i 2200 m³/d (sezon).

Istniejące oczyszczalnie są niedociążone hydraulicznie na poziomie średnio 50%. Wytwarzane osady ściekowe w większości składowane są na wysypiskach odpadów komunalnych.

W Planie Gospodarki Odpadami przyjmuje się do zagospodarowania potencjalne ilości powstających osadów ściekowych, do unieszkodliwiania metodą kompostowania – 1800 Mg/a (osadów stabilizowanych o zawartości 20% suchej masy osadu) - (360 Mg s.m.o./a).

Stan techniczny zbiorników przydomowych w niektórych przypadkach jest nieprawidłowy co powoduje zanieczyszczenie wód gruntowych, do tego obserwowany jest proces opróżniania tych zbiorników do rowów melioracyjnych.

Zanieczyszczenie powietrza

Największe źródło zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego na obszarze powiatu stanowi przemysł, w tym zwłaszcza energetyka cieplna. Jednakże niski stopień uprzemysłowienia powoduje stosunkowo niskie emisje zanieczyszczeń, które powodują emisje rzędu 0,2 – 0,8 % całkowitej emisji rejestrowanej na obszarach wszystkich powiatów, a w odniesieniu do całego województwa są zdecydowanie niskie.

Rejestrowane ilości zanieczyszczeń powietrza na obszarze powiatu:

- SO₂ - 66 Mg/a (0,2%) - udział w skali powiatów województwa,
- NO₂ - 30 Mg/a (0,2%),
- CO₂ - 15269 Mg/a (0,2%),
- pyły - 33 Mg/a (0,8%).

Podsumowanie

Gmina Darłowo z roku na rok poprawia stan środowiska naturalnego. Wszelkie parametry czystości powietrza ulegają znacznej poprawie, dzięki rozwiązaniom proekologicznym. Czystość wód Morza Bałtyckiego ulega poprawie nie tylko z tytułu poprawy jakości infrastruktury sieci kanalizacyjnej, ale również, a może przede wszystkim, z tytułu poprawy jakości wody rzek wpływających do Bałtyku. Obecna perspektywa rozbudowy sieci kanalizacyjnej pozwala spokojnie patrzeć w przyszłość w zakresie ochrony największego dobra jakim są w Darłowie zasoby przyrodnicze. Nie mniej sporo pozostawia do życzenia funkcjonujący proces segregacji odpadów, brak segregacji u źródła powoduje jeszcze liczne zanieczyszczenia odpadami w miejscach najmniej do predestynowanych i to bardzo często dotyczy odpadów uciążliwych, trudno utylizowanych i wielkogabarytowych.

2.7. WIELKOŚĆ I STRUKTURA RUCHU TURYSTYCZNEGO W GMINIE DARŁOWO

Według oszacowań Instytutu Turystyki, mieszkańcy Polski odbyli w 2006 roku 38,5 mln podróży obejmujących co najmniej jeden nocleg (o 2,6 mln więcej niż w 2005 r., ale równocześnie o 1,1 mln mniej niż w 2004). Wśród nich większą część stanowiły wyjazdy krótkookresowe obejmujące od 1 do 3 noclegów (21,6 mln), wyjazdów długookresowych (obejmujących 4 i więcej noclegów) było 16,9 mln. Najczęściej wskazywanym głównym celem podróży krótkookresowych były **odwiedziny u krewnych i znajomych (54% wskazań)**, turystyka i wypoczynek (27%) oraz **cel służbowy (12%)**. Polacy biorący udział w podróżach krótkookresowych najczęściej korzystali z noclegów u krewnych i znajomych (w przypadku 58% podróży), w hotelach, motelach, pensjonatach, schroniskach i domach wycieczkowych (łącznie w przypadku 18% podróży), domkach letniskowych na działce (6%), pokojach gościnnych (5%) oraz w domkach kempingowych, przyczepach i namiotach (5%).

Dominującym sposobem spędzania czasu przez Polaków podczas podróży krótkookresowych były: **spokojny wypoczynek i krótkie spacery (49% wskazań)**, **życie towarzyskie i rozrywki (39%)**, przebywanie w ciszy, spokoju z dala od ludzi (13%). Poziom wskazań zajęć takich jak poprawa kondycji fizycznej (gimnastyka, zajęcia fitness, dłuższe spacery i wycieczki, pływanie, gry sportowe), zwiedzanie muzeów, skansenów i zabytków, chodzenie do kawiarni i restauracji, słuchanie radia i oglądanie telewizji, odwiedzanie parków narodowych i krajobrazowych, odwiedzanie miejsc kultu religijnego oraz zdobywanie wiedzy i umiejętności (np. nauka języków obcych) wahał się od 6 do 9%. Udział w turystyce kwalifikowanej (np. żeglarstwie, kajakarstwie, wspinaczkach górskich i jeździe konnej) podczas krótkookresowych wyjazdów krajowych uzyskał zaledwie 5% wskazań⁶². Podczas krótkotrwałych wyjazdów krajowych Polacy najczęściej udawali się do miast (w przypadku 35% podróży), a następnie w góry (17%), nad jeziora (12%) i nad morze (9%). „Inne tereny” wskazywane były w przypadku 27% krajowych wyjazdów krótkookresowych. Najwięcej podróży krótkookresowych zrealizowanych zostało na terenach województw: mazowieckiego (3 mln), małopolskiego i wielkopolskiego (po 2,1 mln) oraz śląskiego (1,9 mln).

Średnie wydatki poniesione w związku z krajową podróżą krótkookresową wyniosły w 2006 roku 236 zł (średnio 84 zł na dzień pobytu), przy czym koszty poniesione przed podróżą wynosiły przeciętnie 107 zł, a w trakcie – 129 zł.

W przypadku krajowych wyjazdów długookresowych (obejmujących minimum 4 noclegi) najczęściej wskazywanym celem podróży był **turystyka i wypoczynek (w przypadku 47% podróży)**, a następnie odwiedziny u krewnych i znajomych (31%) oraz cel służbowy (14%). Nieco rzadziej niż w przypadku podróży krótkookresowych polscy turyści nocowali u krewnych i znajomych (37%), częściej natomiast w hotelach, motelach i pensjonatach (21%), pokojach gościnnych (15%), domkach kempingowych, przyczepach i namiotach (8%) oraz w ośrodkach wczasowych (7%).

Ulubionym sposobem spędzania czasu przez Polaków podczas podróży długookresowych były podobnie jak w przypadku podróży krótkookresowych: **spokojny wypoczynek i krótkie spacery (67%)**, **życie towarzyskie i rozrywki (35%)**, przebywanie w ciszy i spokoju z dala od ludzi (20%). Poprawa kondycji fizycznej, zwiedzanie muzeów, skansenów i zabytków, chodzenie do kawiarni i restauracji, słuchanie radia i oglądanie telewizji oraz odwiedzanie parków narodowych i krajobrazowych uzyskiwało od 10 do 19% wskazań. Turystyka kwalifikowana była wskazywana jako sposób spędzania czasu częściej niż w przypadku podróży krótkookresowych (8% wskazań). Podczas długookresowych podróży krajowych Polacy najchętniej udawali się nad morze (32% wskazań) i w góry (27%), rzadziej natomiast do miast (19%), nad jeziora (17%) i na inne tereny (20%), przy czym odsetek wskazań dla morza, gór i jezior był wyższy niż we wcześniejszych latach, co mogło być związane z wyjątkowo wysokimi temperaturami, które odnotowywano latem 2006 roku. Najwięcej podróży długookresowych zrealizowanych zostało na terenie województw: mazowieckiego (2,5 mln), pomorskiego (2,2 mln), małopolskiego i zachodniopomorskiego (po 1,7 mln).

Przeciętne wydatki poniesione w związku z krajową podróżą długookresową wyniosły w 2006 roku 655 zł (średnio 66 zł na dzień pobytu), w tym przed podróżą 248 zł, a w jej trakcie – 407 zł⁶³.

Wielkość ruchu turystycznego w Gminie Darłowo nie była badana. Również na poziomie regionu takich badań w odniesieniu do tego obszaru nie przeprowadzono. Można mówić tylko o jego sezonowości i długości pobytu odwiedzających gminę turystów na przykładzie własnych badań ankietowych przeprowadzonych przez BMI sp. z o.o.

⁶² Dane dotyczące sposobu spędzania czasu podczas podróży krótkookresowych dotyczą 2005 r. Dane za 2006 r. nie zostały jeszcze opublikowane.

⁶³ Plan Działania Polskiej Organizacji Turystycznej na rok 2008

Sezonowość ruchu turystycznego

Ruch przyjazdowy do Gminy Darłowo cechuje sezonowość. Jak wynika z analizy bazy noclegowej ogólnie sezon turystyczny w gminie trwa od połowy czerwca do połowy września. Należy zwrócić uwagę, że sezonowość ruchu turystycznego dotyczy przede wszystkim turystyki wypoczynkowo - rekreacyjnej, w przypadku której przyjazdy istotnie wzrastają w sezonie rekreacyjnym, a zwłaszcza w miesiącach letnich (lipiec-wrzesień). W przypadku turystyki sanatoryjnej sezonowość jest znacznie mniejsza, ale de facto dotyczy to trzech ośrodków. Pozasezonowe usługi świadczą też niektóre gospodarstwa agroturystyczne. Na podstawie przedstawionych danych można wnioskować, że w okresie urlopowym (długim czasie wolnym) turyści wybierają inne cele podróży.

Jedną z cech określających charakter ruchu turystycznego i kształtujących funkcje turystyczne miejscowości jest sezonowość. Poza ogólną analizą wielkości i dynamiki rozwoju turystyki duże znaczenie ma odpowiedź na pytanie, w jaki sposób natężenie ruchu turystycznego rozkłada się w czasie, czyli jak kształtuje się w poszczególnych miesiącach roku. Zmiany w natężeniu ruchu turystycznego w poszczególnych porach roku są związane głównie z warunkami klimatycznymi.

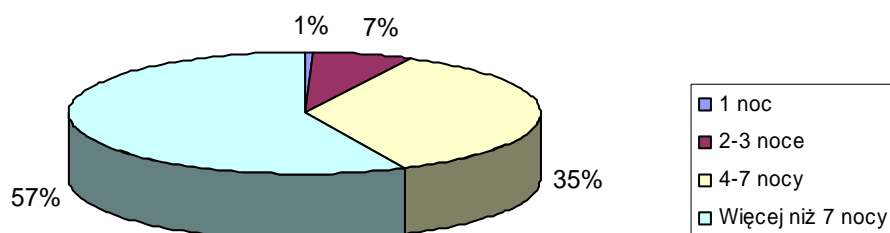
Wyraźna kulminacja przyjazdów zaznacza się w miesiącach lipcu i sierpniu. Nieco ponad średni poziom obłożenia miejsc noclegowych utrzymuje się w miesiącach od maja do połowy września.

Długość pobytu w gminie

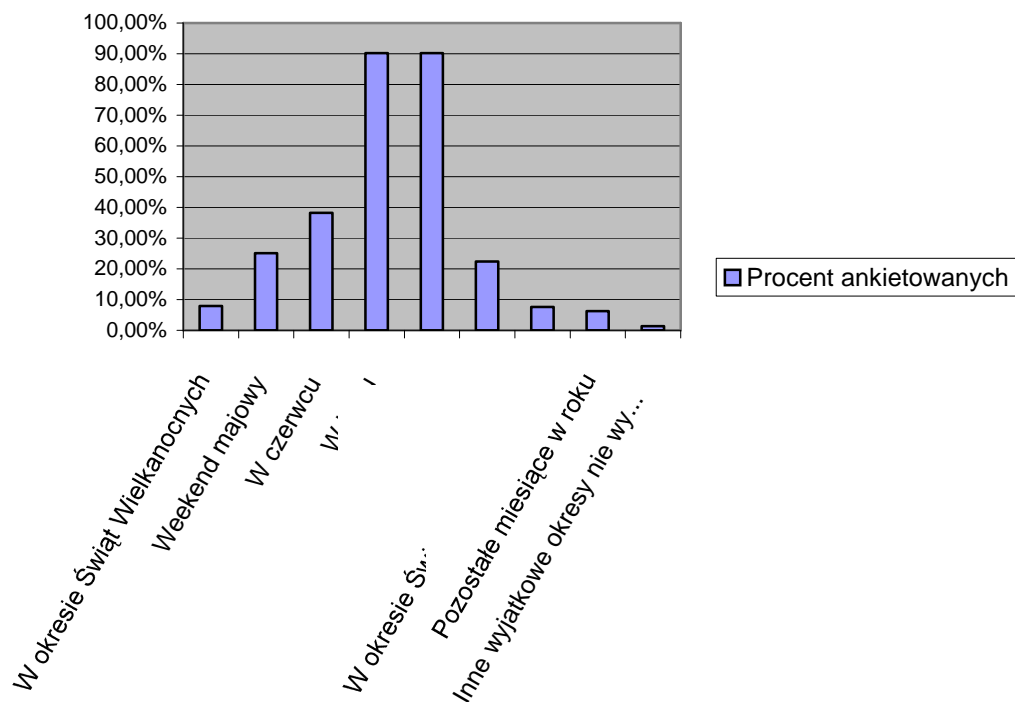
Z przeprowadzonych badań przez BMI sp. z o.o. w lutym 2008 roku na 54 wybranych ośrodkach wczasowych, kwaterach agroturystycznych i prywatnych, wśród odwiedzających gminę Darłowo wyraźnie przeważa wypoczynek powyżej siedmiu dni oraz od 4 do 7 dni.

Rysunek 14 Wyniki badań dot. czasu spędzonego w Gminie Darłowo

Długość pobytu turystów na terenie Gminy Darłowo

Źródło: Badania własne, Raport z badań ankietowych – Darłowo BMI 2008.

Rysunek 15 Wyniki badań dot. wykorzystania miejsc noclegowych w poszczególnych okresach roku kalendarzowego

Źródło: Badania własne, Raport z badań ankietowych – Darłowo BMI 2008.

Wyniki badań dotyczące wykorzystania miejsc noclegowych w poszczególnych okresach roku kalendarzowego dowodzą, że uzyskanie statusu uzdrowiska przez Dąbki nie zmieniło jak dotąd sezonowości ruchu turystycznego, którego szczyt przypada na miesiąc lipiec i sierpień. Obserwuje się jednak wzrost wykorzystania miejsc noclegowych w okresie majowego weekendu, w czerwcu i wrześniu. Wzrost znaczenia turystyki uzdrowiskowej – SPA i Wellness winno się przyczynić do wydłużenia sezonu turystycznego w Gminie Darłowo od maja do połowy października, a miesiące zimowe winny uzyskiwać coraz większe powodzenie u turystów i kuracjuszy w miarę poprawy jakości i wzrostu miejsc noclegowych oraz usług sanatoryjnych, SPA i Wellness.

2.8. DOMINUJĄCE FORMY TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO

Na dominujące formy turystyki w Gminie Darłowo wskazują główne cele przyjazdu turystów do Darłowa oraz sposób spędzania czasu w gminie. Należy jednak przypomnieć wskazane w powyższych rozdziałach różnice w celach przyjazdu w zależności od pory roku. Z uwagi na to wyróżnić należy następujące główne formy turystyki w gminie: **t. uzdrowiskowa SPA i Wellness** (dominująca poza sezonem letnim jak i w sezonie), ale głównie oparta jak dotychczas na czterech ośrodkach sanatoryjnych; **t. aktywna i wypoczynkowa, t. rekreacyjna i agroturystyka** (dominujące w sezonie letnim). Najważniejszym elementem oferty gminy jest możliwość połączenia wypoczynku i rekreacji w oparciu o istniejące zasoby naturalne, jak i przebywanie w środowisku wiejskim tworzącym klimat kontaktu z naturą, zdrową żywnością, otwartością i naturalnością właścicieli kwater i gospodarstw agroturystycznych.

Turystyka aktywna i wypoczynkowa opiera się na biernych formach aktywności (spacery po plaży, po Dąbkach, Wiciu i okolicach, przebywanie w kawiarniach, restauracjach, leżenie na plaży), jak i bardziej aktywnych (sport i rekreacja) opartych na sportach wodnych, wędkarstwie, marszobiegach w ramach oferty świadczonej przez usługodawców turystycznych zlokalizowanych wokół j. Bukowo i j. Kopań. Jako rodzaj turystyki wypoczynkowej można uznać turystyczną ofertę rozrywkową (m. in. Wizyty w pubach i zakupy). Celem pobytu w tym przypadku jest m. in. spędzanie czasu ze znajomymi. Najbardziej interesujący z punktu widzenia gminy byłby dalszy wzrost ofert **turystyki rekreacyjnej** opartej na różnych formach odnowy biologicznej, w tym korzystania z rekreacji ruchowej typu Nordic Walking - sport polegający na marszach ze specjalnymi kijkami. Wymyślony został w Finlandii w latach 20. XX wieku, jako całoroczny trening dla narciarzy biegowych. W porównaniu do zwyczajnego marszu, nordic walking angażuje stosowanie siły do kijków z obu stron (each stride). Dlatego nordic walkerzy używają bardziej swojego ciała (ale mniej intensywnie) i otrzymują stymulację inną niż w normalnym chodzeniu dla piersi, tricepsów, bicepsów, ramion i brzucha oraz innych głównych mięśni. To uwikłanie mięśni prowadzi do bardziej znacznego wzmocnienia niż przy zwyczajnym chodzeniu czy joggingu. Szczególnie: rozwija się siła i wytrzymałość ramion, łatwość wchodzenia na wzgórze - spala się więcej kalorii niż przy chodzeniu czy bieganiu, zwiększa się stabilność przy chodzeniu z kijkami- jest mniejszy nacisk na piszczele, kolana, biodra i plecy co daje korzyści dla tych z ranami i nie dość silnymi mięśniami. Ważnym czynnikiem jest możliwość uprawiania w zasadzie przez każdego - bez względu na wiek, kondycję czy tuszę. Można NW uprawiać zarówno nad morzem, w lesie, parku czy w górach - przez cały rok. Dobrze jest rozpocząć uprawianie Nordic Walking pod okiem instruktora, który nauczy prawidłowej techniki marszu i pomoże dobrać odpowiednie kije⁶⁴. Stąd stosownym byłoby wyznaczenie tras pieszo – rowerowych z dobrze wydzieloną częścią tras pieszych zarówno w części dostępnej linii brzegowej obydwu jezior, jak i na trasach łączących jeziora z plażami położonymi nad morzem.

Kolejną, najmniej zaawansowaną w rozwoju jest **turystyka biznesowa**, która obecnie nie ma żadnego znaczenia w ogólnej ofercie turystycznej gminy. Z uwagi jednak na to, że generalnie obszary nadmorskie stanowią jedną z bardziej interesujących lokalizacji dla konferencji, a wielkość rynku podróży konferencyjnych wzrasta w skali międzynarodowej i krajowej istnieje możliwość wzmocnienia tej formy turystyki w Gminie Darłowo. W oparciu o istniejące obiekty o charakterze rekreacyjno – wypoczynkowym poprzez rozbudowę obiektów o sale audiowizualne dostosowane do obecnych wymogów związanych z organizacją profesjonalnych konferencji.

Agroturystyka – to obecnie forma usług turystycznych o zbyt małym znaczeniu w stosunku do walorów przyrodniczych i architektonicznych gminy. Gmina Darłowo winna być naturalnym przedłużeniem „Krainy w Kratę”, która ciągnie się od Gminy Słupsk poprzez Gminę Postomino w pasie Wybrzeża Środkowego, obejmując obszar Gminy Darłowo.

⁶⁴ Wikimedia Polska

2.9. ISTNIEJĄCE PRODUKTY TURYSTYCZNE GMINY DARŁOWO

Istnieje możliwość różnego patrzenia na produkty turystyczne, z czego wynika stosowanie tego terminu wobec różnych w swojej naturze zjawisk. Podstawowe rozróżnienie dotyczy produktów prostych (poszczególnych usług, miejsc, zdarzeń, elementów infrastruktury) lub złożonych, o charakterze pakietów (np. impreza turystyczna). Przykładem produktu prostego może być kawałek bursztynu znaleziony nad morzem, muszelka, pamiątka, usługa przewodnicka, koncert, pomnik i in.

Przykładem złożonego produktu turystycznego są m.in. szlaki tematyczne, łączące obiekty o podobnym charakterze lub w inny sposób ze sobą powiązane. Tworzenie tego rodzaju produktów stwarza możliwość lepszego wyeksponowania zasobów i charakteru danego obszaru turystycznego.

Złożony charakter mają także festiwale czy jarmarki. O znaczeniu i popularności tych produktów świadczą wydarzenia wchodzące w ich skład. Warto zauważyć, że np. jarmarki mogą obejmować swoim zasięgiem jedno miejsce lub wiele miejsc w przestrzeni Gminy Darłowa i kilka wydarzeń. Przykładem imprezy jednorodnej pod względem miejsca i tematu są Zawody windsurfingowe Toyota Cup – Dąbki – jezioro Bukowo.

W rezultacie powstawania tego rodzaju produktów powstaje zazwyczaj propozycja o charakterze nowej atrakcji turystycznej.

Chcąc spojrzeć całościowo na ofertę turystyczną gminy należy dokonać jeszcze większej agregacji, na przykład poprzez spojrzenie na istniejące propozycje gminy skierowane do osób o różnej motywacji podróży. To spojrzenie na produkt turystyczny jest najbliższe definicji, że na produkt turystyczny składa się wszystko to, z czego turysta korzysta podczas podróży turystycznej.

Sposób spojrzenia na produkty turystyczne pod kątem zestawu atrakcji turystycznych i infrastruktury, z jakich mogą korzystać turyści o danej motywacji (potrzebach, celach) podróży, pozwala na ocenę istniejącej oferty i pokazanie możliwości jej poszerzenia i uzupełniania.

Istniejące produkty turystyczne gminy, w powiązaniu z ich umiejscowieniem w przestrzeni oraz oceną potencjału jaki przedstawiają zawierają poniższe tabele. Zawierają one informację m. in. jakie walory turystyczne i jakiego rodzaju infrastrukturę gmina oferuje turystom o danej motywacji przyjazdu (elementy produktu). Wskazują one także na obecnych i możliwych użytkowników produktu (rynki docelowe) oraz możliwości rozwoju produktu w przyszłości poprzez tworzenie nowej oferty atrakcji oraz infrastruktury. Potencjał produktu wskazuje na możliwości wzrostu liczebnego rynków docelowych, bądź wzrostu ich wydatków na cele turystyczne podczas pobytu w Gminie Darłowo (potencjał ekonomiczny).

Tabela 28 Produkt turystyczny Gminy Darłowo – „Średniowieczny Szlak Cystersów – turystyka aktywna”

Główny motyw przyjazdu		Średniowieczny Szlak Cystersów – turystyka aktywna
elementy produktu	walory	ciekawe i dobrze zachowane zabytki i pomniki przyrody pozostałości batalistyczne po II Wojnie Światowej rezerwat przyrody historia regionu
	infrastruktura	droga utwardzona (powiatowa) baza noclegowa , agroturystyka
cechy produktu		zwiedzanie, imprezy 2-3dniowe piesze, rowerowe (element obozów wędrownych)
lokalizacja w przestrzeni gminy		cała Gmina Darłowo
możliwości rozwoju produktu		rzeka – spływy kajakowe, jezioro – sporty wodne, ścieżki rowerowe, imprezy kulturalne
rynki docelowe		turyści krajowi i międzynarodowi, młodzież, osoby starsze, osoby aktywne zawodowo, rodziny z dziećmi, turystyka grupowa i indywidualna
potencjał produktu		duży z rozwojem usług sportowo – rekreacyjnych opartych o stacje – pola biwakowe

Tabela 29 Produkt turystyczny Gminy Darłowo – „Uzdrowisko Dąbki”.

Główny motyw przyjazdu		Uzdrowisko Dąbki
elementy produktu	walory	borowiny aerazol morski jeziro mierzeja, morze, czyste plaże historia regionu
	infrastruktura	ośrodki wczasowe, sanatoria, obiekty SPA
cechy produktu		przyjazdy 7-14 dniowe, produkt całoroczny, programy pobytu (wczasy odchudzające, rehabilitacyjne, fermy zdrowia)
lokalizacja w przestrzeni gminy		Dąbki i okolice
możliwości rozwoju produktu		rozwój usług SPA ogólnodostępnych, zakład przyrdo – leczniczy, obiekty sportowe otwarte i zamknięte (oferta dla sportowców)
rynki docelowe		turyści krajowi i międzynarodowi, młodzież, osoby starsze, osoby aktywne zawodowo, rodziny z dziećmi, turystyka grupowa i indywidualna, środowiska biznesowe, sportowców wyczynowych
potencjał produktu		bardzo duży, możliwy do osiągnięcia przy spełnieniu warunków realizacji i inwestycji infrastruktury sportowo – rekreacyjnej i odnowy biologicznej

Tabela 30 Produkt turystyczny Gminy Darłowo–„Zabawa i Kultura na Średniowiecznym Szlaku Cystersów”.

Główny motyw przyjazdu		Zabawa i Kultura na Średniowiecznym Szlaku Cystersów
elementy produktu	walory	poznawanie kultury naszych przodków budowle według starej techniki (odtworzenie konstrukcji ryglowych) rzemiosło wyroby kulinarne folklor
	infrastruktura	obiekty agroturystyczne, domy wczasowe
cechy produktu		przyjazdy weekendowe, 3-7 dniowe, indywidualne, małe grupy, grupy edukacyjne (szkoły)
lokalizacja w przestrzeni gminy		wieś pocysterska w Gminie Darłowo
możliwości rozwoju produktu		cykliczne wprowadzanie atrakcji regionalnych, budowa skansenu, zespół zagród
rynki docelowe		rodziny z dziećmi, dzieci i młodzież, single, turystyka indywidualna, turystyka krajowa i zagraniczna
potencjał produktu		duży pod warunkiem rozbudowy stałych obiektów prezentujących regionalne rzemiosło, wyroby kulinarne oraz folklor, przywrócenie tradycyjnego charakteru zabudowy i architektury

Tabela 31 Produkt turystyczny Gminy Darłowo – „Wypoczynek, rekreacja”.

Główny motyw przyjazdu		wypoczynek, rekreacja
Elementy produktu	walory	ośrodki wczasowe, gospodarstwa agroturystyczne tereny zielone, Morze Bałtyckie, jeziora, rzeki zachody słońca mikroklimat imprezy plenerowe wybrane imprezy kulturalne imprezy sportowe
	infrastruktura	estetyka przestrzeni budownictwo ryglowe zróżnicowana pod względem oferty i cen baza gastronomiczna oraz baza noclegowa dostępność komunikacyjna oznakowanie turystyczne, sporty wodne informacja turystyczna ścieżki rowerowe ośrodki SPA zdrowa żywność kąpieliska nad morzem i jeziorami,
cechy produktu		produkt dostępny dla wszystkich grup turystów, główny produkt (w tym wypadku zwłaszcza przyjazdy weekendowe lub powyżej 7 dni.
Lokalizacja w przestrzeni gminy		Dąbki, Wicie, Kopań, Gleźnowo, Cisowo, Bobolin, Bukowo Morskie, Dąbkowice, Jeżyce, Kowalewice, Żukowo Morskie, rzeka Wieprza, Grabowa i Bagiennica
Możliwości rozwoju produktu		budowa infrastruktury udostępniającej ww. obszary: przystanie, ścieżki rowerowe, punkt widokowy, dostęp do j, Kopań, pomosty, stanowiska dla wędkarzy, szlaki wodne na rzekach
rynkı docelowe		rodziny z dziećmi, dzieci, młodzież, osoby starsze, single, turystyka indywidualna, turystyka krajowa zagraniczna
potencjał produktu		duży pod względem liczby korzystających, możliwość zwiększenia potencjału ekonomicznego

2.10. OCENA UWARUNKOWAŃ WEWNĘTRZNYCH ROZWOJU TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO - PODSUMOWANIE

Możliwości rozwoju turystyki na danym obszarze zależą w znacznym stopniu od jego atrakcyjności turystycznej, którą tworzą walory turystyczne (przyrodnicze i pozaprzyrodnicze), infrastruktura turystyczna i uzupełniająca oraz dostępność komunikacyjna warunkująca możliwość dotarcia do danego obszaru. Walory danego obszaru oraz istniejąca infrastruktura tworzą podstawową ofertę, na bazie której mogą powstawać produkty, tworzone z myślą o turystach o różnej motywacji i celach podróży. Oferta obszaru (gminy) tworzy podaż, na którą tworzy się popyt (ruch turystyczny) o określonej wielkości i strukturze.

Ocena uwarunkowań wewnętrznych rozwoju turystyki w Gminie Darłowo zmierza do wskazania niewykorzystanych zasobów gminy oraz możliwości większego dostosowania oferty do potrzeb turystów. Z tego punktu widzenia należy zwrócić uwagę przede wszystkim na następujące zjawiska:

1. Gmina Darłowo jest jednym ze znaczących obszarów turystycznych Polskiego Wybrzeża ze względu na bogate walory naturalne, mikroklimat i dostęp do Morza Bałtyckiego. Elementy atrakcyjności turystycznej gminy generują zainteresowanie ze strony turystów krajowych, a w niedalekiej przyszłości winno się stać przedmiotem zainteresowania turystów zagranicznych, które przełoży się na wzrost ruchu przyjazdowego.
2. Na skutek dynamicznego rozwoju gminy w ostatnich latach, uzyskanie statusu uzdrowiska przez Dąbki część miejscowości położonych w bliskości Morza Bałtyckiego posiadają obecnie dobrze rozwiniętą podstawową infrastrukturę turystyczną, tzn. bazę noclegową i gastronomiczną, oferującą szeroki przekrój cen, standardu i zakresu świadczonych usług.
3. Zasoby turystyczne gminy (walory i infrastruktura) nie pozwalają jednak na realizację wszystkich form turystyki typowych dla turystyki uzdrowiskowej, aktywnej i wypoczynkowej oraz rekreacyjnej i agroturystyki, w tym również rozrywki i turystyki biznesowej. Ważnym celem w tym przypadku jest rozbudowa infrastruktury publicznej i prywatnej w zakresie poszerzenia oferty usług.
4. Rozwijanie przyjazdów turystycznych związanych z wymienionymi powyżej formami turystyki wymaga realizacji strategicznych inwestycji.
5. Ruch turystyczny wykazuje koncentrację usług w Dąbkach i Wiciu, przy jednocześnie rozwijającym się potencjale pozostałych obszarów przyjeziornych i przyrzecznych.
6. Szansą na zmianę sytuacji, a przez to podniesienie atrakcyjności gminy dla turystów jest uwzględnienie dostępnego obszaru jeziora Kopań i lepsze turystyczne wykorzystanie jeziora Bukowo i Mierzei Bukowskiej, uporządkowanie funkcji gospodarczych wokół obszarów turystycznych przepływających rzek przez Gminę Darłowo i szlaków wodnych wytyczonych przez te rzeki.
7. Istnieje możliwość zmniejszenia sezonowości ruchu przyjazdowego do Gminy Darłowo poprzez poszerzenie oferty proponowanej w miesiącach zimowych (listopad – marzec).
8. W przypadku usług turystycznych należy zwracać szczególną uwagę na kwalifikacje osób uczestniczących w obsłudze turystów.
9. Rozwijanie turystyki w Gminie Darłowo musi być wspierane przez spójne i efektywne akcje promocyjne i informacyjne, skierowane nie tylko do turystów, ale także do branży turystycznej, instytucji uczestniczących w obsłudze turystów oraz mieszkańców gminy.

DIAGNOZA STANU I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO – ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY

- Powstanie uzdrowiska Dąbki,
- Rozwinięta baza przyrodo – lecznicza,
- Czyste, piaszczyste plaże,
- Otoczenie zieleni – Dąbki,
- Możliwość współpracy z zagranicą i wpływy z turystyki zagranicznej,
- Kołowy Europejski Szlak Cystersów,
- Rzeka Wieprza – kajakarstwo,
- Zabytki Gminy Darłowo – Średniowieczny Szlak Cystersów,
- Ukształtowanie terenu – Barzowice,
- Kopalnia borowiny w Dąbkach,
- Rezerwat przyrody Słowińskie Błota,
- Miejsca i zabytki batalistyczne (bunkry i poligon),
- Walory turystyczne (rzeki, jeziora, Morze Bałtyckie, położenie geograficzne),
- Plaża w pn. części gminy,
- Walory krajobrazowo – przyrodnicze,
- Zabytki (Barzowice, Bukowo Morskie, Cisowo) oraz krajobraz kulturowy – zabudowa szachulcowa praktycznie we wszystkich miejscowościach,
- Specyficzny mikroklimat,
- Brak uciążliwego przemysłu,
- Duża powierzchnia lasów sosnowych,
- Czyste powietrze,
- Atrakcyjne tereny dla wędkarzy- jeziora, rz. Wieprza,
- Tereny inwestycyjne do wykorzystania,
- Siedliska dzikiego ptactwa,
- Punkt widokowy (Góra Barzowicka),
- Doskonałe warunki klimatyczne do rozwoju sportów wodnych na jeziorach Bukowo i Kopań (żeglarstwa, windsurfingu, kitesurfingu),
- Bogata historia Ziemi Darłowskiej.

SŁABE STRONY

- Słabe turystycznie wykorzystanie j. Bukowo i j.Kopań,
- Zanedbana przystań żeglarska i rybacka w Dąbkach,
- Niewystarczająca ilość deptaków spacerowych,
- Zły stan dróg dojazdowych do obszarów turystycznych,
- Brak chodników w wielu miejscowościach gminy (w tym turystycznych),
- Brak chodników i dróg w Dąbkach i Wiciu,
- Infrastruktura drogowa: brak ścieżek rowerowych, brak wystarczającej ilości parkingów w miejscowościach turystycznych i nad morzem,
- Brak podjazdów dla osób niepełnosprawnych,
- Brak placów zabaw dla dzieci,
- Brak koncepcji ładu przestrzennego w Dąbkach odpowiadającemu kierunkowi rozwoju tej miejscowości,
- Niedostateczna ilość przejść na plażę zwłaszcza we wschodniej części gminy,
- Słabe oświetlenie miejscowości,
- Zanieczyszczone jeziora,
- Słabo rozwinięta infrastruktura gastronomiczna,
- Niedostateczna promocja turystyczna gminy,
- Brak kanalizacji sanitarnej w wielu miejscowościach turystycznych gminy,
- Sprywatyzowane atrakcyjne miejsca turystyczne uniemożliwiające w wielu miejscach gminy realizację Strategii Rozwoju Turystyki w szerszym wymiarze,

- Niedostateczna informacja turystyczna,
- Niedostateczna ilość miejsc noclegowych w okresie sezonu letniego,
- Niewystarczające instrumenty prawno – instytucjonalne dla zapewnienia bezpieczeństwa na plaży,
- Mała dostępność do plaży z wielu obszarów turystyki pobytowej na terenie gminy,
- Niedostateczny monitoring obszarów turystycznych,
- Oferta imprez kulturalnych i sportowych,
- Oferta gminy w zakresie przyciągania nowych ofert turystycznych,
- Ograniczenia inwestycyjne wynikające z obszaru NATURA 2000,
- Braki w oznakowaniu miejsc atrakcyjnych turystycznie,
- Niedostateczna infrastruktura turystyczna nad jeziorami Bukowo i Kopań,
- Brak sprawnie działającej instytucji kierującej rozwojem turystyki,
- Zła jakość wody w wielu miejscowościach,
- Słabo rozwinięta infrastruktura sportowo – rekreacyjna i kulturalna,
- Niszczenie populacji ryb łososiowatych (kłusownictwo),
- Niedostateczny poziom pozyskiwania funduszy unijnych na cele turystyczne,
- Degradacja flory i fauny,
- Rabunkowe wykorzystanie jeziora Bukowo i jeziora Kopań przez gospodarstwa rybackie,
- Brak publicznej komunikacji wewnętrznej,
- Estetyka wielu miejscowości,
- Zły stan techniczny obiektów budowlanych w wielu obszarach turystycznych,
- Gospodarka odpadami w tym odpadami komunalnymi w sezonie letnim,
- Brak dostępu do jeziora Bukowo od strony miejscowości Bukowo Morskie,
- Niedostateczne oznakowanie ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych
- Brak dostępności do bazy leczniczej uzdrowiska w Dąbkach dla kuracjuszy z zewnątrz (brak domów zdrojowych).

SZANSE

- Zabytki (Starówka Darłowo, pasaż, Zamek Książąt, Kościół Cysterski w Bukowie Morskim),
- Park Wodny w Darłowie,
- Rozwój turystyki aktywnej poprzez rozbudowę ścieżek rowerowych i ciągów pieszych,
- Rozwój turystyki wewnętrznej w Polsce,
- Promocja uzdrowiska w Dąbkach w skali krajowej i międzynarodowej,
- Dobre oznakowanie i informacja turystyczna w zachodniopomorskim,
- Rozwój szlaków kajakowych powiększonych o ofertę turystyczną Gminy Darłowo,
- Położenie w pobliżu Darłowa,
- Promocja Szlaku Cystersów w kraju i zagranicą,
- Różnorodność atrakcji turystycznych w sąsiednich gminach,
- Modernizacja drogi krajowej,
- Całkowita kanalizacja dorzecza Wieprzy i Grabowej,
- Bliskość miasta Koszalin,
- Rozwój komunikacji publicznej,
- Budowa ciągu pieszo – rowerowego przy drodze 203 (od Gleźnówka do Parkowa) i dalej w stronę Ustki.

ZAGROŻENIA

- Zanieczyszczenie środowiska w skali makro,
- Wzrost przestępczości w zachodniopomorskim,
- Ograniczenia kolejnych połączeń komunikacji publicznej,
- Konkurencyjność miejscowości turystycznych zlokalizowanych w sąsiednich gminach,
- Wzmożony ruch samochodów ciężarowych na drodze Koszalin – Darłowo przez Dąbki,
- Wzrost lotów szkoleniowych nad miejscowościami Bobolin i Dąbki,
- Brak realizacji inwestycji turystycznych, w tym ścieżek rowerowych w okresie przebudowy dróg powiatowych i wojewódzkich,
- Spowolnienie wzrostu gospodarczego kraju,
- Niekorzystne zmiany klimatyczne,

- Wzrost cen usług,
- Większa atrakcyjność oferty turystyki zagranicznej,
- Niska jakość usług turystycznych w stosunku do oferty zagranicznej.

3. ZAŁOŻENIA DO STRATEGII ROZWOJU TURYSTYKI W GMINIE DARŁOWO

Przy tworzeniu *Strategii Rozwoju Turystyki dla Gminy Darłowo do roku 2020* przyjęto następujące założenia:

Strategia Rozwoju Turystyki dla Gminy Darłowo do roku 2020 musi być spójna z następującymi dokumentami: Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego oraz Strategią Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim.

Turystyka jest i będzie w nadchodzących latach ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego gminy.

1. Gmina Darłowo posiada największe predyspozycje do rozwoju turystyki uzdrowskiej SPA i Wellness, aktywnej i wypoczynkowej oraz agroturystyki.
2. Podniesienie konkurencyjności Gminy Darłowo jako obszaru turystycznego nastąpi poprzez wzmocnienie istniejącej oferty gminy oraz uzupełnienie jej o nowe formy aktywności turystycznej (t. biznesowa).
3. Prowadzenie monitoringu zjawisk turystycznych w Gminie Darłowo stworzy warunki dla prawidłowego podejmowania decyzji strategicznych dla rozwoju turystyki w tym obszarze.
4. Należy zadbać, aby rozwój turystyki w Gminie Darłowo nie przebiegał z naruszeniem interesów jej mieszkańców ani kosztem utraty komfortu życia osób, dla których ta gmina stała się miejscem stałego pobytu i życia rodzinnego.
5. Należy doprowadzić do zrównoważonego rozwoju wszystkich obszarów turystycznych Gminy w oparciu o położenie nad Morzem Bałtyckim oraz jeziorami Bukowo i Kopań.
6. Nie istnieje możliwość rozłączenia oferty turystycznej miasta Darłowo od oferty turystycznej Gminy. Stąd obszar Miasta i Gminy Darłowo w obszarze rozwoju turystycznego winien być płaszczyzną wspólnych działań promocyjnych i marketingowych, inwestycyjnych, kulturalnych i sportowych, organizowanych przez władze samorządowe i organizacyjne obydwu gmin.

CZĘŚĆ B

CZĘŚĆ STRATEGICZNA

MISJA TURYSTYCZNA GMINY DARŁOWO

Poniższa misja turystyczna Gminy Darłowo odnosząca się do niniejszej *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Darłowo do roku 2020* nawiązuje w sposób bezpośredni do określeń sformułowanych w *Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Darłowo* opracowanej w 2004 roku i pośrednio do Planu Rozwoju Lokalnego na lata 2004-2006 na poziomie programów operacyjnych. Priorytety *Strategii Turystyki w Gminie Darłowo* zgodnie z przyjętymi założeniami zostały w części audytowej powiązane z zapisami *Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020*, a cele strategiczne wraz z kierunkami działania ze *Strategią Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku*.

MISJA

Gmina Darłowo – Nadmorską Gminą Uzdrowiskową z dobrze rozwiniętą bazą wypoczynkową, rekreacyjną i sanatoryjną.

Gmina zrównoważonego⁶⁵ rozwoju opartego o Morze Bałtyckie połączone atrakcyjną ofertą turystyczną jezior nadmorskich i rzek.

Oferta turystyczna spójna z interesami stałych mieszkańców i oczekiwaniami kuracjuszy oraz turystów.

Gmina o dużym udziale zieleni o różnorodnym charakterze, zharmonizowanej z już istniejącym zielonym otoczeniem poprzez aleje spacerowe, ścieżki pieszo – rowerowe, parki zdrojowe i kulturowe i powiększające się zrewitalizowane obszary gminy.

Obszar zintegrowany społecznie i gospodarczo, aktywnie wykorzystujący walory Morza Bałtyckiego, jezior i rzek dla rozwoju różnych atrakcji turystycznych i sportów wodnych.

Gmina Darłowo uczestnikiem klastra turystycznego opartego na walorach i atrakcjach turystycznych gmin obszaru nadmorskiego i wydmowego Pomorza Środkowego - enklawy rezerwatów przyrody i zabytków dziedzictwa kulturowego.

Dla zbudowania *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Darłowo* konieczne jest sformułowanie priorytetów, celów szczegółowych wraz z kierunkami działań oraz projektów z konkretnymi zadaniami do wykonania, opartych na analizie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych występujących w otoczeniu gminy.

Część strategiczna niniejszego dokumentu została podzielona na kilka podrozdziałów.

Pierwszą część stanowi zestawienie tabelaryczne odnoszące się do poszczególnych priorytetów rozwoju, celów szczegółowych wraz z kierunkami działania (Tab. 32). Do każdego priorytetu wskazano powiązania z celami zapisanymi w *Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020* natomiast dla każdego celu szczegółowego wskazano powiązania z celami operacyjnymi *Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku*. Należy tutaj zwrócić uwagę, że turystyka jest bezpośrednio powiązana z co najmniej czterema celami *Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020* tj.

Priorytet: Konkurencyjność gospodarki

Cel 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania
1.2. Rozwój i promocja produktów turystycznych regionu

Priorytet: Aktywność gospodarcza

Cel 2: Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego
2.2. Popieranie rozwoju produktów lokalnych i usług

⁶⁵ Zrównoważony rozwój (inaczej ekorozwój) - doktryna ekonomii politycznej

Priorytet: Ochrona środowiska i gospodarka zasobami

Cel 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami

- 4.1. Usuwanie skutków i przeciwdziałanie degradacji środowiska
- 4.2. Zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów i zasobów środowiska przyrodniczego
- 4.3. Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi regionu, efektywne wykorzystanie zasobów i odnawialnych źródeł energii
- 4.4. Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych

Priorytet: Integracja społeczna

Cel 6: Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu

- 6.6. Rozwój sportu i rekreacji, promocja zdrowego stylu życia.

W drugiej części omówiono każde zadanie odnoszące się do niniejszej *Strategii* przyporządkowane zidentyfikowanym programom operacyjnym, których nazwy wzięły swój początek od tytułów kierunków działania i celów szczegółowych. Przedstawiono je w formie tabelarycznej, uwzględniając następujące informacje:

- powiązanie z programem operacyjnym i projektem,
- tytuł zadania i jednostka odpowiedzialna za proces przygotowawczy lub jednostka zgłaszająca,
- przewidywane koszty,
- źródła finansowania.

Na trzecią część składają się: ocena Gminy Darłowo i jej zdolności do realizacji zamierzeń inwestycyjnych i organizacyjnych w kolejnych latach w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007 - 2013.

Zadania zamieszczone w tabelach programów operacyjnych powstały w następujący sposób:

- Niektóre z poniżej wymienionych zadań są już w trakcie realizacji i znajdują swoje odzwierciedlenie w dokumentach finansowych gminy.
- Jeszcze inne są zupełnie nowe. Do tej ostatniej grupy zadań należą przede wszystkim bardzo istotne i zarazem pilne inicjatywy, które winny być podjęte, jeżeli ma się zwiększyć tempo rozwoju turystyki w Gminie Darłowo. Nowe zadania powstały na skutek złożonych wniosków przedsięwzięć inwestycyjnych przez podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, radnych Gminy Darłowo, sam Urząd Gminy i jednostki mu podległe oraz autorów Strategii jako propozycja uzupełniająca do przyjętych priorytetów i celów szczegółowych. Wnioski te będą uzupełniane w terminie do 30 września każdego roku.

SŁOWNICZEK

KLASTER to znajdująca się w geograficznym sąsiedztwie grupa przedsiębiorstw i powiązanych z nimi instytucji zajmujących się określoną dziedziną, połączona podobieństwami i wzajemnie się uzupełniająca. Kłaster winien spełniać następujące cztery kryteria:

- bliskość przestrzenna
- powiązania
- współpraca
- masa krytyczna

KLASTER TURYSTYCZNY to znajdująca się w geograficznym sąsiedztwie grupa przedsiębiorstw i powiązanych z nimi instytucji zajmujących się wytwarzaniem i dystrybucją produktów turystycznych w oparciu o lokalne lub regionalne walory turystyczne, połączona podobieństwami i wzajemnie się uzupełniająca.

PRODUKT TURYSTYCZNY⁶⁶ – jest to wszystko, co turyści kupują oddzielnie (np. transport, zakwaterowanie) lub w formie pewnego zestawu (pakietu) usług (*sensu stricto*), a także kompozycja tego, co turyści robią oraz walorów urządzeń i usług, z których w tym celu korzystają (*sensu largo*). Z punktu widzenia turysty produkt turystyczny obejmuje całość przeżytego doświadczenia od chwili opuszczenia domu do chwili powrotu. Kryterium wyróżniania produktów turystycznych mogą stanowić m.in. motywy przyjazdów turystycznych. Produktem turystycznym w tym wypadku będzie zestaw atrakcji turystycznych, infrastruktury oraz usług związanych z realizacją celów przyjazdu.

Diagnoza, przy uwzględnieniu przyjętej wizji rozwoju turystyki w Gminie Darłowo, stała się podstawą podjęcia prac nad częścią strategiczną opracowania i punktem odniesienia przy określaniu priorytetów i celów szczegółowych, które mają przybliżyć realizację wizji.

W niniejszym opracowaniu zastosowano następującą strukturę planu strategicznego:

Misja turystyczna Gminy Darłowo

Misja jest elementem, który ma motywować do podejmowania działań. Jednocześnie pełni funkcję integrującą dla różnych, często będących w sprzeczności interesów, środowisk życia gospodarczego i społecznego, skupionych wokół pewnej wiodącej dziedziny. Niniejsza Misja jest oparta na długofalowej osi, która została wyodrębniona w *Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020*.

Priorytety

Priorytety rozwoju są to główne obszary działań, jakie powinny być podjęte w ciągu okresu objętego *Strategią*. Inaczej można powiedzieć, że są to „kamienie milowe”, na bazie, których powinna zostać zbudowana sfera działalności rozwojowej. Efektem prac panelowych oraz szerokich analiz uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych wyodrębniono trzy priorytety rozwoju turystyki w Gminie Darłowo.

Cele szczegółowe

Cele szczegółowe pokazują działania, które odnoszą się do polityki średniookresowej (3-4 lata). Są drogowskazami popartymi narzędziami i sposobami wspierania rozwoju turystyki w mieście.

Kierunki działania

Wyznaczają kierunki realizacji celów szczegółowych stanowiąc podstawę do formułowania konkretnych programów operacyjnych będących już zbiorem projektów i zadań z określonej dziedziny zagadnień społeczno - gospodarczych mających bezpośredni wpływ na turystykę. Dla kierunków wyodrębniono również wskaźniki produktu i rezultatu, które pozwolą na bieżącą weryfikację zadań wyodrębnionych w *Strategii*. Jednocześnie należy zaznaczyć, że taki układ charakterystyki każdego kierunku (w tym zastosowane wskaźniki oceny), odpowiada logice konstruowania matryc projektów do funduszy UE.

⁶⁶ Definicja produktu turystycznego wraz z rodzajami za: Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., *Produkt turystyczny albo jak organizować poznanie świata*, Wyd. Uniw. Łódzkiego, Łódź 2002, s. 12, 53-55.

Programy operacyjne

Jest to zbiór zadań wkomponowanych w większe projekty, które obejmując jedną konkretną dziedzinę (sektor turystyki) podporządkowane są określonym celom szczegółowym, przez co wypełniają te cele treścią konkretnych i zaplanowanych w czasie projektów.

Zadania

Realizacji celów szczegółowych niniejszej *Strategii* służą konkretne zadania. Są one bazą do wdrażania zapisów niniejszego dokumentu. Każde zadanie zostało szczegółowo opisane pod kątem etapów ich realizacji, przewidywanych kosztów poszczególnych działań oraz możliwości ich finansowania, jednostek (instytucji) odpowiedzialnych za wdrożenie.

PRIORYTETY, CELE STRATEGICZNE, KIERUNKI DZIAŁANIA

Tabela 32 Priorytety, cele szczegółowe i kierunki działania Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Darłowo do roku 2020.

PRIORYTET 1: ROZWÓJ OBSZARÓW TURYSTYCZNYCH

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020; **Priorytet: Konkurencyjność gospodarki oraz Priorytet: Aktywność gospodarcza**

CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
<p>1.1. Tworzenie warunków na rzecz budowy infrastruktury turystycznej.</p> <p>Powiązania ze Strategią Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 – <u>Obszar priorytetowy 4</u> – <u>Kształtowanie przestrzeni turystycznej</u></p>	<p>1.1.1. Stworzenie projektów i przedsięwzięć umożliwiających rozwój sportów wodnych w oparciu o dostępne tereny nad jeziorami Bukowo i Kopań.</p> <p><i>Opis: Przede wszystkim założeniem tego kierunku jest budowanie infrastruktury przyjeziornej (przystanie, pomosty) dla uruchomienia zaplecza dla szkółek żeglarskich, windsufing'u. Budowa stanic przyrzecznych i miejsc parkingowych oraz wytyczanie szlaków turystyki kajakowej.</i></p>
	<p>1.1.2. Budowa sieci parkingów z uwzględnieniem potrzeb ruchu turystycznego.</p> <p><i>Opis: Słabą stroną miejscowości turystycznych w Gminie Darłowo jest mała ilość miejsc parkingowych w sezonie letnim, dlatego proponuje się utworzenie projektu rozwiązującego ten problem z wyłonionym zgodnie z ustawą o partnerstwie publiczno – prywatnym partnerem prywatnym i z dopuszczeniem możliwości budowy parkingu położonego na obrzeżach miejscowości, co wymaga nowych zapisów w Planie Zagospodarowania Przestrzennego. Miejsca parkingowe to problem nie tylko miejscowości nadmorskich, ale w szczególności turystycznych obszarów przyjeziornych i przyrzecznych.</i></p>
	<p>1.1.3. Rewitalizacja zespołów urbanistycznych na trasie Średniowiecznego Szlaku Cystersów.</p> <p><i>Opis: Zabudowa takich miejscowości jak Porzecze, Krupy, Jeżyce, Dobieślów, Cisowo, Barzowice, Kopnica, Stary Jarosław, ale również częściowo Żukowo Morskie, Gleźnowo, Domaślawice, Słowino, Wiekowice, pojedynczo w Bobolinie, Boryszewie, Zagórzynie, Kowalewiczach to obiekty o konstrukcji szachulcowej (ryglowej). Tworzą one niepowtarzalną atmosferę do której Igną turyści, zżaknieni chęcią zamieszkania w takich obiektach, dlatego m.in. program Leader następcą Leadera+ daje szansę na sfinansowanie renowacji tego typu obiektów i jest to wielka turystyczna szansa dla Gminy Darłowo.</i></p>

CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
	<p>1.1.4. Budowa infrastruktury turystycznej obszarów przyjeziornych.</p> <p><i>Opis: Trudna dostępność do jeziora Kopań wymaga działań (uzgodnień) na rzecz dostępności jego turystycznych obszarów z właścicielami poszczególnych nieruchomości i budowy zaplecza ogólnie dostępnej infrastruktury turystycznej. W przypadku j. Bukowo intencją tego kierunku jest budowa przystani i rozbudowa nabrzeża z plażami i z pomostami, wypożyczalniami sprzętu, miejscami (stanicami) dla turystów, oraz parkingów oddalonych od linii brzegowej jeziora tak aby rozwój sportów wodnych przebiegał bez przeszkód i był alternatywą leżenia na plaży nadmorskiej przy jednoczesnej kompatybilności tych dwóch ofert.</i></p>
	<p>1.1.5. Stworzenie domeny turystycznej opartej na jeziorze Bukowo i mierzei Bukowskiej z wykorzystaniem infrastruktury turystycznej miejscowości Dąbki.</p> <p><i>Opis: Ideą tego kierunku jest połączenie j. Bukowo i plaż Morza Bałtyckiego ofertą turystyczną poprzez m.in. przedłużenie szlaku rowerowego na mierzei Bukowskiej, uaktywnienie turystyczne Dąbkowic poprzez wytyczenie szlaku konnego przy jednoczesnym wykorzystaniu już istniejącej infrastruktury Dąbek. Ponadto j. Bukowo swą bazą turystyczną winno uczynić Bukowo Morskie poprzez: ścieżkę rowerową – do kościoła Cystersów, wieżę widokową, nowy parking, lapidarium, przystanie, rozwiniętą wodną komunikację (statek) i rozbudowę nabrzeża.</i></p>
	<p>1.1.6. Budowa infrastruktury turystycznej uaktywniającej obszary turystyczne wokół rzek przepływających przez Gminę Darłowo.</p> <p><i>Opis: Głównym przesłaniem tego kierunku jest budowa stanic przyrzecznych, parkingów, pomostów rzecznych, przystani kajakowych. Celem jest sprawne zorganizowanie ruchu turystycznego wokół rzek przepływających przez Gminę Darłowo i podniesienie ich atrakcyjności turystycznej.</i></p>
	<p>1.1.7. Tworzenie i realizacja projektów budowy i rozbudowy infrastruktury technicznej miejscowości Dąbki i Wicie.</p> <p><i>Opis: Głównym przesłaniem tego kierunku jest budowa i przebudowa ciągów komunikacyjnych pieszo – jezdnych, ścieżek rowerowych oraz uzbrajanie tych terenów w infrastrukturę ochrony środowiska - sieci wodno - kanalizacyjnej.</i></p>
	<p>1.1.8. Rewitalizacja i budowa nowych ciągów komunikacyjnych w kierunku zwiększenia dostępności usług turystycznych.</p> <p><i>Opis: Istotą tego kierunku jest budowa i przebudowa dróg wewnętrznych, dróg dojazdowych, usprawniających dotarcie do już aktywnych obszarów turystycznie.</i></p>

CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
	<p>1.1.9. Działanie na rzecz poprawy dostępności infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.</p> <p><i>Opis: Zamierzeniem tego kierunku jest budowa ogólnie dostępnych i otwartych obiektów sportowych w obszarach turystycznych tj.: boiska sportowe, korty tenisowe, pola do mini golfa, przystanie wodne, ścieżki rowerowe, promenady, szlaki konne itp.</i></p>

Zidentyfikowane programy operacyjne dla celu 1.1. (cytowane programy operacyjne wraz z projektami i zadaniami znajdują się w rozdziale pn. Programy Operacyjne).

Program nr 1⁶⁷

Program budowy i modernizacji infrastruktury technicznej podnoszącej jakość usług turystycznych

Program nr 4

Program budowy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej zwiększającej ofertę turystyczną gminy i przyczyniającą się do wzrostu ilości turystów poza sezonem letnim

Program nr 9

Program budowy i rozwoju nowoczesnej infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej

<p>1.2. Podejmowanie intensywnych działań marketingowych i promocyjnych obszarów turystycznych Gminy Darłowo.</p> <p><i>(Powiązania ze Strategią Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 - Obszar priorytetowy 3 – Wsparcie marketingowe</i></p>	<p>1.2.1. Promocja przygotowanych obszarów inwestycyjnych pod zabudowę turystyczną.</p> <p><i>Opis: Głównym przesłaniem tego kierunku jest przygotowanie profesjonalnej oferty terenów inwestycyjnych pod zabudowę turystyczną. Celem tych działań jest zwiększenie oferty turystycznej i podniesienie jakości usług turystycznych.</i></p> <p>1.2.2. Promocja potencjału gminy sprzyjającego rozwojowi gospodarstw agroturystycznych.</p> <p><i>Opis: Istotą tego kierunku jest zwiększenie potencjału miejsc noclegowych i usług świadczonych przez gospodarstwa agroturystyczne w oparciu o istniejące walory przyrodniczo – krajobrazowe, specyficzną zabudowę o charakterze ryglowym i historyczne tradycje Średniowiecznego Szlaku Cystersów.</i></p> <p>1.2.3. Aktywny udział w tworzeniu i promocji projektów i zamierzeń inwestycyjnych opartych o partnerstwo publiczno - prywatne zwiększających ofertę turystyczną gminy.</p> <p><i>Opis: Główną przesłanką tego kierunku jest stworzenie podstaw do zawierania umów partnerstwa publiczno - prywatnego przy realizacji inwestycji turystycznych, w oparciu o istniejącą ustawę, z ewentualnym wykorzystaniem wsparcia Funduszy Strukturalnych UE.</i></p>
--	---

Zidentyfikowane programy operacyjne dla celu 1.2.

Program 6

Program promocji Gminy Darłowo

⁶⁷ Numeracja programów jest zgodna z kartami Programów Operacyjnych zamieszczonych w rozdziale: Programy Operacyjne stąd programy przypisane poszczególny, celom szczegółowym nie posiadają kolejnych po sobie następujących numerów.

PRIORYTET 2: WZMOCNIENIE POZYCJI GMINY DARŁOWO NA RYNKU TURYSTYCZNYM.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020; **Priorytet: Konkurencyjność gospodarki**

CELE SZCZEGÓŁOWE	KIERUNKI DZIAŁANIA
<p>2.1. Podniesienie konkurencyjności wiodących produktów turystycznych Gminy. Powiązania ze <i>Strategią Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015</i> - Obszar priorytetowy 1 – Rozwój markowych produktów turystycznych regionu</p>	<p>2.1.1. Organizacja imprez o znaczeniu ponadlokalnym skierowanych do wybranej grupy klientów.</p> <p><i>Opis: Ideą tego kierunku jest stworzenie cyklicznych imprez sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych przez cały okres sezonu letniego oraz poza sezonem (dla jego przedłużenia). Imprezy te winny opierać się w takim samym stopniu o potencjał turystyczny wybrzeża Morza Bałtyckiego oraz jezior znajdujących się na terenie Gminy Darłowo. Przykładem mogą być zawody windsurfingowe, zawody żeglarskie (regaty), spływy kajakowe, zawody wędkarskie, koncerty artystyczne, występy zespołów regionalnych, jarmarki, festiwale itp.</i></p>
	<p>2.1.2. Wzbogacenie oferty Dąbek w zakresie turystyki zdrowotnej (uzdrowiskowej).</p> <p><i>Opis: Ideą tego kierunku jest zwiększenie zakresu usług uzdrowiskowych o szeroką gamę oferty świadczeń rehabilitacyjnych i leczniczych w oparciu o istniejące zasoby naturalne i mikroklimat.</i></p>
	<p>2.1.3. Działanie na rzecz rozwoju turystyki rekreacyjnej oraz w kierunku alternatywnych całorocznych usług typu SPA i Wellness.</p> <p><i>Opis: Ideą tego kierunku jest stworzenie oferty uzupełniającej dla usług uzdrowiskowych poprzez zwiększenie potencjału oferty turystycznej opartej na świadczeniach typu SPA i Wellness połączonej z rekreacją np. Nordic Walking.</i></p>
	<p>2.1.4. Działanie na rzecz budowy bazy wykwalifikowanej kadry obsługi ruchu turystycznego.</p> <p><i>Opis: Głównym przesłaniem tego kierunku jest stworzenie własnego zaplecza dobrze wykształconej kadry obsługi ruchu turystycznego w oparciu o szkolenia pracowników bezpośrednio u usługodawców, jak i szkolenia organizowane poza sezonem turystycznym przez Lokalną Organizację Turystyczną.</i></p>

Zidentyfikowane programy operacyjne dla celu 2.1.

Program nr 7 Program szkolenia wykwalifikowanych kadry obsługi turystycznego

Program nr 8 Program podnoszenia jakości usług turystycznych na terenie Gminy Darłowo

Program nr 10 Program wzmocnienia pozycji Gminy Darłowo na rynku turystycznym

<p>2.2. Wykreowanie nowych produktów turystycznych.</p> <p>(Powiązania ze <i>Strategią Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015</i> - Obszar priorytetowy 1 – Rozwój markowych produktów turystycznych regionu)</p>	<p>2.2.1. Stworzenie warunków dla rozwoju sportów wodnych.</p> <p><i>Opis: Istotą tego zamierzenia jest stworzenie u potencjalnych turystów wrażenia, że Gmina Darłowo z uwagi na specyficzną ofertę turystyczną opartą o połączenie wód jezior i Morza Bałtyckiego jest centrum sportów wodnych. Oferta sportów wodnych winna łączyć ze sobą Morze Bałtyckie z jeziorami Bukowo i Kopań, np. poprzez wypożyczalnię sprzętu wodnego, szkółki żeglarskie i windsurfingowe oraz tereny do uprawiania sportów ekstremalnych.</i></p>
--	--

CELE SZCZEGÓŁOWE	KIERUNKI DZIAŁANIA
	<p>2.2.2. Budowa produktu turystycznego opartego na agroturystyce i Średniowiecznym Szlaku Cystersów.</p> <p><i>Opis: Głównym przesłaniem tego kierunku jest zwiększenie oferty agroturystycznej połączonej z utworzeniem parku kulturowego opartego na historycznym Średniowiecznym Szlaku Cystersów (odtworzenie starych zawodów, rzemiosła, zespoły muzyczne).</i></p> <p>2.2.3. Przygotowanie oferty turystycznej w oparciu o potrzeby rynku związane z tzw. turystyką biznesową.</p> <p><i>Opis: W ostatnich latach widać wyraźnie coraz większe zainteresowanie tzw. turystyką biznesową. Jest to forma połączenia aktywnego odpoczynku z pracą w grupach biznesowych i uczestniczenie w szkoleniach i konferencjach. Wymogiem jest zapewnienie odpowiedniego standardu zakwaterowania połączonego z łatwym dostępem do sal konferencyjnych z pełnym wyposażeniem audiowizualnym. Tego typu obiekty winny posiadać łatwy dostęp do Internetu. Obiekty turystyczne Gminy Darłowo w części lub w pełni spełniają te warunki. Stąd oprócz oferty turystycznej winna być skierowana do obecnych usługodawców kampania promocyjna na rzecz dostosowania istniejących obiektów turystycznych do wymogów turystyki biznesowej.</i></p> <p>2.2.4. Tworzenie oferty turystycznej w oparciu o zainteresowania turystów sportami ekstremalnymi i turystyką alternatywną.</p> <p><i>Opis: Ukształtowanie terenu pasa nadmorskiego Gminy Darłowo predestynuje właścicieli obiektów turystycznych do budowania ofert dla tej grupy turystów, którzy znajdują relaks w uprawianiu sportów ekstremalnych, takich jak wspinaczki, motolotniarstwo, kolarstwo przełajowe, kąpiele morskie od września do kwietnia.</i></p> <p>2.2.5. Opracowanie propozycji tematycznych zwiedzania i aktywnego korzystania z zasobów przyrodniczych Gminy Darłowo.</p> <p><i>Opis: Znajomość zasobów przyrodniczych i dostępnych form ich zwiedzania wśród odwiedzających gminę jest niewielka. Stąd istnieje konieczność opracowania pakietów tematycznych z włączeniem istniejących tras pieszo – rowerowych, ścieżek przyrodniczych przebiegających przez niezwykle bogate obszary przyrody chronionej oraz włączenie tych pakietów do oferty turystycznej biur podróży i lokalnych przewodników.</i></p> <p>2.2.6. Tworzenie oferty turystycznej skierowanej do dzieci i młodzieży oraz rodzin z dziećmi.</p> <p><i>Opis: Wyjazdy rodzinne stanowią znaczny procent wśród turystów odwiedzających Gminę Darłowo. Dlatego koniecznym jest wzbogacenie infrastruktury turystycznej gminy o miejsca spełniające wymagania wypoczynku rodzinnego dla rodzin przyjeżdżających z małymi dziećmi (plac zabaw, ogródki jordanowskie) jak również o infrastrukturę sportową ogólnie dostępną (korty tenisowe, boiska sportowe itp.)</i></p>

Zidentyfikowane programy operacyjne dla celu 2.2.

Program nr 3 Program modernizacji istniejących i tworzenia nowych obszarów turystycznych

Program nr 5 Program budowy nowych marek i produktów turystycznych

CELE SZCZEGÓŁOWE	KIERUNKI DZIAŁANIA
<p>2.3. Promocja produktów oraz walorów turystycznych</p> <p>(Powiązania ze <i>Strategią Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 - Obszar priorytetowy 5 – Wsparcie instytucjonalne i budowa systemów rozwijających turystykę</i>)</p>	<p>2.3.1. Różnorodna, ukierunkowana działalność promocyjna na rynek zewnętrzny i wewnętrzny.</p> <p><i>Opis: Istnieje potrzeba opracowania Strategii Promocji Gminy Darłowo, z której wynikałyby kierunki promocji i działania marketingowe, jakie gmina winna realizować w poszczególnych latach zarówno na rynku krajowym, jak i poza granicami kraju. Zadanie to winno zostać powierzone powołanej Lokalnej Organizacji Turystycznej lub Pełnomocnikowi ds. Turystyki, który działałby przy Wójcie Gminy Darłowo.</i></p>
	<p>2.3.2. Nawiązanie bardziej efektywnej współpracy z gminą partnerską i nawiązanie nowych kontaktów zagranicznych w celu wymiany doświadczeń i wspólnej promocji produktów.</p> <p><i>Opis: Gmina Darłowo prowadzi dosyć ograniczoną współpracę z gminami zagranicznymi (ogranicza się to do kontaktu z jedną gminą i nie prowadzi kontaktów z gminami polskimi, np. w części południowej naszego kraju). Sytuacja ta winna się przełożyć na wzrost efektów promocyjnych celem zwiększenia współpracy międzynarodowej i nawiązania kontaktu z polskimi gminami. Tym zdarzeniom winno również towarzyszyć wyznaczenie kierunków rozwoju współpracy międzynarodowej pod kątem efektywnej promocji turystycznej.</i></p>
	<p>2.3.3. Współpraca z przedsiębiorstwami turystycznymi sektora MSP w zakresie promocji ich ofert.</p> <p><i>Opis: Dobra kondycja przedsiębiorstw sektora turystycznego w gminie jest równoznaczna z rozwojem gospodarczym gminy. Dlatego koniecznym wydaje się wypracowanie wspólnych projektów promujących zarówno walory turystyczne gminy jak i jej potencjał oparty na realnych ofertach usług oferowanych przez sektor MSP (wspólny udział w targach, promocja oferty publicznej przez sektor prywatny i odwrotnie).</i></p>
	<p>2.3.4. Monitoring skuteczności działań promocyjnych podejmowanych przez gminę.</p> <p><i>Opis: Wszelkie działania promocyjne, jakie podejmuje gmina i jej służby winny mieć na samym wstępie określone wskaźniki produktu i rezultatu według zasad określonych w RPO lub adekwatnych dokumentach związanych z procedurami określającymi monitoring podjętych działań. Tylko wtedy można będzie ocenić wartość poniesionych nakładów na promocję w stosunku do rzeczywistych mierzalnych produktów i rezultatów w obszarze turystycznym.</i></p>
<p>Zidentyfikowane programy operacyjne dla celu 2.3. Program nr 6 Program promocji Gminy Darłowo Program nr 2 Program budowania wizerunku Gminy Darłowo</p>	

PRIORYTET 3: TWORZENIE WARUNKÓW NA RZECZ ROZWOJU RÓŻNYCH FORM PARTNERSTWA W REALIZACJI INICJATYW, PROJEKTÓW I ZADAŃ PROTURYSTYCZNYCH.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020; **Priorytet: Aktywność gospodarcza**

CELE SZCZEGÓŁOWE	KIERUNKI DZIAŁANIA
<p>3.1. Wspieranie podmiotów życia społecznego i gospodarczego Gminy Darłowo w zakresie rozwoju turystyki.</p> <p>(Powiązania ze <i>Strategią Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do 2015 - Obszar priorytetowy 5 – Wsparcie instytucjonalne i budowa systemów rozwijających turystykę</i></p>	<p>3.1.1. Przystąpienie Gminy Darłowo do Lokalnej Organizacji Turystycznej i zaktywizowanie działań promocyjnych i informacyjnych organizowanych z gminami turystycznymi Ziemi Darłowskiej.</p> <p><i>Opis: Lokalna Organizacja Turystyczna mieszcząca się w Darłowie powinna być jednostką silną kadrowo i wyposażoną w odpowiednie środki finansowe dla prowadzenia szerokiego zakresu działalności polegającej nie tylko na promocji, organizowaniu działań marketingowych, ale również na prowadzeniu bieżących analiz rynku turystycznego, zmieniających się potrzeb klientów oraz przeprowadzaniu badań ankietowych turystów i właścicieli oferty turystycznej poszczególnych miejscowości oraz organizowaniu powiązań interesów branży turystycznej w gminie.</i></p> <p>3.1.2. Utworzenie Darłowskiego Klastra Turystycznego.</p> <p><i>Opis: To kolejne zadanie dla LOT we współpracy z samorządami lokalnymi otaczającymi Gminę Darłowo polegające na identyfikacji potrzeb aktorów sceny na jakiej dzieją się zdarzenia z branży turystycznej i tworzenie warunków do budowy związków gospodarczych i przepływu kapitału między tymi podmiotami dla ich szybszego wzrostu i podniesienia opłacalności ich funkcjonowania na rynku.</i></p>

Zidentyfikowane programy operacyjne dla celu 3.1.

Program 6

Program promocji Gminy Darłowo

<p>3.2. Zwiększenie konkurencyjności i potencjału przedsiębiorstw turystycznych działających na terenie gminy.</p> <p>Powiązania ze <i>Strategią Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015– Obszar priorytetowy 5 – Wsparcie instytucjonalne i budowa systemów rozwijających turystykę</i></p>	<p>3.2.1. Wsparcie działań mających na celu rozwój lokalnych zrzeszeń, stowarzyszeń działających w sektorze turystyki.</p> <p><i>Opis: Nieodzownym elementem rozwoju turystyki jest dobrze funkcjonująca grupa organizacji pozarządowych tworząca klimat i bardzo często również realne projekty przyczyniające się do wzrostu atrakcyjności turystycznej gminy. Dlatego koniecznym byłoby włączenie jak największej grupy przedstawicieli tych organizacji w bezpośrednie zarządzanie tym obszarem na terenie gminy. Zwłaszcza, że jak wykazał audyt turystyczny na terenie gminy istnieją pozarządowi partnerzy działający w obszarze turystycznym.</i></p> <p>3.2.2. Realizacja programu doradztwa dla MSP działających w sektorze turystyki.</p> <p><i>Opis: Powodzenie rozwoju branży turystycznej opartej na ofercie MSP zależy w dużej mierze od przygotowania właścicieli poszczególnych ofert turystycznych szczególnie w zakresie zarządzania jak i tworzenia projektów umożliwiających absorpcję środków funduszy strukturalnych. Dlatego koniecznym jest organizowanie dla sektora MSP szkoleń otwartych i ogólnie dostępnych przez gminę i nowopowstały LOT oraz przez Bałtycką Organizację Turystyczną.</i></p>
---	---

Zidentyfikowane programy operacyjne dla celu 3.2.

Program 6

Program promocji Gminy Darłowo

WARUNKI REALIZACJI STRATEGII

Realizacja Strategii opierać się będzie na:

- podejmowaniu działań wynikających z założonych celów zgodnie z kompetencjami samorządu określonych ustawą o samorządzie gminnym,
- działaniach opartych na partnerstwie publiczno – publicznym (samorząd – samorząd, samorząd – rząd),
- działaniach opartych na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego (z udziałem prywatnych inwestorów),
- na koordynacji i aktywnym zaangażowaniu się w działaniach stricte prywatnych (kapitał prywatny) w przypadku realizacji zamierzeń wypełniających cele Strategii.

Warunki realizacji strategii:

- zachowanie i ochrona wartości antropogenicznych i przyrodniczych,
- zachowanie istniejących więzi społecznych,
- stosowanie zasad zrównoważonego rozwoju turystyki.

Struktura alokacji środków dla realizacji programów strategicznych

Środki na realizację priorytetów, zadań i działań określonych w *Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Darłowo do roku 2020* podzielono na następujące źródła finansowania:

- 1) Środki własne (Budżet Gminy Darłowo i budżety jednostek organizacyjnych gminy),
- 2) Skarb Państwa (środki celowe w poszczególnych ministerstwach, a w szczególności Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Sportu, Ministerstwa Ochrony Środowiska, Ministerstwa Infrastruktury w tym zarządzane przez te ministerstwa Programy Operacyjne),
- 3) Środki Unii Europejskiej (Fundusze Strukturalne, w tym przede wszystkim poprzez Regionalne Programy Operacyjne),
- 4) Pozaunijne fundusze celowe w ramach Szwajcarskiego Mechanizmu Finansowego.
- 5) Kapitał prywatny i środki własne (w ramach Partnerstwa Publiczno – Prywatnego),
- 6) Kapitał prywatny (środki inwestorów prywatnych).

W kolejnym rozdziale skupiono się szczególnie na omówieniu dostępnych środków wymienionych w pkt. 3 i 4.

Przyjęto następującą chronologię omawiania środków:

1. Środki istniejące w ramach budżetu wsparcia finansowego ze strony UE w latach 2007 – 2013.
2. Środki najbardziej dostępne w aktualnym systemie pomocy zewnętrznej (Szwajcarski Mechanizm Finansowy).

ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

SZWAJCARSKI MECHANIZM FINANSOWY.

Unia Europejska i Szwajcaria podpisały umowę o finansowym wsparciu nowych państw członkowskich. Celem wsparcia ma być zmniejszenie przepaści ekonomicznej i społecznej występującej pomiędzy starymi i nowymi państwami UE. Najwięcej środków otrzyma Polska (49 proc. zarezerwowanej kwoty, czyli ponad 312 mln euro). W dalszej kolejności znajdują się Węgry (13,1 proc.), Czechy (11 proc.), Litwa (7,1 proc.), Słowacja (6,7 proc.), Łotwa (6 proc.), Estonia (4 proc.), Słowenia (2,2 proc.), Cypr (0,6 proc.) oraz Malta (0,3 proc.). Wnioski o dotacje będzie można składać w drugiej połowie 2008 roku. Dofinansowanie będą mogły otrzymać m.in. projekty z zakresu bezpieczeństwa, stabilności i wspierania reform, rozwoju infrastruktury i ochrony środowiska oraz promocji sektora prywatnego i rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego.

Z punktu widzenia obszaru turystycznego tylko dwa mogą mieć ewentualny wpływ na finansowanie przedsięwzięć w ramach montażu finansowego.

Priorytet 2. Infrastruktura i środowisko

- modernizacja zasadniczej infrastruktury dla wykorzystania energii i wody pitnej, utylizacji ścieków oraz usuwania śmieci,
- transport publiczny,
- poprawa warunków środowiska, redukcja szkodliwych emisji, rozwój i egzekwowanie standardów,
- usuwanie toksycznych odpadów, planowanie przestrzenne na poziomie miejskim, regionalnym i narodowym,
- różnorodność i ochrona natury.

Priorytet 3. Promocja sektora prywatnego

- rozwój sektora prywatnego z naciskiem na małe i średnie przedsiębiorstwa,
- zachęcanie do uprawy ekologicznej; zachęcanie do produkcji przemysłowej, pozostającej w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- poprawa regulacji sektora finansowego,
- ochrona własności intelektualnej.

Podstawowym wymogiem stawianym potencjalnym beneficjentom przez rząd Szwajcarii jest wkład własny na poziomie min. 40%. Oznacza to, że 60% inwestycji pokryje Szwajcarski Mechanizm Finansowy. Odstępstwem są tutaj programy wzmocnienia instytucjonalnego oraz programy realizowane przez organizacje pozarządowe. Te programy bowiem będą mogły być finansowane w całości ze środków Funduszu.

II. Fundusze Strukturalne UE na lata 2007 – 2013

Wszystkie działania z zakresu turystyki w kontekście Narodowej Strategii Spójności (bez względu na rodzaj programu operacyjnego) mają na celu zwiększenie udziału tego sektora w tworzeniu dochodu narodowego i zatrudnieniu, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. Powinny się one także przyczyniać do wzrostu atrakcyjności turystycznej i gospodarczej regionów.

TURYSTYKA W REGIONALNYM PROGRAMIE OPERACYJNYM WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO NA LATA 2007-2013

Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013 skupia się na 8 priorytetach rozwoju:

1. Gospodarka – Innowacje – Technologie

2. Rozwój infrastruktury transportowej i energetycznej
3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego
4. Infrastruktura ochrony środowiska
5. **Turystyka, kultura i rewitalizacja**
6. Rozwój funkcji metropolitalnych
7. Rozwój infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia
8. Pomoc techniczna

Priorytet związany z rozwojem turystyki:

Oś priorytetowa 5

Cel główny: podniesienie atrakcyjności województwa poprzez rozwój turystyki, kultury oraz rewitalizację obszarów zdegradowanych

Cele szczegółowe:

- stworzenie i rozwój regionalnych i ponadregionalnych produktów turystycznych wpływających na wydłużenie sezonu turystycznego
- wzrost atrakcyjności turystycznej i kulturalnej regionu
- rewitalizacja i pobudzenie gospodarcze obszarów problemowych

Działania i poddziałania:

DZIAŁANIE 5.1. INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA

Poddziałanie 5.1.1. Infrastruktura turystyki

Poddziałanie 5.1.2. Regionalny system informacji turystycznej oraz rozwój produktów turystycznych

DZIAŁANIE 5.2. ROZWÓJ KULTURY – OCHRONA I ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Poddziałanie 5.2.1 Rozwój i odtworzenie infrastruktury kultury wraz z systemem informacji kulturalnej

Poddziałanie 5.2.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowego

DZIAŁANIE 5.3. ŚCIEŻKI ROWEROWE

DZIAŁANIE 5.4. PROMOCJA, OCHRONA I WALORYZACJA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO

Poddziałanie 5.4.1. Promowanie walorów przyrodniczych

Poddziałanie 5.4.2 Ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego

DZIAŁANIE 5.5. REWITALIZACJA OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH

W ramach osi priorytetowej wspierane będą projekty związane z budową oraz rozbudową infrastruktury turystycznej, m.in. w zakresie: turystyki wodnej, golfowej, biznesowej oraz infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki, turystycznej bazy uzupełniającej oraz bazy noclegowej. Działania realizowane w ramach osi priorytetowej pozwolą na dywersyfikację oraz poprawę jakości oferty turystycznej oraz przyczynią się do wzrostu roli turystyki, jako czynnika sprzyjającego rozwojowi społeczno - gospodarczemu regionu.

Tworzone będą, traktowane priorytetowo, programy budowy markowych produktów turystycznych regionu, z uwzględnieniem produktów już istniejących, jak również sieci sprzedaży takich produktów (m.in. wodne szlaki turystyczne, uzdrowiska, pola golfowe, sporty konne). Szczególnie istotne znaczenie ma ukierunkowanie działań na zaspokajanie określonych potrzeb turystów oraz działania dynamizujące popyt w obszarze produktów markowych. Prowadzone będą także badania marketingowe rynku usług i produktów turystycznych.

Projekty turystyczne, które będą wspierane w ramach tej osi priorytetowej, muszą wykazać ewidentny, ekonomiczny efekt; należy udzielić priorytetu tym projektom, które przyciągną nade wszystko turystów spoza regionu i które powinny wpisać się w szersze ramy planów rozwoju turystyki dla rozważanego regionu.

Planowany jest rozwój sieci punktów informacji turystycznej i kulturalnej, funkcjonujących w zintegrowanym dla całego województwa systemie regionalnej informacji, jak również tworzenie i rozwój spójnego systemu promocji turystycznej i kulturalnej regionu w kraju i za granicą.

Biorąc pod uwagę przyrodnicze walory regionu decydujące o jakości życia mieszkańców i o jego potencjale turystycznym i kulturowym, podjęte działania ukierunkowane będą na zachowanie i racjonalne wykorzystanie tych zasobów zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Rozwój kultury i zwiększenie udziału mieszkańców w życiu kulturalnym realizowany będzie m.in. poprzez działania w zakresie przebudowy i budowy placówek kulturalnych w regionie (m.in. muzeów, filharmonii, oper, teatrów), przedsięwzięcia zmierzające do poprawy stanu przedmiotowych nieruchomości oraz obiektów ruchomych (np. wyposażenie kościołów, dzieła sztuki, itp.) wpisanych do rejestru wojewódzkiego konserwatora zabytków dotyczące: konserwacji, renowacji, ochrony, jak również adaptacji do pełnienia funkcji kulturalnych.

Rewitalizacja obszarów traktowana będzie jako kompleksowy program remontów, przebudowy przestrzeni publicznych, rewaloryzacji i zabezpieczenia zabytków, a także rewitalizacji zabytkowych obiektów przemysłowych oraz powojennych wraz z ich otoczeniem na wybranym obszarze w powiązaniu z rozwojem gospodarczym i społecznym.

Obszary poddawane rewitalizacji muszą zostać wyznaczone przez samorząd gminny w programach rewitalizacyjnych, umożliwiającym zmianę funkcji tych terenów na inne, ukierunkowane na aktywizację społeczną i gospodarczą.

Podniesienie jakości życia mieszkańców to również walka z przestępczością. Realizowane będą projekty mające na celu poprawę bezpieczeństwa publicznego m.in. poprzez systemy poprawy bezpieczeństwa publicznego (w tym m.in. budowę lub remont oświetlenia, zakup i instalację zintegrowanych systemów monitoringu).

Wsparcie w ramach osi priorytetowej, z wyłączeniem projektów z zakresu promowania walorów przyrodniczych oraz ochrony i waloryzacji dziedzictwa przyrodniczego, może być udzielone na realizację projektów zlokalizowanych wyłącznie poza Szczecińskim Obszarem Metropolitalnym.

Kategorie beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- administracja rządowa
- organizacje pozarządowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- jednostki sektora finansów publicznych (pozostałe),
- parki narodowe i krajobrazowe,
- instytucje kultury,
- kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- przedsiębiorcy.

Poziom dofinansowania na poziomie projektu (%) poszczególnych działaniach i poddziałaniach:

Poddziałanie 5.1.1. Infrastruktura turystyki:

50% całkowitych wydatków kwalifikowalnych;

60% całkowitych wydatków kwalifikowalnych w przypadku projektów zlokalizowanych wyłącznie na terenie gmin o niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej zgodnie z załącznikiem 6 do RPO WZ (nie dotyczy projektów objętych pomocą publiczną, dla których wysokość dofinansowania określona jest w odrębnych przepisach);

40% całkowitych wydatków kwalifikowalnych w przypadku przedsięwzięć objętych pomocą publiczną.

Poddziałanie 5.1.2. Regionalny system informacji turystycznej oraz rozwój produktów turystycznych

75% całkowitych wydatków kwalifikowalnych;

85% całkowitych wydatków kwalifikowalnych w przypadku projektów zlokalizowanych wyłącznie na terenie gmin o niekorzystnej sytuacji społeczno - gospodarczej zgodnie z załącznikiem 6 do RPO WZ (nie dotyczy projektów objętych pomocą publiczną, dla których wysokość dofinansowania określona jest w odrębnych przepisach);

40% całkowitych wydatków kwalifikowalnych w przypadku przedsięwzięć objętych pomocą publiczną.

Poddziałanie 5.2.1 Rozwój i odtworzenie infrastruktury kultury wraz z systemem informacji kulturalnej

75% całkowitych wydatków kwalifikowalnych;

85% całkowitych wydatków kwalifikowalnych w przypadku projektów zlokalizowanych wyłącznie na terenie gmin o niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej zgodnie z załącznikiem 6 do RPO WZ (nie dotyczy projektów objętych pomocą publiczną, dla których wysokość dofinansowania określona jest w odrębnych przepisach);

Poddziałanie 5.2.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowego

75% całkowitych wydatków kwalifikowalnych;

85% całkowitych wydatków kwalifikowalnych w przypadku projektów zlokalizowanych wyłącznie na terenie gmin o niekorzystnej sytuacji społeczno - gospodarczej zgodnie z załącznikiem 6 do RPO WZ (nie dotyczy projektów objętych pomocą publiczną, dla których wysokość dofinansowania określona jest w odrębnych przepisach);

Działanie 5.2. ścieżki rowerowe

50% całkowitych wydatków kwalifikowalnych;

60% całkowitych wydatków kwalifikowalnych w przypadku projektów zlokalizowanych wyłącznie na terenie gmin o niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej zgodnie z załącznikiem 6 do RPO WZ (nie dotyczy projektów objętych pomocą publiczną, dla których wysokość dofinansowania określona jest w odrębnych przepisach);

Poddziałanie 5.4.1. Promowanie walorów przyrodniczych

50% całkowitych wydatków kwalifikowalnych;

60% całkowitych wydatków kwalifikowalnych w przypadku projektów zlokalizowanych wyłącznie na terenie gmin o niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej zgodnie z załącznikiem 6 do RPO WZ (nie dotyczy projektów objętych pomocą publiczną, dla których wysokość dofinansowania określona jest w odrębnych przepisach);

40% całkowitych wydatków kwalifikowalnych w przypadku przedsięwzięć objętych pomocą publiczną.

Poddziałanie 5.4.2 Ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego

50% całkowitych wydatków kwalifikowalnych;

60% całkowitych wydatków kwalifikowalnych w przypadku projektów zlokalizowanych wyłącznie na terenie gmin o niekorzystnej sytuacji społeczno - gospodarczej zgodnie z załącznikiem 6 do RPO WZ (nie dotyczy projektów objętych pomocą publiczną, dla których wysokość dofinansowania określona jest w odrębnych przepisach);

40% całkowitych wydatków kwalifikowalnych w przypadku przedsięwzięć objętych pomocą publiczną.

DZIAŁANIE 5.5. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

50% całkowitych wydatków kwalifikowalnych

Maksymalny udział środków UE w publicznych wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu dla wszystkich powyższych działań i poddziałań wynosi 85%

Należy przy tym pamiętać, że ten priorytet skierowany jest głównie do sektora publicznego i w części pozarządowego. Inwestorzy prywatni mogą sięgać po te środki wsparcia tylko i wyłącznie w układzie partnerstwa publiczno – prywatnego i to z zastrzeżeniem, że jeżeli inwestycja będzie generować przychody, a te potencjalnie przynosić zyski to takie przedsięwzięcie objęte będzie regulami pomocy publicznej i nie dostanie większej dotacji niż 40 % kosztów planowanego przedsięwzięcia. Natomiast inwestycje realizowane tylko przez prywatny kapitał mogą ubiegać się o dotację z priorytetu 1. Gospodarka – Innowacje – Technologie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego. Poziom tego dofinansowania wynosi 85% kosztów kwalifikowanych a maksymalna dotacja zależna jest od kategorii przedsiębiorcy składającego wniosek (mikroprzedsiębiorca lub z kategorii MSP)

III. Możliwości dofinansowania zadań z zakresu turystyki w latach 2007 – 2013 – Strategia Rozwoju Turystyki w Polsce na lata 2007-2013

Perspektywa finansowa UE według Projektu Komisji Europejskiej na lata 2007 – 2013 zakłada redukcję dotychczasowych celów do trzech głównych celów:

- Konwergencja – najbiedniejsze regiony (Polska objęta jest w całości tym celem).
- Konkurencyjność i zatrudnienie w regionach.
- Europejska współpraca terytorialna.

Całkowity budżet na te trzy cele wynosi 336,1 mld EUR.

Pierwszy cel (konwergencja) realizowany będzie przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) – kontynuacja z lat 2004 – 2006 oraz przez Europejski Fundusz Społeczny (EFS) i Fundusz Spójności (FS). Dwa pierwsze fundusze będą finansowały Regionalne Programy Operacyjne.

Drugi cel finansowany będzie przez EFRR, FS, a trzeci tylko przez EFRR.

Istotnym jest fakt, że np. program URBAN (rewitalizacja obszarów miejskich) wszedł do Europejskiego Funduszu Społecznego stanowiącego składnik Funduszy Strukturalnych.

Według *Strategii Rozwoju Turystyki w Polsce* schemat finansowania tego obszaru na lata 2007 – 2013 przedstawiają poniższe tabele⁶⁸.

⁶⁸źródło: „Projekt Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2007 – 2013”, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Dokument Rządowy przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 21 czerwca 2005 roku, Warszawa, czerwiec 2005 r.

Tabela 33 Schemat finansowania obszaru turystyki do roku 2020 wg *Strategii Rozwoju Turystyki w Polsce*.

CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PODMIOT WSPÓŁPRACUJĄCY	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
Obszar priorytetowy I – ROZWÓJ PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH Cel pośredni: Budowa oraz rozwój konkurencyjnej oferty turystycznej					
1. Kreowanie i wdrażanie produktów turystycznych	1. Zapewnienie podstaw w zakresie wiedzy i informacji dla powstawania konkurencyjnych produktów turystycznych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Główny Urząd Statystyczny, jednostki samorządu terytorialnego, regionalne i lokalne organizacje turystyczne	2007-2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO; Środki krajowe: BP - AR, AST ⁶⁹
	2. Aktywizacja procesów powstawania produktów lokalnych i regionalnych	jednostki samorządu terytorialnego, regionalne i lokalne organizacje turystyczne	organizacje pozarządowe	2007-2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO
	3. Budowa i rozwój zintegrowanych markowych produktów turystycznych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	jednostki samorządu terytorialnego, regionalne i lokalne organizacje turystyczne	2007-2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: RPO; Środki krajowe: BP - AR, SP
2. Rozwój infrastruktury turystycznej	1. Rozwój infrastruktury atrakcji turystycznych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące; Ministrowie właściwi ds. oświaty i wychowania, kultury; jednostki samorządu terytorialnego	sektor prywatny; organizacje pozarządowe; Minister właściwy ds. środowiska	2007-2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO; Środki krajowe: BP - AR, SP
	2. Rozbudowa infrastruktury specjalistycznej w obszarze produktów.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące; jednostki samorządu terytorialnego	Sektor prywatny	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym; RPO; środki krajowe: BP- AST
	3. Rozwój infrastruktury noclegowej oraz gastronomicznej.	Jednostki samorządu terytorialnego	Sektor prywatny	2007 – 2010	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO; RPO; środki krajowe: BP – AST

⁶⁹ Zastosowane skróty (wyjaśnienie również na końcu tabeli): HiSPO – Horyzontalne i sektorowe programy operacyjne; RPO – regionalne programy operacyjne; PŚW – publiczne środki wspólnotowe; BP – budżet państwa; AR – administracja rządowa; AST – administracja samorządu terytorialnego; SP – środki prywatne.

CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PODMIOT WSPÓŁPRACUJĄCY	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
2. Rozwój infrastruktury turystycznej	4. Wsparcie rozwoju infrastruktury uzupełniającej istotnej dla konkurencyjności oferty produktów turystycznych oraz sprzyjającej wydłużeniu sezonu turystycznego.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące; Ministerowie właściwi ds.: wewnętrznych, oświaty i wychowania, kultury; Jednostki Samorządu Terytorialnego	Ministrowie właściwi ds. transportu, środowiska; sektor prywatny	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO; środki krajowe: BP - AST
	5. Wsparcie rozwoju infrastruktury proekologicznej.	Jednostki samorządu terytorialnego	Minister właściwy ds. środowiska, sektor prywatny	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO, środki krajowe: BP - AST
	6. Stworzenie systemu zachęt inwestycyjnych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące; jednostki samorządu terytorialnego	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	2007 – 2010	Środki krajowe: BP – AR, AST
3. Podnoszenie poziomu jakości produktów turystycznych	1. Opracowanie mechanizmów oraz narzędzi wpływających na podnoszenie i zapewnienie jakości elementów produktu turystycznego.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Minister właściwy ds. środowiska; organizacje pozarządowe; jednostki naukowo – badawcze	2008 – 2010	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym; HiSPO; środki krajowe: BP – AR; inne
	2. Stworzenie systemu monitorowania i dostosowania oferty turystycznej do potrzeb rynku.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Regionalne i lokalne organizacje turystyczne	2008 – 2010	Środki krajowe: BP – AR; AST, inne
	3. Wspieranie budowy konkurencyjnych marek turystycznych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	2007 – 2013	Środki krajowe: BP – AR; AST
	4. Zapewnienie szerokiego dostępu do profesjonalnych usług doradczych, badawczych oraz szkoleniowych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, jednostki samorządu terytorialnego	2007 – 2009	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym; HiSPO, RPO, środki krajowe, inne
	5. Stymulowanie innowacyjności w obszarze kreacji oraz marketingu produktów turystycznych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Jednostki samorządu terytorialnego; regionalne i lokalne organizacje turystyczne; jednostki naukowo – badawcze	2007 – 2013	Fundusze unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO, środki krajowe

CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PODMIOT WSPÓŁPRACUJĄCY	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
Obszar priorytetowy II – ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH Cel pośredni: Przygotowanie wysoko wykwalifikowanych kadr dla turystyki					
1. Kształtowanie nowych kadr dla obsługi ruchu turystycznego	1. Wdrożenie systemu szkoleń.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące; Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości; jednostki samorządu terytorialnego; sektor prywatny	2007 – 2009	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO; RPO; środki krajowe: BP – SP
	2. Staże zawodowe.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące; Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	Jednostki samorządu terytorialnego, sektor prywatny, jednostki naukowo-badawcze	2007 – 2010	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO; RPO; środki krajowe: BP - SP
	3. Kształcenie kadry wykładowców.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące; Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	Jednostki samorządu terytorialnego, sektor prywatny, jednostki naukowo – badawcze	2007 – 2008	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO; środki krajowe: BP - SP
	4. Monitoring efektywności kształcenia.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Ministrowie właściwi ds. oświaty i wychowania, szkolnictwa wyższego; jednostki samorządu terytorialnego, sektor prywatny, jednostki naukowo – badawcze	2007 – 2010	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO; środki krajowe: BP - SP
	5. Wspomaganie praktycznej nauki zawodu w programach kształcenia na wszystkich poziomach.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące; Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	Ministrowie właściwi ds. oświaty i wychowania, szkolnictwa wyższego; jednostki samorządu terytorialnego, sektor prywatny	2007 – 2009	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO; środki krajowe: BP - SP
2. Kształtowanie turystyki społecznej.	1. Wychowanie dla turystyki.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Ministrowie właściwi ds. oświaty i wychowania, kultury, środowiska; jednostki samorządu terytorialnego; organizacje pozarządowe	2007 – 2013	Środki krajowe: BP – AR, AST
	2. Kształtowanie społecznych kadr ruchu turystycznego.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Ministrowie właściwi ds. oświaty i wychowania, kultury, środowiska, polityki społecznej	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO

CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PODMIOT WSPÓŁPRACUJĄCY	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
Obszar priorytetowy III – WSPARCIE MARKETINGOWE Cel pośredni: Stworzenie spójnego i skutecznego systemu marketingu w turystyce					
1. Usprawnienie systemu informacji turystycznej.	1. Budowa zintegrowanego systemu informacji turystycznej.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Jednostki samorządu terytorialnego, regionalne i lokalne organizacje turystyczne	2007 – 2010	Środki krajowe: BP – AR, AST
	2. Dostosowanie systemu informacji turystycznej do potrzeb klienta, poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Jednostki samorządu terytorialnego, regionalne i lokalne organizacje turystyczne, sektor prywatny, jednostki naukowo-badawcze	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO; środki krajowe: BP – SP, inne
2. Zwiększenie efektywności działań promocyjnych w turystyce	1. Budowa i rozwój zintegrowanego systemu promocji produktów turystycznych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Ministrowie właściwi ds. zagranicznych, kultury, środowiska, rolnictwa i obszarów wiejskich	2007 – 2013	Środki krajowe: BP – AR, AST, SP
	2. Rozwój instrumentów promocyjnych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Minister właściwy ds. zagranicznych, jednostki samorządu terytorialnego, regionalne i lokalne organizacje turystyczne, sektor prywatny	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO, środki krajowe: BP - SP
	3. Wprowadzenie systemu monitoringu skuteczności działań promocyjnych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Jednostki samorządu terytorialnego	2007 – 2009	Środki krajowe: BP – AR, AST
Obszar priorytetowy IV – KSZTAŁTOWANIE PRZESTRZENI Cel pośredni: Tworzenie kompleksowych rozwiązań sprzyjających kształtowaniu przestrzeni turystycznych					
1. Kształtowanie środowiska w kontekście rozwoju przestrzeni turystycznej.	1. Innowacje w dziedzinie infrastruktury na rzecz zrównoważonego rozwoju turystyki.	Polska Agencja Rozwoju Turystyki	Minister właściwy ds. środowiska; jednostki naukowo – badawcze	2007 – 2011	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO; RPO; środki krajowe; inne
	2. Wdrożenie systemu ułatwień i wzorcowych rozwiązań dla rozwoju proekologicznej infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych i ich otulinach.	Minister właściwy ds. turystyki i instytucje współpracujące	Minister właściwy ds. środowiska; jednostki samorządu terytorialnego; sektor prywatny	2007 – 2008	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO, środki krajowe: BP – SP

CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PODMIOT WSPÓŁPRACUJĄCY	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
1. Kształtowanie środowiska w kontekście	3. Program wsparcia dla inicjatyw lokalnych i regionalnych zorientowanych na tworzenie projektów o charakterze ponadlokalnym z uwzględnieniem turystyki.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Ministrowie właściwi ds. rolnictwa i obszarów wiejskich, środowiska; jednostki samorządu terytorialnego	2007 – 2013	Środki krajowe: BP – AR, AST
	4. Tworzenie podstaw prawnych i zasad wyznaczania „obszarów użytku turystycznego”.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	---	2007 – 2013	Środki krajowe: BP - AR
	5. Wykorzystanie terenów i obiektów o potencjalnym znaczeniu dla turystyki.	Ministrowie właściwi ds. rolnictwa i obszarów wiejskich, obrony narodowej, skarbu państwa, zdrowia	Minister właściwy ds. środowiska; jednostki samorządu terytorialnego, sektor prywatny	2007 – 2010	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym, HiSPO, RPO, środki krajowe: BP – SP
2. Zwiększanie dostępności turystycznej regionów przez rozwój transportu	1. Współpraca przy rozbudowie regionalnej i lokalnej infrastruktury ruchu lotniczego uwzględniającej ruch turystyczny.	Jednostki samorządu terytorialnego, sektor prywatny, inne podmioty współpracujące (w tym przedsiębiorstwa państwowe)	Ministrowie właściwi ds. transportu, rozwoju regionalnego	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym; HiSPO, RPO, PŚW, środki krajowe: BP – AR, AST, SP
	2. Uwzględnienie potrzeb regionalnych rynków turystycznych przy rozbudowie infrastruktury transportowej z uwzględnieniem potrzeb regionalnych rynków turystycznych.	Jednostki samorządu terytorialnego, Ministrowie właściwi ds. rozwoju regionalnego, turystyki oraz instytucje współpracujące	Minister właściwy ds. transportu, sektor prywatny, inne podmioty współpracujące (w tym przedsiębiorstwa państwowe)	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO; PŚW; środki krajowe: BP – AR; AST, SP
	3. Wspomaganie rozwoju systemów transportowych zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju w miejscowościach i obszarach o największym natężeniu ruchu turystycznego.	Jednostki samorządu terytorialnego, Ministrowie właściwi ds. rozwoju regionalnego, turystyki oraz instytucje współpracujące	Minister właściwy ds. środowiska, sektor prywatny	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO; środki krajowe: BP – AR, AST, SP
	4. Wsparcie budowy i modernizacji portów pasażerskich żeglugi śródlądowej i morskiej z uwzględnieniem ruchu turystycznego.	Ministrowie właściwi ds. transportu, rozwoju regionalnego, wewnętrznych; jednostki samorządu terytorialnego	Sektor prywatny	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO, środki krajowe: BP – AR, AST, SP

CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PODMIOT WSPÓŁPRACUJĄCY	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
Obszar priorytetowy V – WSPARCIE INSTYTUCJONALNE Cel pośredni: Wspomaganie systemów rozwijających turystykę					
1. Wsparcie instytucji i organizacji działających w obszarze turystyki.	1. Wsparcie współpracy międzynarodowej w zakresie turystyki.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Minister właściwy ds. zagranicznych, jednostki samorządu terytorialnego	2007 – 2013	Środki krajowe: BP – AR, AST
	2. Wsparcie regionalnych i branżowych organizacji turystycznych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Jednostki samorządu terytorialnego	2007 – 2013	Środki krajowe: BP – AR, AST, SP
	3. Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz turystyki.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Jednostki samorządu terytorialnego	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: RPO; środki krajowe: BP – AR
	4. Turystyka i wypoczynek dzieci i młodzieży.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące; Minister właściwy ds. oświaty i wychowania	Minister właściwy ds. środowiska, polityki społecznej; sektor prywatny	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: RPO; środki krajowe: BP – AR, SP
2. Tworzenie sprzyjających warunków dla zatrudnienia w przedsiębiorstwach turystycznych	1. Budowa regionalnych i lokalnych systemów zatrudnienia w gospodarce turystycznej.	Minister właściwy ds. rynku pracy; Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	Jednostki samorządu terytorialnego	2007 – 2010	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO
	2. Tworzenie „zielonych miejsc pracy” poprzez rozwój ekoturystyki i agroturystyki.	Ministrowie właściwi ds. rolnictwa i obszarów wiejskich, kultury	Minister właściwy ds. środowiska, jednostki samorządu terytorialnego	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO; środki krajowe: BP - SP
	3. Wprowadzenie systemów kwalifikacji zawodowych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące		2007 – 2010	Środki krajowe: BP – AR
3. Wsparcie przedsiębiorstw turystycznych.	1. Regionalne i lokalne wdrożenie programu doradztwa dla przedsiębiorstw turystycznych.	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	Jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe	2007 – 2009	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: RPO; środki krajowe: BP – AR
	2. Poprawa dostępu przedsiębiorstw turystycznych do kapitału.	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	Jednostki samorządu terytorialnego, sektor prywatny	2007 – 2013	Środki krajowe: BP – AR, AST, SP
	3. Poprawa warunków funkcjonowania przedsiębiorstw turystycznych.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości	2007 – 2010	Środki krajowe: BP - AR
4. Wspieranie innowacyjności w turystyce	1. Wprowadzanie nowych technologii w turystyce.	Sektor prywatny	Jednostki naukowo – badawcze	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO; środki krajowe: BP - SP
	2. Budowa regionalnych systemów bezpieczeństwa.	Jednostki samorządu terytorialnego	Minister właściwy ds. spraw wewnętrznych, obrony narodowej	2010 – 2013	Środki krajowe: BP – AR, AST

CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY	PODMIOT WSPÓŁPRACUJĄCY	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA
5. Rozwój badań w obszarze turystyki	1. Doskonalenie narzędzi monitorowania rynku turystycznego.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Regionalne i lokalne organizacje turystyczne, jednostki naukowo – badawcze	2007 – 2013	Środki krajowe: BP – AR, AST, inne
	2. prowadzenie badań statystycznych.	Główny Urząd Statystyczny	-----	2007 – 2013	Środki krajowe: BP – AR, AST
	3. Opracowanie zintegrowanego systemu regionalnych badań gospodarki turystycznej.	Jednostki samorządu terytorialnego	Minister właściwy ds. wewnętrznych; regionalne i lokalne organizacje turystyczne, jednostki naukowo – badawcze	2007 – 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO
	4. Rozwój metod badawczych w skali regionalnej, ogólnopolskiej i międzynarodowej.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Minister właściwy ds. środowiska, kultury; jednostki samorządu	2007 - 2013	Fundusze Unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO, środki krajowe, inne
	5. Badania marketingowe.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Regionalne i lokalne organizacje turystyczne, sektor prywatny, jednostki naukowo – badawcze	2007 – 2013	Fundusze lokalne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO, środki krajowe: BP – SP, inne
	6. Badania rynku pracy.	Jednostki naukowo – badawcze	Sektor prywatny	2007 – 2013	Środki krajowe: BP – SP, inne
	7. Integracja turystyki z potrzebami i wymogami środowiska przyrodniczego.	Minister właściwy ds. turystyki oraz instytucje współpracujące	Minister właściwy ds. środowiska	2007 – 2013	Fundusze unijne z finansowym montażem krajowym: HiSPO, RPO

LEGENDA:

HiSPO – Horyzontalne i sektorowe programy operacyjne

RPO – regionalne programy operacyjne

PŚW – publiczne środki wspólnotowe

BP – budżet państwa

AR – administracja rządowa

AST – administracja samorządu terytorialnego

SP – środki prywatne

Program systemu zarządzania rozwojem turystyki w Gminie Darłowo w świetle zapisów Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2007 - 2013 oraz możliwości wynikających z partnerstwa publiczno – prywatnego

Istniejący system zarządzania turystyką w Gminie Darłowo oparty jest na różnych szczeblach administracji publicznej (Wójt, organizacje pozarządowe), ale coraz częściej w niektórych obszarach turystyki ster przejmuje sektor prywatny. Dla realizacji strategii rozwoju turystyki Gminy Darłowo do roku 2020 należałoby wzmocnić struktury Stanowiska pracy promocji, turystyki, współpracy z zagranicą i Stanowiska pracy sportu, rekreacji i wypoczynku jednocześnie wyłaniając z jego struktur pełnomocnika Wójta Gminy Darłowo ds. rozwoju turystyki.

Do zadań tego pełnomocnika winno należeć zaktywizowanie Lokalnej Organizacji Turystycznej, która powinna podjąć działania na rynku turystycznym Darłowa jako koordynator tworzenia mechanizmów funkcjonowania Darłowskiego Klastera Turystycznego i poszerzanie tego klastera o kolejne obszary turystyczne silnie związane z Wybrzeżem Środkowym, a jednocześnie LOT winien odciążać gminny referat od organizowania bezpośrednich działań promocyjnych.

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 roku o partnerstwie publiczno – prywatnym otwiera zupełnie nowe możliwości finansowania przedsięwzięć o charakterze publicznym. Wspólne przedsięwzięcia sektora publicznego i prywatnego dotyczyć mogą inwestycji infrastrukturalnych, ale również działań o charakterze społecznym i kulturalnym. Daje to duże możliwości rozwoju turystyki na terenie gminy.

Czynnik prywatny w PPP daje gwarancję podwyższenia stopnia efektywności ekonomicznej przedsięwzięcia. Natomiast czynnik publiczny poza ewentualnym udziałem finansowym tworzy swoistego rodzaju parasol ochronny nad wspólnie realizowaną inwestycją. Zarówno partner publiczny, jak i prywatny musi dokonać analizy ryzyka i korzyści wynikających z partnerstwa.

Zarówno jednej, jak i drugiej stronie musi się to opłacać. Brak równowagi w opłacalności realizowanego projektu po którejkolwiek ze stron może doprowadzić do niezrealizowania umowy PPP.

Unia Europejska bardzo mocno wspiera projekty realizowane w ramach umów partnerstwa publiczno – prywatnego. Dowodem na to są założenia programowe Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności na lata 2007 – 2013, o których mowa powyżej.

Preferencje w obszarze turystyki mają w tym wypadku projekty turystyczne o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym. Również Szwajcarski Mechanizm Finansowy przewiduje dofinansowanie projektów realizowanych przez sektor publiczny z udziałem partnera prywatnego. W kolejnym naborze do EFRR na lata 2007-2013 nastąpiła zmiana zapisów dotyczących beneficjentów końcowych, która umożliwi łączenie środków finansowych samorządu terytorialnego z sektorem prywatnym. Jest to tym istotniejsze, że działanie 1.4. w całości dotyczy rozwoju turystyki.

PROGRAMY OPERACYJNE

**PROGRAM OPERACYJNY: „Program budowy i modernizacji infrastruktury technicznej podnoszącej jakość usług turystycznych”
Program nr 1**

Tabela 34 Program budowy i modernizacji infrastruktury technicznej podnoszącej jakość usług turystycznych

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
Projekt rozbudowy infrastruktury drogowej i okołodrogowej zwiększający dostępność do atrakcji turystycznych Projekt nr P 1/1	Przebudowa ulicy Słonecznej, Plażowej, Morskiej w miejscowości Wicie, Gmina Darłowo Zadanie nr Z 1/1/1	Gmina Darłowo Wójt Gminy Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: 5 924 315 ŚRODKI WŁASNE: 2 962 157,5	Budżet Gminy, RPO woj. Zachodniopomorskiego: 2.1.2.Lokalna infrastruktura drogowa
	Budowa drogi prowadzącej do jeziora Kopań we wsi Palczewice Zadanie nr Z 1/1/2	Anna Brzezińska Wójt Gminy Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: Brak danych ŚRODKI WŁASNE: Brak danych	Budżet Gminy
	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej w miejscowości Bobolin Zadanie nr Z 1/1/3	Józef Szymacha Wójt Gminy Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: 600 000,00 ŚRODKI WŁASNE: 150 000,00	Budżet Gminy, Zarząd Dróg Wojewódzkich, Fundusze Europejskie, RPO woj. Zachodniopomorskiego: 2.1.2.Lokalna infrastruktura drogowa
	Ułożenie drogi gminnej z płyt betonowych na osiedlu mieszkaniowym w Wiekowicach Zadanie nr Z 1/1/4	Jan Różycki jw.	KOSZT CAŁKOWITY: Brak danych ŚRODKI WŁASNE: Brak danych	Budżet Gminy, RPO woj. Zachodniopomorskiego: 2.1.2.Lokalna infrastruktura drogowa

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
		OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK		
Projekt rozbudowy infrastruktury drogowej i okołodrogowej zwiększający dostępność do atrakcji turystycznych Projekt nr P 1/1	Budowa infrastruktury drogowej w miejscowościach Gminy Darłowo	Gmina Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: 2 500 000	Budżet Gminy
	Zadanie nr Z 1/1/5	Wójt Gminy Darłowo	ŚRODKI WŁASNE: 2 500 000	
	Budowa infrastruktury drogowej i turystycznej w Dąbkach	Gmina Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: 3 960 000	Budżet Gminy, Fundusze Europejskie, RPO woj. Zachodniopomorskiego: 2.1.2.Lokalna infrastruktura drogowa
	Zadanie nr Z 1/1/6	Wójt Gminy Darłowo	ŚRODKI WŁASNE: 1 750 000	
Projekt budowy infrastruktury technicznej podnoszącej jakość usług turystycznych Projekt nr P 1/2	Budowa linii przesyłowej gazociągu ziemnego w miejscowości Bobolin	Halina Ślepko	KOSZT CAŁKOWITY: Brak danych	Budżet Gminy i Skarb Państwa
	Zadanie nr Z 1/2/1	Wójt Gminy Darłowo	ŚRODKI WŁASNE: Brak danych	
	Budowa promenady nad morzem i ścieżki rowerowej do Darłowa	Halina Ślepko	KOSZT CAŁKOWITY: Brak danych	Budżet Gminy i Skarb Państwa
	Zadanie nr Z 1/2/2	Wójt Gminy Darłowo	ŚRODKI WŁASNE: Brak danych	
	Budowa Gminnej Oczyszczalni w Rusku	Gmina Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: 7 743 686	Budżet Gminy i pożyczka WFOŚiGW
	Zadanie nr Z 1/2/3	Wójt Gminy Darłowo	ŚRODKI WŁASNE: 3 871 843	
Modernizacja ujęcia wody w Dobiesławie	Gmina Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: 1 500 000	Budżet Gminy, Fundusze Europejskie, RPO woj. Zachodniopomorskiego: 4.3. Zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków	
Zadanie nr Z 1/2/4	Wójt Gminy Darłowo	ŚRODKI WŁASNE: 900 000		

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
Projekt budowy infrastruktury technicznej podnoszącej jakość usług turystycznych Projekt nr P 1/2	Oświetlenie deptaku i drogi z Dąbek do Bobolina, Zadanie nr Z 1/2/5	Halina Ślepko ----- Wójt Gminy Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: Brak danych ----- ŚRODKI WŁASNE: Brak danych	Budżet Gminy i Skarb Państwa
	Budowa kanalizacji ETAP I Zadanie nr Z 1/2/6	Gmina Darłowo ----- Wójt Gminy Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: 26 000 000 ----- ŚRODKI WŁASNE: 10 400 000	

RAZEM PROGRAM:**KOSZT CAŁKOWITY: 48 228 001,00****ŚRODKI WŁASNE: 22 534 005,5**

**PROGRAM OPERACYJNY: „Program budowania wizerunku Gminy Darłowo”
Program nr 2**

Tabela 35 Program budowania wizerunku Gminy Darłowo

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
Projekt budowy i przebudowy obiektów publicznych z dostosowaniem do oferty turystycznej gminy Projekt nr P 2/1	Adaptacja części budynku po byłym przedszkolu na cele agroturystyki	Kębłowski Krzysztof Kębłowska Danuta jw.	KOSZT CAŁKOWITY: 500 000,00	RPO woj. Zachodniopomorskiego 5.1.2. Infrastruktura turystyki
	Zadanie nr Z 2/1/1		ŚRODKI WŁASNE: 400 000,00	
	Zadanie Z 2/1/2			

**RAZEM PROGRAM:
KOSZT CAŁKOWITY: 500 000,00
ŚRODKI WŁASNE: 400 000,00**

**PROGRAM OPERACYJNY: „Program modernizacji istniejących i tworzenia nowych obszarów turystycznych”
Program nr 3**

Tabela 36 Program modernizacji istniejących i tworzenia nowych obszarów turystycznych

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
Projekt modernizacji istniejących obszarów turystycznych Projekt nr P 3/1	Baza wędkarska „SPŁAWIK” J.E. Wieman	Edward Wiemann	KOSZT CAŁKOWITY: 1 460 000,00	RPO woj. Zachodniopomorskiego 5.1.2. Infrastruktura turystyki
	Zadanie nr Z 3/1/1	jw.	ŚRODKI WŁASNE: 1 000 000,00	
Projekt tworzenia nowych obszarów turystycznych Projekt nr P 3/2	Utworzenie etnograficznego parku tematycznego w Dąbkach	Jan Górski	KOSZT CAŁKOWITY: 2 500 000,00	Budżet Gminy, Muzeum Darłowo, Wojewódzki Konserwator Zabytków, Regionalna Izba Tradycji w Dąbkach, Gminne Szkoły Podstawowe i Gimnazjalne
	Zadanie nr Z 3/1/2	Wójt Gminy Darłowo	ŚRODKI WŁASNE: 1 000 000,00	

RAZEM PROGRAM:**KOSZT CAŁKOWITY: 3 960 000****ŚRODKI WŁASNE: 2 000 000**

PROGRAM OPERACYJNY: „Program budowy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej zwiększającej ofertę turystyczną gminy i przyczyniającą się do wzrostu ilości turystów poza sezonem letnim”
Program nr 4

Tabela 37 Program budowy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej zwiększającej ofertę turystyczną gminy przyczyniającą się do wzrostu ilości turystów poza sezonem letnim

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
Projekt budowy i przebudowy istniejących obiektów sportowo - rekreacyjnych Projekt nr P 4/1	Szkoła sportów wodnych – windsurfingu na plaży jeziornej (jezioro Bukowo) Zadanie nr Z 4/1/1	Jaromir Targoński Monika Targońska jw.	KOSZT CAŁKOWITY: 150 000,00 ŚRODKI WŁASNE: 105 000,00	Budżet Gminy
	Budowa stadionu sportowego w Wilkowicach Zadanie nr Z 4/1/2	Kazimierz Grzybak jw.	KOSZT CAŁKOWITY: 800 000,00 ŚRODKI WŁASNE: 250 000,00	Budżet Gminy, Piłkarski Klub Sportowy „Wiekowianka” Wiekowo
Projekt budowy i przebudowy istniejących obiektów sportowo - rekreacyjnych Projekt nr P 4/1	Budowa sali gimnastycznej przy zespole szkół w Dąbkach Zadanie nr Z 4/1/3	Józef Szymacha Wójt Gminy Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: 3 700 000,00 ŚRODKI WŁASNE: 925 000,00	RPO woj. Zachodniopomorskiego 7.2. Infrastruktura sportowa
	Budowa boiska sportowego w Dąbkach Zadanie nr Z 4/1/4	Józef Szymacha Wójt Gminy Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: 250 000,00 ŚRODKI WŁASNE: 62 500,00 (gmina)	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich dz. 322

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
		OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK		
Projekt budowy i przebudowy istniejących obiektów sportowo - rekreacyjnych Projekt nr P 4/1	Budowa Sali Gimnastycznej w Kopiczy	Gmina Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: 1 500 000	Budżet Gminy, Ministerstwo Sportu
	Zadanie nr Z 4/1/5	Wójt Gminy Darłowo	ŚRODKI WŁASNE: 1 005 000	
	Budowa Sali gimnastycznej w Jęczyzkach	Gmina Darłowo	KOSZT CAŁKOWITY: 1 500 000	Budżet Gminy, Ministerstwo Sportu
	Zadanie nr Z 4/1/6	Wójt Gminy Darłowo	ŚRODKI WŁASNE: 1 005 000	
Projekt budowy infrastruktury okołoturystycznej Projekt nr P 4/2	Zadanie nr Z 4/2/1			

RAZEM PROGRAM:**KOSZT CAŁKOWITY: 7 900 000****ŚRODKI WŁASNE: 3 352 500**

**PROGRAM OPERACYJNY: „Program budowy nowych marek i produktów turystycznych”
Program nr 5**

Tabela 38 Program budowy nowych marek i produktów turystycznych

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
Projekt wykreowania nowych produktów turystycznych Projekt nr P 5/1	Zadanie nr Z 5/1/1			
	Zadanie nr Z 5/1/2			

**RAZEM PROGRAM:
KOSZT CAŁKOWITY:
ŚRODKI WŁASNE:**

**PROGRAM OPERACYJNY: „Program promocji Gminy Darłowo”
Program nr 6**

Tabela 39 Program promocji Gminy Darłowo

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
Projekt promocji walorów turystycznych Gminy Darłowo Projekt nr P 6/1	Zadanie nr Z 6/1/1			
Projekt partnerstwa na rzecz rozwoju turystyki Projekt nr P 6/2	Zadanie nr Z 6/2/1			

**RAZEM PROGRAM:
KOSZT CAŁKOWITY:
ŚRODKI WŁASNE:**

**PROGRAM OPERACYJNY: „Program szkolenia wykwalifikowanych kadry obsługi turystycznego”
Program nr 7**

Tabela 40 Program szkolenia wykwalifikowanych kadry obsługi turystycznego

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
Projekt doskonalenia zawodowego pracowników obsługi ruchu turystycznego Projekt nr P 7/1	Zadanie nr Z 7/1/1			

**RAZEM PROGRAM:
KOSZT CAŁKOWITY:
ŚRODKI WŁASNE:**

PROGRAM OPERACYJNY: „Program podnoszenia jakości usług turystycznych w Gminie Darłowo ”
Program nr 8

Tabela 41 Program podnoszenia jakości usług turystycznych w Gminie Darłowo

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
Projekt zapewnienia wysokiego poziomu jakości obsługi ruchu turystycznego Projekt nr P 8/1	Zadanie nr Z 8/1/1			

RAZEM PROGRAM:
KOSZT CAŁKOWITY:
ŚRODKI WŁASNE:

**PROGRAM OPERACYJNY: „Program budowy i rozwoju nowoczesnej infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej”
Program nr 9**

Tabela 42 Program budowy i rozwoju nowoczesnej infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK OSoba ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
Projekt rozwoju infrastruktury turystycznej Projekt nr P 9/1	Zespół 14-stu budynków rekreacji indywidualnej, budynku gospodarczego i mieszkalnego w ramach zabudowy zagrodowej z przeznaczeniem na agroturystykę. Zadanie nr Z 9/1/1	Danuta i Krzysztof Kębłowscy	KOSZT CAŁKOWITY: 2 400 000,00	RPO woj. Zachodniopomorskiego 5.1.2. Infrastruktura turystyki
		jw.	ŚRODKI WŁASNE: 1 680 000,00	
Projekt rozwoju infrastruktury paraturystycznej Projekt nr P 9/2	Zadanie nr Z 9/2/1			

RAZEM PROGRAM:**KOSZT CAŁKOWITY: 2 400 000,00****ŚRODKI WŁASNE: 1 680 000,00**

**PROGRAM OPERACYJNY: „Program wzmocnienia pozycji Gminy Darłowo na rynku turystycznym”
Program nr 10**

Tabela 43 Program wzmocnienia pozycji Gminy Darłowo na rynku turystycznym

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
		OSOBA ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK		
Projekt podniesienia konkurencyjności wiodących produktów turystycznych gminy Projekt nr P 10/1	Zadanie nr Z 10/1/1			
	Zadanie nr Z 10/1/2			

**RAZEM PROGRAM:
KOSZT CAŁKOWITY:
ŚRODKI WŁASNE**

**PROGRAM OPERACYJNY: „Program wzmocnienia pozycji Gminy Darłowo na rynku turystycznym”
Program nr 10**

Tabela 44 Program wzmocnienia pozycji Gminy Darłowo na rynku turystycznym

PROJEKT NAZWA	ZADANIE NAZWA	WYKONAWCA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK OSoba ODPOWIEDZIALNA/ ZGŁASZAJĄCY WNIOSEK	WYMAGANE ŚRODKI FINANSOWE	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA/PARTNERZY PROJEKTU
Projekt organizacji imprez masowych dla dzieci i młodzieży oraz rodzin z dziećmi Projekt nr P 10/2				

Zadania przeniesione do tabeli Wieloletniego Planu Przedsięwzięć Inwestycyjno – Organizacyjnych zostały zapisane czcionką „wytluszczoną”.

PLAN FINANSOWY NA LATA 2008 - 2015

Plan finansowy Gminy Darłowo został opracowany w roku 2008. Plan ten zawiera inwestycje proturystyczne, które w Programach Operacyjnych Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Darłowo do roku 2020 zostały wyszczególnione poprzez zapisanie ich czcionką wytłuszczoną. Te przedsięwzięcia zostały już zaprogramowane co do montażu i czasu ich realizacji. Programy operacyjne zaprezentowane powyżej zawierają liczne zadania zgłoszone poprzez wnioski inwestycyjne składane przez prywatnych przedsiębiorców w trakcie budowania tej strategii. Procedura zgłaszania wniosków nie została zamknięta i praktycznie każdy inwestor, o ile jest przeświadczony o tym, że planowana przez niego inwestycja ma istotne znaczenie z punktu widzenia założeń strategii turystyki, może taki wniosek złożyć w każdej chwili na ręce Wójta Gminy Darłowo. Wnioski te w sprzyjających okolicznościach określonych ustawą o partnerstwie publiczno – prywatnym i oceniu wzajemnych ryzyk leżących po stronie prywatnej i publicznej mogą stać się podstawą realizacji tych inwestycji w oparciu o zasady ppp. Ponadto programy operacyjne są zbiorem wielu autorskich inicjatyw, które muszą znaleźć akceptację władz darłowskiego samorządu, a następnie wprowadzone do programów operacyjnych gminy i przy odpowiednim dofinansowaniu mogą trafić do instrumentu wykonawczego jakim jest Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Darłowo .

Cel i metoda

Niniejsze opracowanie obejmuje analizę gospodarki finansowej samorządu w latach 2005 -2007, z uwzględnieniem planu budżetu jednostki na 2008 rok oraz projekcję potencjału inwestycyjnego na lata 2008 – 2015.

Natomiast celem tego opracowania jest oszacowanie możliwości finansowych samorządu pod kątem realizacji zamierzonych inwestycji.

Dokument ten sporządzony został w wyniku przeprowadzenia analizy podstawowych kategorii finansowych generowanych przez samorząd oraz w oparciu o dane planistyczne, przygotowane przez pracowników Urzędu Gminy, dotyczące polityki gospodarczej jednostki.

Dokument niniejszy składa się z dwóch części:

- analizy sytuacji finansowej Gminy Darłowo w latach 2005 – 2007, z uwzględnieniem budżetu na 2008 rok oraz
- projekcji potencjału inwestycyjnego Gminy Darłowo na lata 2008 – 2015.

Przyjęta metodologia wyliczeń dokonywanych w poszczególnych częściach została omówiona bezpośrednio przy tych wyliczeniach.

Procedury ostrożnościowe

Realizacja zadań inwestycyjnych stojących obecnie przed samorządami terytorialnymi podlega licznym regulacjom i ograniczeniom prawnym, głównie o charakterze finansowym. Najważniejsze ustawy regulujące gospodarkę finansową gmin, to:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych,
- ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

Głównie ustawa o finansach publicznych wprowadza limity zadłużeń dla jednostek samorządowych oraz procedury ostrożnościowe i sanacyjne, którym jednostki te muszą sprostać. Podstawowe ograniczenia wynikają z artykułów 169,170 oraz 79 przywołanej wyżej ustawy. I tak:

Art. 169. 1. Łączna kwota przypadających w danym roku budżetowym:

- 1) spłat rat kredytów i pożyczek, o których mowa w art. 82 ust. 1 pkt 2 i 3 wraz z należnymi w danym roku odsetkami od kredytów i pożyczek, o których mowa w art. 82 ust. 1,

- 2) wykupów papierów wartościowych emitowanych przez jednostki samorządu terytorialnego na cele określone w art. 82 ust. 1 pkt 2 i 3 wraz z należnymi odsetkami i dyskontem od papierów wartościowych emitowanych na cele określone w art. 82 ust. 1,
- 3) potencjalnych spłat kwot wynikających z udzielonych przez jednostki samorządu terytorialnego poręczeń oraz gwarancji
 - nie może przekroczyć 15% planowanych na dany rok budżetowy dochodów jednostki samorządu terytorialnego.

2. W przypadku gdy relacja, o której mowa w art. 15 ust. 1 pkt 1 lit. a, przekroczy 55%, to kwota, o której mowa w ust. 1, nie może przekroczyć 12% planowanych dochodów jednostki samorządu terytorialnego, chyba że obciążenia te w całości wynikają z zobowiązań zaciągniętych przed datą ogłoszenia tej relacji.

3. Ograniczeń określonych w ust. 1 nie stosuje się do:

- 1) emitowanych papierów wartościowych, kredytów i pożyczek zaciągniętych w związku z umową zawartą z podmiotem dysponującym środkami, o których mowa w art. 5 ust. 3;
- 2) poręczeń i gwarancji udzielonych samorządowym osobom prawnym realizującym zadania jednostki samorządu terytorialnego z wykorzystaniem środków, o których mowa w art. 5 ust. 3.

Art. 170. 1. Łączna kwota długu jednostki samorządu terytorialnego na koniec roku budżetowego nie może przekroczyć 60% wykonanych dochodów ogółem tej jednostki w tym roku budżetowym.

2. W trakcie roku budżetowego łączna kwota długu jednostki samorządu terytorialnego na koniec kwartału nie może przekraczać 60% planowanych w danym roku budżetowym dochodów tej jednostki.

3. Ograniczeń, o których mowa w ust. 1 i 2, nie stosuje się do emitowanych papierów wartościowych, kredytów i pożyczek zaciąganych w związku z umową zawartą z podmiotem dysponującym środkami, o których mowa w art. 5 ust. 3.

4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się po zakończeniu realizacji i ostatecznym rozliczeniu programu, projektu lub zadania współfinansowanego ze środków, o których mowa w art. 5 ust. 3, oraz otrzymaniu refundacji dokonanych wydatków.

5. W przypadku, gdy określone w umowie środki, o których mowa w art. 5 ust. 3, nie zostaną przekazane lub po ich przekazaniu orzeczony zostanie ich zwrot, jednostka samorządu terytorialnego nie może emitować papierów wartościowych, zaciągać kredytów, pożyczek i udzielać poręczeń i gwarancji do czasu spełnienia warunków, o których mowa w ust. 1 i 2 oraz w art. 169 ust. 1 i 2.

Art. 79. ust. 1. W przypadku, gdy wartość relacji kwoty państwowego długu publicznego do produktu krajowego brutto,

- 1) jest większa od 50%, a nie większa od 55%, to na kolejny rok:
 - a) Rada Ministrów uchwala projekt ustawy budżetowej, w którym relacja deficytu budżetu państwa do dochodów budżetu państwa nie może być wyższa niż analogiczna relacja z roku bieżącego,
 - b) relacja, o której mowa w lit. a, stanowi górne ograniczenie relacji deficytu każdej jednostki samorządu terytorialnego do jej dochodów, jaka może zostać uchwalona w budżecie jednostki samorządu terytorialnego.

Obecnie, jak wynika z obwieszczenia Ministra Finansów⁷⁰ relacja powyższa wyniosła 47,7%. Stąd, jednostki samorządu terytorialnego, projektując budżet na 2008 r. nie były zobowiązane do zastosowania przedstawionej procedury.

⁷⁰ Publikator: Monitor Polski z 2007 r. Nr 33, poz.383.

Analiza sytuacji finansowej Gminy Darłowo w latach 2005-2007, z uwzględnieniem planu budżetu samorządu na 2008 rok

Dane źródłowe

Analizę finansową Gminy Darłowo sporządzono w oparciu o następujące dokumenty

- roczne sprawozdania z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27S), roczne sprawozdania z wykonania planu wydatków budżetowych (Rb-28S) oraz roczne sprawozdania o nadwyżce/deficycie (Rb-NDS), odpowiednio za lata 2005 – 2007,
- uchwałę Nr XIII/163/2007 Rady Gminy Darłowo z dnia 19 grudnia 2007 roku w sprawie uchwalenia budżetu Gminy Darłowo na rok 2008.

Analiza podstawowych kategorii finansowych

Sytuacja finansowa Gminy Darłowo w badanym okresie kształtowała się korzystnie. Wnioski takie można wyciągnąć z obserwacji kształtowania się wyników finansowych jednostki.

Do podstawowych kategorii finansowych jednostek samorządu terytorialnego zaliczają się wielkości charakteryzujące w sposób ogólny budżety tych jednostek i zgodnie z art. 165 ustawy o finansach publicznych są to dochody, wydatki, przychody oraz rozchody.

Ogólny obraz kształtowania się poszczególnych kategorii finansowych Gminy Darłowo przedstawia poniższa tabela.

Tabela 45 Kształtowanie się wyników finansowych jednostki w latach 2005 – 2008 (w PLN)

Wyszczególnienie	2005	06/05%	2006	07/06%	2007	08/07%	2008*
Dochody ogółem	19 702 584	103	20 341 217	142	28 959 785	92	26 701 884
Wydatki ogółem	19 671 075	109	21 355 819	129	27 586 754	96	26 412 094
<i>Wynik finansowy</i>	31 509		-1 014 602		1 373 031		289 790
<i>Wynik finansowy/Dochody(%)</i>	0,16		-4,99		4,74		1,09
<i>Finansowanie</i>	537 889		1 014 602		-330 450		-289 790
Przychody ogółem, w tym:	704 689		1 181 402		120 000		0
<i>kredyty i pożyczki</i>	0		740 240		120 000		0
<i>spląty pożyczek udzielonych</i>	0		0		0		0
<i>nadwyżka z lat ubiegłych</i>	704 689		441 162		0		0
<i>inne źródła</i>	0		0		0		0
Rozchody ogółem, w tym	166 800		166 800		450 450		289 790
<i>spląty kredytów i pożyczek</i>	166 800		166 800		450 450		289 790
<i>pożyczki</i>	0		0		0		0

*Na rok 2008 wielkości tych kategorii finansowych podane są według planu, tj. zgodnie z uchwałą budżetową.

Z porównania danych zaprezentowanych w powyższej tabeli, wynika, że w badanym okresie realizacja poszczególnych kategorii finansowych przebiegała dość równomiernie. Najwyższy poziom dochodów gmina osiągnęła w roku ubiegłym; tj. na poziomie 142% wykonania dochodów z roku poprzedniego. W poszczególnych latach realizacja dochodów kształtowała się następująco:

- w roku 2005 – 19 702 584 zł;
- w roku 2006 – 20 341 217 zł; tj. 103% wykonania dochodów w roku 2005;
- w roku 2007 – 28 959 785 zł, tj. 142% wykonania dochodów w roku 2006;

W bieżącym roku gmina planuje uzyskać dochody w wysokości 26 701 884 zł, tj. na poziomie 92% wykonania dochodów w roku 2007.

Również w roku ubiegłym gmina przeznaczyła na wydatki więcej środków finansowych niż w latach poprzednich. W analizowanym okresie wykonanie wydatków przedstawia się następująco:

- w roku 2005 – 19 671 075 zł;
- w roku 2006 – 21 355 819 zł; tj. 109% wykonania wydatków w roku 2005;
- w roku 2007 – 27 586 754 zł, tj. 129% wykonania wydatków w roku 2006;

Na rok bieżący samorząd zaplanował wydatki w wysokości 26 412 094 zł, tj. na poziomie 96% wykonania wydatków z roku poprzedniego.

W analizowanym okresie gmina uzyskała następujące wyniki finansowe:

1. w roku 2005 – nadwyżkę, w wysokości 31 509 zł,
2. w roku 2006 – deficyt, w wysokości 1 014 602 zł,
3. w roku 2007 – nadwyżkę, w wysokości 1 373 031 zł.

Na bieżący rok samorząd planuje nadwyżkę budżetową w wysokości 289 790 zł, która zostanie przeznaczona na spłatę rat zaciągniętych pożyczek.

Relacja wyniku finansowego do dochodów wyniosła, w poszczególnych latach badanego okresu, odpowiednio: 0,16%; -4,99%; 4,74% oraz, na rok bieżący – 1,09%.

W analizie finansowej samorządu dodatkowo należy przedstawić zmiany zachodzące w strukturze dochodów i wydatków.

Analiza struktury dochodów

Dla potrzeb dokonania analizy zmian zachodzących w strukturze dochodów należy porównać kształtowanie się dochodów w rozbiciu na działy klasyfikacji budżetowej, w poszczególnych latach badanego okresu. Porównanie takie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 46 Struktura wykonania dochodów (w PLN)

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	Razem	Udział (%)
Rolnictwo i łowiectwo	0	83 589	250 458	5 000	339 047	0,35
Leśnictwo	7 965	6 292	5 421	5 000	24 678	0,03
Wytwarzanie i zaopatr. w en. elekt., gaz i wodę	2 830	606	0	0	3 436	0,00
Transport i łączność	170 407	70 327	0	0	240 734	0,25
Turystyka	0	3 000	160 325	0	163 325	0,17
Gospodarka mieszkaniowa	3 502 232	3 415 611	8 761 684	8 428 000	24 107 526	25,19
Administracja publiczna	97 981	76 799	64 382	60 500	299 662	0,31
Urzędy naczelnych organów władzy pań.	86 027	34 823	28 496	1 222	150 568	0,16
Obrona narodowa	94	0	0	0	94	0,00
Bezpieczeństwo publiczne	0	0	7 000	0	7 000	0,01
Dochody od osób prawnych i innych	7 412 321	7 006 816	8 713 172	8 302 989	31 435 298	32,85
Różne rozliczenia	5 348 716	5 641 836	6 064 225	6 295 523	23 350 300	24,40
Oświata i wychowanie	169 724	328 489	746 743	75 650	1 320 606	1,38
Pomoc społeczna	2 787 409	3 516 953	3 869 750	3 508 000	13 682 112	14,30
Edukacyjna opieka wychowawcza	113 018	138 077	160 433	0	411 528	0,43
Gospodarka komunalna	0	0	10 675	0	10 675	0,01
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	3 860	10 000	98 920	20 000	132 780	0,14
Kultura fizyczna i sport	0	8 000	18 100	0	26 100	0,03
Dochody ogółem	19 702 584	20 341 217	28 959 785	26 701 884	95 705 469	100,00

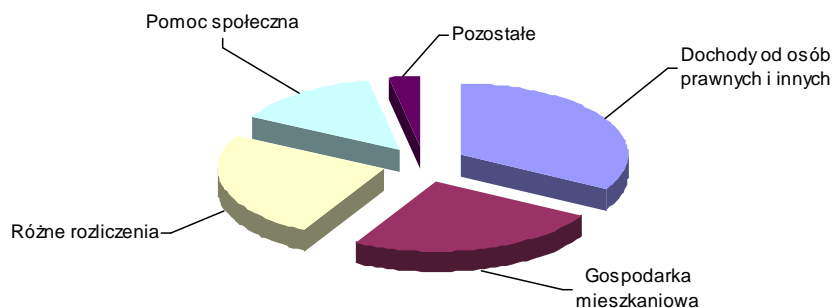
Z powyższego zestawienia wynika, że zdecydowany wpływ na kształtowanie się wielkości dochodów w poszczególnych latach miały takie zjawiska finansowe, jak:

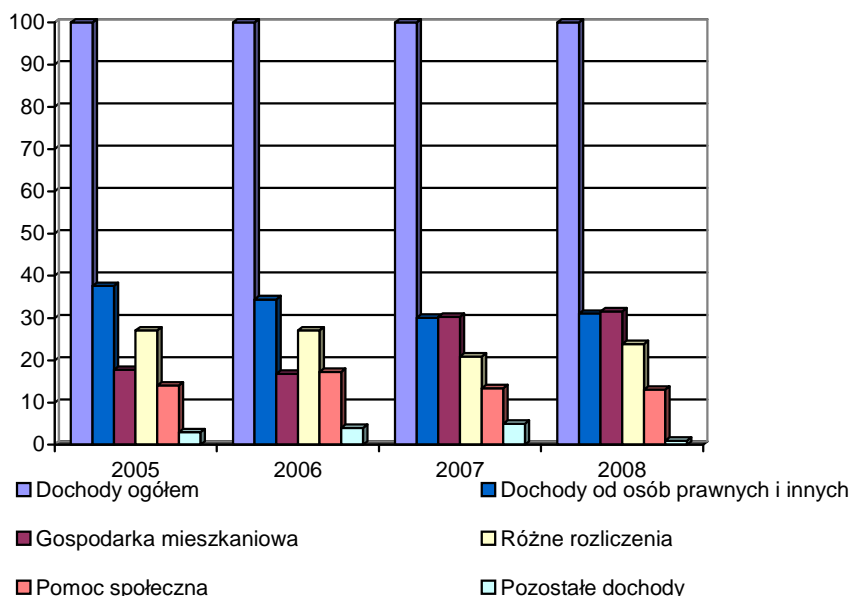
1. uzyskiwane kwoty dochodów w dziale „dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem” – 31 435 298 zł,

2. uzyskiwane dochody w dziale „gospodarka mieszkaniowa” – 24 107 526 zł,
 3. otrzymywane subwencje – dział „różne rozliczenia” – łącznie w badanym okresie dochody te wyniosły 23 350 300 zł,
 4. uzyskiwane dochody w dziale „pomoc społeczna” – 13 682 112 zł.
- Poniższa tabela oraz rysunki obrazują strukturę dochodów, zrealizowanych w tych czterech działach klasyfikacji budżetowej.

Tabela 47 Struktura dochodów z wyszczególnionych działów (w PLN)

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	Razem	Udział (%)
Dochody od osób prawnych i in.	7 412 321	7 006 816	8 713 172	8 302 989	31 435 298	32,85
- udział w dochodach ogółem (%)	37,6	34,4	30,1	31,1		
Gospodarka mieszkaniowa	3 502 232	3 415 611	8 761 684	8 428 000	24 107 526	25,19
- udział w dochodach ogółem (%)	17,8	16,8	30,3	31,6		
Różne rozliczenia	5 348 716	5 641 836	6 064 225	6 295 523	23 350 300	24,40
- udział w dochodach ogółem (%)	27,1	27,7	20,9	23,6		
Pomoc społeczna	2 787 409	3 516 953	3 869 750	3 508 000	13 682 112	14,30
- udział w dochodach ogółem (%)	14,1	17,3	13,4	13,1		
Dochody ogółem	19 702 584	20 341 217	28 959 785	26 701 884	95 705 470	100,00
Udział sumy wyszczególnionych dochodów w dochodach ogółem (%)	97	96	95	99	97	

Rysunek 16 Struktura dochodów z wyszczególnionych działów ogółem (w %)

Rysunek 17 Struktura dochodów z wyszczególnionych działań w poszczególnych latach (w %)

Z danych przedstawionych w tabeli oraz graficznie zilustrowanych na rysunkach wynika, że w całym badanym okresie dochody samorządu uzyskane z tytułu wpływów z podatków i opłat stanowiących dochody gminy oraz z udziałów w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa, klasyfikowanych w dziale „dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej (...)” wyniosły 32,85%, dochody klasyfikowane w dziale „gospodarka mieszkaniowa” – 25,19%, wpływy z tytułu subwencji wyniosły 24,40%; natomiast dochody i dotacje klasyfikowane w dziale „pomoc społeczna” – 14,30% dochodów ogółem. Dochody jednostki tylko z tych czterech źródeł stanowiły w analizowanym okresie odpowiednio: 97% dochodów; 96%, 95%, oraz – w roku bieżącym - 99%; co daje średni udział w wysokości 97%.

Procentowy udział w wykonaniu dochodów ogółem w innych działach klasyfikacji budżetowej kształtował się w granicach do 1,38% w dziale „oświata i wychowanie”. W pozostałych działach wykonanie dochodów nie przekroczyło 1% wykonania dochodów ogółem, nie było więc znaczące dla budżetu gminy.

Porównanie danych dotyczących wielkości dochodów, jak i ich struktury, obrazuje, że kształtowanie się tych parametrów w latach 2005 – 2008, pod kątem możliwości inwestycyjnych samorządu, jest korzystne. Ze szczegółowego badania wahań zachodzących w realizacji poszczególnych dochodów wynika bowiem, że jednym ze znacznych źródeł dochodów są dochody własne, takie jak wpływy z tytułu podatków i opłat lokalnych oraz udziały w podatkach PIT i CIT. Stąd początkowa teza o korzystnym kształtowaniu się wyników finansowych samorządu jest uzasadniona.

Takie wnioski mogą świadczyć o poprawiającej się koniunkturze, a także rokować pozytywnie na przyszłość.

Analiza struktury wydatków

Poniższa tabela przedstawia kształtowanie się wydatków Gminy Darłowo w rozbiciu na działy klasyfikacji budżetowej.

Tabela 48 Struktura wykonania wydatków (w PLN)

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	Razem	Udział (%)
<i>Rolnictwo i łowiectwo</i>	235 039	226 990	614 285	397 000	1 473 314	1,55
<i>Transport i łączność</i>	1 327 758	1 584 500	2 339 645	868 000	6 119 903	6,44
<i>Turystyka</i>	276 995	576 913	505 518	283 700	1 643 125	1,73
<i>Gospodarka mieszkaniowa</i>	320 606	294 076	502 107	533 330	1 650 119	1,74
<i>Działalność usługowa</i>	2 515	47 232	0	400 000	449 747	0,47
<i>Administracja publiczna</i>	3 776 076	2 862 608	3 191 579	3 336 440	13 166 703	13,86
<i>Urzędy naczelnych organów władzy</i>	86 027	34 823	28 496	1 222	150 568	0,16
<i>Obrona narodowa</i>	94	0	0	0	94	0,00
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	242 717	201 737	269 813	317 000	1 031 267	1,09
<i>Dochody od osób prawnych i in.</i>	9 462	14 492	39 996	40 000	103 949	0,11
<i>Obsługa długu publicznego</i>	23 639	6 707	13 248	29 200	72 795	0,08
<i>Różne rozliczenia</i>	0	0	0	120 000	120 000	0,13
<i>Oświata i wychowanie</i>	6 875 607	7 702 019	10 116 601	8 431 042	33 125 269	34,86
<i>Ochrona zdrowia</i>	369 442	477 059	848 871	1 001 474	2 696 846	2,84
<i>Pomoc społeczna</i>	3 476 202	4 314 449	5 147 064	4 972 600	17 910 315	18,85
<i>Edukacyjna opieka wychowawcza</i>	235 823	233 767	256 859	180 000	906 449	0,95
<i>Gospodarka komunalna i ochrona środ.</i>	1 129 988	1 808 774	2 060 928	3 666 400	8 666 090	9,12
<i>Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego</i>	1 090 763	806 582	1 357 218	1 573 000	4 827 563	5,08
<i>Kultura fizyczna i sport</i>	192 322	163 092	294 526	261 686	911 626	0,96
Wydatki ogółem	19 671 075	21 355 819	27 586 754	26 412 094	95 025 742	100

Z danych zawartych w powyższej tabeli wynika, że najczęściej samorząd wydaje na oświatę i wychowanie – razem 34 031 718 zł (łącznie z edukacyjną opieką wychowawczą), co stanowi 35,81% ogółu wydatków.

Kolejnymi sferami działalności, na które jednostka przeznaczona duże środki finansowe są:

- pomoc społeczna - 17 910 315 zł (18,85 %),
- administracja publiczna - 13 166 703 zł (13,86 %),
- gospodarka komunalna i ochr. śr. - 8 666 090 zł (9,12 %),
- transport i łączność - 6 119 903zł (6,44 %).

Oceniając to zjawisko należy stwierdzić, że głównie finansowane są przez samorząd zadania o charakterze obowiązkowym (oświata, pomoc społeczna). Udziały wydatków klasyfikowanych w innych działach są zdecydowanie mniejsze, często nie przekraczają 1%. Jednak, w obecnej sytuacji prawnej, intensyfikacja środków finansowych mających na celu zaspokajanie potrzeb mieszkańców o innym charakterze, nie jest możliwa. Zjawisko to dotyczy wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, zwłaszcza gmin i powiatów.

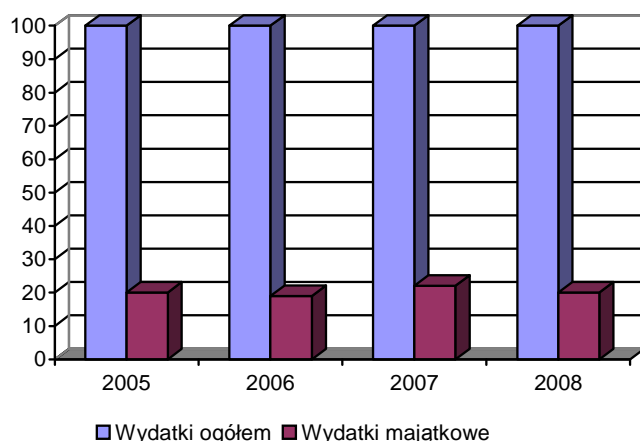
Szczególne znaczenie dla pełnej oceny sytuacji finansowej samorządu pod kątem potencjalnych możliwości inwestycyjnych ma analiza porównawcza wydatków majątkowych do wydatków ogółem. Porównania takie zawiera poniższa tabela.

Tabela 49 Struktura wydatków (w PLN)

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008
1. Wydatki ogółem	19 671 075	21 355 819	27 586 754	26 412 094
2. Wydatki majątkowe	3 970 192	4 029 839	6 148 138	5 270 800
3. Udział wydatków majątkowych w wyd. ogółem (%)	20	19	22	20
4. Wydatki bieżące	15 700 883	17 325 980	21 438 616	21 141 294
5. Dochody ogółem	19 702 584	20 341 217	28 959 785	26 701 884
6. Udział wydatków bieżących w dochodach (%)	80	85	74	79

W poszczególnych latach badanego okresu udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem nie kształtował się równomiernie. W roku 2006 udział tych wydatków był najniższy i wyniósł 19%. W 2005 oraz w 2007 roku udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem był wyższy i wynosił odpowiednio 20% oraz 22%. Natomiast w bieżącym roku samorząd planuje przeznaczyć na inwestycje 5 270 800 zł, tj. 20% wydatków ogółem. Źródłem finansowania tych zamierzeń mają być dochody budżetowe. Graficzny obraz kształtowania się powyższych wielkości przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 18 Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%)

Podsumowując zaprezentowaną analizę kształtowania się wielkości i struktury dochodów oraz wydatków budżetowych należy podkreślić, że w badanym okresie wyraźnie zauważalne są takie zjawiska ekonomiczne, jak: wysoki poziom uzyskiwanych dochodów w dziale „dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem” oraz bardzo wysoki udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem.

Projekcja potencjału inwestycyjnego Gminy Darłowo na lata 2008 - 2015

Projekcja potencjału inwestycyjnego Gminy Darłowo ma na celu oszacowanie możliwości samorządu w zakresie finansowania zamierzonych inwestycji ujętych w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym. W celu wykreowania tych wielkości konieczne jest przeprowadzenie analizy ex ante obejmującej kilka etapów. I tak:

1. projekcja **nadwyżki operacyjnej**⁷¹ – nadwyżka operacyjna stanowi różnicę między dochodami a wydatkami bieżącymi; wysokość tej kwoty wskazuje na zdolność jednostki do

⁷¹ Pojęcie „nadwyżka operacyjna”, w kontekście jednostek samorządu terytorialnego, zostało po raz pierwszy użyte przez Ministerstwo Finansów w dokumencie pn. „Nadwyżka operacyjna w jednostkach samorządu terytorialnego”. Dokument ten

- samodzielnego regulowania zobowiązań z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz finansowania inwestycji,
2. projekcja **wolnych środków na inwestycje** – tj. środków dostępnych na inwestycje; stanowi różnicę między nadwyżką operacyjną a wydatkami na spłatę zadłużenia,
 3. projekcja **możliwości inwestycyjnych** - określenie tych możliwości pozwala ocenić, czy samorząd może sfinansować swoje zamierzenia inwestycyjne bez zewnętrznych źródeł zasilania, zostały one wyznaczone jako różnica między wolnymi środkami na inwestycje a planowanymi do poniesienia wydatkami inwestycyjnymi,
 4. projekcja **potencjału inwestycyjnego**, jako końcowy efekt analizy - odzwierciedla on relację między oczekiwaniami społecznymi a możliwościami finansowymi jednostki.

Projekcja nadwyżki operacyjnej

W tabeli niżej przedstawiono projekcję nadwyżki operacyjnej Gminy Darłowo na lata 2008 – 2015. Prognozę kształtowania się nadwyżki operacyjnej sporządzono w oparciu o następujące dane i założenia:

1. dochody ogółem:

- na rok 2008 przyjęto zgodnie z uchwałą budżetową,
- na lata 2009 – 2013 – przyjęto zgodnie z projekcją opracowaną przez gminę,
- na lata 2013 – 2015 – przyjęto zgodnie z zaobserwowaną tendencją.

Należy tu zaakcentować, że łączna wysokość dochodów, ze względu na dotacje, subwencje i udziały w podatkach PIT i CIT zależna jest głównie od organów państwa tworzących i zmieniających system finansowy samorządów, a także od sytuacji gospodarczej kraju, która ma wpływ na decyzje ekonomiczne tych organów oraz na wielkości pozostałych dochodów. System ten w okresie 2005 – 2007 uległ istotnym zmianom, a założenie wzrostu dochodów od 2009 roku jest ustalone po przyjęciu tezy, że nie będą występowały znaczące zmiany.

2. wydatki bieżące:

- na rok 2008 przyjęto zgodnie z uchwałą budżetową,
- na lata 2009 – 2013 – przyjęto zgodnie z projekcją opracowaną przez gminę,
- na lata 2013 – 2015 – przyjęto zgodnie z zaobserwowaną tendencją.

Wysokość tych wydatków wynika w znacznym zakresie z tzw. „wydatków sztywnych”, których realizacja jest obowiązkowa, stosownie do obowiązującego jednostki samorządu terytorialnego systemu finansowego – dopiero zmiana tego systemu może to zmienić.

Tabela 50 Projekcja nadwyżki operacyjnej (w PLN)

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Dochody ogółem	26 701 884	29 262 000	30 540 000	31 920 000	33 370 000	34 265 000	35 121 625	35 999 666
2. Wydatki bieżące	21 141 294	22 661 000	23 780 000	24 960 000	26 200 000	27 500 000	28 187 500	28 892 188
3. Nadwyżka operacyjna (1-2)	5 560 590	6 601 000	6 760 000	6 960 000	7 170 000	6 765 000	6 934 125	7 107 478

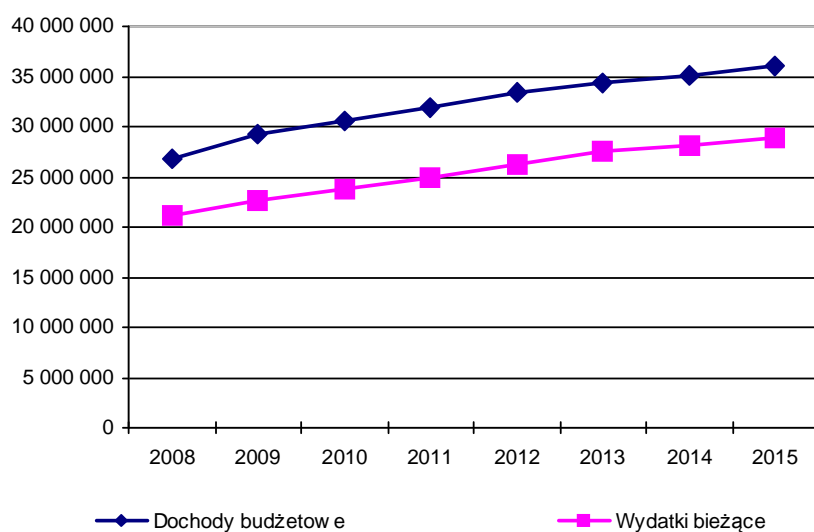
Oceniając uzyskane wyniki w wierszu „nadwyżka operacyjna” można stwierdzić, że samorząd posiada znaczny potencjał finansowy jaki może przeznaczyć z własnych środków budżetowych na inwestycje i spłatę zobowiązań. I tak potencjał ten kształtuje się następująco:

- w 2008 r. – 5 560 590 zł,

- w latach 2009–2015 – wykazuje w zasadzie tendencję rosnącą i mieści się w przedziale od 6 601 000 zł (rok 2009) do 7 170 000 zł (rok 2012).

Poniższy rysunek obrazuje graficznie projekcję nadwyżki operacyjnej; mieści się ona w obszarze między liniami oznaczającymi serie danych.

został pozytywnie zaopiniowany przez Zespół ds. Systemu Finansów Publicznych Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego w dniu 18 października 2005 r. Aktualnie jest to najważniejszy wskaźnik sytuacji finansowej jst.

Rysunek 19 Projekcja nadwyżki operacyjnej (w PLN)

Projekcja wolnych środków na inwestycje

W kolejnej tabeli przedstawiono projekcję wolnych środków na inwestycje. Kwota ta wskazuje, jakimi środkami może dysponować samorząd - w poszczególnych latach projekcji - na realizację planów inwestycyjnych. Przy projekcji wolnych środków na inwestycje uwzględniono konieczność spłaty zobowiązań. Kwoty wynikające z tych zobowiązań ujęte są w wierszu „spłata zobowiązań”. Do wyliczeń przyjęto rozchody budżetu z tytułu spłaty istniejącego oraz planowanego zadłużenia (planowana pożyczka z WFOŚiGW na budowę oczyszczalni ścieków w Rusku). Regulowanie zobowiązań finansowych ma charakter płatności sztywnych, stąd w projekcji wolnych środków na inwestycje konieczne jest ich uwzględnienie.

Kategoria ta stanowi więc nadwyżkę środków budżetowych, którą gmina może potencjalnie wygospodarować po zabezpieczeniu środków na wydatki bieżące i spłatę ewentualnych zobowiązań.

Tabela 51 Projekcja wolnych środków na inwestycje (w PLN)

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Nadwyżka operacyjna	5 560 590	6 601 000	6 760 000	6 960 000	7 170 000	6 765 000	6 934 125	7 107 478
2. Spłata zobowiązań	289 790	760 000	760 000	760 000	760 000	765 000	0	0
3. Wolne środki na inwestycje (1-2)	5 270 800	5 841 000	6 000 000	6 200 000	6 410 000	6 000 000	6 934 125	7 107 478

Wyniki przedstawione w powyższej tabeli wskazują, że w okresie projekcji, po zabezpieczeniu środków na spłatę zobowiązań, wolne środki na inwestycje będą kształtowały się następująco:

- w 2008 r. – 5 270 800 zł,
- w 2009 r. – 5 841 000 zł,
- w 2010 r. – 6 000 000 zł,
- w 2011 r. – 6 200 000 zł,
- w 2012 r. – 6 410 000 zł,
- w 2013 r. – 6 000 000 zł,
- w 2014 r. – 6 934 125 zł,
- w 2015 r. – 7 107 478 zł.

Projekcja możliwości inwestycyjnych

Wykreowanie kategorii „możliwości inwestycyjne” daje odpowiedź na pytanie, czy samorząd – w ramach własnych możliwości budżetowych - jest w stanie zrealizować zadania inwestycyjne zaplanowane w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym. Wartość tej kategorii została wyznaczona jako

różnica między wolnymi środkami na inwestycje a kwotą przeznaczoną na realizację inwestycji zaplanowanych na lata 2008 – 2013 – „inwestycje zaplanowane”. Jednocześnie kategoria ta zawiera w sobie następującą informację:

- dodatnia wartość oznacza, że samorząd może przeznaczyć na wydatki inwestycyjne więcej środków finansowych niż przewiduje w WPI i kwota ta jest równa wartości bezwzględnej tej kategorii,
- ujemna wartość wskazuje, że samorząd nie dysponuje wystarczającą ilości środków na sfinansowanie inwestycji, i brak ten odpowiada wartości bezwzględnej tej kategorii.

Tabela 52 Projekcja możliwości inwestycyjnych (w PLN)

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Wolne środki na inwestycje	5 270 800	5 841 000	6 000 000	6 200 000	6 410 000	6 000 000	6 934 125	7 107 478
2. Inwestycje zaplanowane	9 142 643	8 371 843	14 400 000	7 820 000	8 220 000	7 970 000		
3. Możliwości inwestyc. (1-2)	-3 871 843	-2 530 843	-8 400 000	-1 620 000	-1 810 000	-1 970 000	6 934 125	7 107 478

Na rok bieżący łączne nakłady inwestycyjne, ujęte w wierszu „inwestycje zaplanowane”, stanowią sumę wydatków majątkowych ujętych w wydatkach budżetu gminy oraz dodatkowych nakładów na budowę oczyszczalni ścieków w Rusku, które gmina planuje sfinansować pożyczką z WFOŚiGW.

Z obliczeń zaprezentowanych w tabeli wynika, że Gmina Darłowo w okresie projekcji nie zrealizuje swoich zamierzeń inwestycyjnych bez zewnętrznych źródeł finansowania. Brak własnych środków finansowych oszacowano na kwoty: 3 871 843 zł (rok 2008); 2 530 843 zł (rok 2009), 8 400 000 zł (rok 2010), 1 620 000 zł (rok 2011), 1 810 000 zł (rok 2012), 1 970 000 zł (rok 2013). Aby zrealizować w tym okresie planowane zadania inwestycyjne niezbędne będzie więc zaciągnięcie przez samorząd zobowiązań zwrotnych, np. kredyty, emisja obligacji komunalnych, ewentualnie uzyskanie dofinansowania z innych źródeł.

Projekcja potencjału inwestycyjnego

Projekcję potencjału inwestycyjnego Gminy Darłowo sporządzono w oparciu o oszacowaną wcześniej nadwyżkę operacyjną samorządu, uwzględniając przepływy finansowe oraz możliwe do uzyskania środki w ramach dofinansowania z budżetu Unii Europejskiej lub budżetu państwa i innych jednostek samorządu terytorialnego. Jest to więc suma możliwych do wygenerowania środków finansowych, jakie samorząd może przeznaczyć na realizację zadań inwestycyjnych. Projekcja ta została oszacowana przy wykorzystaniu następującego algorytmu:

Nadwyżka operacyjna

- Spłata zobowiązań
- + Przychody

Przepływy finansowe

- + Dofinansowanie

Potencjał inwestycyjny

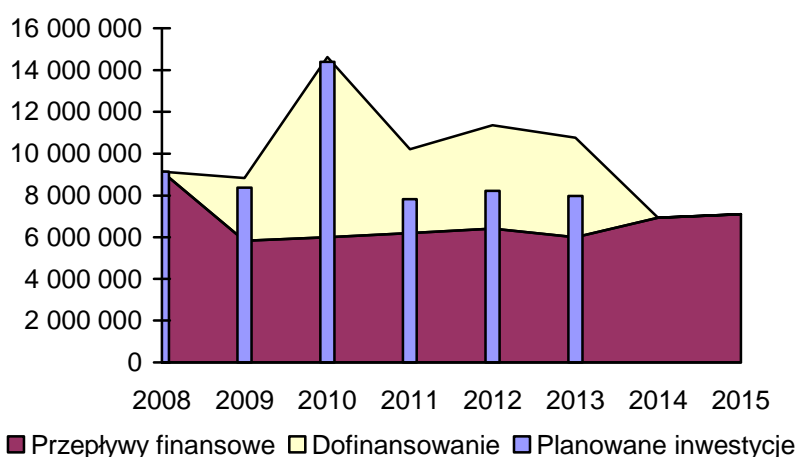
Tabela 53 Projekcja potencjału inwestycyjnego (w PLN)

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1. Nadwyżka operacyjna	5 560 590	6 601 000	6 760 000	6 960 000	7 170 000	6 765 000	6 934 125	7 107 478
2. Spłata zobowiązań	289 790	760 000	760 000	760 000	760 000	765 000	0	0
3. Przychody	3 871 843	0	0	0	0	0	0	0
4. Przepływy finansowe	9 142 643	5 841 000	6 000 000	6 200 000	6 410 000	6 000 000	6 934 125	7 107 478
5. Dofinansowanie	0	2 994 000	8 621 000	4 020 000	4 957 500	4 770 000	0	0
6. Potencjał inwestycyjny	9 142 643	8 835 000	14 621 000	10 220 000	11 367 500	10 770 000	6 934 125	7 107 478
7. Inwestycje zaplanowane	9 142 643	8 371 843	14 400 000	7 820 000	8 220 000	7 970 000		
8. Relacja: 6-7	0	463 157	221 000	2 400 000	3 147 500	2 800 000	6 934 125	7 107 478

W wierszu 5 „dofinansowanie” ujęte są kwoty stanowiące sumę środków pochodzących z budżetów publicznych (tj. budżetu województwa, powiatu i Skarbu Państwa) oraz budżetu Unii Europejskiej. Z analizy projekcji zaprezentowanej w powyższej tabeli wynika, że samorząd Gminy Darłowo posiada odpowiedni potencjał niezbędny do zrealizowania zamierzeń inwestycyjnych zaplanowanych na lata 2008 - 2013.

Na rysunku poniższym graficznie zobrazowano, wyliczony w powyższej tabeli, potencjał inwestycyjny Gminy Darłowo. Naniesiono również na ten wykres wartości planowanych zadań inwestycyjnych w celu graficznego zilustrowania wzajemnej relacji tych dwóch wielkości.

Rysunek 20 Potencjał inwestycyjny Gminy Darłowo (w PLN)

Na obszar oznaczony kolorem bordowym oraz żółtym, który stanowi potencjał inwestycyjny gminy, odpowiadający sumie przepływów finansowych jednostki i dofinansowania, nałożono niebieskie słupki, które oznaczają wartości inwestycji zaplanowanych. Jak widać na wykresie, w latach 2008 - 2013, potencjał inwestycyjny przewyższa wartość zaplanowanych inwestycji. Oznacza to, że w tym czasie samorząd będzie posiadał wystarczające środki finansowe na realizację planowanych zamierzeń inwestycyjnych.

WIELOLETNI PLAN PRZEDSIĘWZIĘĆ INWESTYCYJNO – ORGANIZACYJNYCH STRATEGII ROZWOJU TURYSTYKI GMINY DARŁOWO DO ROKU 2020⁷²

Tabela 54 Wieloletni Plan Inwestycyjny

Lp.	Nazwa zadania	Nazwa jednostki realizującej	Termin realizacji		Źródła finansowania	Łączne nakłady	Lata / Koszty w PLN					
			rozp.	zak.			2008	2009	2010	2011	2012	2013
INWESTYCJE												
1	Budowa Gminnej Oczyszczalni w Rusku	Urząd Gminy Darłowo	2008	2009	ogółem	7 743 686	5 871 843	1 871 843				
					środki własne	3 871 843	2 000 000	1 871 843				
					pożyczka WFOŚiGW*	3 871 843	3 871 843	-				
2	Modernizacja ujęcia wody w Dobiesławiu	Urząd Gminy Darłowo	2009	2009	ogółem	1 500 000		1 500 000				
					środki własne	900 000		900 000				
					środki UE**	600 000		600 000				
3	Budowa ciągu komunikacyjnego w miejscowości turystycznej Wicie	Urząd Gminy Darłowo	2009	2010	ogółem	7 100 000		1 000 000	6 100 000			
					środki własne	1 775 000		400 000	1 375 000			
					środki UE	5 325 000		600 000	4 725 000			
4	Budowa infrastruktury drogowej w miejscowościach Gminy Darłowo	Urząd Gminy Darłowo	2010	2011	ogółem	2 500 000			1 250 000	1 250 000		
					środki własne	2 500 000			1 250 000	1 250 000		
					środki UE	-						
5	Budowa infrastruktury drogowej i turystycznej w Dąbkach	Urząd Gminy Darłowo	2009	2013	ogółem	3 960 000		200 000	850 000	970 000	970 000	970 000
					środki własne	1 750 000		200 000	350 000	400 000	400 000	400 000
					środki UE	2 210 000			500 000	570 000	570 000	570 000
6	Budowa Sali Gimnastycznej w Kopnicy	Urząd Gminy Darłowo	2009	2010	ogółem	1 500 000		900 000	600 000			
					środki własne	1 005 000		603 000	402 000			
					Dofinansowanie Ministra Sportu	495 000		297 000	198 000			

⁷² Szczegółowy podział na źródła finansowania do każdego zadania znajduje się w Programach Operacyjnych.

Lp.	Nazwa zadania	Nazwa jednostki realizującej	Termin realizacji		Źródła finansowania	Łączne nakłady	Lata / Koszty w PLN					
			rozp.	zak.			2008	2009	2010	2011	2012	2013
7	Budowa Sali gimnastycznej w Jeżyczkach	Urząd Gminy Darłowo	2009	2010	ogółem	1 500 000		900 000	600 000			
					środki własne	1 005 000		603 000	402 000			
					Dofinansowanie Ministra Sportu	495 000		297 000	198 000			
8	Budowa kanalizacji ETAP I	Urząd Gminy Darłowo	2009	2013	ogółem	26 000 000		2 000 000	5 000 000	5 000 000	7 000 000	7 000 000
					środki własne	10 400 000		800 000	2 000 000	2 000 000	2 800 000	2 800 000
					środki UE	15 600 000		1 200 000	3 000 000	3 000 000	4 200 000	4 200 000
9	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej w miejscowości Bobolin.	Urząd Gminy Darłowo	2011	2011	ogółem	600 000				600 000		
					środki własne	150 000				150 000		
					środki UE	450 000				450 000		
10	Budowa boiska sportowego w Dąbkach	Urząd Gminy Darłowo	2012	2012	ogółem	250 000					250 000	
					środki własne	62 500					62 500	
					środki UE	187 500					187 500	

Objaśnienie:

* - WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

** - środki UE – Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego, Sektorowe Programy Operacyjne, finansowane m. in. z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego

MONITORING STRATEGII

Ocena strategicznych dokumentów zawierających programy rozwoju winna być dokonywana trzykrotnie: przed rozpoczęciem realizacji (ex-ante), w połowie okresu realizacji (mid-term) oraz po zakończeniu realizacji (ex-post).

Aby umożliwić pośrednie dokonywanie ocen mid-term i ex-post, należy określić powiązania pomiędzy strategią rozwoju gminy a programami operacyjnymi. Ocena ex-post jest najbardziej istotna i miarodajna dla całościowej oceny polityki rozwoju turystyki w długim okresie czasu oraz spełnia najważniejszą funkcję. Wszelkie oceny oddziaływania podmiotów publicznych na procesy rozwoju przeprowadzane są w kontekście społecznych potrzeb, celów i nakładów. Mierzone i oceniane są uzyskane produkty, wyniki, efekty i skutki. Działania i przedsięwzięcia służące realizacji celów strategicznych oceniane są na podstawie czterech kryteriów: skuteczności, celowości, efektywności, wydajności. Cały proces dodatkowo oceniany jest z punktu widzenia praworządności i gospodarności (oszczędności). Oceny wymagają podejścia uporządkowanego, obiektywnych kryteriów oraz stosowania zróżnicowanych i wyrafinowanych metod. Ocena realizacji strategii i programu operacyjnego jest procesem wymagającym udziału społecznego, a przede wszystkim współdziałania podmiotu i uczestników strategicznego planowania rozwoju regionu.

Aby spełnić powyższe wymagania, każdy program operacyjny wymaga monitorowania. Wymóg monitorowania wynika również z przepisów regulujących finansowanie przedsięwzięć z funduszy strukturalnych UE. Monitorowaniem programu operacyjnego na poziomie celów winna zajmować się jednostka organizacyjna odpowiedzialna za jego sformułowanie i przeprowadzenie, w tym wypadku – Wydział Rozwoju i Inwestycji Gminy Darłowo. Obowiązek monitorowania poszczególnych zadań spoczywa na jednostce realizującej dane zadanie.

Wizja, misja turystyczna Gminy Darłowo w latach 2008-2020, zawarta w *Strategii* sformułowana jest na tak ogólnym poziomie, że bezpośrednia ocena stopnia ich realizacji nie jest możliwa. Można jednak ocenić stopień realizacji kierunków działania. Mają one konkretny charakter i są powiązane bezpośrednio z planowanymi programami, że można stosować bardziej wyspecjalizowane wskaźniki. W charakterystyce każdego z kierunków działania zawarto propozycje wskaźników produktów oraz rezultatów. Zestaw wskaźników dla celów monitorowania programu operacyjnego na poziomie zadań zawiera poniższa tab. 34. Ich coroczne obliczenie rozpoczynając od roku bazowego 2008 (stan 31 grudnia – dane będą dostępne wiosną 2009) umożliwi dokonanie w latach 2011 i 2015 ocen realizacji programu pod kątem: skuteczności, celowości, efektywności, wydajności. Odpowiednie jednostki organizacyjne Urzędu Gminy i instytucje zewnętrzne dokonywać będą bieżącej (raz w roku) i okresowej (w 2011 i 2015 r.) kontroli realizacji *Strategii*. Efektem kontroli może być konieczność zmodyfikowania *Strategii*.

Źródłami pozyskiwania danych do oceny realizacji *Strategii* mogą być:

1. Źródła pierwotne:

- badania ankietowe za pomocą kwestionariusza – np. z wykorzystaniem Internetu, w formie drukowanej – skrzynka na opinie w Urzędzie Gminy Darłowo u pracownika na samodzielny stanowisku pracy promocji, turystyki, współpracy z zagranicą oraz w punkcie informacji turystycznej,
- otwarte dla wszystkich Forum Internetowe, pozwalające na swobodną wypowiedź,
- cykliczne, coroczne spotkania grup eksperckich oraz innych podmiotów działających w turystyce i otoczeniu turystyki,
- inne.

2. Źródła wtórne:

- raporty z badań ruchu turystycznego w Zachodniopomorskim,
- statystyki, w tym Urzędu Statystycznego oraz innych jednostek i instytucji,
- informacje medialne oraz raporty, biuletyny, sprawozdania z działalności i in. pochodzące od środowisk turystycznych,
- inne.

Wybór źródeł informacji do oceny realizacji *Strategii* będzie każdorazowo weryfikowany, zgodnie z przyjętymi wskaźnikami.

Tabela 55 Wskaźniki monitoringu „Strategii rozwoju turystyki Gminy Darłowo do roku 2020”.

Nr.kier. dział.	Nazwa priorytetu/celu operacyjnego	Wskaźniki	
		produktu	rezultatu
Rok bazowy 2008 lata oceny: 2011 i 2015			
1.	ROZWÓJ OBSZARÓW TURYSTYCZNYCH		
1.1.	Tworzenie warunków na rzecz budowy infrastruktury turystycznej.		
	KIERUNKI DZIAŁANIA		
1.1.1.	Stwarzanie projektów i przedsięwzięć umożliwiających rozwój sportów wodnych w oparciu o dostępne tereny nad jeziorami Bukowo i Kopań.	- liczba utworzonych projektów, przedsięwzięć stwarzających możliwość rozwoju sportów wodnych w oparciu o jezioro Bukowo i Kopań.	- liczba turystów krajowych i zagranicznych czynnie uprawiających sporty wodne i korzystających w tym zakresie z oferty gminy nad jeziorami Bukowo i Kopań.
1.1.2.	Budowa sieci parkingów z uwzględnieniem potrzeb ruchu turystycznego.	- powierzchnia (w m ²) obszarów Gminy Darłowo przystosowanych do parkowania pojazdów	- liczba miejsc parkingowych na terenie Gminy Darłowo
1.1.3.	Rewitalizacja zespołów urbanistycznych na trasie Średniowiecznego Szlaku Cystersów	- powierzchnia (w m ²) zrewitalizowanych obiektów o konstrukcji ryglowej - liczba gospodarstw wiejskich zrewitalizowanych według określonego schematu na zagrody cysterskie	- natężenie ruchu turystycznego w zrewitalizowanych obszarach Średniowiecznego Szlaku Cystersów
1.1.4.	Budowa infrastruktury turystycznej obszarów przyjeziornych.	- powierzchnia (w m ²) zrewitalizowanych obszarów przyjeziornych - długość (w km) sieci kanalizacyjnej wybudowanej w obszarach bezpośrednio przyległych do jezior	- liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z walorów zrewitalizowanych obszarów przyjeziornych - liczba miejsc noclegowych w zrewitalizowanych obszarach przyjeziornych
1.1.5.	Stworzenie domeny turystycznej opartej na jeziorze Bukowo i mierzei Bukowskiej z wykorzystaniem infrastruktury turystycznej miejscowości Dąbki.	- liczba projektów uaktywniających poszczególne obszary związane z j.Bukowo i mierzeją Bukowską z wykorzystaniem infrastruktury turystycznej miejscowości Dąbki.	- liczba turystów krajowych i zagranicznych odwiedzających obszary turystyczne wokół j. Bukowo i związanych z mierzeją Bukowską - powierzchnia (w m ²) obiektów oferujących usługi turystyczne w obrębie linii brzegowej j. Bukowo - wartość (w PLN) nakładów

Nr.kier. dział.	Nazwa priorytetu/celu operacyjnego	Wskaźniki	
		produktu	rezultatu
			inwestycyjnych zrealizowanych wokół j. Bukowo
1.1.6.	Budowa infrastruktury turystycznej uaktywniającej obszary turystyczne wokół rzek przepływających przez Gminę Darłowo.	- powierzchnia (w m ²) uaktywnionych powierzchni turystycznych otoczenia rzek Wieprzy i Grabowej	- liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z oferty dorzeczy rzek Wieprzy i Grabowej na terenie Gminy Darłowo
1.1.7.	Tworzenie i realizacja projektów budowy i rozbudowy infrastruktury technicznej miejscowości Dąbki i Wicie.	- długość (w km) zmodernizowanych i wybudowanych nowych dróg na terenie miejscowości Dąbki i Wicie z usunięciem barier architektonicznych - długość (w km) zamkniętych dla ruchu kołowego ciągów pieszych - długość (w km) sieci kanalizacyjnej - powierzchnia (w m ²) zrewitalizowanej plaży w miejscowości Dąbki i Wicie	- liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z zamkniętych ciągów pieszych, - liczba niepełnosprawnych ruchowo korzystających z oferty turystycznej miejscowości Dąbki i Wicie - liczba nowych przyłączy kanalizacyjnych - liczba turystów korzystających z plaży w miejscowości Dąbki i Wicie.
1.1.8.	Rewitalizacja i budowa nowych ciągów komunikacyjnych w kierunku zwiększenia dostępności usług turystycznych.	- długość (w km) zmodernizowanych i wybudowanych nowych dróg zwiększających dostępność do obiektów i atrakcji turystycznych	- liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z nowo wybudowanych i zmodernizowanych dróg zwiększających dostępność do obiektów i atrakcji turystycznych
1.1.9.	Działanie na rzecz poprawy dostępności infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.	- powierzchnia (w m ²) boisk, i obiektów sportowych ogólnie dostępnych dla turystów	- liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z nowo wybudowanych ogólnie dostępnych boisk i obiektów sportowych
1.2.	Podjęmowanie intensywnych działań marketingowych i promocyjnych obszarów turystycznych Gminy Darłowo.		
	KIERUNKI DZIAŁANIA		
1.2.1.	Promocja przygotowanych obszarów inwestycyjnych pod zabudowę turystyczną.	- liczba projektów promocyjnych mających na celu wzbudzenie zainteresowania inwestorów inwestycjami turystycznymi na terenie Gminy Darłowo.	- wartość nakładów inwestycyjnych (w PLN) liczona dla nowych inwestycji turystycznych w obszarach inwestycyjnych
1.2.2.	Promocja potencjału gminy sprzyjającego rozwojowi gospodarstw agroturystycznych.	- liczba nowo powstałych gospodarstw agroturystycznych na	- liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających

Nr.kier. dział.	Nazwa priorytetu/celu operacyjnego	Wskaźniki	
		produktu	rezultatu
		terenie Gminy Darłowo	z gospodarstw agroturystycznych na terenie Gminy Darłowo
1.2.3.	Aktywny udział w tworzeniu i promocji projektów i zamierzeń inwestycyjnych opartych o partnerstwo publiczno - prywatne zwiększających ofertę turystyczną gminy.	- liczba projektów turystycznych realizowanych na terenie Gminy Darłowo w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego	- liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z ofert usług turystycznych powstałych w ramach PPP
2.	WZMOCNIENIE POZYCJI GMINY DARŁOWO NA RYNKU TURYSTYCZNYM.		
2.1.	Podniesienie konkurencyjności wiodących produktów turystycznych Gminy.		
	KIERUNKI DZIAŁANIA		
2.1.1.	Organizacja imprez o znaczeniu ponadlokalnym skierowanych do wybranej grupy klientów	- liczba zorganizowanych w ciągu roku imprez masowych o charakterze ponadlokalnym skierowanych do wybranej grupy klientów.	- liczba turystów krajowych i zagranicznych uczestniczących w zorganizowanych imprezach o charakterze ponadlokalnym skierowanych do wybranej grupy klientów.
2.1.2.	Wzbogacenie oferty Dąbek w zakresie turystyki zdrowotnej (uzdrowiskowej).	- liczba obiektów w miejscowości Dąbki o charakterze uzdrowiskowo - sanatoryjnym - liczba miejsc noclegowych w obiektach uzdrowiskowo-sanatoryjnych - liczba obiektów na terenie Dąbek o charakterze SPA opartego o walory uzdrowiskowe - liczba miejsc noclegowych w obiektach SPA na terenie Dąbek	- liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z obiektów uzdrowiskowo – sanatoryjnych oraz obiektów SPA
2.1.3.	Działanie na rzecz rozwoju turystyki rekreacyjnej oraz w kierunku alternatywnych całorocznych usług typu SPA i Weelnes.	- liczba obiektów turystycznych oferujących usługi SPA i Weelnes, - powierzchnia (w m ²) obiektów typu SPA i Weelnes	- liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z oferty turystyki rekreacyjnej typu SPA i Weelnes
2.1.4.	Działanie na rzecz budowy bazy wykwalifikowanej kadry obsługi ruchu turystycznego.	- liczba projektów mających na celu szkolenie i podwyższenie kwalifikacji obsługi ruchu turystycznego	- liczba wysoko wykwalifikowanej kadry obsługi ruchu turystycznego
2.2	Wykreowanie nowych produktów turystycznych.		

Nr.kier. dział.	Nazwa priorytetu/celu operacyjnego	Wskaźniki	
		produktu	rezultatu
KIERUNKI DZIAŁANIA			
2.2.1.	Stworzenie warunków dla rozwoju sportów wodnych.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów mających na celu tworzenie warunków do żeglarstwa i windurfingu - liczba stanic kajakowych i miejsc postojowych dla kajaków - długość w (m) szlaków kajakowych utworzonych w oparciu o rzeki przepływające przez teren Gminy Darłowo 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z oferty szkółek żeglarskich - liczba turystów żeglujących na wodach przybrzeżnych M. Bałtyckiego i na jeziorach Bukowo i Kopań - liczba turystów korzystających ze spływów kajakowych na rzekach przepływających przez Gminę Darłowo.
2.2.2.	Budowa produktu turystycznego opartego na agroturystyce i Średniowiecznym Szlaku Cystersów.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów promujących agroturystykę w Gminie Darłowo - liczba produktów turystycznych utworzonych o ofertę agroturystyczną Gminy Darłowo i średniowieczny Szlak Cystersów. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba turystów krajowych i zagranicznych przyjeżdżających do gminy Darłowo dla celów związanych z wypoczynkiem opartym o ofertę agroturystyczną i produkty turystyczne utworzone na bazie Średniowiecznego Szlaku Cystersów.
2.2.3.	Przygotowanie oferty turystycznej w oparciu o potrzeby rynek.u związane z tzw. turystyką biznesową.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów dostosowujące istniejące obiekty turystyczne do oferty turystyki konferencyjnej. - powierzchnia (w m²) sal konferencyjnych - liczba miejsc noclegowych (całorocznych) z dostępem do sal konferencyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba klientów polskich i zagranicznych obecnych na Ziemi Darłowskiej w związku z organizacją konferencji i szkoleń
2.2.4.	Tworzenie oferty turystycznej w oparciu o zainteresowania turystów sportami ekstremalnymi i turystyką alternatywną.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba wyodrębnionych obszarów (miejsc) wyznaczonych na terenie Gminy Darłowo oferujących warunki do uprawiania sportów ekstremalnych - liczba typów sportów ekstremalnych uprawianych na terenie Gminy Darłowo 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z oferty tzw. turystycznej nawiązującej do sportów ekstremalnych
2.2.5.	Opracowanie propozycji tematycznych zwiedzania i aktywnego korzystania z zasobów przyrodniczych Gminy Darłowo.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów tworzących pakiety usług turystycznych w oparciu o walory przyrodnicze, zwłaszcza obszary przyrody chronionej w tym rzeki Wieprzy, rzeki Grabowej, j. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z pakietów usług turystycznych opartych na walorach przyrodniczych

Nr.kier. dział.	Nazwa priorytetu/celu operacyjnego	Wskaźniki	
		produktu	rezultatu
		Bukowo i j. Kopań.	
2.2.6.	Tworzenie oferty turystycznej skierowanej do dzieci i młodzieży oraz rodzin z dziećmi.	- liczba projektów tworzących pakiety usług turystycznych skierowanych do dzieci i młodzieży oraz rodzin z dziećmi	- liczba turystów włącznie z dziećmi korzystających z oferowanych pakietów przygotowanych specjalnie dla tej grupy klientów
2.3.	Promocja produktów oraz walorów turystycznych		
	KIERUNKI DZIAŁANIA		
2.3.1.	Różnorodna, ukierunkowana działalność promocyjna na rynek zewnętrzny i wewnętrzny.	- liczba projektów promujących walory turystyczne Gminy Darłowo - skierowanych na rynek zewnętrzny i wewnętrzny	- liczba turystów krajowych i zagranicznych przyjeżdżających do Gminy Darłowo z tytułu prowadzonych akcji promocyjnych i reklamowych
2.3.2.	Nawiązanie bardziej efektywnej współpracy z gminą partnerską i nawiązanie nowych kontaktów zagranicznych w celu wymiany doświadczeń i wspólnej promocji produktów.	- liczba projektów, których celem jest zwiększenie efektywności współpracy z gminami partnerskimi w zakresie zwiększenia promocji i ruchu turystycznego na terenie Gminy Darłowo	- liczba turystów krajowych i zagranicznych przybywających na teren Gminy Darłowo w wyniku zaktywizowania współpracy z gminami partnerskimi
2.3.3.	Współpraca z przedsiębiorstwami turystycznymi sektora MSP w zakresie promocji ich ofert.	- liczba projektów promocyjnych organizowanych przez sektor publiczny wspólnie z przedsiębiorcami branży turystycznej	- liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z usług podmiotów turystycznych biorących czynny udział w promocji Gminy Darłowo w ramach partnerstwa z samorządem
2.3.4.	Monitoring skuteczności działań promocyjnych podejmowanych przez Gminę.	- liczba badań ankietowych (statystycznych) i badań opinii publicznej przeprowadzonych w ciągu roku mierzących efekty działań promocyjnych prowadzonych przez gminę (natężenie ruchu turystycznego, średnia długość pobytu w Gminie Darłowo, ilość wykorzystanych miejsc noclegowych, itp.)	- liczba wprowadzonych zmian w system promocji gminy będących wynikiem monitoringu działań promocyjnych
3.	TWORZENIE WARUNKÓW NA RZECZ ROZWOJU RÓŻNYCH FORM PARTNERSTWA W REALIZACJI INICJATYW, PROJEKTÓW I ZADAŃ PROTURYSTYCZNYCH.		
3.1.	Wspieranie podmiotów życia społecznego i gospodarczego Gminy Darłowo w zakresie rozwoju turystyki.		

Nr.kier. dział.	Nazwa priorytetu/celu operacyjnego	Wskaźniki	
		produktu	rezultatu
KIERUNKI DZIAŁANIA			
3.1.1.	Przystąpienie Gminy Darłowo do Lokalnej Organizacji Turystycznej i zaktywizowanie działań promocyjnych i informacyjnych organizowanych z gminami turystycznymi Ziemi Darłowskiej	<ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów promocyjnych i informacyjnych i ilość organizowanych imprez turystycznych przez Lokalną Organizację Turystyczną na terenie Gminy Darłowo - liczba podmiotów obsługi ruchu turystycznego włączonych w działania promocyjne organizowane przez LOT 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba turystów uczestniczących w przedsięwzięciach organizowanych przez LOT, - liczba klientów korzystających z usług podmiotów turystycznych biorących udział w projektach organizowanych przez LOT
3.1.2.	Utworzenie Darłowskiego Klastera Turystycznego.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zintegrowanych działań i projektów turystycznych tworzonych w kooperacjach przez kilka lub kilkanaście podmiotów obsługi ruchu turystycznego, - liczba podmiotów obsługi ruchu turystycznego oraz liczba wzajemnie przenikających się (uzupełniających się) ofert turystycznych z miastem Darłowo i sąsiednimi gminami 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z produktów i projektów obsługi ruchu turystycznego tworzonych przez grupy przedsiębiorców turystycznych powiązanych organizacyjnie i/lub gospodarczo - określenie przepływu strumienia ruchu turystycznego pomiędzy Gminą Darłowo a, miastem Darłowo i sąsiednimi gminami

Nr.kier. dział.	Nazwa priorytetu/celu operacyjnego	Wskaźniki	
		produktu	rezultatu
3.2.	Zwiększenie konkurencyjności i potencjału przedsiębiorstw turystycznych działających na terenie gminy.		
	KIERUNKI DZIAŁANIA		
3.2.1.	Wsparcie działań mających na celu rozwój lokalnych zrzeszeń, stowarzyszeń działających w sektorze turystyki.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów i inicjatyw tworzonych na szczeblu samorządu wspierających organizacje pozarządowe działające w sferze turystyki - wartość nakładów finansowych (w PLN) wydatkowanych z budżetu gminy na rzecz wsparcia przedsięwzięć organizowanych przez NGO 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba wymiernych projektów turystycznych podnoszących walory turystyczne gminy i zwiększających jej ofertę turystyczną realizowanych przez NGO⁷³, a wspieranych przez samorząd lokalny
3.2.2.	Realizacja programu doradztwa dla MŚP działających w sektorze turystyki.	<ul style="list-style-type: none"> - liczba projektów doradczych organizowanych na szczeblu samorządu i NGO wspierających MSP sektora turystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba podmiotów MŚP sektora turystycznego korzystających z projektów doradczych tworzonych na szczeblu samorządu i NGO

⁷³ (NGO) - non-governmental organization – organizacja pozarządowa

ZAŁĄCZNIK

OPINIA NA TEMAT

„STRATEGII ROZWOJU TURYSTYKI GMINY DARŁOWO DO ROKU 2020”

Prof. dr hab. Marek Dutkowski
Zakład Geografii Ekonomicznej i Polityki Regionalnej
Uniwersytet Szczeciński

Gmina Darłowo ze względu na swoją wielkość, nadmorskie położenie, bogatą przeszłość sąsiedniego miasta Darłowa oraz istniejący potencjał gospodarczy, kapitał ludzki i infrastrukturę nie ma zbyt wielkiego wyboru ścieżki prowadzącej do wyższych dochodów i lepszego życia mieszkańców. Turystyka jest właściwie jedyną szansą rozwojową tego obszaru. Rosnąca konkurencja na globalizujących się rynkach turystycznych wymusza współdziałanie sektora biznesu turystycznego oraz władz samorządowych w celu poprawy pozycji rynkowej. Warunkiem wstępnym takiej współpracy jest wspólne wypracowanie dokumentu zawierającego główne zamierzenia wszystkich zainteresowanych podmiotów w dziedzinie rozwoju turystyki. Dlatego inicjatywę opracowania strategii rozwoju turystyki w gminie Darłowo należy uznać za trafną i niezbędną. Najważniejsze jest jednak, aby najważniejsze ustalenia tego dokumentu, po akceptacji Rady Gminy, stały się powszechnie znane, rozumiane i były uznawane za własne przez mieszkańców i biznes turystyczny gminy Darłowo. Jest to niezbędny warunek realizacji strategii. Warunek ten został już częściowo spełniony poprzez uspołecznienie procesu tworzenia strategii, a zwłaszcza poprzez rozpowszechnienie Wniosku Przedsięwzięcia Inwestycyjnego.

Opiniowany dokument zawiera 165 stron drukowanych, 55 tabel i 20 rysunków. Składa się z dwóch części: A – audytu turystycznego oraz B – właściwej strategii. Audyt zawiera pogłębioną analizę zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań rozwoju turystyki w gminie Darłowo oraz diagnozę walorów, zagospodarowania, usług oraz aktywności turystycznej na jej obszarze. Przeanalizowano dokumenty rangi krajowej i wojewódzkiej, mające wpływ na rozwój turystyki w skali lokalnej. Dokonano również prawidłowej i fachowej analizy położenia, struktury społeczno-gospodarczej i infrastruktury gminy. Przeprowadzono też analizę ruchu turystycznego za pomocą wywiadu kwestionariuszowego. Audyt jest bardzo obszerny, liczy aż 100 stron i stanowi dobry punkt wyjścia do formułowania strategii. Należy podkreślić, że wykonany został bardzo kompetentnie i stanowi źródło informacji na temat uwarunkowań rozwoju turystyki znacznie wykraczające swoim zasięgiem i znaczeniem poza potrzeby strategii rozwoju gminy Darłowo. Audyt posiada samoistną wartość dla władz samorządowych gminy i może być wykorzystywany w przyszłości w trakcie realizacji strategii oraz przygotowywania wszelkich działań związanych z rozwojem turystyki.

Właściwy dokument, zawierający treść strategii rozwoju turystyki w gminie Darłowo do 2020 r., który powinien być uchwalony przez Radę Gminy Darłowo, liczy 65 stron i zawiera następujące części: 1 – misję turystyczną Darłowa, 2 – priorytety, cele strategiczne i kierunki działania, 3 – warunki realizacji

strategii, 4 – programy operacyjne, 5 – plan finansowy na lata 2007-2013, 6 – wieloletni plan przedsięwzięć inwestycyjno-organizacyjnych, 7 – monitoring strategii. Z metodycznego punktu widzenia jest to opracowanie wzorowe i wykraczające swoją treścią poza zwyczajowo przyjęte opracowania tego rodzaju. Część B opiniowanego dokumentu zawiera nie tylko właściwą strategię (czyli punkty 1, 2 i 3), lecz również programy operacyjne uszczegółowione do projektów, plan finansowy oraz przedsięwzięcia inwestycyjne i organizacyjne (czyli punkty 4, 5 i 6). Jest to nie tylko strategia rozwoju turystyki w gminie Darłowo, lecz także zestaw programów operacyjnych, a nawet zestawienie konkretnych projektów wraz z ich planem finansowym.

Bardzo istotny, zwłaszcza w przedsięwzięciach współfinansowanych przez Unię Europejską, jest monitoring realizacji strategii. Został on przygotowany wzorowo (nieczęsto zdarza się to w dokumentach strategicznych o zasięgu lokalnym) i powinien być poważnie potraktowany przez władze samorządowe gminy Darłowo jako ważny instrument kontroli realizacji strategii, umożliwiający nie tylko ocenę efektów, lecz przede wszystkim korekty i dostosowanie się do zmieniającej się stale sytuacji na rynkach turystycznych.

Misja turystyczna gminy Darłowo podkreśla jej uzdrowiskowy charakter. Wyznacza to główny strategiczny kierunek działań gminy Darłowo w oparciu o mocną stronę, walor i zasób, jakim jest uzdrowisko klimatyczne Dąbki, jego infrastruktura i kadry. Wybór tego priorytetu jest prawidłowy, zarówno ze względu na posiadane walory i zasoby, jak i ze względu na rosnący popyt na tego rodzaju usługi, wynikający ze wzrostu zamożności ludności, ale przede wszystkim z jej starzenia się.

Programy operacyjne i planowane przedsięwzięcia inwestycyjne są zgodne z misją turystyczną i priorytetami rozwoju turystyki w gminie. Wynika z nich również, że w Darłowie rozwijać się będą (o ile wszystko się powiedzie) prawie wszystkie rodzaje turystyki – biznesowa, kulturowa, specjalistyczna i in. Należy zadbać, aby nie występowały pomiędzy nimi konflikty. W promocji turystycznej gminy można tę różnorodność podkreślać, zwłaszcza w połączeniu z kameralnością i walorami przyrodniczymi gminy. Śmiało można w tym celu wykorzystywać renomę miasta Darłowa.

Ze względu na sąsiedztwo oraz częściowo podobne walory turystyczne niezbędna jest współpraca gminy Darłowo z miastem Darłowo oraz gminą Postomino. Dobrze będzie temu służył proponowany w strategii Darłowski Klaster Turystyczny, a także Lokalna Organizacja Turystyczna, jako niezbędny i ważny składnik tego klastra. Klastry są najbardziej konkurencyjnymi formami rozwoju gospodarczego, zwłaszcza w turystyce.

Rozwój turystyki jest naturalną domeną współpracy publiczno-prywatnej. Współpraca międzygminne nie zawsze daje wszystkie niezbędne narzędzia, dlatego niezbędna jest współpraca biznesu turystycznego, czemu służy klaster oraz organizacji pozarządowej – LOT.

W podsumowaniu należy jeszcze raz podkreślić wysoki poziom opiniowanego dokumentu, jego obszerność i kompletność oraz konkretność. Jego przydatność jest niewątpliwa i można mieć nadzieję, że realizacja strategii przyczyni się do rzeczywistego rozwoju turystyki w gminie Darłowo.

SPIS TABEL

Tabela 1 Dyrektywy i zalecenia Unii Europejskiej dotyczące turystyki.....	11
Tabela 2 Akty prawne odnoszące się do turystyki – obecnie obowiązujące w Polsce.....	14
Tabela 3 Dokumenty strategiczno – planistyczne obowiązujące obecnie w Polsce wraz z odniesieniem do dziedziny turystyki.....	16
Tabela 4 Dokumenty strategiczno – planistyczne obowiązujące w Województwie Zachodniopomorskim.....	23
Tabela 5 Zakres zadań jednostek Urzędu Gminy Darłowo w zakresie rozwoju turystyki.....	29
Tabela 6 Wybrane wskaźniki demograficzne dla Polski oraz województwa zachodniopomorskiego w latach 2003 – 2006.....	32
Tabela 7 Przekrój statystyczny Gminy Darłowo (na koniec 2007 r.).....	34
Tabela 8 Wskaźnik obciążenia ekonomicznego ludności w wieku produkcyjnym w Polsce w latach 2000–2005.....	36
Tabela 9 Struktura prowadzonej działalności gospodarczej w Gminie Darłowo na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej.....	38
Tabela 10 Struktura prowadzonej działalności gospodarczej wg REGON.....	38
Tabela 11 Projekcja rozwoju Polski, 2005-15, scenariusz bazowy: makroproporcje.....	43
Tabela 12 Pracujący w wybranych sekcjach, działach i grupach związanych z turystyką stan w dniu 31.XII danego roku.....	44
Tabela 13 Liczba przyjazdów turystów zagranicznych i podróży krajowych w podziale na główne cele pobytu.....	49
Tabela 14 Przyjazd i prognozy przyjazdów cudzoziemców i turystów zagranicznych do Polski w latach 2005, 2013 (w mln. osób).....	50
Tabela 15 Wpływy i prognoza wpływów z turystyki przyjazdowej do Polski w latach 2005 i 2013 (w mld USD).....	51
Tabela 16 Porównanie wielkości przewozów w ruchu regularnym oraz czarterowym w okresie styczeń-wrzesień w latach 2004-2007 w portach lotniczych.....	58
Tabela 17 Porównanie wpisów do ewidencji turystycznej w latach 2002- 2007.....	71
Tabela 18 Obiekty zbiorowego zakwaterowania w Gminie Darłowo w 2006 roku.....	71
Tabela 19 Obiekty zbiorowego zakwaterowania w Gminie Darłowo w 2007 roku.....	71
Tabela 20 Liczba miejsc noclegowych na terenie gminy w lipcu 2006r.....	72
Tabela 21 Liczba miejsc noclegowych na terenie gminy w lipcu 2007r.....	72
Tabela 22 Struktura bazy gastronomicznej Gminy Darłowo.....	74
Tabela 23 Charakterystyka portali internetowych Gminy Darłowo, gminy Ustka i gminy Postomino.....	77
Tabela 24 Struktura prowadzonej działalności gospodarczej w Gminie Darłowo na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej.....	77
Tabela 25 Organizacje prowadzące działalność na rzecz rozwoju turystyki i współpracujące w zakresie organizacji imprez uzupełniających ofertę turystyczną gminy.....	79
Tabela 26 Wykaz dróg powiatowych Gminy Darłowo.....	82
Tabela 27 Wykaz dróg krajowych Gminy Darłowo.....	83
Tabela 28 Produkt turystyczny Gminy Darłowo – „Średniowieczny Szlak Cystersów – turystyka aktywna”.....	93
Tabela 29 Produkt turystyczny Gminy Darłowo – „Uzdrowisko Dąbki”.....	94
Tabela 30 Produkt turystyczny Gminy Darłowo–„Zabawa i Kultura na Średniowiecznym Szlaku Cystersów”.....	94
Tabela 31 Produkt turystyczny Gminy Darłowo – „Wypoczynek, rekreacja”.....	95
Tabela 32 Priorytety, cele szczegółowe i kierunki działania Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Darłowo do roku 2020.....	106
Tabela 33 Schemat finansowania obszaru turystyki do roku 2020 wg <i>Strategii Rozwoju Turystyki w Polsce</i>	119
Tabela 34 Program budowy i modernizacji infrastruktury technicznej podnoszącej jakość usług turystycznych.....	128
Tabela 35 Program budowania wizerunku Gminy Darłowo.....	131
Tabela 36 Program modernizacji istniejących i tworzenia nowych obszarów turystycznych.....	132
Tabela 37 Program budowy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej zwiększającej ofertę turystyczną gminy przyczyniającą się do wzrostu ilości turystów poza sezonem letnim.....	133
Tabela 38 Program budowy nowych marek i produktów turystycznych.....	135
Tabela 39 Program promocji Gminy Darłowo.....	136
Tabela 40 Program szkolenia wykwalifikowanych kadry obsługi turystycznego.....	137
Tabela 41 Program podnoszenia jakości usług turystycznych w Gminie Darłowo.....	138
Tabela 42 Program budowy i rozwoju nowoczesnej infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.....	139
Tabela 43 Program wzmocnienia pozycji Gminy Darłowo na rynku turystycznym.....	140
Tabela 44 Program wzmocnienia pozycji Gminy Darłowo na rynku turystycznym.....	141
Tabela 45 Kształtowanie się wyników finansowych jednostki w latach 2005 – 2008 (w PLN).....	144
Tabela 46 Struktura wykonania dochodów (w PLN).....	145

Tabela 47 Struktura dochodów z wyszczególnionych działów (w PLN)	146
Tabela 48 Struktura wykonania wydatków (w PLN).....	148
Tabela 49 Struktura wydatków (w PLN).....	149
Tabela 50 Projekcja nadwyżki operacyjnej (w PLN)	150
Tabela 51 Projekcja wolnych środków na inwestycje (w PLN).....	151
Tabela 52 Projekcja możliwości inwestycyjnych (w PLN)	152
Tabela 53 Projekcja potencjału inwestycyjnego (w PLN)	152
Tabela 54 Wieloletni Plan Inwestycyjny	154
Tabela 55 Wskaźniki monitoringu „Strategii rozwoju turystyki Gminy Darłowo do roku 2020”	157

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Zmiany w strukturze ludności według grup wiekowych w latach 2000–2030 w Polsce.....	33
Rysunek 2 Wpływy z tytułu przyjazdów cudzoziemców wraz z prognozą do 2013 r.....	40
Rysunek 3 Przyjazdy turystów zagranicznych do Polski w latach 1994–2007 i prognozy na lata 2008–2013 (w mln osób).....	52
Rysunek 4 Turystyczne podróże krajowe mieszkańców Polski w latach 1994–2006 i prognoza na lata 2007–2013 (w mln).....	53
Rysunek 5 Położenie geograficzne Gminy Darłowo w powiecie sławieńskim.....	55
Rysunek 6 Powiat sławieński - sieć komunikacyjna.....	57
Rysunek 7 Wyniki badań dot. czasu spędzonego na Wybrzeżu Środkowym.....	67
Rysunek 8 Wyniki badań dot. formy przyjazdu do Gminy Darłowo.....	68
Rysunek 9 Wyniki badań dot. statusu zawodowego odwiedzających turystów Gminę Darłowo.....	68
Rysunek 10 Wyniki badań dot. form spędzania wolnego czasu – statystyka porównawcza - Wybrzeże Środkowe.....	69
Rysunek 11 Wyniki badań dot. głównych cech Wybrzeża Środkowego – statystyka porównawcza.....	69
Rysunek 12 Struktura bazy noclegowej w Gminie Darłowo wg ilości miejsc noclegowych.....	73
Rysunek 13 Układ uliczny Dąbek.....	84
Rysunek 14 Wyniki badań dot. czasu spędzonego w Gminie Darłowo.....	90
Rysunek 15 Wyniki badań dot. wykorzystania miejsc noclegowych w poszczególnych okresach roku kalendarzowego.....	91
Rysunek 16 Struktura dochodów z wyszczególnionych działów ogółem (w %).....	146
Rysunek 17 Struktura dochodów z wyszczególnionych działów w poszczególnych latach (w %).....	147
Rysunek 18 Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (%).....	149
Rysunek 19 Projekcja nadwyżki operacyjnej (w PLN).....	151
Rysunek 20 Potencjał inwestycyjny Gminy Darłowo (w PLN).....	153